

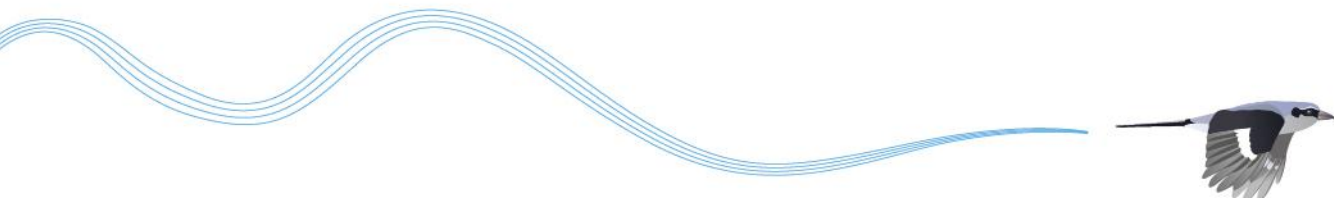

Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard ten westen van de Tongelreep in 2020

Onderzoek ten behoeve van Brabants Landschap

Tom Heijnen & Jan Kolsters

Voorkant: man Woudaap op de Visvijvers Valkenswaard op 14 juni 2019 (foto: David Pattyn)

Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard ten westen van de Tongelreep in 2020

Een onderzoek ten behoeve van Brabants Landschap

Veldwerk: Harold Bierens, Wim Deeben, Tom Heijnen, Jan Kolsters,
Paul van Pelt, Mark Sloendregt en Wil de Veer

Coördinatie veldwerk: Wil de Veer

Controle verspreidingskaarten: Pieter Wouters & Tom Heijnen

Opdrachtgever: Brabants Landschap

Vogelwerkgroep De Kempen
Oktober 2020

INHOUDSOPGAVE

1. Aanleiding	5
2. Gebiedsbeschrijving	6
3. Werkwijze	9
4. Resultaten van de inventarisatie	13
5. Interpretatie van de resultaten en discussie	102
6. Literatuur	119
 Bijlage 1	 120

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

In 2020 heeft Vogelwerkgroep De Kempen voor de vierde keer de visvijvers ten westen van de Tongelreep op broedvogels geïnventariseerd, na eerdere inventarisaties in 2003 (Kolsters 2004), 2005 (Kolsters & Wouters 2006, samen met IVN Valkenswaard) en 2017 (de Veer & Kolsters 2017). De eerste keer, in 2003, deden we dat op verzoek van Waterschap De Dommel. Het Waterschap was samen met gemeente Valkenswaard en natuurbeherende instanties bezig met het voorbereiden van de herinrichting van het beekdal van de Tongelreep tussen Driebruggen en Achtereind. In 2017 en 2020 hebben we de inventarisaties op verzoek van Brabants Landschap gedaan. De inventarisatiegegevens geven een goed beeld van de aantallen territoria en hun verspreiding in het gebied. De reeks van vier inventarisatiejaren geeft bovendien een beeld van de aantalsontwikkeling, al zit er wel een groot onderzoeksgat tussen 2005 en 2017.

1.2 Doel

De broedvogelinventarisaties zijn voor Brabants Landschap zeer waardevol. Ze geven niet alleen inzicht in welke soorten er dat jaar gebroed hebben maar ook hoe deze soorten zich van jaar tot jaar ontwikkelen. Het gebied is zeer gevarieerd, met grote oppervlakten open water, brede rietkragen, verschillende natte bostypen en kleinschalig gemaaid hooi- en rietland. Voor verschillende soortgroepen geeft dit een hoge natuurwaarde waarbij de water- en moerasvogels er wat soorten en diversiteit betreft met kop en schouders bovenuit springen. Voor Brabants Landschap is dat de reden om het beheer met name af te stemmen op deze soortgroep (zie ook tabel 1.2, naar Jeurissen 2019). De gegevens over de broedvogels spelen hier een belangrijke rol in.

Tabel 1.2. Doelen van Brabants Landschap voor terreintypen die in het onderzochte gebied voorkomen.

Terreintype	Doelen van Brabants Landschap
Landschapsschaal	• Behouden en ontwikkelen natuurlijk beekdal met overgangen naar de dekzandgronden. • Opheffen van bestaande migratiebarrières, realiseren van ecologische uitwisselingsmogelijkheden tussen het landgoed en andere natuurgebieden.
Open water en moerasachtige terreinen	• Behouden van botanische waarde van zwak gebufferde vennen. • Behoud vijvercomplex met water aan- en afvoersysteem met een zo natuurlijk mogelijk waterpeilregiem en beheer op basis van ecologische waarde en potenties. • Behouden rijkdom en diversiteit van de voorkomende (avi)fauna van het visvijvercomplex. In het bijzonder ten aanzien van de soorten van open water, riet en moeras.
Graslanden en akkers	• Behouden en ontwikkelen van ecologische waarde
Bos	• Behouden en versterken structuur, en doorbreken monocultuur bossen, door middel van natuurlijke verjonging van inheemse loofboomsoorten.

De koppeling van de gegevens met de indeling van ecologische vogelgroepen (Sierdsema 1995, Sierdsema & Holtland 1997) geeft inzicht in welke groepen met de zelfde habitateisen in de loop der tijd veranderen. Brabants Landschap gebruikt dit inzicht om het beheer op af te stemmen. Zo kan er bijvoorbeeld beslist worden om een rietkraag te gaan maaien, houtige gewassen af te gaan zetten of hier nog mee te wachten.

2. GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Ligging en overzicht

Het getelde gebied omvat de visvijvers te Valkenswaard ten westen van de Tongelreep. De getelde oppervlakte is 78,3 ha. waarvan 50% bestaat uit open water, 30% uit riet en moeras, 14% uit bos en 6% uit grasland. Om de twee grote zuidelijke vijvers loopt een wandelroute terwijl de overige vijvers (inclusief de vijvers ten oosten van de Tongelreep) niet toegankelijk zijn.

Figuur 2.1. Ligging en begrenzing van het onderzochte gebied

De westelijke vijvers vormen samen met de oostelijke vijvers de Visvijvers Valkenswaard. De visvijvers maken deel uit van het 1500 ha. grote natuurgebied Valkenhorst dat in eigendom en beheer is bij Brabants Landschap (Jeurissen 2019). Het grootste deel van Valkenhorst behoort tot het Natura2000-gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (Provincie Noord-Brabant 2017).

2.2 Vijvers

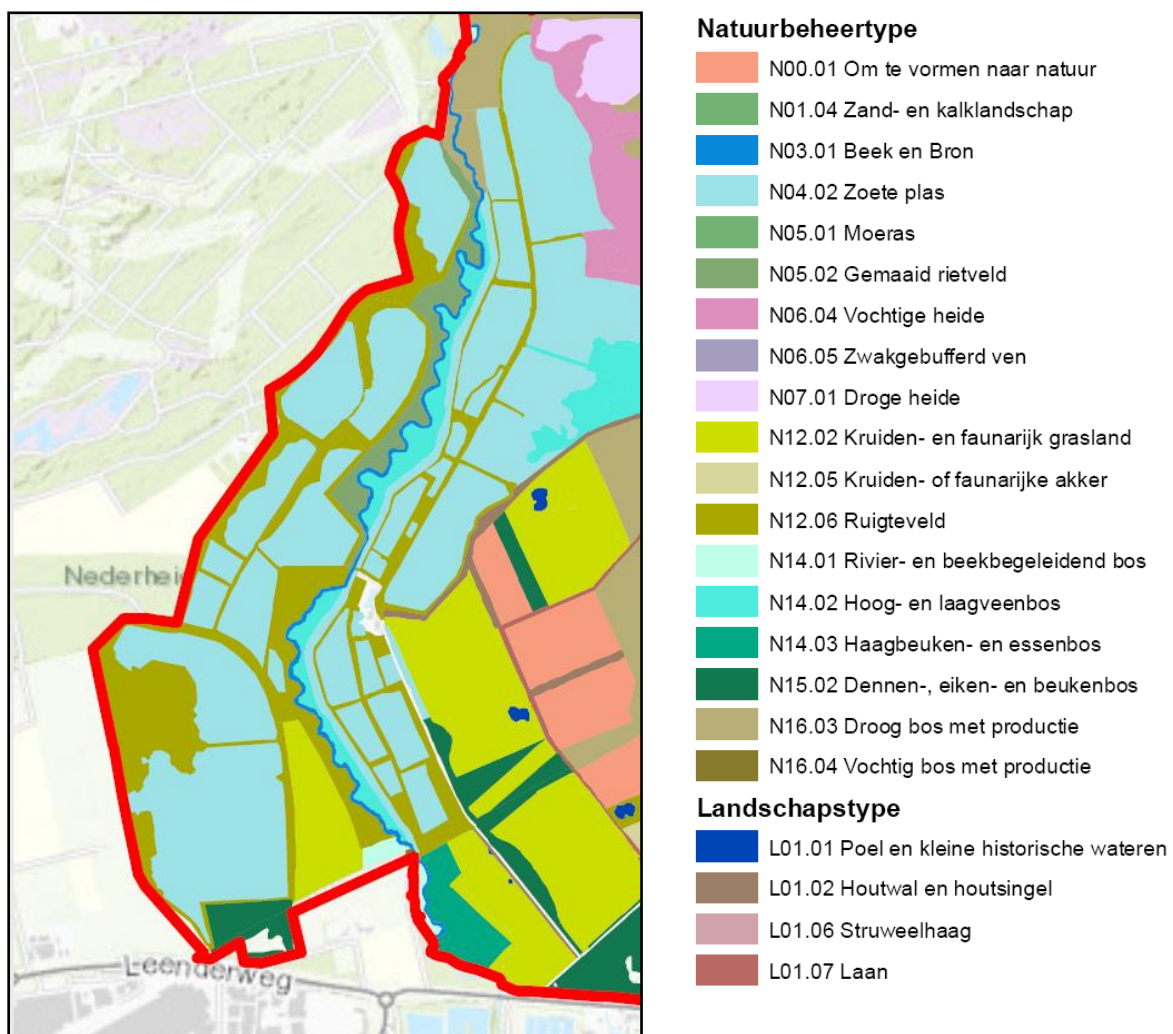
De negen vijvers van de voormalige kweekvijvers zijn voedselrijk en onderling gescheiden door dijkes van enkele meters breed die begroeid zijn met wilgenstruikjes, eik, berk, en els en een ondergroei die hoofdzakelijk uit grassen bestaat.

De waterstand kan per vijver nauwkeurig geregeld worden. De aanvoersloot die alle vijvers voedt is een aftakking van de Tongelreep stroomopwaarts ter hoogte van Driebruggen. De aanvoersloot heeft een kleiner verval dan de Tongelreep waardoor die ter hoogte van de vijvers een hogere waterstand

heeft dan de vijvers zelf waardoor water in de vijvers gelaten kan worden. De vijvers liggen op hun beurt weer wat hoger dan de naastgelegen Tongelreep zodat de vijvers ook kunnen afwateren. Deze infrastructuur is vroeger voor de viskweek aangelegd en intact gelaten. Groot voordeel is dat de vijvers ook in droge zomers op peil gehouden kunnen worden.

2.3 Riet en moeras

De vijvers hebben allemaal een flinke rietkraag dat voor grootste deel in het water staat. Tussen en bij het riet komen allerlei planten van voedselrijke milieus tot ontwikkeling waaronder lisdodde die op veel plekken aan het oprukken is. Met name langs de meanderende Tongelreep zijn (kleine) stukjes moeras te vinden.

Figuur 2.4. Natuurbeheertypen en Landschapstypen

2.4 Bos

Het beekbegeleidende bos langs de Tongelreep valt onder het beheertype “Hoog- en laagveenbos” (figuur 2.4). Dit bos heeft een voedselrijk karakter. Bij hoogwater in de beek kunnen delen van dit bos periodiek onderwater staan. Hierdoor is er een mozaïek van Elzen- en Wilgenstruweel ontstaan. De delen die langduriger onder water staan hebben een meer open karakter met begroeiing van Riet en zeggen. De hoofdboomsoort in een beekbegeleidend bos is vaak Zwarte els. Dit is voor het merendeel van het bos langs de Tongelreep echter nog niet het geval. Populieren zijn nu nog prominent aanwezig met Boswilg als laag daaronder. Het meest noordelijk gelegen gedeelte van het

beekbegeleidende bos op de visvijvers is in dit opzicht het beste ontwikkeld met zelfs een groeiplaats van Dotterbloemen.

De populieren die in het verleden langs de Tongelreep zijn aangeplant, zijn beeldbepalend. Ze bevinden zich nu in de aftakelingsfase en bevatten veel holtes die belangrijk zijn voor allerlei hollenbroeders.

2.5 Tongelreep

De Tongelreep ontspringt in België in de omgeving van Neerpelt en komt bij Eindhoven samen met de Dommel. Eeuwenlang zijn wijzigingen aan de beek uitgevoerd en al eind 19^e eeuw werd het gedeelte ter hoogte van Valkenswaard, Leenderbos en bij de Achelse Kluis rechtgetrokken. Tijdens de ruilverkaveling Schaft, die begin jaren tachtig van de vorige eeuw werd uitgevoerd, is een deel van de Tongelreep genormaliseerd en voorzien van stuwen.

Sinds eind vorige eeuw wordt gewerkt aan het herstellen van de beek waarbij meanders worden gecreëerd en veel van de aanpalende percelen tot natuurgebied worden omgevormd.

Ter hoogte van de visvijvers vond dit plaats in 2005 en 2006. Waterschap De Dommel, gemeente Valkenswaard, Brabants Landschap en Staatsbosbeheer hebben er voor gekozen om de geschiedenis van de viskwekerij zichtbaar te houden, naast het realiseren van de functie waternatuur.

De natuurlijke loop van de Tongelreep is hersteld en bij de stuw Driebruggen is een vistrap aangelegd zodat vissen de stuw kunnen passeren. Ten zuiden van de Leenderweg (Valkenswaardseweg) zijn vijf vijvers aangelegd waarvan vier ingericht voor waterberging en de vijfde als rietzuiveringsmoeras.

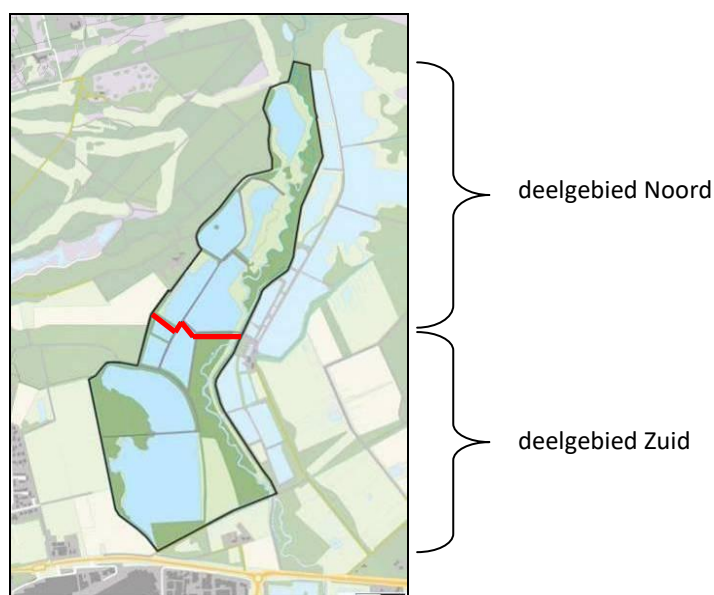
Figuur 2.5. Overzichtskaart herinrichting beekdal Tongelreep (bron: www.dommel.nl/tongelreep)

3. WERKWIJZE

3.1 Methode van inventariseren en interpreteren

De methode is dezelfde als die gebruikt is in 2003, 2005 en 2017 en die in de bijbehorende rapporten al is beschreven. We lichten hieronder de belangrijkste punten toe.

Het gebied is systematisch doorkruist en de route was zodanig dat er wat gehoorafstand betreft geen 'dode hoeken' waren. Gewoonlijk werd per bezoek één deelgebied gedaan: noord of zuid. Per deelgebied zijn er drie startpunten en steeds werd op een ander punt met een inventarisatieronde gestart. Vogelsoorten hebben 's ochtends een zangpiek (wanneer de meeste zingen) en die is per soort anders. Met afwisselend starten wordt voorkomen dat steeds hetzelfde stukje heel vroeg in de ochtend wordt geteld ('altijd veel Merels') en een ander stukje altijd later ('altijd weinig Merels').

Figuur 3.1. De twee deelgebieden

De gevolgde methode is die van het broedvogel monitoring project (BMP), ontwikkeld door Sovon. De methode bestaat uit soortspecifieke richtlijnen voor noteren en interpreteren van waarnemingen (zoals: welk gedrag wijst op een territorium) en richtlijnen voor het onderkennen van territoria. De gegevens werden op een tablet ingevoerd in het programma Avimap waarmee na afloop van iedere telling met een druk op de knop alles naar de database van Sovon werd gestuurd. Na afloop van het telseizoen is het clusteren en interpreteren van de gegevens snel en eenvoudig omdat een ander Sovon programma, Autocluster, dat volautomatisch doet (van Dijk et al. 2013). Autocluster maakt ook de verspreidingskaartjes die in dit rapport zijn gebruikt. In 2003 was Autocluster overigens nog niet beschikbaar en is er met de hand geclusterd, maar omdat de clusterregels vergelijkbaar zijn zal dat niet tot werkelijk andere uitkomsten hebben geleid.

3.2 De inventarisatie in 2020

Inventarisatiebezoeken

De kern van de inventarisatie bestaat uit 9 vroege ochtend bezoekerondes, verdeeld over 18 inventarisatiebezoeken i.v.m. de twee deelgebieden. Daarnaast zijn extra bezoeken gebracht, gericht op specifieke soorten. In het begin van het jaar zijn de Bosuilen in kaart gebracht. Later in het seizoen zijn de mobiele ganzen en eenden integraal twee maal geteld. Extra aandacht is ook besteed aan

uitgesproken schemersoorten als Roerdomp, Woudaap en Waterral. En speciale aandacht ging ook uit naar Kleine Karekieten die tijdens twee “waadpaksessies” (per deelgebied één sessie) in kaart zijn gebracht; door wat herrie te maken worden de vogels makkelijk geactiveerd en zijn dan veel beter in kaart te brengen dan vanaf de paden.

Tabel 3.2. Overzicht van de inventarisatiebezoeken in 2020. De 9 bezoeken waarbij het volledige deelgebied op alle soorten zijn geteld, zijn afwisselend groen en roze gekleurd. Bij Noord en Zuid: X = volledige deelgebied geteld, g = gedeelte van deelgebied geteld.

Datum	Begintijd	Eindtijd	Tijdbesteding (uu:mm)	Noord	Zuid	Alle soorten	Selectie van soorten	Weer
16-01	20:00	21:50	01:50	X	X		uilen	goed
23-01	19:25	21:05	01:40	X			uilen	goed
03-03	06:46	09:45	02:59		X	X		goed
07-03	06:30	10:00	03:30	X		X		goed
20-03	06:20	09:02	02:42	X		X		goed
22-03	06:08	10:32	04:24		X	X		goed
01-04	06:36	10:10	03:34		X	X		goed
01-04	06:59	10:24	03:25	X		X		goed
03-04	06:40	09:39	02:59	g	g	X		goed
05-04	10:00	11:20	01:20		g		leuke soorten	goed
09-04	14:15	16:00	01:45	g	g		leuke soorten	goed
11-04	06:22	11:50	05:28		X	X		goed
14-04	06:09	09:20	03:11	X		X		goed
15-04	07:05	09:30	02:25	X			ganzen en eenden	goed
15-04	07:15	09:30	02:15		X		ganzen en eenden	goed
22-04	20:52	22:18	01:26		X		roerdomp, woudaap, rallen	goed
22-04	20:53	23:10	02:17	X			roerdomp, woudaap, rallen	goed
24-04	05:56	09:36	03:40		X	X		goed
24-04	06:01	08:48	02:47	X		X		goed
25-04	07:06	09:03	01:57	X			ganzen en eenden	goed
25-04	07:10	09:10	02:00	X			ganzen en eenden	goed
03-05	05:16	09:00	03:44	X		X		goed
06-05	05:29	09:17	03:48		X	X		goed
06-05	12:13	13:00	00:47		g		leuke soorten	goed
17-05	05:15	10:19	05:04		X	X		goed
17-05	05:17	09:38	04:21	X		X		goed
19-05	20:50	22:57	02:07	X			roerdomp, woudaap, rallen	goed
19-05	20:51	22:59	02:08		X		roerdomp, woudaap, rallen	goed
24-05	04:54	08:30	03:36		X	X		matig
27-05	06:00	13:13	07:13		X		kleine karekiet	goed
28-05	11:00	14:01	03:01	g	g		Roofvogels	goed
31-05	04:57	08:41	03:44	X		X		goed
01-06	04:54	10:12	05:18		X	X		goed
05-06	05:40	13:15	07:35	X			kleine karekiet	slecht
10-06	04:44	08:30	03:46	X		X		goed
28-06	09:12	11:06	01:54	X			Eenden	goed
28-06	09:17	10:46	01:29		X		Eenden	goed
08-07	21:54	23:01	01:07		X		roerdomp, woudaap, rallen	goed
01-08	10:46	12:26	01:40	g			Roofvogels	goed
			119:56					

Bezoekintensiteit

De totale bezoekenintensiteit (som van bestede tijd over alle bezoeken) was in 2020 120 uur (92 min./ha), waarvan 12 uur (9 min/ha) in de avonduren. Een reguliere bezoekenrondte (twee bezoeken samen waarbij het volledige gebied op alle soorten werd geteld) kostte gemiddeld 7:40 uur.

3.3 Kanttekeningen

Vergelijkbaarheid van de vier onderzoeksjaren

De bezoekingensiteit is gedurende de vier inventarisatiejaren aanzienlijk omhoog gegaan. In 2017 en 2020 was de totale bezoekingensiteit ongeveer het dubbele van 2003 en 2005. Dat komt door een toename van zowel de telduur tijdens de vaste telrondes als het aantal en de totale duur van de overige bezoeken zoals die voor Roerdomp en Woudaap, ganzen en eenden, rallen, uilen en Kleine Karekieten. Dit heeft invloed op de resultaten en op de vergelijkbaarheid van de jaren. In 2003 en 2005 zullen daardoor naar verhouding wat minder territoria en minder soorten geregistreerd zijn.

Tabel 3.3a. Bezoekingensiteit in de vier onderzoeksjaren.

Jaar	Inventarisatieduur in uren			Inventarisatieduur in minuten per ha.		
	Vaste rondes	Overige bezoeken	Totaal	Vaste rondes	Overige bezoeken	Totaal
2003	42 uur	10 uur	52 uur	32 min/ha	7 min/ha	40 min/ha
2005	45 uur	3 uur	48 uur	34 min/ha	2 min/ha	36 min/ha
2017	67 uur	34 uur	102 uur	51 min/ha	26 min/ha	78 min/ha
2020	72 uur	48 uur	120 uur	55 min/ha	36 min/ha	92 min/ha

In 2003, 2017 en 2020 zijn de inventarisaties uitgevoerd door leden van VWG De Kempen en in 2005 door leden van IVN Valkenswaard. Verschillen in telervaring (de zgn. intertellervariatie) speelt bij inventarisaties waarin de samenstelling van de tellerploeg wisselt altijd een rol, en dat geldt voor alle jaren. Daar komen ervaringsverschillen tussen de twee werkgroepen bij. Althans, daarop lijkt het aantal soorten en territoria te duiden als we de jaren naast elkaar zetten. In 2005 werd het gebied door IVN Valkenswaard geteld en in de overige jaren door VWG De Kempen.

Tabel 3.3b. Totaal aantal soorten en territoria in de vier onderzoeksjaren.

Jaar	Aantal soorten	Aantal territoria
2003	60	842
2005	48	676
2017	62	798
2020	66	820

In 2003 en 2005 is een strook naaldbos aan de noordwestkant van het gebied ter grootte van 9,6 ha. meegenomen in de inventarisatie en niet in 2017 en 2020. Dat verklaart bij sommige soorten (een deel van) eventuele verschillen in aantal territoria.

Soorten met een lage trefkans

De kans dat territoria worden geregistreerd hangt niet alleen af van de bezoekingensiteit maar ook van de zgn. trefkans door het jaar heen en over de dag. Sommige vogelsoorten zingen een hele korte periode van het broedseizoen (bijv. Rietzanger) en sommige zijn alleen in de schemering territoriaal (bijv. Woudaap). Ook zijn er soorten die sowieso heel weinig zingen (bijv. Waterhoen) en er zijn soorten die een heel onopvallende zang hebben (bijv. Grauwe Vliegenvanger).

De BMP-methode probeert het effect van dergelijke verschillen in trefkans op te vangen door per soort specifieke criteria te gebruiken voor het onderkennen van een territorium. Desondanks heeft een lage trefkans een negatief effect op de vergelijkbaarheid van aantallen tussen gebieden en tussen jaren omdat toevalsfactoren naar verhouding een grotere invloed hebben.

Soorten met grote territoria

Bepaalde soorten hebben in de broedtijd een groot leefgebied en zijn binnen zo'n gebied heel mobiel. Het kan dan heel makkelijk gebeuren dat zo'n soort (bijv. IJsvogel) aan het begin van een

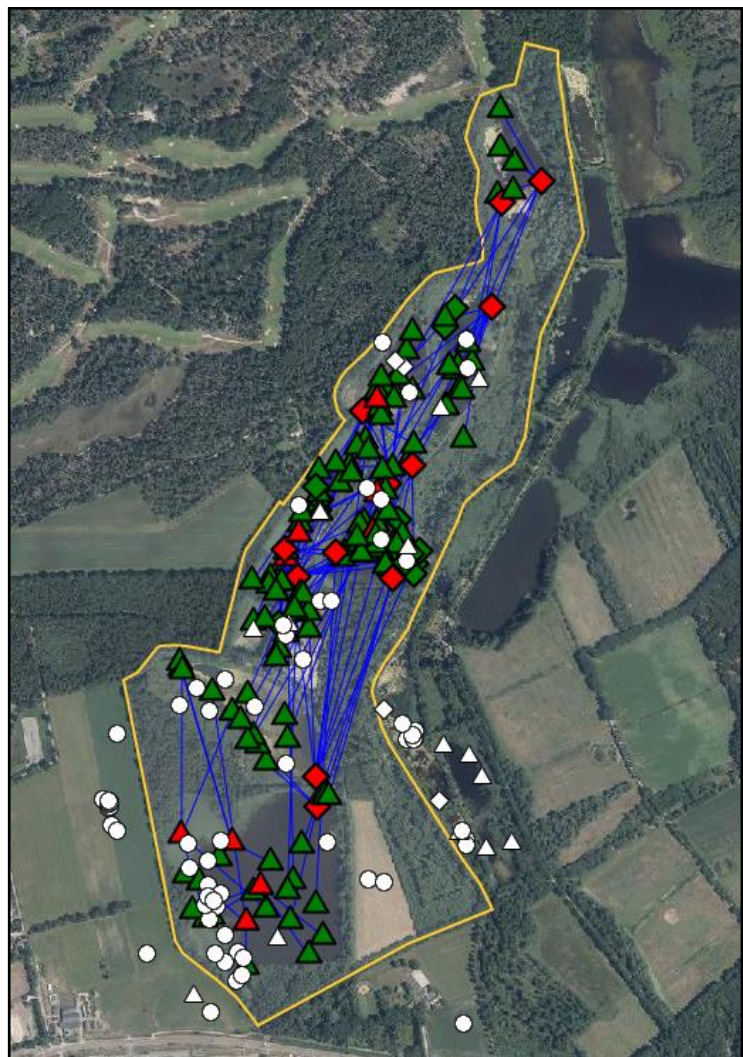
bezoek op locatie x wordt gezien of gehoord, en later in de ochtend 100 meter verder op locatie y. Hoe interpreteer je dit als teller? Zijn het twee verschillende of is het toch dezelfde? Die keuze kan veel invloed hebben op het aantal territoria dat door het programma Autocluster wordt berekend. En als zo'n soort in het gebied ook nog eens schaars is, zoals bij Roerdomp, Nijlgans, Zwarte Specht, IJsvogel en Gaai, dan is het effect naar verhouding groot. We hebben door kritisch te zijn geprobeerd dergelijke fouten te minimaliseren.

Soorten die zich bij verstoring makkelijk verplaatsen

Tijdens het inventariseren is het niet te voorkomen dat sommige vogels worden verstoord, opvliegen en vervolgens elders (binnen of buiten het inventarisatiegebied) neerstrijken. Met name bij ganzen en eenden gebeurt dat makkelijk. Hierdoor is het moeilijk om een goed beeld van de werkelijke aantallen te krijgen (figuur 3.3). We hebben daarom twee simultaantellingen gehouden van ganzen en eenden, waarbij we beide deelgebieden op precies hetzelfde moment hebben geteld.

Locatie van stippen

Binnen een verzameling waarnemingen die door Autocluster tot één territorium worden gerekend, plaats Autocluster de territoriumstip ('de stip op de kaart') op de waarneming met de hoogste broedcode. Als er twee of meer waarnemingen zijn met de hoogste broedcode, dan wordt de laatste waarneming gebruikt. De stip staat dus niet in het midden van alle waarnemingen die tot het territorium worden gerekend, en ook niet perse op de plek waar het nest zich waarschijnlijk bevindt. De stip staat bij nestindicatieve waarnemingen uiteraard wel op de juiste plek. Bij zangvogels met kleine territoria maakt dit alles weinig uit, maar bij vogels met grote territoria kunnen verspreidingskaarten vragen oproepen. Bijv. als twee stippen van een soort vlakbij elkaar staan terwijl je dat niet verwacht, of als de stip op een plek staat die als nestplaats ongeschikt is. Houd er dan rekening mee dat dit kan komen door de manier van toewijzen van de stip door Autocluster.

Figuur 3.3. Alle waarnemingen van Grauwe Ganzen in 2020 en hoe Autocluster door het toepassen van clusterregels toch tot territoria komt. Maar is dit een goede afspiegeling van de werkelijkheid?

4. RESULTATEN VAN DE INVENTARISATIE

4.1 Broedvogels

Samenvatting

Het aantal territoria per soort dat in de vier onderzoeksjaren is vastgesteld is hieronder samengevat. De gegevens van 2003 en 2005 zijn overgenomen uit het inventarisatierapport van dat jaar; er is toen met de hand geclusterd. Die van 2017 en 2020 zijn overgenomen van programma Autocluster; voor beide inventarisatiejaren is de uitkomst van Autocluster in augustus 2020 aangehouden.

Tabel 4.1. Aantal territoria in 2003, 2005, 2017 en 2020.

Soort	2003	2005	2017	2020
Dodaars	28	14	9	11
Fuut	9	4	7	7
Geoorde Fuut	14	3	0	0
Roerdomp	1	1	4	4
Woudaap	0	0	3	2
Blauwe Reiger	0	0	6	1
Knobbelzwaan	8	7	8	5
Grauwe Gans	1	0	31	23
Gr. Canadese Gans	0	0	1	0
Nijlgans	1	2	5	3
Krakeend	15	11	12	22
Wintertaling	0	0	1	1
Wilde Eend	9	16	23	16
Zomertaling	1	0	0	0
Slobeend	10	2	3	4
Tafeleend	19	38	9	14
Kuifeend	21	32	14	12
Rosse Stekelstaart	0	0	0	1
Wespendief	1	0	0	1
Zwarte Wouw	0	0	1	1
Bruine Kiekendief	0	0	1	0
Buizerd	1	0	1	1
Boomvalk	0	0	2	1
Waterral	9	6	16	12
Waterhoen	4	4	3	9
Meerkoet	47	41	35	36
Kievit	1	0	0	0
Houtsnip	0	0	0	3
Kokmeeuw	0	0	0	2
Holenduif	2	1	14	9
Houtduif	6	6	15	10
Zomertortel	1	0	0	0
Koekoek	3	3	4	4
Bosuil	1	2	2	1
IJsvogel	3	2	3	2
Groene Specht	2	1	0	2
Zwarte Specht	1	0	2	1
Gr. Bonte Specht	13	8	13	7
Mid. Bonte Specht	0	0	3	2
Kl. Bonte Specht	6	4	7	9
Witte Kwikstaart	0	1	0	0
Winterkoning	73	66	47	46

Soort	2003	2005	2017	2020
Heggenmus	10	10	1	2
Roodborst	29	25	18	19
Nachtegaal	0	0	1	0
Blauwborst	4	0	5	3
Merel	18	19	23	25
Zanglijster	9	11	12	14
Sprinkhaanzanger	1	0	0	2
Rietzanger	0	1	0	0
Bosrietzanger	0	0	2	5
Kleine Karekiet	168	103	136	167
Grasmus	0	0	4	2
Tuinfluit	25	18	22	24
Zwartkop	32	31	43	51
Fluiter	1	0	0	0
Tjiftjaf	60	31	48	40
Fitis	11	19	6	8
Goudhaan	1	0	1	0
Gr. Vliegenvanger	1	0	0	1
Bonte Vliegenvanger	0	0	0	1
Staartmees	10	4	2	3
Matkop	8	10	5	7
Kuifmees	7	1	1	0
Zwarte Mees	2	1	0	0
Pimpelmees	32	15	25	26
Koolmees	32	27	30	26
Boomklever	6	3	5	10
Kortsn.boomkruiper	0	0	1	0
Boomkruiper	11	16	25	19
Wielewaal	4	2	2	2
Gaai	4	3	3	6
Kauw	1	0	0	0
Zwarte Kraai	3	3	7	6
Spreeuw	10	23	32	23
Vink	22	18	19	17
Groenling	1	0	2	4
Goudvink	0	0	3	4
Appelvink	0	0	0	3
Geelgors	0	0	0	2
Rietgors	8	7	9	13
Aantal territoria	842	676	798	820
Aantal soorten	60	48	62	66

Overzicht per soort

Op de volgende pagina's wordt iedere vogelsoort besproken die in 2003, 2005, 2017 of 2020 als broedvogel is vastgesteld. Een soort wordt beschouwd als broedvogel als volgens de toegepaste Sovon criteria sprake is van één of meer territoria. Die criteria zijn te raadplegen op www.sovon.nl/nl/soorten.

De opbouw van de soortbesprekingen is als volgt:

Nederland. Vermeld worden achtereenvolgens het aantal broedparen in Nederland, de staat van instandhouding als broedvogel en een korte beschrijving van habitatkeuze. Dit is een samenvatting van de soortinformatie die te vinden is op www.sovon.nl/nl/soorten.

De staat van Instandhouding is een maat voor de duurzaamheid van een populatie. De methodiek is ontwikkeld voor gebruik ten behoeve van de Habitatrichtlijn. Vier hoofdaspecten worden meegewogen bij de beoordeling: verspreiding, populatie, leefgebied en toekomstperspectief.

Inventarisatieresultaten. Kaartjes tonen de resultaten van de inventarisaties aan de hand van stippenkaarten in 2003 (links), 2017 (midden) en 2020 (rechts).

Verspreiding en habitat. Ingegaan wordt op de ligging van de territoria en de habitatkeuze.

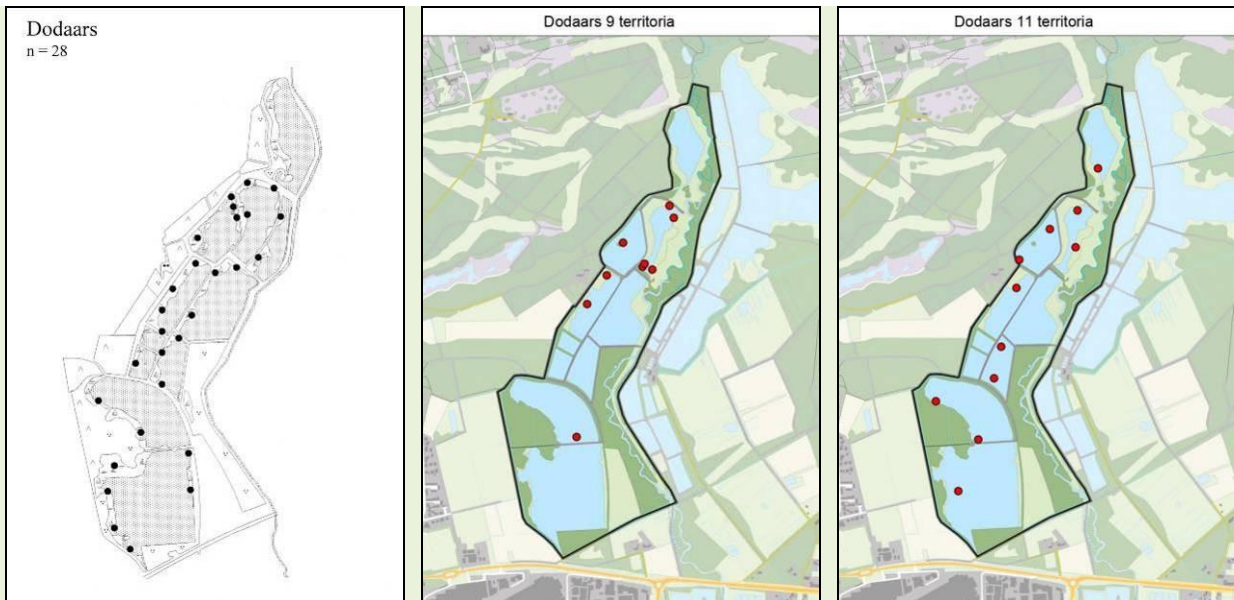
Aantalsontwikkeling. Beschrijving van het verloop van het aantal territoria, met veelal een vergelijking met het verloop als broedvogel in Nederland (te vinden op www.sovon.nl/nl/soorten). Gewoonlijk worden twee grafieken getoond. De linker grafiek toont het aantal territoria in 2003, 2005, 2017 en 2020 in het geïnventariseerde gebied (= de westelijke visvijvers). De rechter grafiek laat het aantal territoria in de periode 1991-2018 op de oostelijke visvijvers incl. het Greveschutven zien (uit Kolsters et al. 2019).

Dodaars, 11 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 2.100-2.900 (periode 2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt in gebieden met voedselarm tot matig voedselrijk open water.

Inventarisatieresultaten

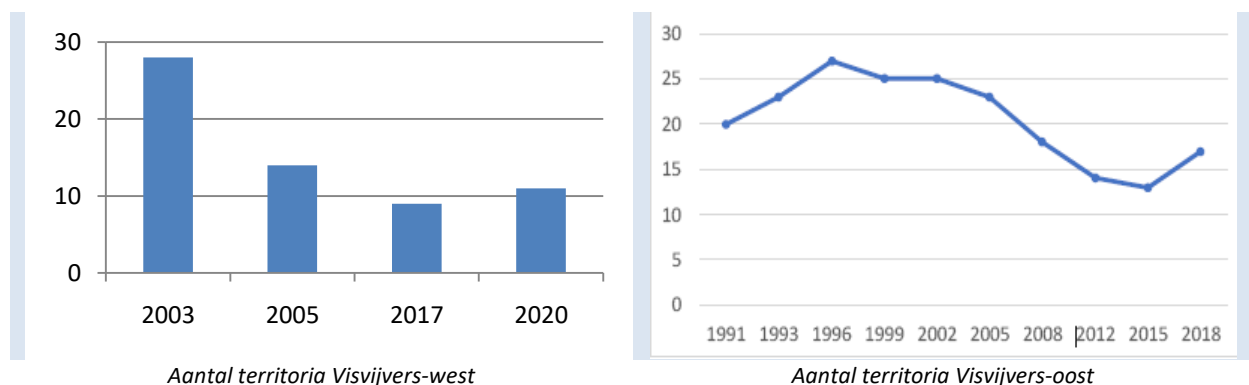

Verspreiding en habitat

Op de meeste vijvers zijn Dodaarzen aanwezig, en vijvers waar geen Dodaarzen zitten lijken op het oog eveneens geschikt. De vogels verblijven vaak in aan de rand in of nabij de vegetatie en zijn door hun opvallende baltsroep (vaak in duet uitgevoerd) op te sporen.

Aantalsontwikkeling

De Dodaars is in de periode 2003-2020 fors afgenomen. Die afname was in 2017 al vastgesteld en past in het beeld van de aantalsontwikkeling op de oostelijke visvijvers. Wellicht komt dit door een geringer aanbod van (kleine) vis als gevolg van het stoppen van de commerciële viskweek toen nog voeding werd toegevoegd aan het water. In Nederland neemt de stand vanaf ca 1990 gemiddeld genomen toe maar er zijn soms flinke schommelingen van jaar op jaar.

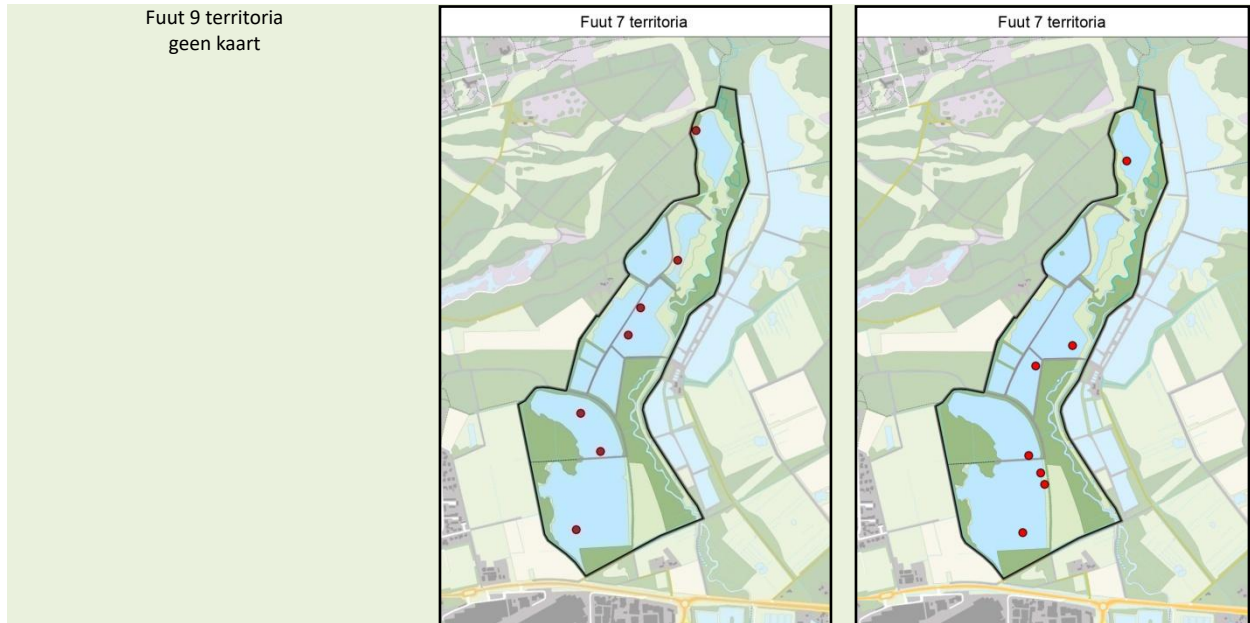

Fuut, 7 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 11.000-16.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Broedt in gebieden met voedselarm tot matig voedselrijk open water.

Inventarisatieresultaten

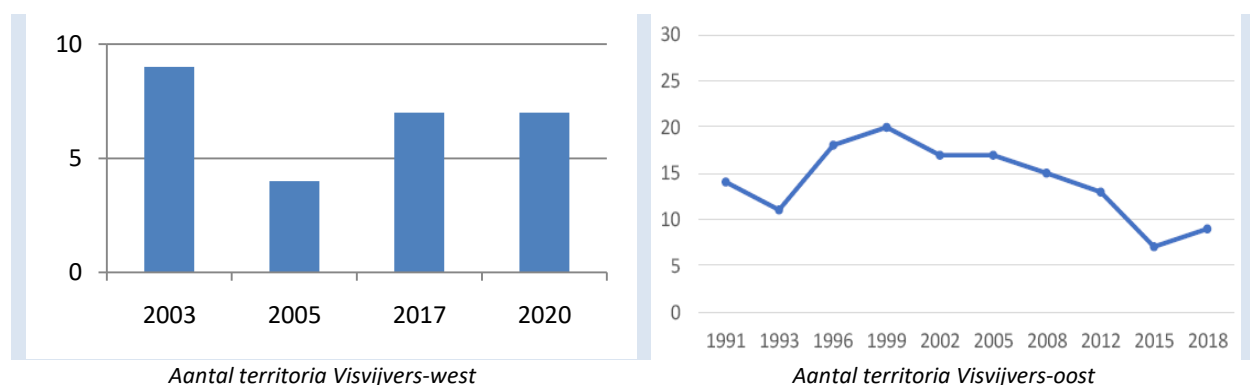

Verspreiding en habitat

Futen komen verspreid over de vijvers voor, maar ze vermijden de allerkleinste vijvers. Belangrijk zijn voldoende voedsel en een plekje om het nest te kunnen bouwen.

Aantalontwikkeling

De jaarlijkse verschillen zijn klein en hieruit is geen trend af te leiden. Op de oostelijke vijvers is sinds 1999 sprake van een afname van ca 50%. In Nederland is na een flinke toename tot ca 1995 sprake van een stabiele en wellicht licht dalende populatie.

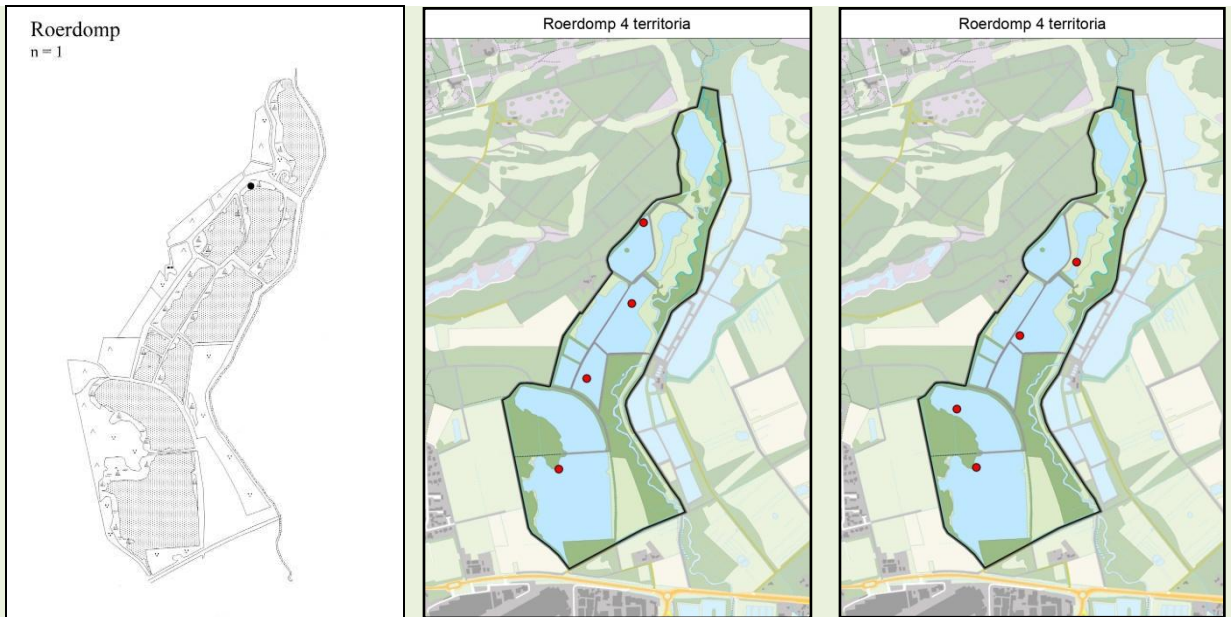

Roerdomp, 4 territoria in 2020 (tenminste 7 territoria in west + oost)

Nederland

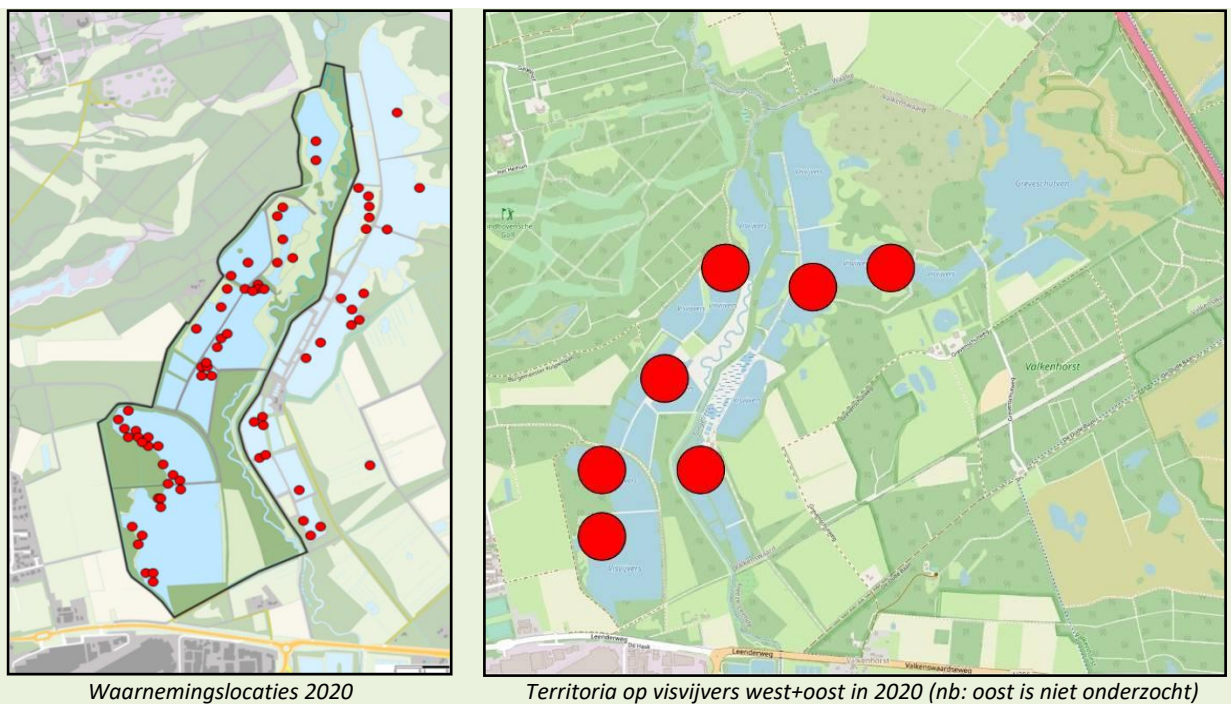
Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 350-420 (2018) en de staat van instandhouding als broedvogel is *zeer ongunstig*. Rode Lijst categorie kwetsbaar. Broedt vooral in grote moerasgebieden in West- en Noord-Nederland. Kleinere aantallen of losse paren broeden in moerasgebieden elders, waaronder vennen op de zandgronden.

Inventarisatieresultaten

Verspreiding en habitat

Roerdompen komen verspreid over de vijvers voor. De kaart hieronder met alle waarnemingslocaties laat zien dat veel meer vijvers worden benut dan de kaart met territoriumstippen laat zien.

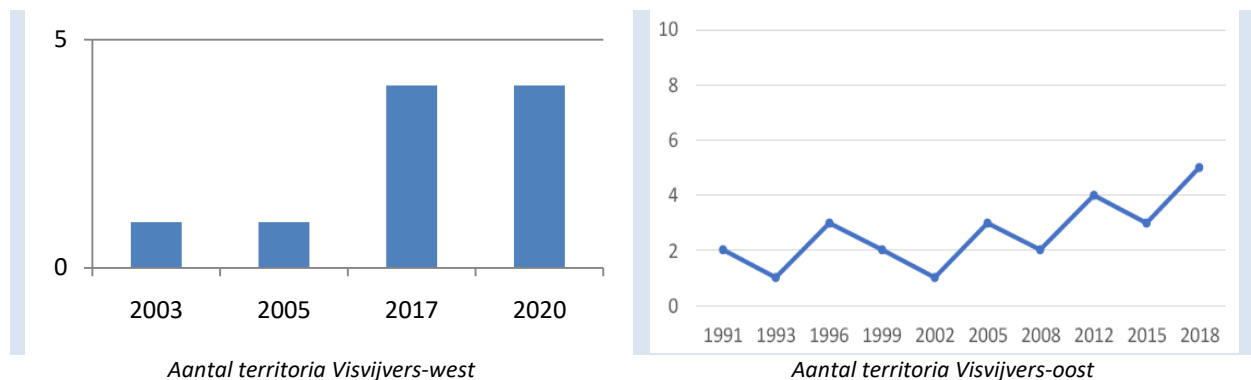

De beschrijving van het leefgebied van Roerdompen door Van der Hut (2001) is ook op de visvijvers van toepassing: “Een vogel van halfopen moerasgebieden met periodiek of permanent in water staande overjarige riet- en lisdoddevegetaties, afgewisseld door min of meer kleinschalig oppervlaktewater en/of extensief beheerde graslanden”. De oostelijke rand van de twee grote zuidelijke vijvers lijkt echter gemeden te worden. Komt dit door de smalle rietkraag, of omdat hier vaak mensen over het wandelpad lopen?

Tijdens de tellingen werden ook Roerdompen op de oostelijke vijvers gehoord en alle waarnemingen (van oost en west) samen leiden tot minstens 7 territoria. Merk op dat de locaties van de stippen op de kaart van de westelijke vijvers niet helemaal overeenkomen met de totaalkaart van alle vijvers. De toekenning van territoria en stiplocaties door Autocluster is voor de westelijke vijvers en voor de totale vijvers apart uitgevoerd en dit levert verschillen op.

Aantalsontwikkeling

Ten opzichte van 2003-2005 is de Roerdomp toegenomen van 1 naar 4 territoria. De toename is ook enigszins zichtbaar op de oostelijke vijvers. Het visvijvercomplex herbergt nu met stip de grootste populatie Roerdompen in de Kempen, met tenminste 7 territoria in 2020.

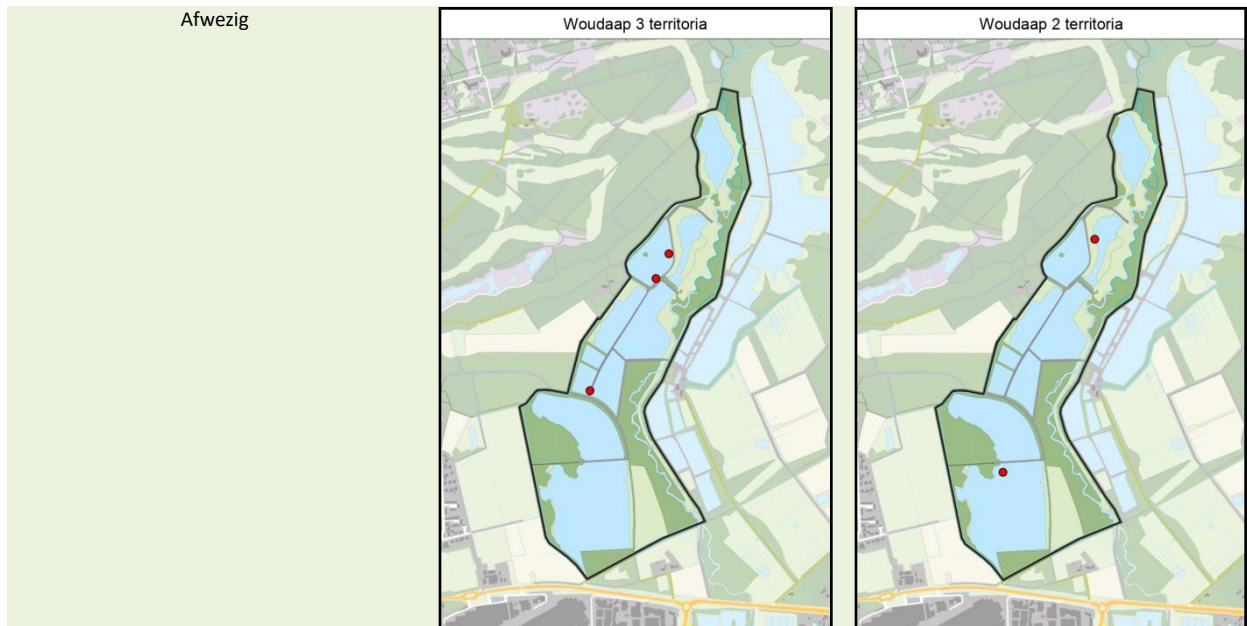
In Nederland is eveneens, sinds 2007, sprake van een toename en dat geldt ook voor Vlaanderen (Vermeersch et al. 2020), al kunnen streng winterweer en lage waterstanden in winter en voorjaar weer tot een afname leiden.

Woudaap, 2 territoria in 2020 (tenminste 4 territoria in west + oost)

Nederland

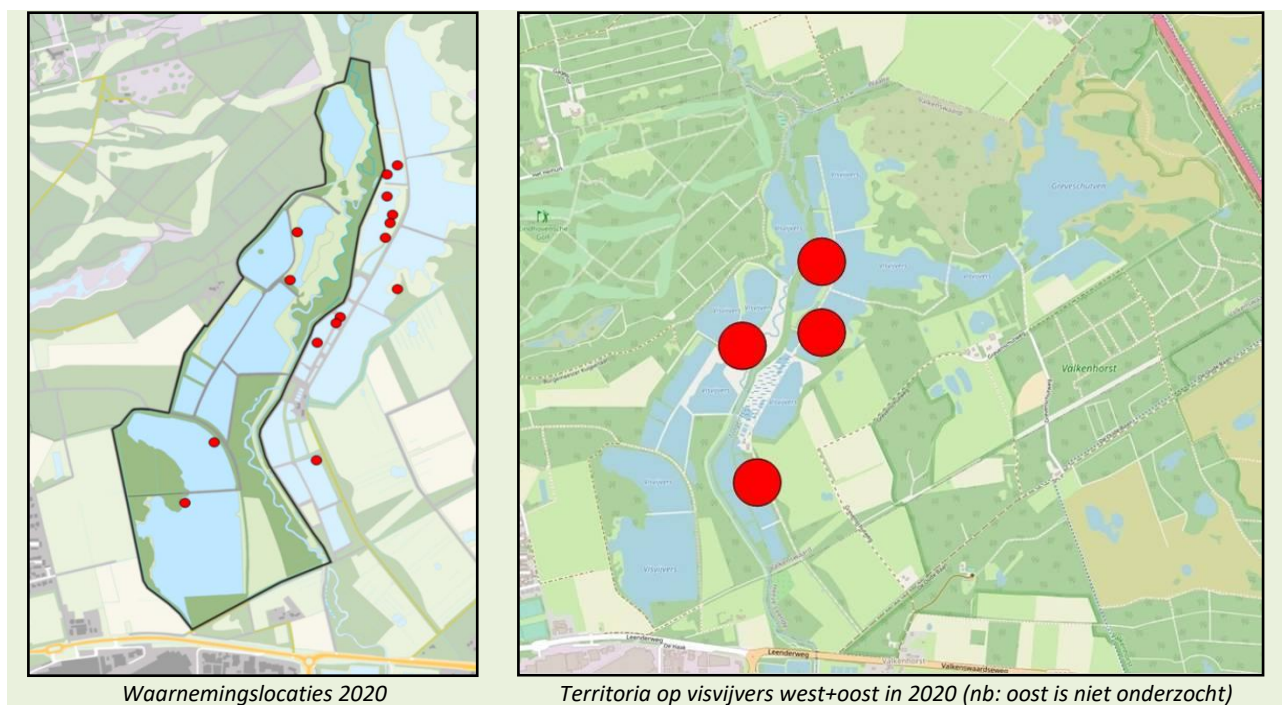
Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 20-40 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is *zeer ongunstig*. Rode Lijst categorie *ernstig bedreigd*. Woudaapjes worden vrijwel jaarlijks vastgesteld in een (beperkt) aantal gebieden. Daarnaast duiken ze onregelmatig op in andere moerasgebieden verspreid over het land.

Inventarisatieresultaten

Verspreiding en habitat

In 2020 werd de eerste Woudaap op 25 april gehoord (op een van de oostelijke vijvers). De soort komt zowel voor op kleine als grotere vijvers en heeft waterriet in ondiep water nodig.

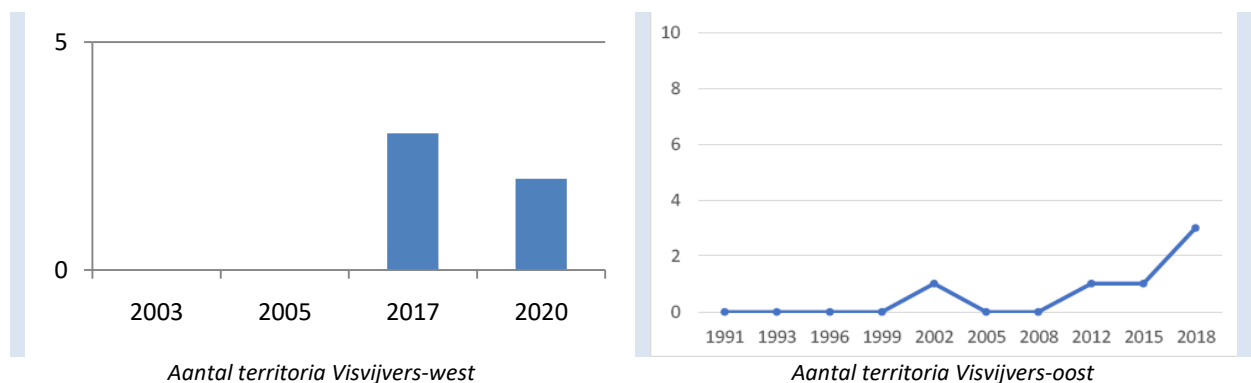

Tijdens de tellingen in 2020 werden ook Woudapen op de oostelijke vijvers gehoord en alle waarnemingen (van oost en west) samen leiden tot minstens 4 territoria. Merk op dat de locaties van de stippen op de kaart van de westelijke vijvers niet overeenkomen met de totaalkaart van alle vijvers. De toekenning van territoria en stiplocaties door Autocluster is voor de westelijke vijvers en voor de totale vijvers apart uitgevoerd en dit levert verschillen op.

Aantalsontwikkeling

In 1991 werd een territorium op de westelijke vijvers vastgesteld. Daarna ontbreken tot 2016 gegevens. In 2016 werd een territorium op west vastgesteld, gebaseerd op losse waarnemingen. De inventarisatie van 2017 leverde 3 territoria op. In 2018 werden de oostelijke vijvers geteld en naast 4 territoria in dat deel werd ook een territorium op de westelijke vijvers gevonden. Op basis van losse waarnemingen waren in 2019 3-4 territoria aanwezig waarvan 1-2 op de westelijke vijvers vastgesteld. En tot slot werden in 2020 4 territoria in west en oost samen aangetroffen, met de kanttekening dat de oostelijke vijvers niet onderzocht werden en het dus om een minimum aantal gaat.

Voor Nederlandse begrippen is 4-5 territoria (op de totale visvijvers) een ongekend groot aantal, en als de schatting van de Nederlandse populatie uit 2013-2015 ook nu nog zou kloppen dan zou 10-25% van de Nederlandse Woudapen op de visvijvers zitten!

Van ooit een vrij algemene broedvogel met wellicht honderden paren in de jaren zestig is de Nederlandse populatie ingestort. Vanaf ca 1990 fluctueert de populatie met in het laatste decennium weer een afname. In de Kempen is de Woudaap altijd een zeldzame broedvogel geweest met gewoonlijk maximaal 5 territoria per jaar. Dit jaar, 2020, was wat dat betreft een goed jaar met naast de territoria op de visvijvers ook een territorium op het Soerendonks Goor en eentje op de Vessemse Vennen.

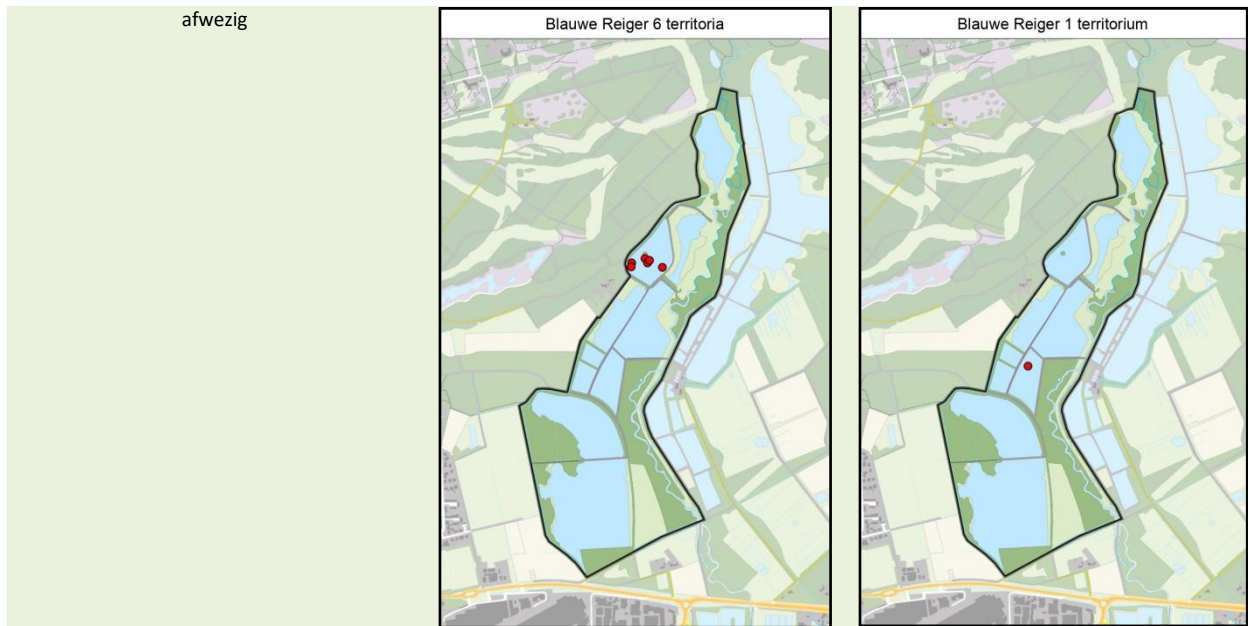
Op hemelsbreed 40 km zuidelijk van de visvijvers, in Vlaanderen bij Genk en Zonhoven, liggen twee Woudaapbolwerken met samen ca 30 territoria in 2013 en ca 15 in 2018. In heel Vlaanderen is na een aanvankelijke toename over de periode 2005-2014 sprake van een afname over de periode 2015-2018 (Vermeersch et al. 2020). Dit is opmerkelijk omdat op de visvijvers in die periode juist sprake is van een toename.

Blauwe Reiger, 1 territorium in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 10.450-10.750 (2018) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Broedt merendeels in kolonies, soms echter solitair. Er is een tendens om meer verspreid te gaan broeden: kolonies van meer dan 100 broedparen worden schaarser, kleinere kolonies talrijker.

Inventarisatieresultaten

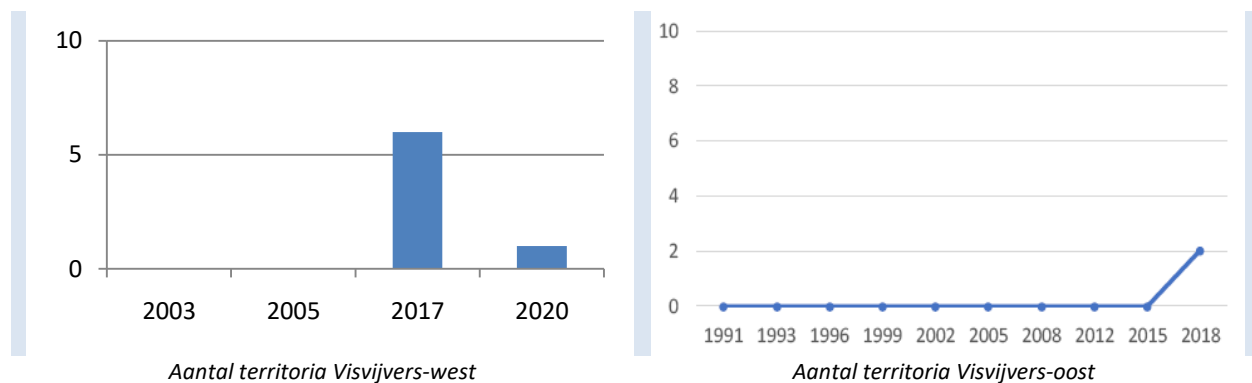

Verspreiding en habitat

De soort kiest tot nu toe relatief kleine vijvers met een dikke rietkraag uit en broedt tussen het riet "op de grond". In 2017 was sprake van een minikolonie (6 broedparen) en in 2020 van een los broedpaar dat 3 jongen groot bracht.

Aantalsontwikkeling

Sinds 2015 broeden Blauwe Reigers op de westelijke visvijvers. De aantallen zijn klein. In 2018 werden voor het eerst Blauwe Reigers, eveneens grondbroeders, op de oostelijke vijvers vastgesteld. In Nederland loopt de populatie iets terug, met dips tot 30% afname na strenge winters.

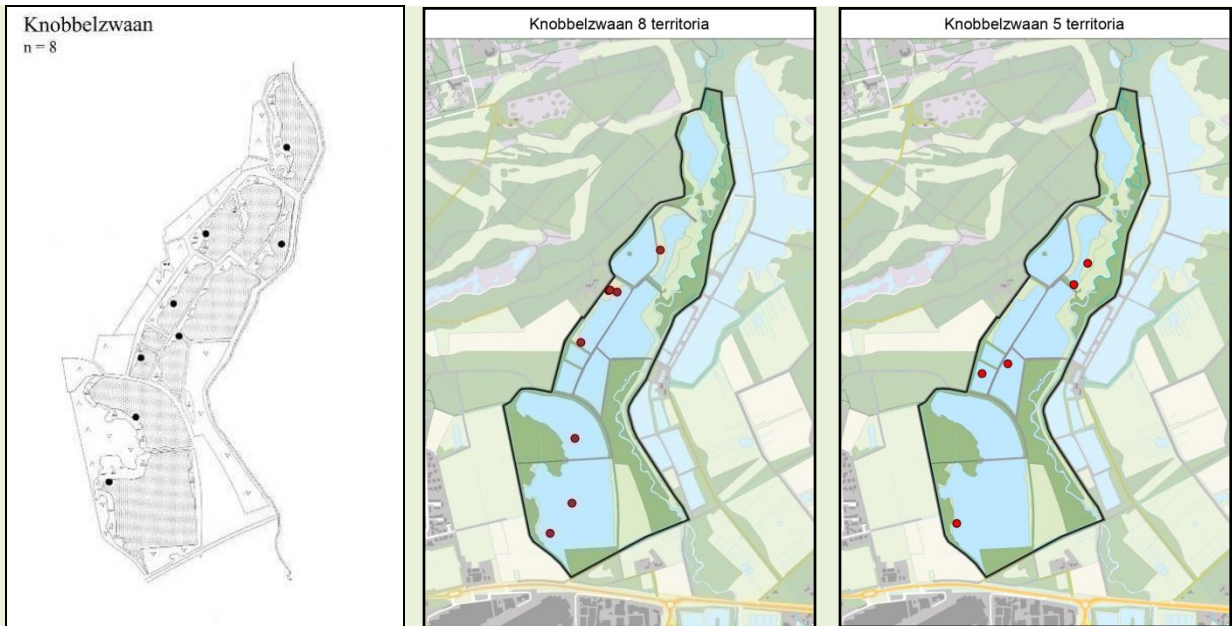

Knobbelzwaan, 5 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 7.000-9.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. De meeste Knobbelzwanen broeden in de laaggelegen delen van het land, vooral in open graslanden met veel sloten in het veenweidegebied. Rond meren en plassen treden soms concentraties op.

Inventarisatieresultaten

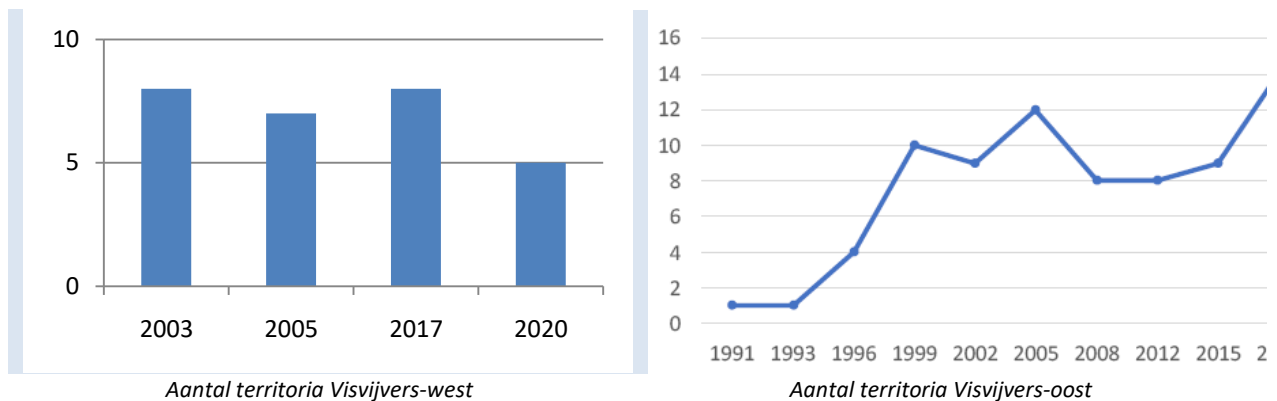

Verspreiding en habitat

Broedt zowel op kleine als grotere vijvers, soms met twee paren dicht bij elkaar.

Aantalontwikkeling

Het aantal territoria is in 2020 wat afgenomen maar het verschil in aantal is gering. De tijdreeks van de oostelijke vijvers toont een forse toename in de jaren negentig met daarna stabilisatie. Dat kan ook goed het verloop op de westelijke vijvers geweest zijn maar dat kan door gebrek aan gegevens uit de negentiger jaren niet worden bevestigd. In Nederland is de populatie aanvankelijk gegroeid maar sinds ca 2005 gestabiliseerd of zelfs iets afgenomen.

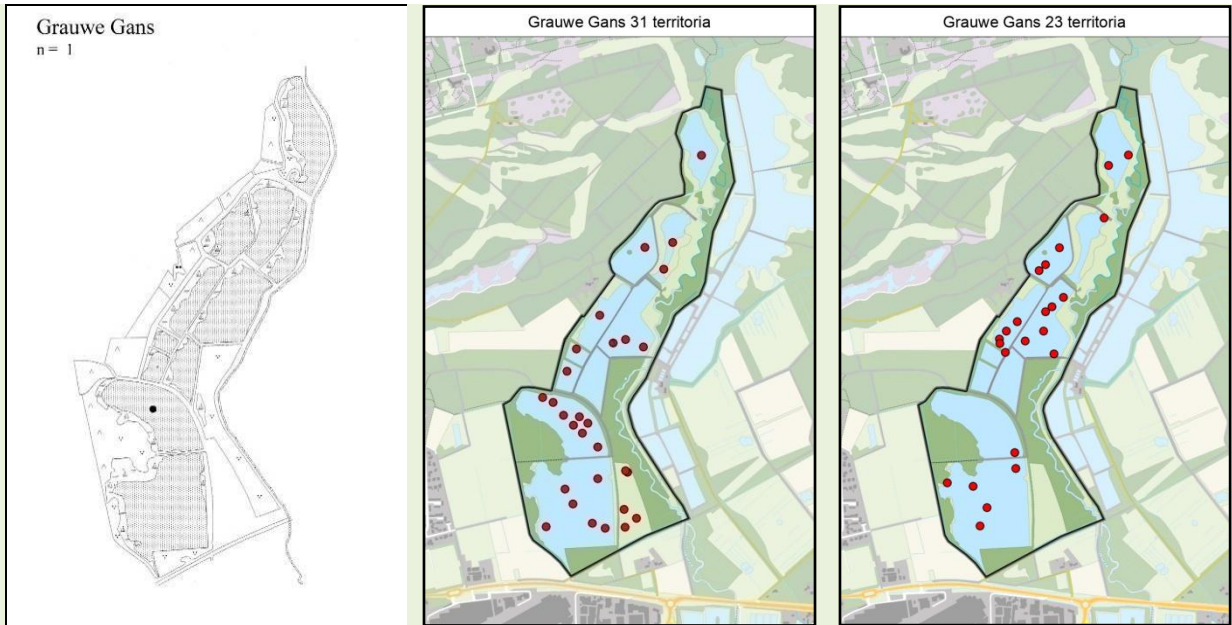

Grauwe Gans, 23 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 67.000-111.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt in geheel Nederland met uitzondering van droge en bosrijke streken.

Inventarisatieresultaten

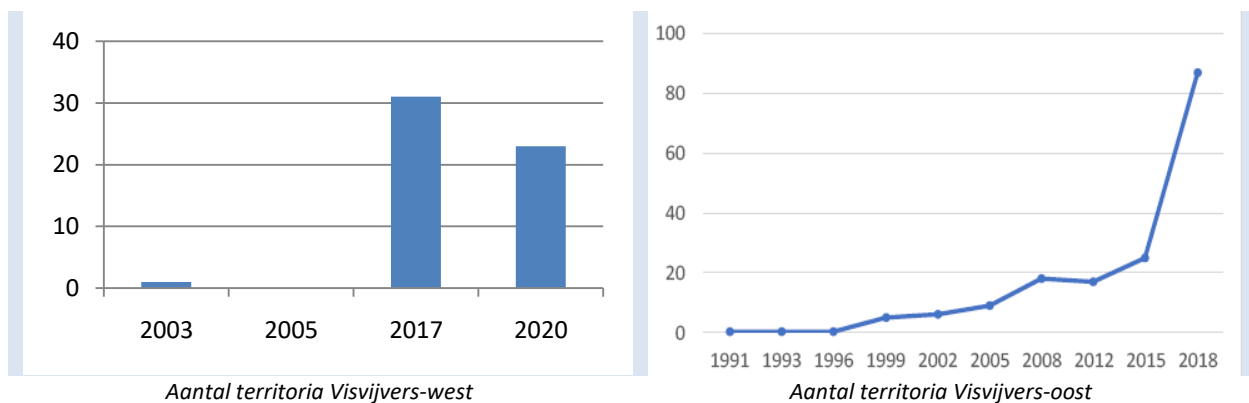

Verspreiding en habitat

Grauwe Ganzen broeden verspreid door het gebied, met in 2017 een cluster op de zuidelijke vijvers en in 2020 op de middelste vijvers. Deze patronen en verschillen tussen jaren kunnen echter ook een artefact zijn van de methode (zie paragraaf 3.3). De vogels foerageren in de wijde omtrek.

Aantalsontwikkeling

De soort is in de periode 2005-2017 spectaculair toegenomen en nam vervolgens wat af tenzij het verschil van 2017 en 2020 het gevolg is van jaarlijkse fluctuaties. De toename is in lijn met wat is vastgesteld op de oostelijke vijvers en met het aantalsverloop in heel Nederland. Vanaf halverwege de jaren 2000 is de toename in ons land exponentieel en de vraag is wanneer de groei afvlakt en de populatie zich stabiliseert.

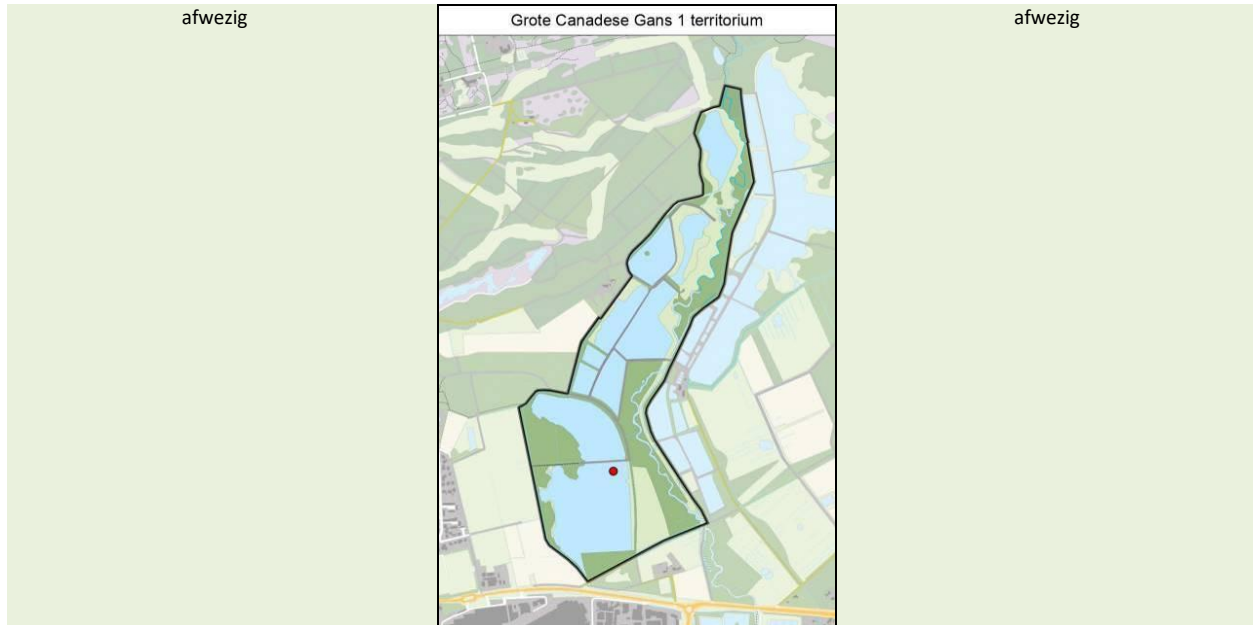

Grote Canadese Gans, afwezig in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 9.000-12.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Invasieve exoot. Broedt in grote delen van Nederland met uitzondering van droge en bosrijke streken.

Inventarisatieresultaten

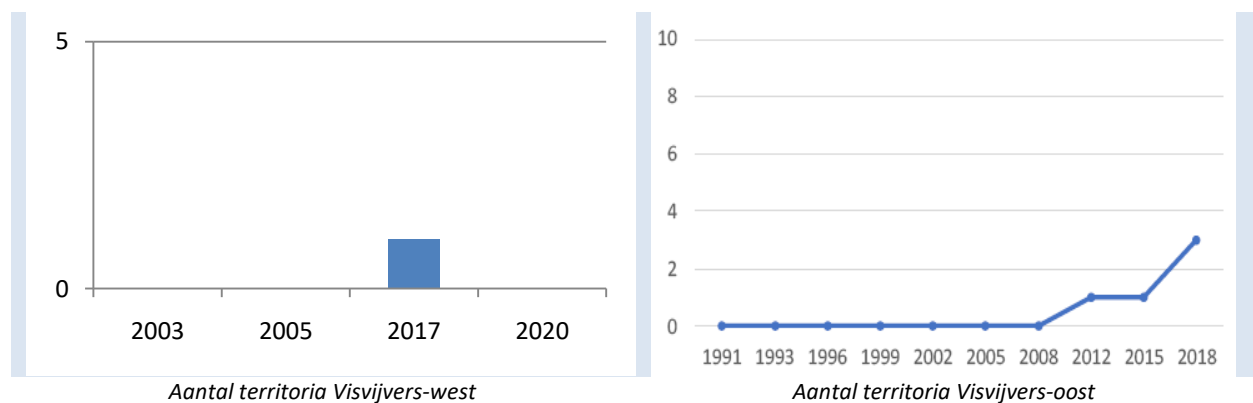

Verspreiding en habitat

Er is te weinig informatie om hier wat zinnigs over te zeggen.

Aantalontwikkeling

Is alleen in 2017 vastgesteld, overigens zonder aanwijzingen van daadwerkelijk broeden. In 2020 zijn tijdens de inventarisaties wel vogels gezien (maximaal 5, in een groep) maar zonder territorium-indicatie. Zowel in Nederland als de regio neemt de populatie nog steeds fors toe. Het is derhalve goed denkbaar dat ook op de visvijvers nog een aanzienlijke toename gaat plaatsvinden.

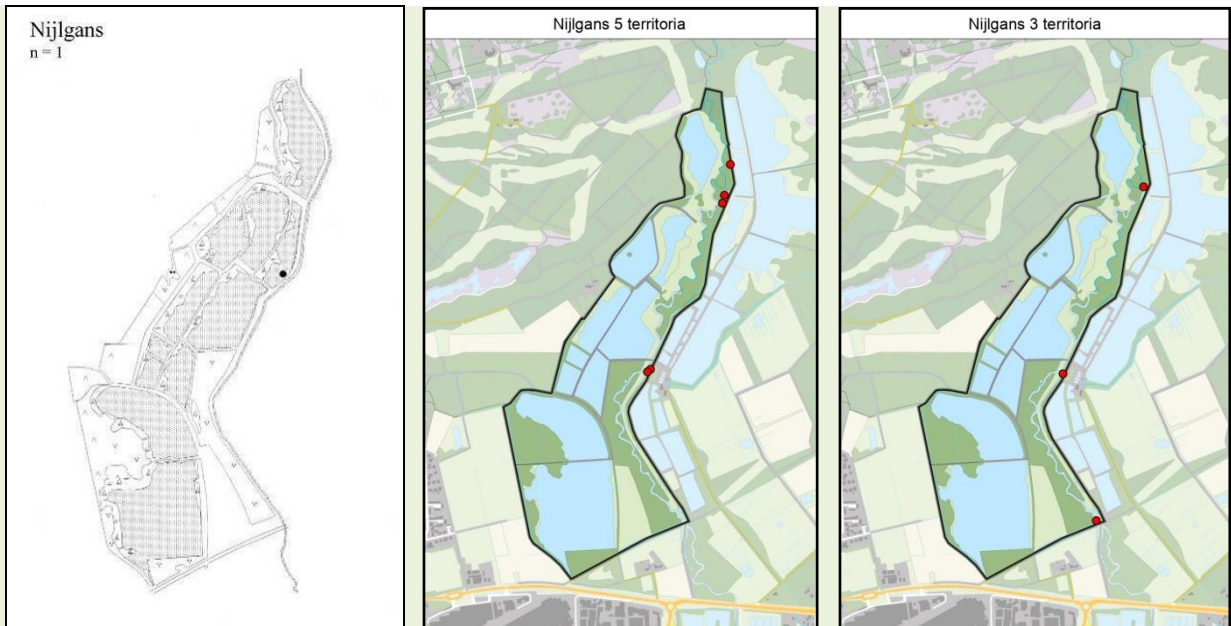

Nijlgans, 3 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 6.900-11.400 (2013-2015). Invasieve exoot. De hoogste dichtheden zijn te vinden in graslandgebieden met waterpartijen in laag Nederland en het rivierengebied. Komt ook voor in stedelijk gebied en zelfs tot diep in grote bossen, op gekraakte roofvogelnesten.

Inventarisatieresultaten

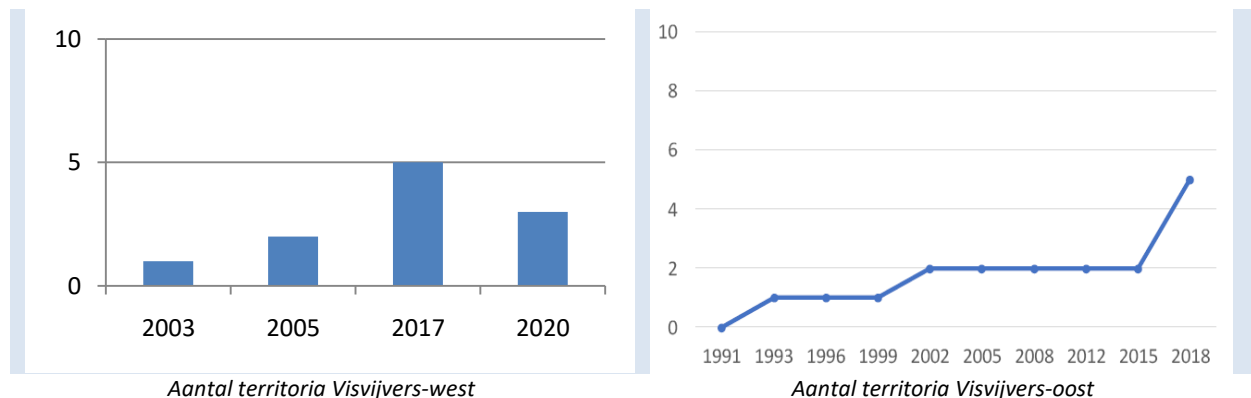

Verspreiding en habitat

Broedt uitsluitend in het loof langs de Tongelreep waar de vele aftakelende populieren volop broedgelegenheid (holen) bieden. Vaak worden waakzame individuen en paren gezien op de top van geknakte populieren.

Aantalontwikkeling

Er lijkt sprake te zijn enige toename van 2003 naar 2015 en daarna afname, maar de aantallen zijn klein en wellicht is het aantal territoria in 2017 te hoog als gevolg van problemen bij de inventarisatie (zie par. 3.3 bij 'Soorten met grote territoria'). Op de oostelijke vijvers is sprake van enige toename maar ook daar gaat het om geringe aantallen. Een toename zou overigens wel in lijn zijn met de landelijke trend. Nijlganzen nemen sinds de jaren negentig fors toe en de aantallen lijken nog steeds niet gestabiliseerd.

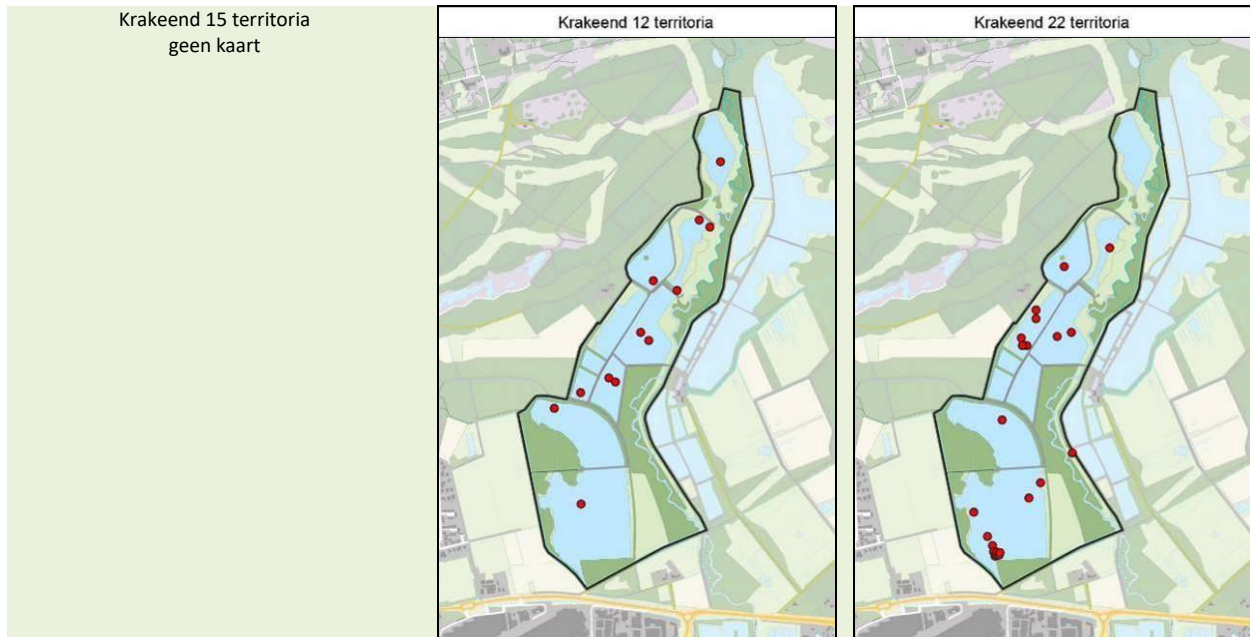

Krakeend, 22 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 21.00-26.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Is in Laag-Nederland een wijd verbreide broedvogel van moerasgebieden, duinplassen en open polders met veel grasland en sloten. Elders is het een meer lokale broedvogel van onder meer vennen.

Inventarisatieresultaten

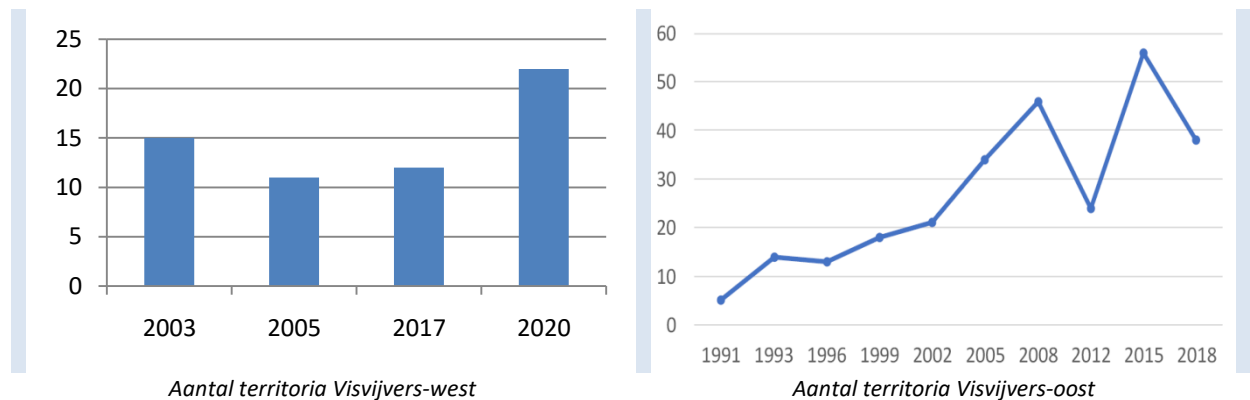

Verspreiding en habitat

Komt op de meeste vijvers voor en het gebied vormt samen met de oostelijke vijvers (totaal 60-80 territoria) een bolwerk in de regio.

Aantalsontwikkeling

De aantallen fluctueren en deze fluctuaties kunnen bovendien een artefact zijn van de methode. Op de oostelijke vijvers is een duidelijke trend van toename zichtbaar die in lijn is met de trend in heel Nederland.

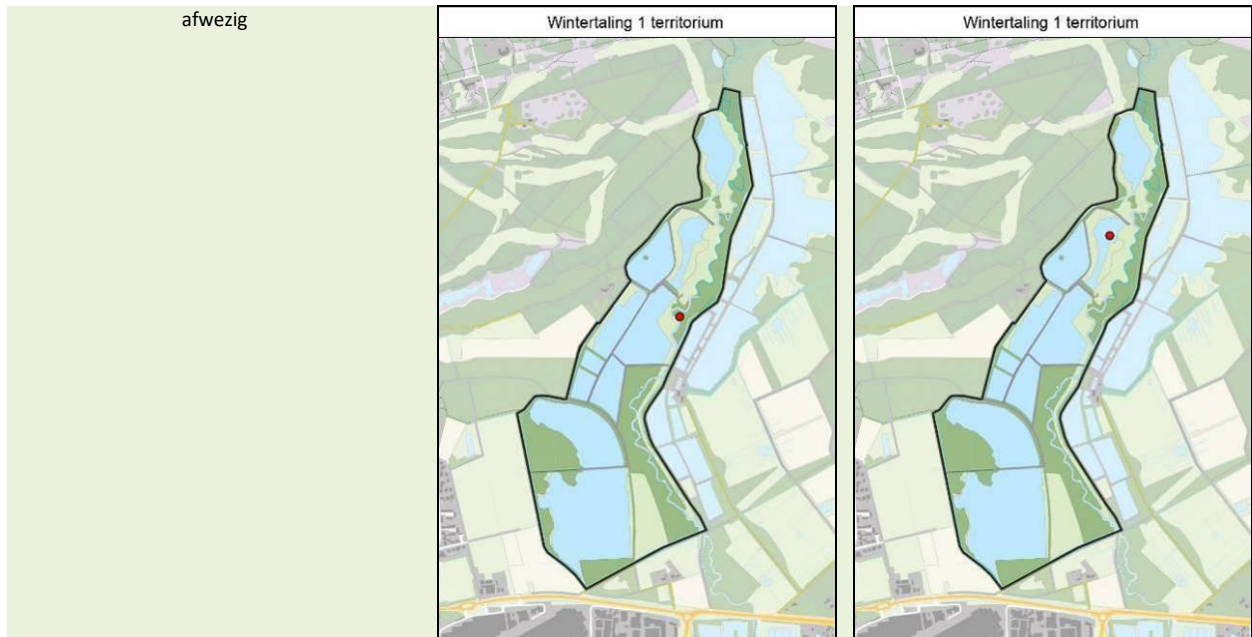

Wintertaling, 1 territorium in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 1.600-1.900 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is *zeer ongunstig*. Rode Lijst categorie kwetsbaar. De meeste broeden in vennen en in mindere mate andere plassen op de hoge zandgronden. In het westen en noorden van het land is deze soort, buiten de duinen, schaars.

Inventarisatieresultaten

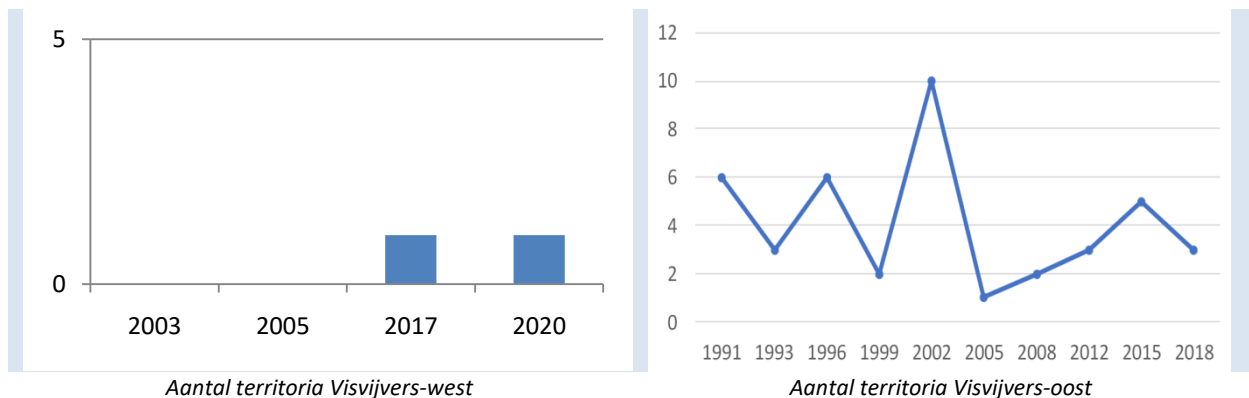

Verspreiding en habitat

Er is te weinig informatie om hier wat zinnigs over te zeggen.

Aantalsontwikkeling

Op de westelijke vijvers gaat het om marginale aantallen. Op de oostelijke vijvers lijkt sprake te zijn van een trend van lichte afname (met een positieve uitschieter) maar ook hier gaat het om kleine aantallen en mogelijk artefacten van de methode. Het zou wel in lijn zijn met de afname die in heel Nederland al vanaf de jaren negentig plaatsvindt.

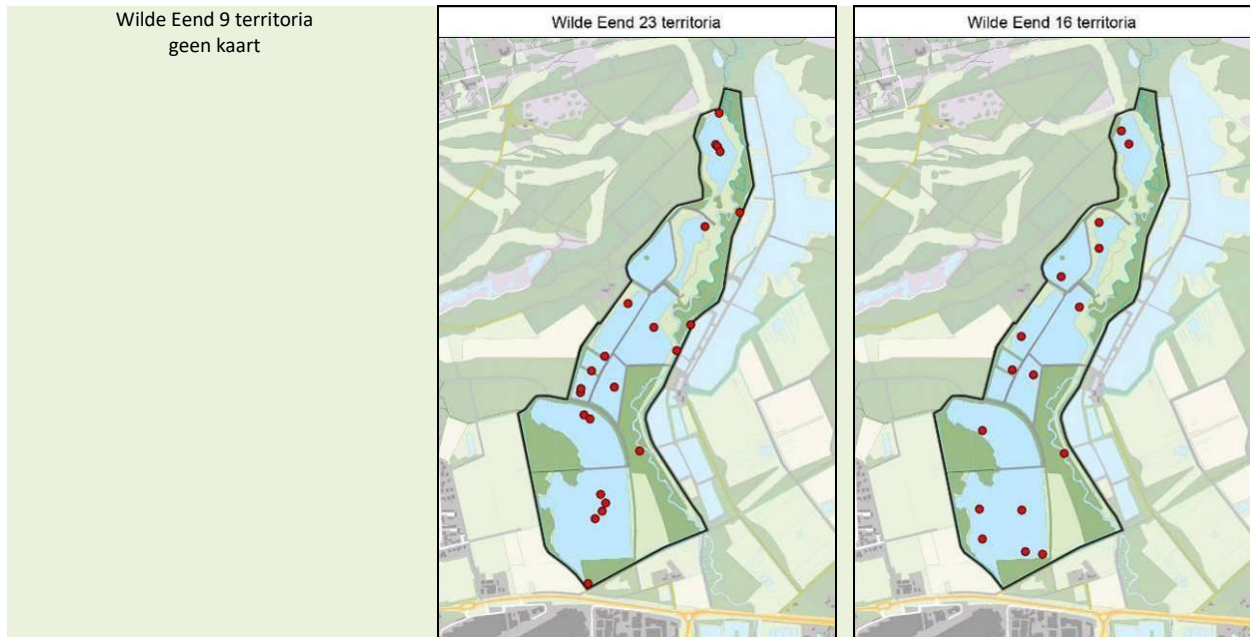

Wilde Eend, 16 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 200.000-300.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. De meerderheid broedt in de laaggelegen delen van het land, vooral in waterrijke polders en moerassen. Op de hoge gronden is de soort minder talrijk maar ontbreekt hij zelden.

Inventarisatieresultaten

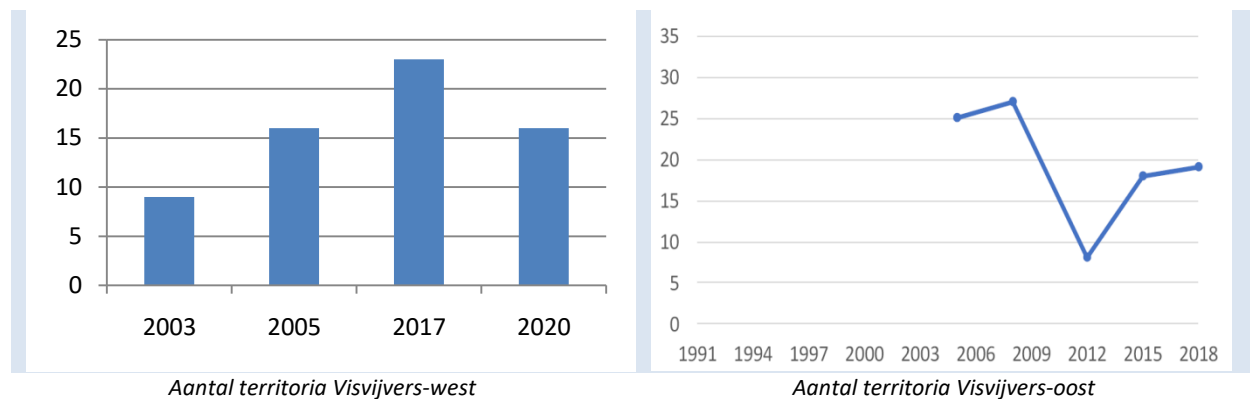

Verspreiding en habitat

Komt op vrijwel alle vijvers voor, zowel grotere plassen als op kleine vijvers die door dikke rietkragen omsloten zijn.

Aantalsontwikkeling

Na een aanvankelijke toename lijkt de Wilde Eend weer af te nemen. Op de oostelijke vijvers zijn er ook fluctuaties maar met een ander patroon waarbij na een dip in 2012 weer sprake was van een toename. Artefacten van de methode maken het wel lastig om zeker te zijn van dergelijke aantalsveranderingen. In Nederland neemt de soort sinds ca 2000 als broedvogel af. Dat komt wellicht door verhoogde sterfte tijdens de kuikenfase. Het is nog niet duidelijk of dat ook echt de verklarende factor is en zo ja, waarom de kuikensterfte is toegenomen.

Zomertaling, afwezig in 2020

Nederland

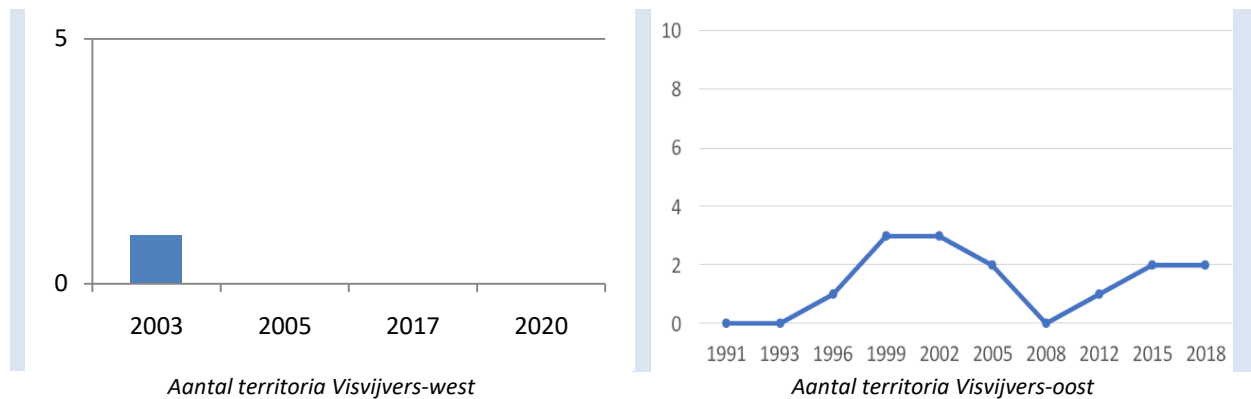
Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 1.000-1.400 (periode 2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is *zeer ongunstig*. Rode Lijst categorie *bedreigd*. Broedt vooral in vochtige open graslandgebieden - vaak reservaten - in het westen en noorden van het land. Op de hoge gronden nestelt deze soort alleen heel lokaal en vaak niet-jaarlijks.

Inventarisatieresultaten

Alleen in 2003 aangetroffen met 1 territorium (geen kaart). In 2020 wel waargenomen maar zonder te voldoen aan de criteria voor een territorium: paar op 22 maart en 3 april, man op 9 april, paar en man op 15 april.

Aantalontwikkeling

Incidentele broedvogel. Op de visvijvers is sprake van zeer kleine aantallen waaruit geen trend is af te leiden. In Nederland is de soort dramatisch afgenomen sinds de jaren tachtig (vermoedelijk al eerder) door intensieve landbouw, verdroging van natuurgebieden en droogte in de Sahel.

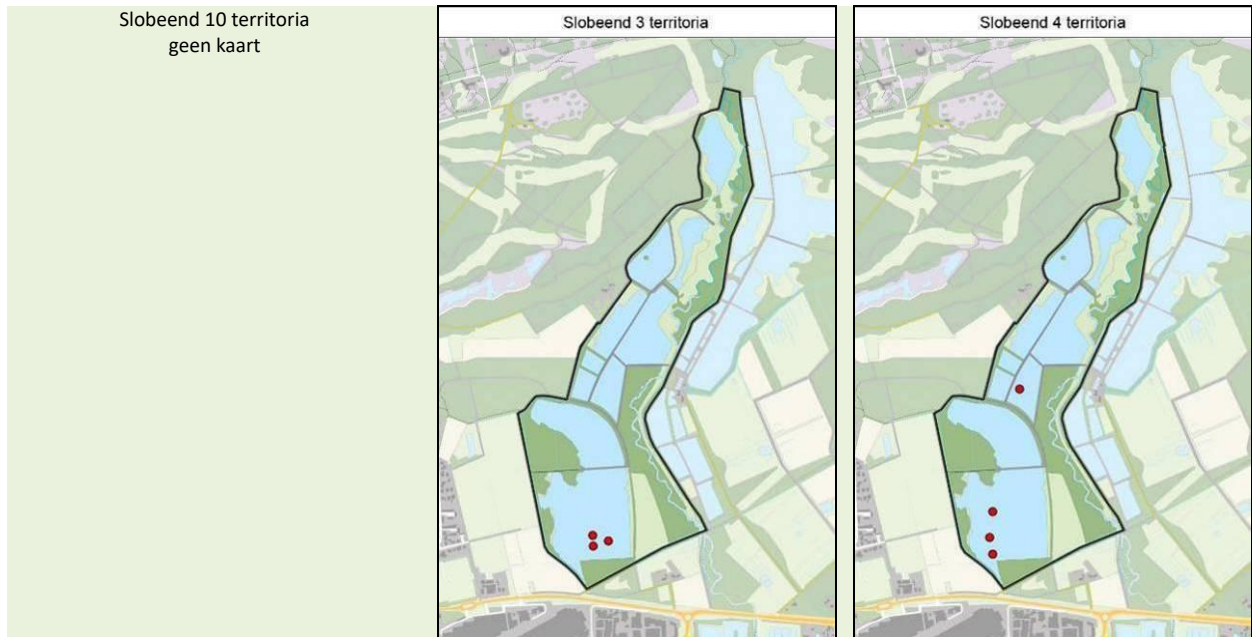

Slobeend, 4 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 6.200-7.500 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Rode Lijst categorie kwetsbaar. Broedvogel van vochtige graslanden in het lage deel van het land inclusief het rivierengebied. De hoogste dichtheden zijn te vinden in de veenweidegebieden. Op de hoge gronden is hij veel schaarser.

Inventarisatieresultaten

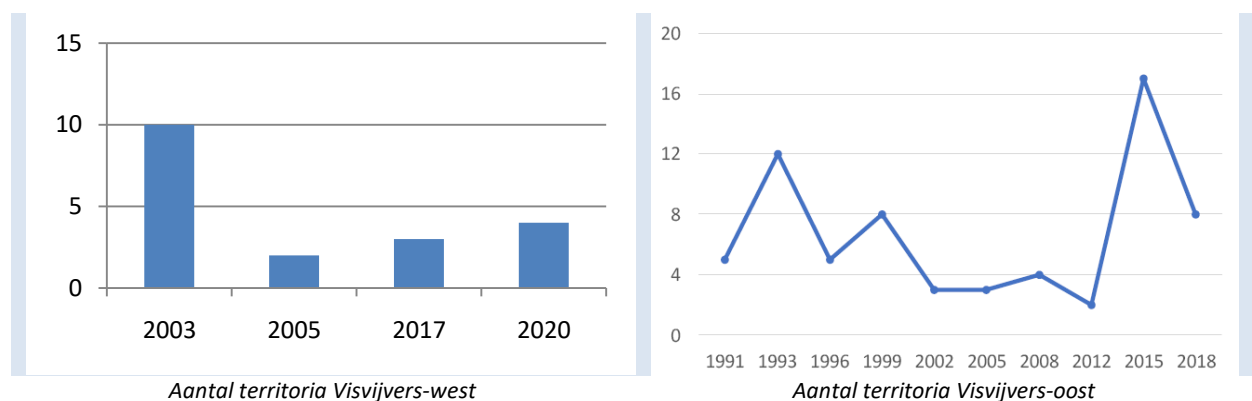

Verspreiding en habitat

De twee verspreidingskaartjes laten een cluster van territoria zien op de zuidelijkste vijver. Het is echter onduidelijk in hoeverre Slobeenden daadwerkelijk in het gebied broeden: in 2017 was de laatste waarneming op 21 april en in 2020 op 25 april.

Aantalsontwikkeling

Afgenomen ten opzichte van 2003, maar zie ook de kanttekening hierboven. Op de oostelijke vijvers was aanvankelijk ook een trend van afname te zien maar ineens was er een piek in 2015. In Nederland gaat de Slobeend sinds ongeveer 1990 gestaag achteruit en is uit veel gebieden op de hoge gronden verdwenen.

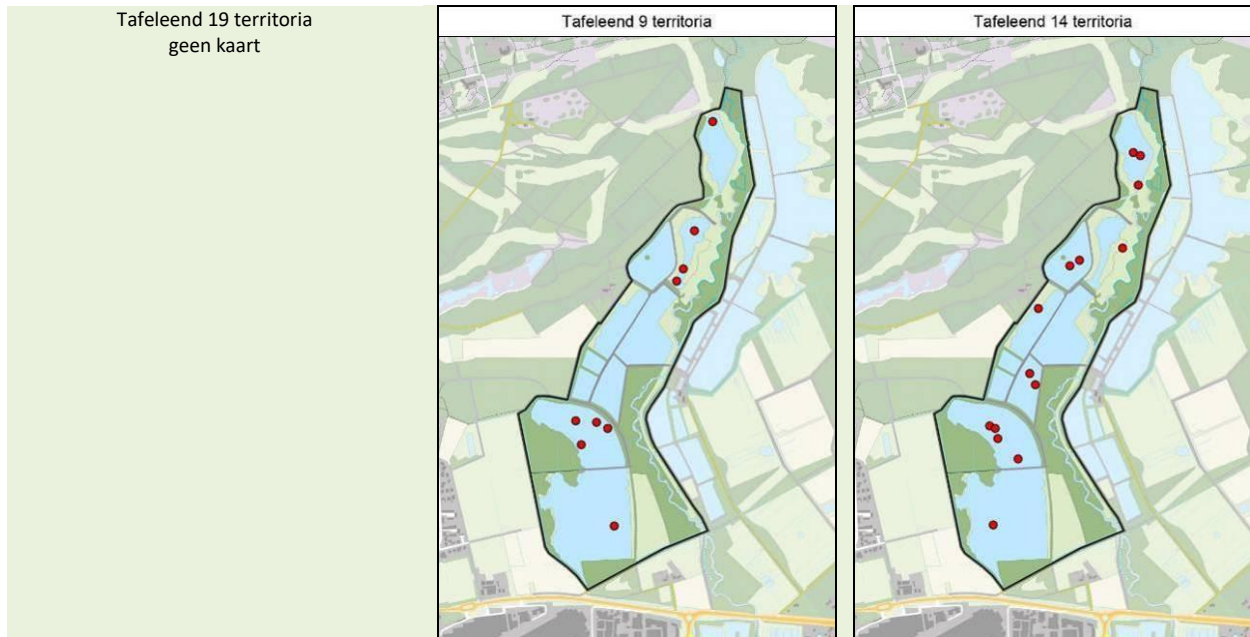

Tafeleend, 14 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 1.800-2.200 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Een vrij schaarse en nogal lokaal voorkomende broedvogel, met de meest ruime verspreiding en hoogste dichtheden in de laagveengebieden van West- en Noord-Nederland. Elders nestelt hij vooral in de duinen, op vennen en hier en daar langs de Grote Rivieren.

Inventarisatieresultaten

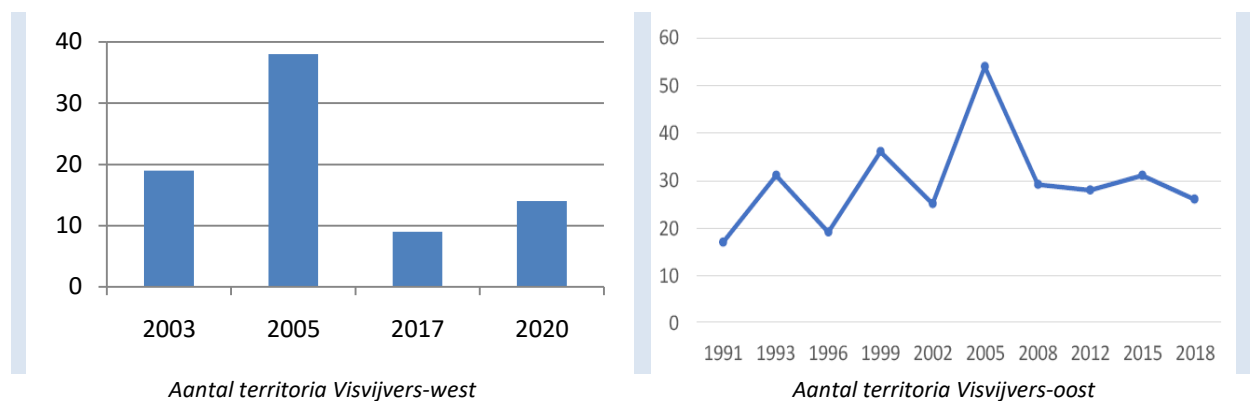

Verspreiding en habitat

Komt in jaren met een groter aantal territoria op het merendeel van de vijvers voor, vaak met meerdere (2-5) paren op een vijver. In 2020 zijn bij 3 territoria jongen waargenomen.

Aantalsontwikkeling

Aantallen wisselen en dat is ook op de oostelijke vijvers het geval, zonder duidelijke trend. De piek in 2005 komt overeen met de piek op de oostelijke vijvers. De landelijke populatie fluctueert zonder duidelijke trend sinds 1990 al nemen de aantallen vanaf 2005 iets toe. In 2005 was ook landelijk sprake van een piek maar niet zo uitgesproken als op de visvijvers.

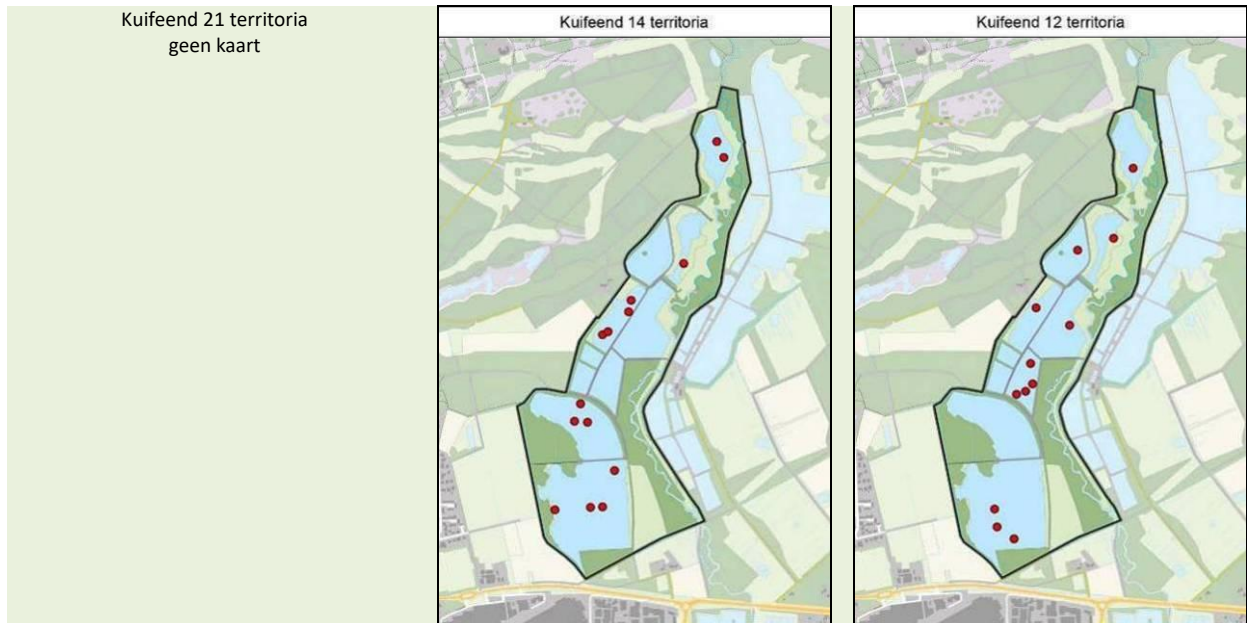

Kuifeend, 12 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 20.000-24.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Heeft een ruime verspreiding in Nederland maar zijn het talrijkst in de noordwestelijke helft van het land, zowel in natte natuurgebieden als agrarisch gebied met veel sloten.

Inventarisatieresultaten

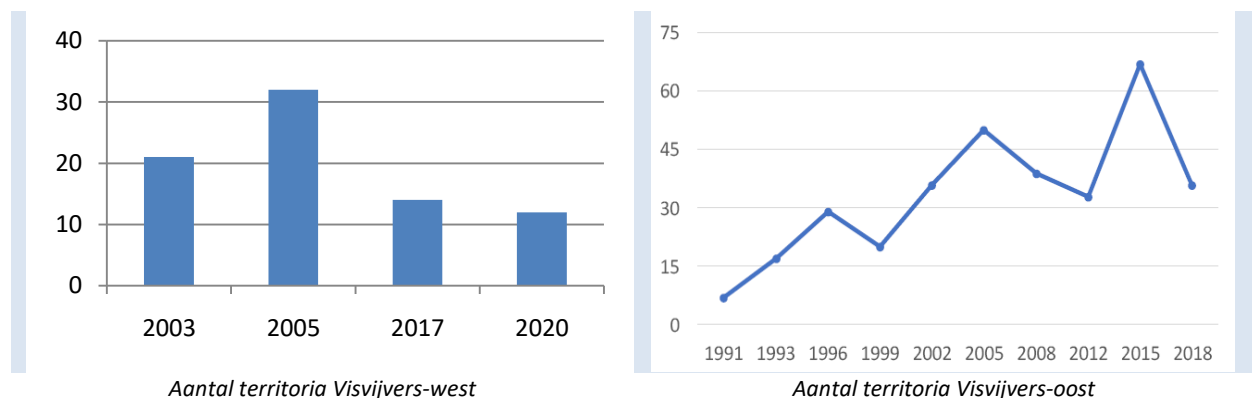

Verspreiding en habitat

Komt op het merendeel van de vijvers voor. Het aantal per vijver verschilt tussen 2020 en 2017 behoorlijk, maar dat kan een artefact van de methode zijn. In 2020 zijn bij slechts 1 territorium jongen waargenomen.

Aantalontwikkeling

Het aantal territoria lijkt sinds de piek in 2005 achteruit te gaan maar een slag om de arm is op zijn plaats omdat de Kuifeend lastig te inventariseren is. Op de oostelijke vijvers is een flinke toename te zien en dat is in lijn met de landelijke ontwikkelingen waarbij de toename sinds ca 1975 vooral op de zandgronden plaatsvond.

Rosse Stekelstaart, 1 territorium in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 15-30 (2013-2015). Invasieve exoot. Ontsnapte vogels en hun nazaten broeden vanaf 1973 in ons land. De verspreiding blijft beperkt tot enkele plekken in vooral West-Nederland.

Inventarisatieresultaten

Verspreiding en habitat

Deze exoot is vanaf 1 april het gehele broedseizoen gezien. Het ging om een man met 2 vrouwen. Eind mei en begin juni is balts gezien. Op twee waarnemingen na zijn de vogels steeds op dezelfde vijver waargenomen.

Aantalsontwikkeling

Hoewel de soort tijdens de eerdere broedvogelinventarisaties niet is vastgesteld (ook niet op de oostelijke vijvers) zijn er wel eerdere waarnemingen van de westelijke visvijvers bekend die op (mogelijk) broeden duiden, nl. in 2013 (12 mei baltsende man), 2017 (15 mei 2 ex, 22 mei man), 2018 (21-22 april man, 18-19 mei paar, 30 mei man), 2019 (16-23 april paar, 26 april man baltsend en 2 vrouw, 4-22 mei paar, 3 juni man en 23 juli 2 juveniel) (bron: waarneming.nl).

De broedpopulatie in Nederland is klein en groeit sinds ca 2010 niet, en succesvolle broedgevallen zijn schaars.

Wespendief, 1 territorium in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 360-440 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. De soort nestelt in de meeste grote bossen, met uitzondering van gebieden waar mogelijk te weinig voedsel is.

Inventarisatieresultaten

Verspreiding en habitat

Vanaf 31 mei 2020 zijn af en toe en verspreid door het gebied Wespandieven gezien waaronder een baltsende vogel op 7 juli en een paar op 1 augustus. De stip zegt niets over de broedlocatie en de vogels kunnen net zo goed buiten het onderzochte gebied genesteld hebben (als daar al sprake van is, omdat een soms aanzienlijk deel van aanwezige Wespandieven niet tot broeden over gaat).

Aantalsontwikkeling

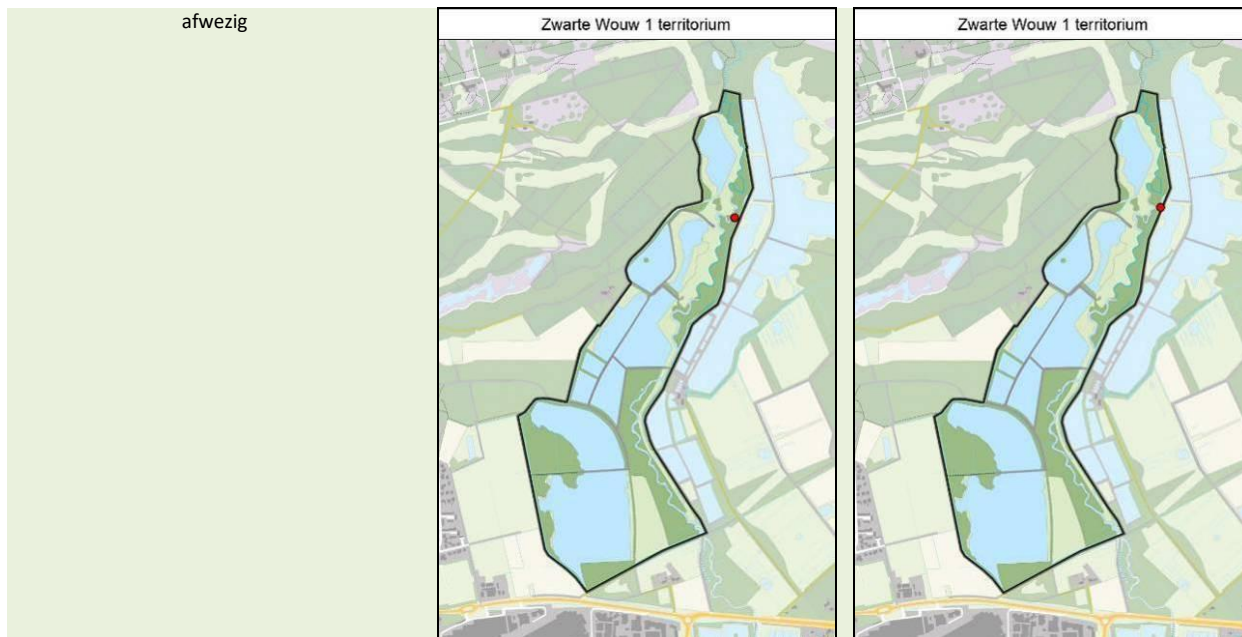
Wespandieven worden al jaren geregeld in en om de visvijvers gezien, maar daaruit zijn geen trends af te leiden. Omdat het een uitermate lastig te inventariseren soort is, is het niet duidelijk of de soort in Nederland toe- of afneemt, al wordt het laatste vermoed.

Zwarte Wouw, 1 territorium 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 2 (2018) en de staat van instandhouding als broedvogel is onbekend. De soort lijkt een vaste broedvogel in Nederland te worden. Broedgevallen langs de oostgrens sluiten aan op het meer wijd verbreide voorkomen in Nordrhein-Westfalen. De Zwarte Wouw is wereldwijd een van de meest algemene roofvogels.

Inventarisatieresultaten

Verspreiding en habitat

In 2020 werd de eerste Zwarte Wouw op 1 april opgemerkt. Het nest was gebouwd op ca 17m hoogte in de vork van een populier en er vlogen 3 jongen uit.

De Zwarte Wouw broedt vanaf 2011 op de visvijvers (Wouters & de Veer 2012). Vanaf 2011 heeft ieder jaar een paar in de populierenstrook langs de Tongelreep gebroed en gemiddeld 1,9 (0-3) jongen groot gebracht. In 2011 zat het nest in een populier op ca 21m hoogte en was vermoedelijk op een oud Zwarte Kraaiennest gebouwd. In de jaren daarna bouwden de vogels steeds zelf een nest in de vork van een populier op ca 17m hoogte.

Jaar	Uitgevlogen jongen
2011	2
2012	0
2013	1
2014	3
2015	2
2016	3
2017	2
2018	1
2019	2
2020	3
Gem.	1,9

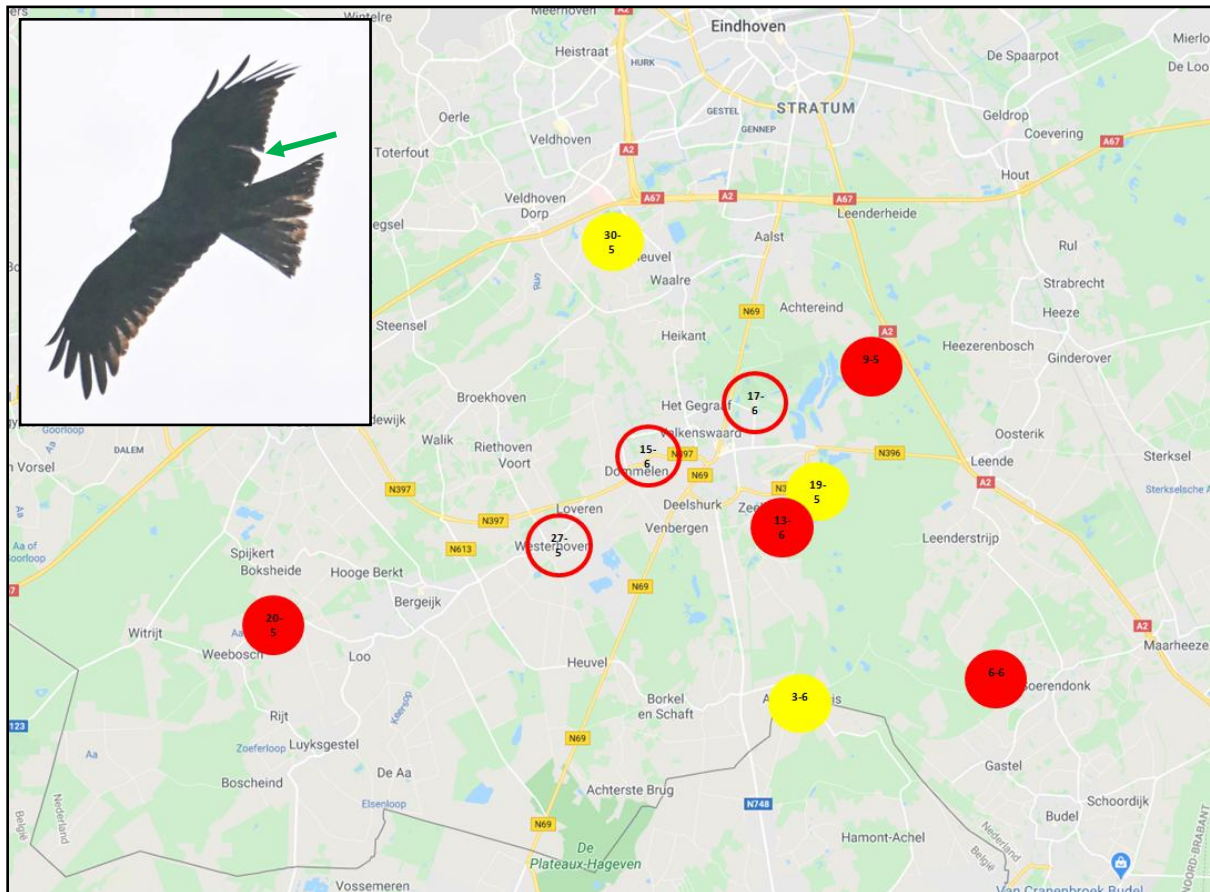
alerte man
15 april 2020

In Nederland zijn tot en met 2010 incidenteel broedgevallen of -pogingen geconstateerd. Vanaf 2011 worden jaarlijks 2 tot 4 paren gemeld waarvan de visvijvers er eentje is. In Vlaanderen is de Zwarte Wouw een niet-jaarlijkse broedvogel met maximaal 2 paren (Vermeersch et al. 2020).

Bijzonderheden

Het Zwarte Wouwmannetje was in 2020 individueel herkenbaar en zo kon door het analyseren van foto's worden achterhaald dat de vogel allerlei gebieden rondom de visvijvers aandeed met als grootste afstand 15 km (Weebosch).

De man Zwarte Wouw van de visvijvers is op diverse plaatsen in de Kempen gezien. Egaal rood = pleisterend, rode cirkel = overvliegend. Egaal geel = pleisterend maar zonder foto dus onbekend of het de Zwarte Wouw van de visvijvers betrof. In de cirkel staat de datum. Gebaseerd op een analyse van foto's op waarneming.nl.

Sinds maart 2018 wordt door ARK op Valkenhorst geëxperimenteerd met het neerleggen van karkassen van Reeën. Dit is een onderdeel van het 'Dood doet leven' project (zie <https://www.ark.eu/natuurontwikkeling/natuurlijke-processen/dood-doet-leven>). De gebeurtenissen bij de karkassen worden gevolgd met wildcams (Naaijer 2020).

In 2019 is de Zwarte Wouw gefilmd op neergelegde vis en waren er veel visschubben op het nest te vinden wat in 2020 niet het geval was.

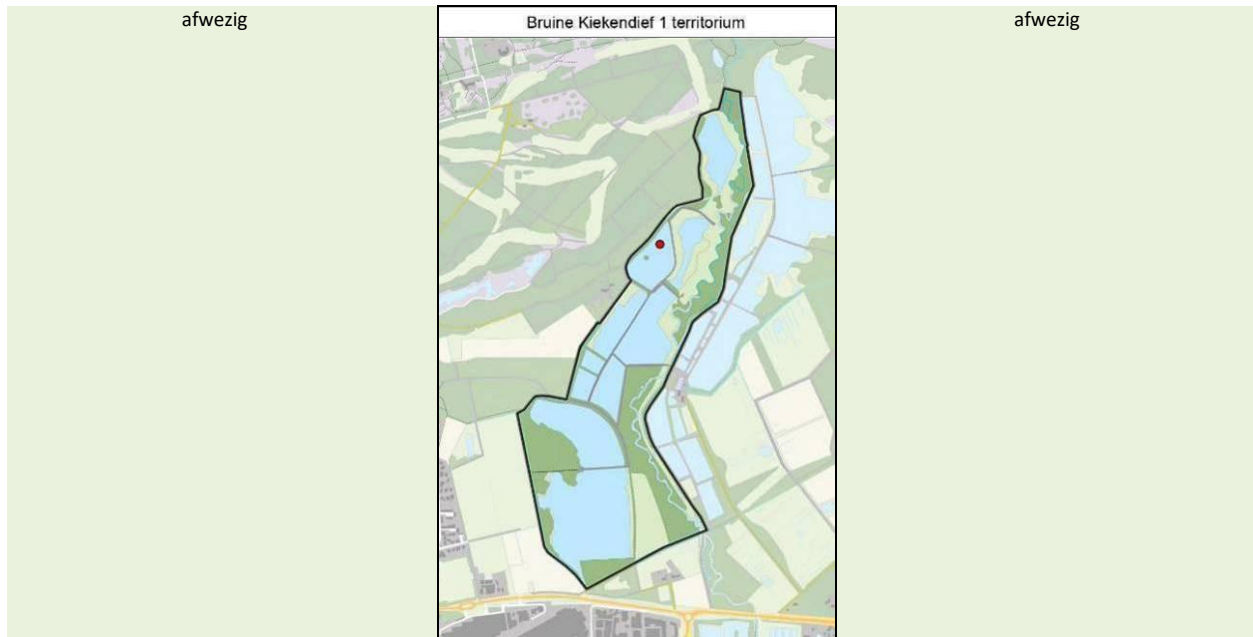
In juli 2020 is voor het eerst gezien dat een Zwarte Wouw van een kadaver snoept, een Ree. Het was een verkeersslachtoffer en dermate verwond dat de achterkant van het kadaver open en toegankelijk was voor dieren zoals Zwarte Wouw die zelf geen kadaver kunnen openen (Pekel 2020).

Bruine Kiekendief, afwezig in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 900-1.200 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Broedt bijna uitsluitend in het westen en noorden van het land, merendeels in moerassen maar regionaal ook in akkerland. Op de hogere gronden, waar de soort altijd al schaars was, ontbreekt hij tegenwoordig nagenoeg.

Inventarisatieresultaten

Verspreiding en habitat

Is alleen in 2017 vastgesteld. Op de plek van de stip (in een rietkraag) was de vermoedelijke nestplaats.

Aantalsontwikkeling

De soort is de laatste 20 jaar een incidentele broedvogel op de visvijvers. Op de oostelijke vijvers zijn territoria bekend uit 2005 en 2008. Op de westelijke vijvers is het geval uit 2017 bekend en in 2018 werden diverse waarnemingen gedaan van vogels zonder dat er zekerheid was over een territorium. In Nederland nemen de aantallen sinds 2000 gestaag af en zijn de hoge gronden zo goed als verlaten. Die afname trad in de Kempen al eerder op, van 9-11 paren in 1981 tot 2-3 (in goede jaren) in 1997-2001 en incidentele broedvogel sindsdien.

Buizerd, 1 territorium in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 10.000-17.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt door het hele land, ook in kleine bosjes, soms zelfs in solitaire bomen in open land.

Inventarisatieresultaten

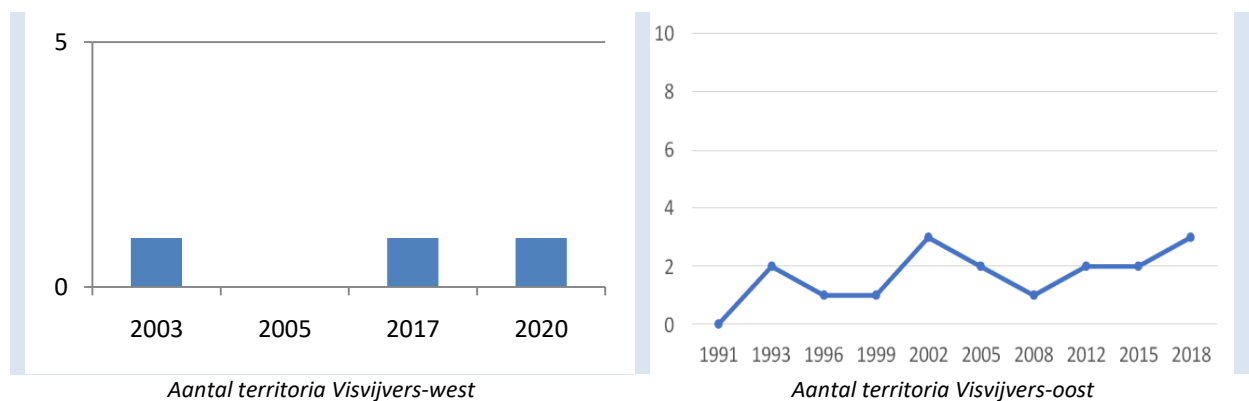

Verspreiding en habitat

De Buizerd broedt soms wel en soms niet in het gebied. In 2003 werd wel in het gebied wel voldaan aan de criteria voor een territorium al lag de feitelijke nestplaats buiten het gebied. In 2017 en 2020 was een territorium te vinden in het dennen/eikenbos in de zuidwesthoek, al ontbreken aanwijzingen dat hier in 2020 ook daadwerkelijk genesteld is.

Aantalontwikkeling

De aantallen zijn zo laag, zowel in het westelijke als oostelijke deel, dat ze niet geschikt zijn om uitspraken te doen over aantalsveranderingen. In Nederland is de Buizerd sinds de jaren tachtig spectaculair toegenomen. De aantallen zijn op de hoge gronden inmiddels stabiel.

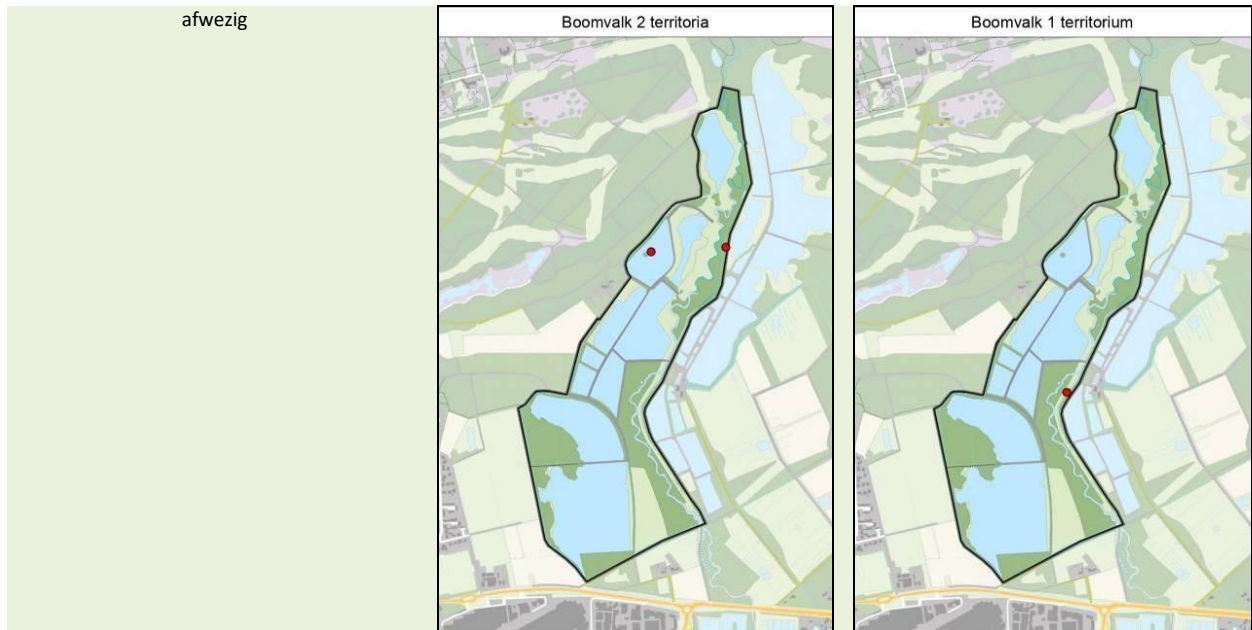

Boomvalk, 1 territorium in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 450-700 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Rode Lijst categorie kwetsbaar. Wordt overal in het land aangetroffen in open agrarische landschappen en sommige natuurgebieden, maar steeds in lage dichtheden.

Inventarisatieresultaten

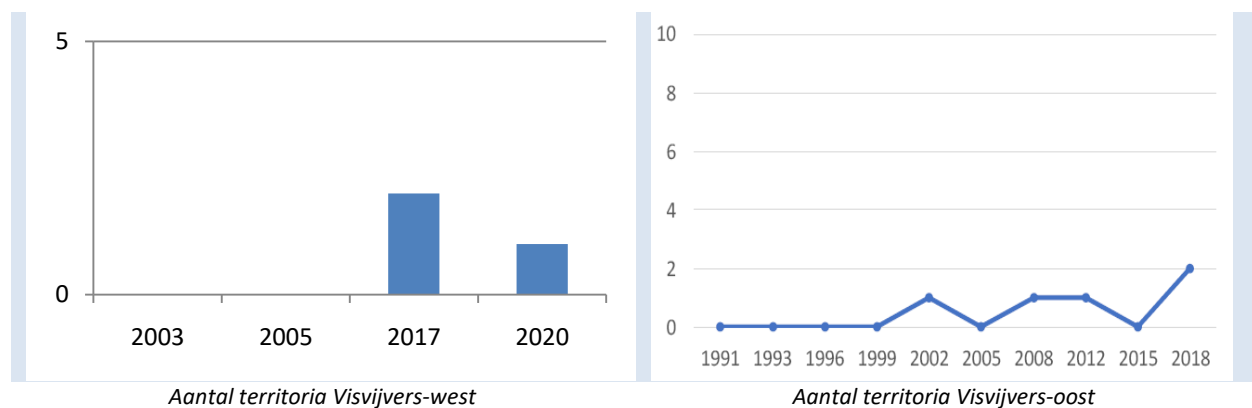

Verspreiding en habitat

In 2017 werden 2 territoria geregistreerd waaronder een vogel die voedsel transporteerde en boven een vijver vloog, wat de vreemde plek van de linker stip verklaart. De Boomvalken worden vaak in en rond de populierenrij langs de Tongelreep gezien.

Aantalsontwikkeling

De aantallen op zowel de westelijke als oostelijke vijvers zijn klein en laten geen conclusies toe over aantalsveranderingen. In Nederland neemt de broedpopulatie sinds eind jaren negentig gestaag af en ook in de Kempen is die afname goed merkbaar.

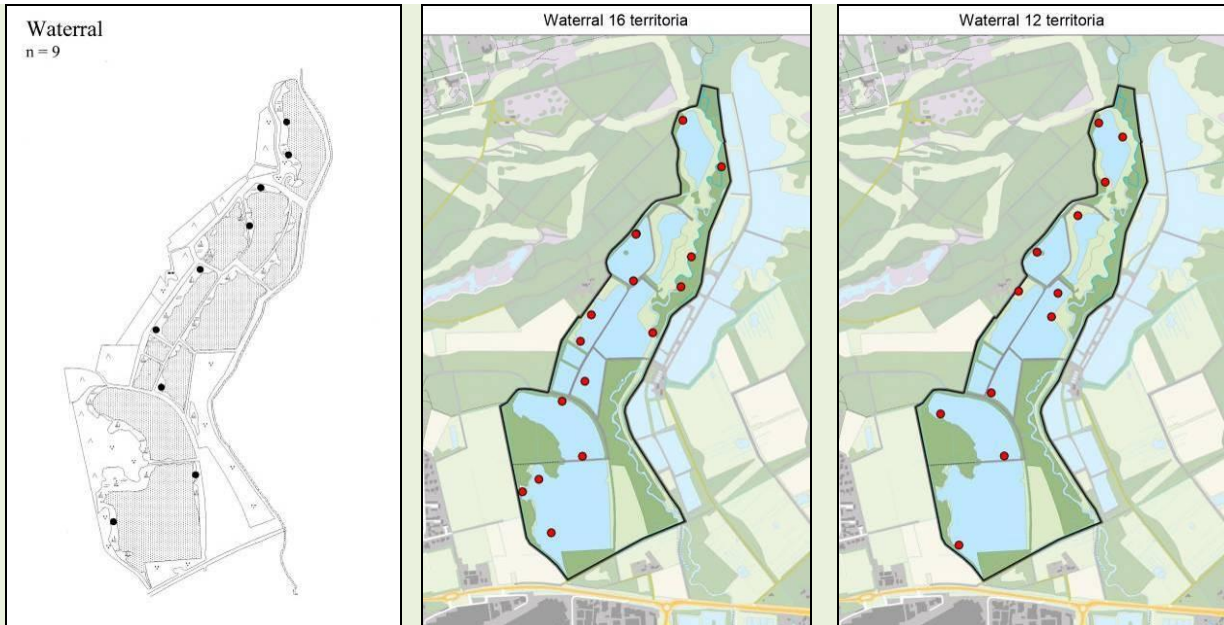

Waterral, 12 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 2.800-4.700 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt door het hele land in moerassen en is het talrijkst in de waterrijke delen van de noordwestelijke helft. Kleine moerassen worden soms niet jaarlijks bezet.

Inventarisatieresultaten

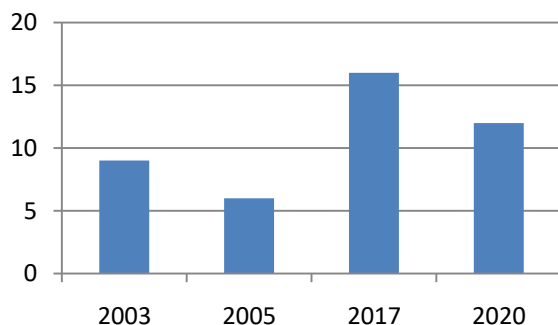

Verspreiding en habitat

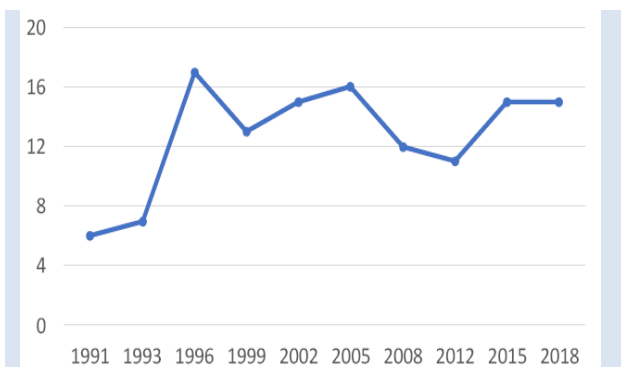
Komt verspreid in het gebied voor in rietkragen en (in 2017) natte hooilanden met wilgenbroek.

Aantalontwikkeling

Het aantal fluctueert net zoals op de oostelijke vijvers waar na een toename sinds het begin van de jaren negentig geen opvallende trend is te bespeuren. In Nederland treden forse fluctuaties zonder duidelijke trend op waarbij dips samenhangen met koud winterweer gevolgd door een droog voorjaar. Op de visvijvers zijn droge jaren juist gunstig voor de visvijvers omdat hier dan nog altijd geschikt habitat te vinden is.

Aantal territoria Visvijvers-west

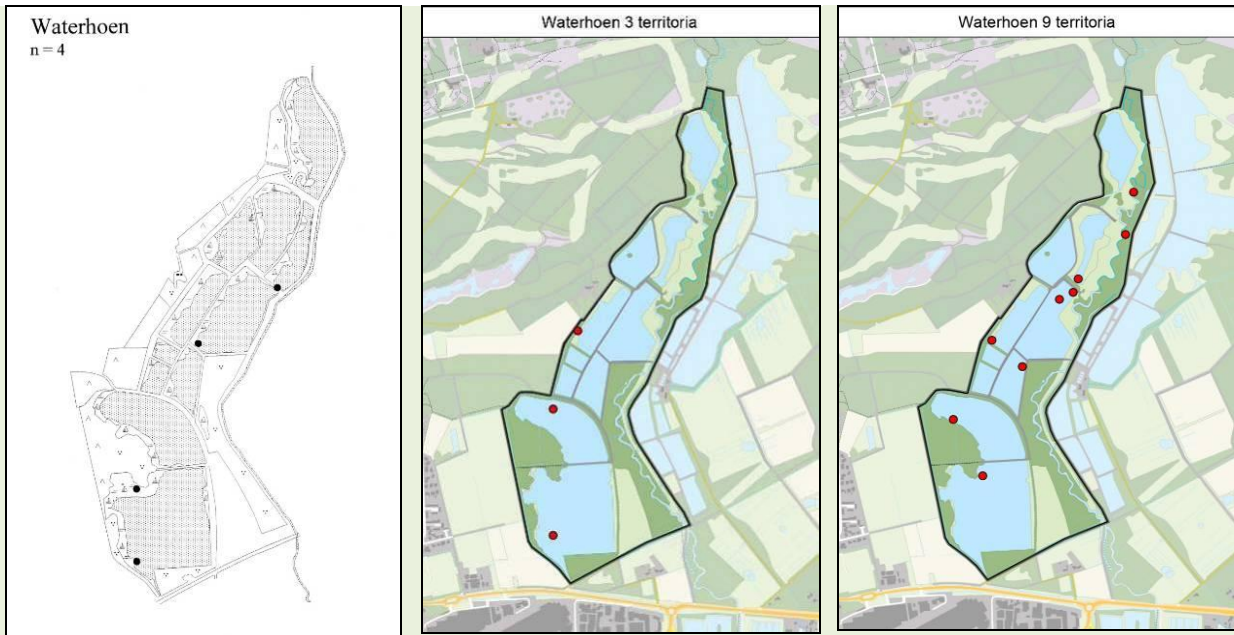
Aantal territoria Visvijvers-oost

Waterhoen, 9 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 25.000-35.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Ontbreekt alleen in kurkdroge streken. Kan al genoeg nemen met de kleinste moerasjes op de droge gronden. Nergens zijn de dichtheden echter zo hoog als in de waterrijke delen van vooral West-Nederland.

Inventarisatieresultaten

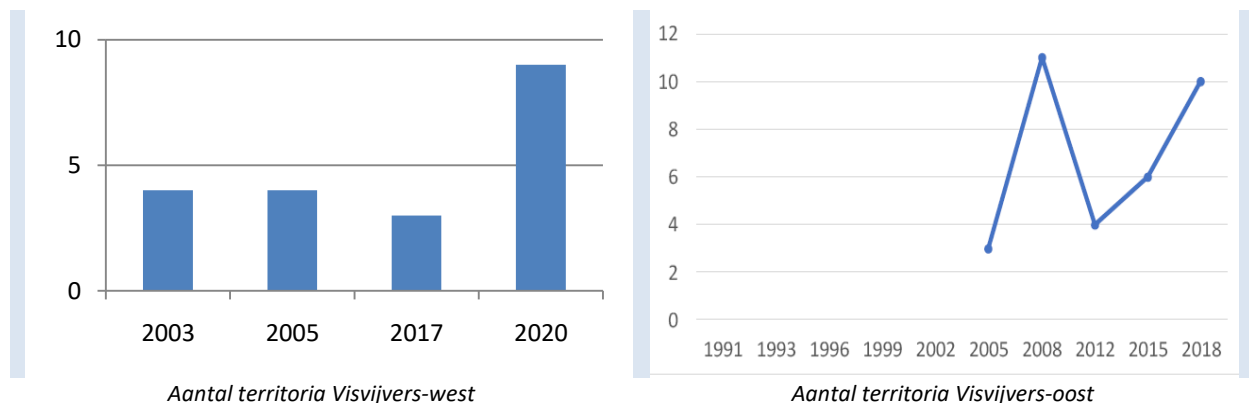

Verspreiding en habitat

Komt verspreid in het gebied voor met in 2020 een minicluster net noordelijk van het midden. Broedt in rietkragen langs de vijvers en in halfopen broekbos langs de Tongelreep.

Aantalsontwikkeling

Er lijkt sprake te zijn van een toename in 2020 ten opzichte van de andere twee jaren maar daar zijn twee kanttekeningen bij te plaatsen. Op de eerste plaats zijn Waterhoenen in het gebied zeer lastig te inventariseren door hun verborgen levenswijze en hun korte, weinig te horen territoriumroep. Op de tweede plaats treden sterke fluctuaties op zoals op de oostelijke vijvers te zien is. Dergelijke fluctuaties zijn ook kenmerkend voor Nederland als geheel waarbij koude winters voor grote sterfte zorgen en droge voorjaren ongunstig zijn. Wel is al lange tijd sprake van een gestage afname.

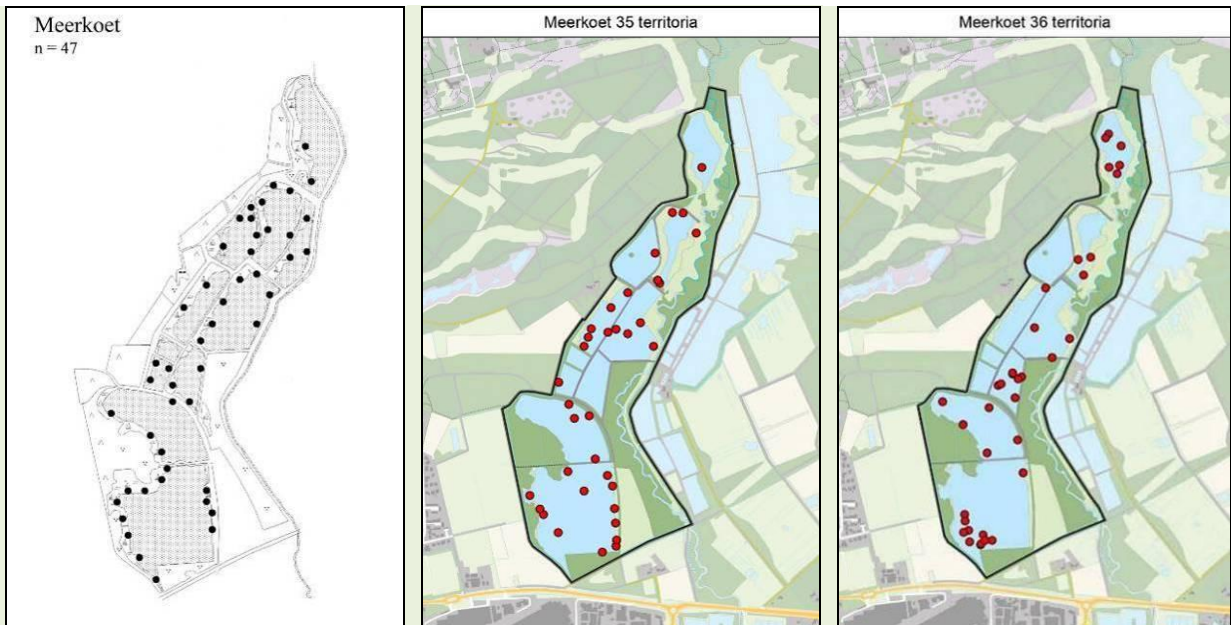

Meerkoet, 36 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 110.000-140.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt bijna overal waar zoet water met enige oevervegetatie aanwezig is. Ontbreekt alleen in de droogste delen van de hogere gronden.

Inventarisatieresultaten

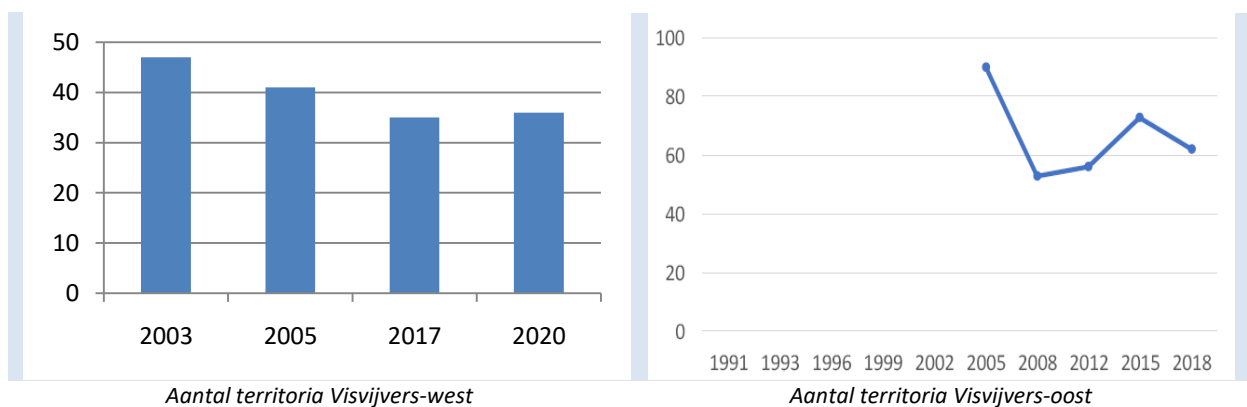

Verspreiding en habitat

Komt op vrijwel alle vijvers voor waarbij de mate van clustering jaarlijks varieert.

Aantalontwikkeling

Het aantal territoria is in 2017 en 2020 wat lager dan in 2003-2005. Dit kan te maken hebben met jaarlijkse fluctuaties. In Nederland is de stand sinds ca 2000 stabiel mede dankzij het uitblijven van strenge winters.

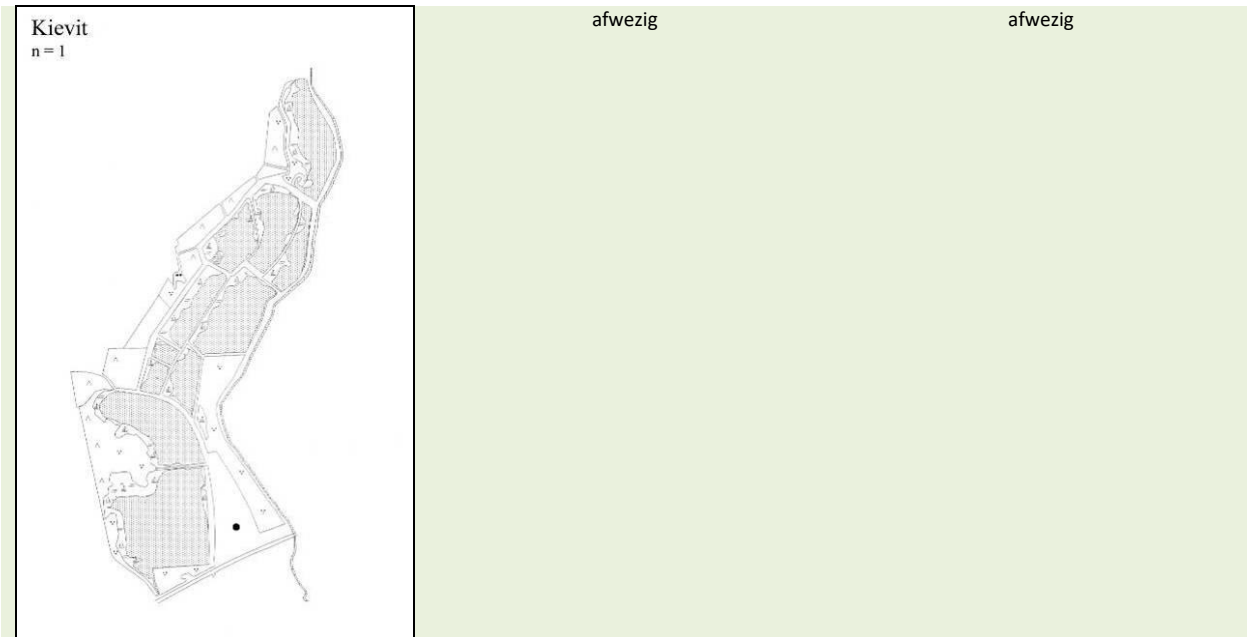

Kievit, afwezig in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 110.000-160.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Ontbreekt alleen in beboste gebieden en stedelijke bebouwing. Bereikt de hoogste dichtheden in Laag-Nederland in vochtige open graslanden en in Hoog-Nederland in boerenland met een afwisseling van maïsland en gras.

Inventarisatieresultaten

Verspreiding en habitat

Alleen in 2003 aangetroffen, op een akker in het zuidoosten van het gebied dat tegenwoordig beheerd wordt als kruiden- en faunarijk grasland met lichte begrazing.

Aantalsontwikkeling

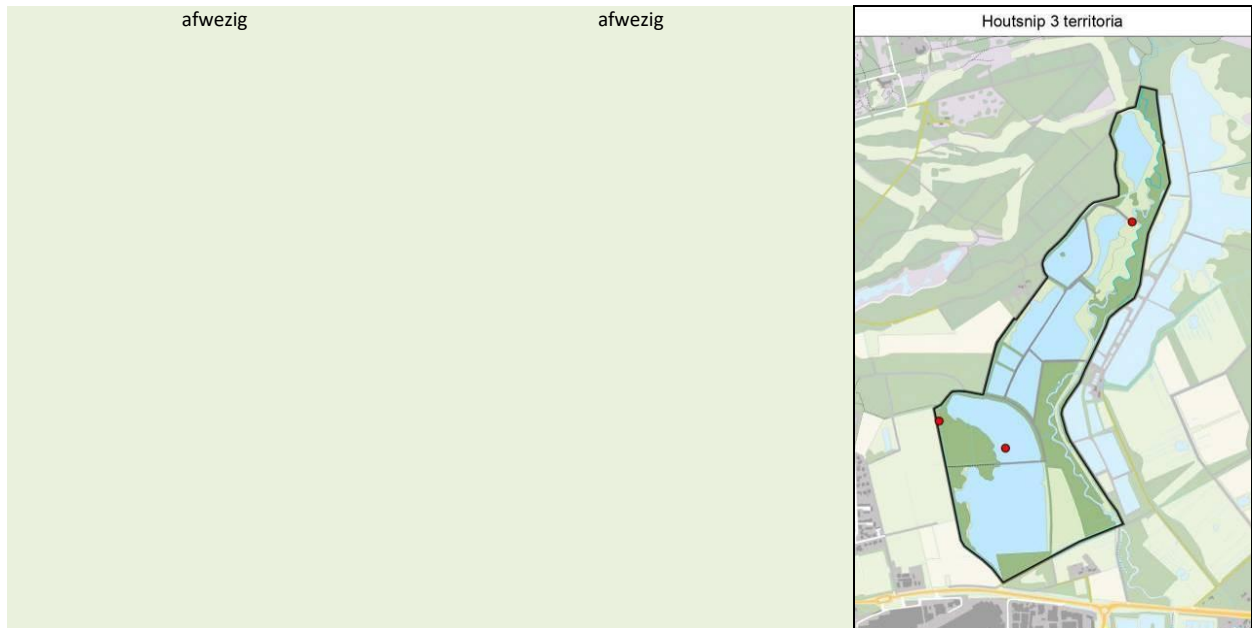
Incidentele broedvogel. In Nederland nemen de aantallen vanaf ca 1990 gestaag af als gevolg van de steeds intensievere landbouw.

Houtsnip, 3 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 2.200-3.500 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt in bossen van gewoonlijk tenminste enkele tientallen hectares groot. Ze hebben een voorkeur voor bos met open plekken, een plaatselijk natte bodem en een dikke humuslaag. Zeer droge bossen op arme zandgronden zijn vaak niet of dun bezet, uitgestrekte landgoedbossen zijn dat vaak wel.

Inventarisatieresultaten

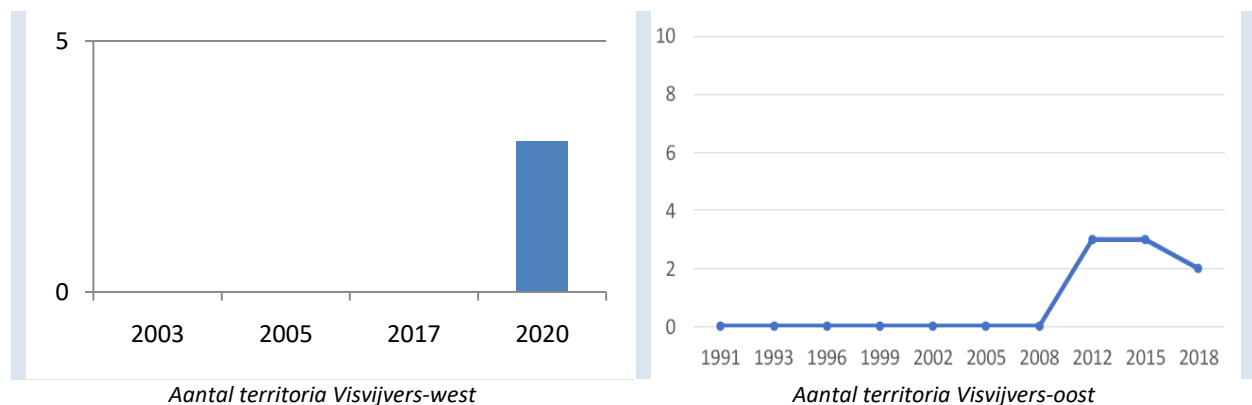

Verspreiding en habitat

Alleen in 2020 aangetroffen waarbij de stippen vertellen waar baltsvluchten van mannetjes zijn ingetekend en niet waar de vogels broeden.

Aantalsontwikkeling

De Houtsnip lijkt toegenomen te zijn van nul naar 3 territoria, maar vervolginventarisaties moeten uitwijzen of dit structureel is. Op de oostelijke vijvers lijkt overigens ook sprake te zijn van een vergelijkbare toename. In Nederland neemt de soort sinds ca 1995 langzaam toe en dat lijkt ook in de Kempen het geval te zijn. Omdat het extreem lastig is om te bepalen hoeveel territoriale Houtsnippen er zijn is een slag om de arm bij het interpreteren van aantalsveranderingen op zijn plaats.

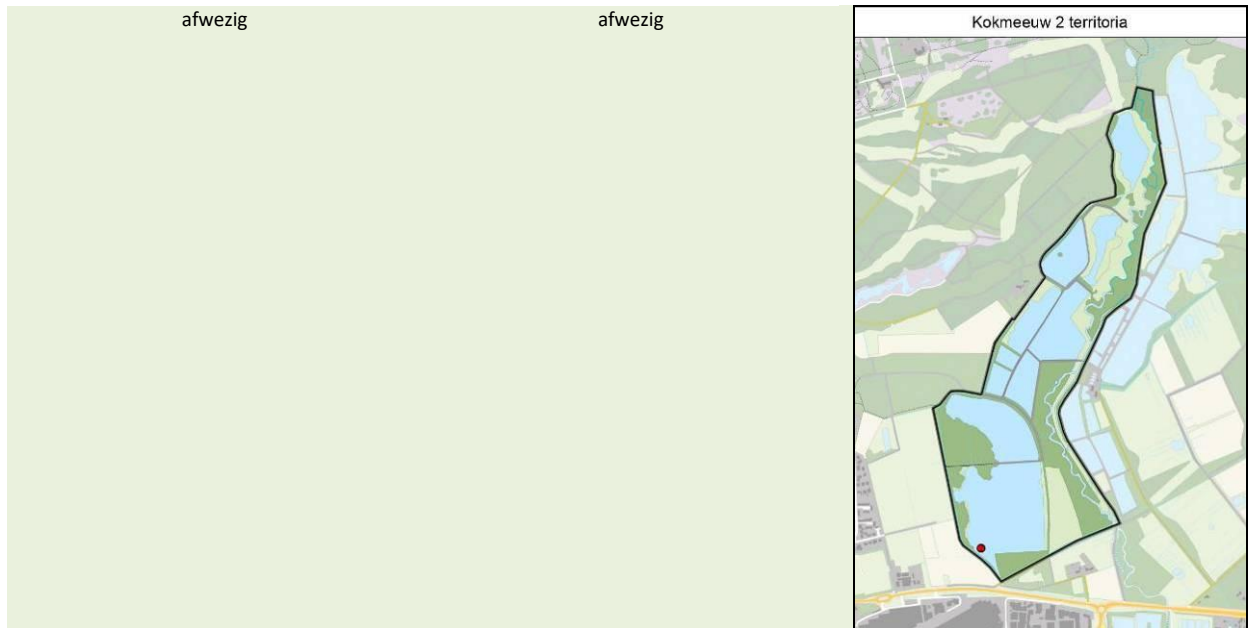

Kokmeeuw, 2 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 102.000-106.000 (2018) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Topaantallen in de jaren tachtig toen ze profiteerden van een groter voedselaanbod door menselijke activiteiten (landbouw, vuilstort en wintervoeding). Aantallen zijn nu gehalveerd, vooral in het binnenland verdwenen veel kolonies.

Inventarisatieresultaten

Verspreiding en habitat

Broedde in 2020 in de open rietzone in de zuidwesthoek van de zuidelijkste vijver. Het leek erop dat meerdere paren zouden gaan broeden maar uiteindelijk werden maar territoria vastgesteld. In 2016 zat op dezelfde plek een kolonie van 115 territoria waarvan bijna alle nesten door langdurige regenval verzopen zijn.

Aantalsontwikkeling

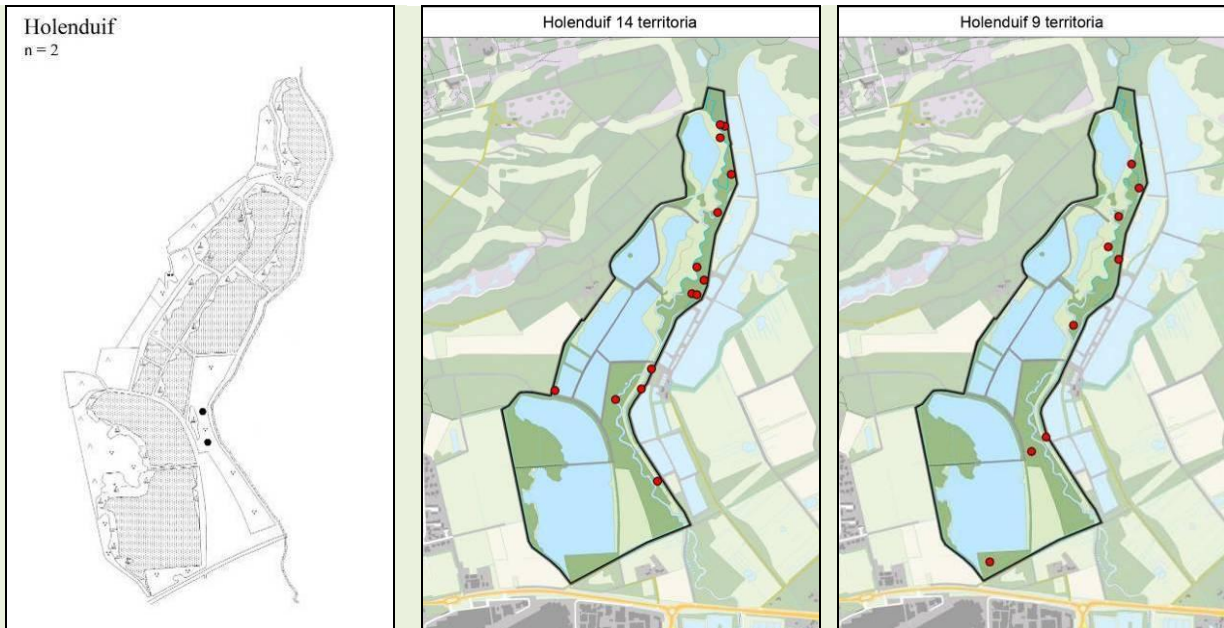
Onregelmatige broedvogel die overigens op de oostelijke vijvers nog niet is vastgesteld. Is in Nederland (en ook de Kempen) sterk afgenomen.

Holenduif, 9 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 45.000-55.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Wijd verspreid maar bereikt de hoogste dichtheid op de zandgronden, met name in kleinschalige landschappen met veel akkerbouw. Grote bosgebieden en bebouwde omgeving zijn dunner bevolkt.

Inventarisatieresultaten

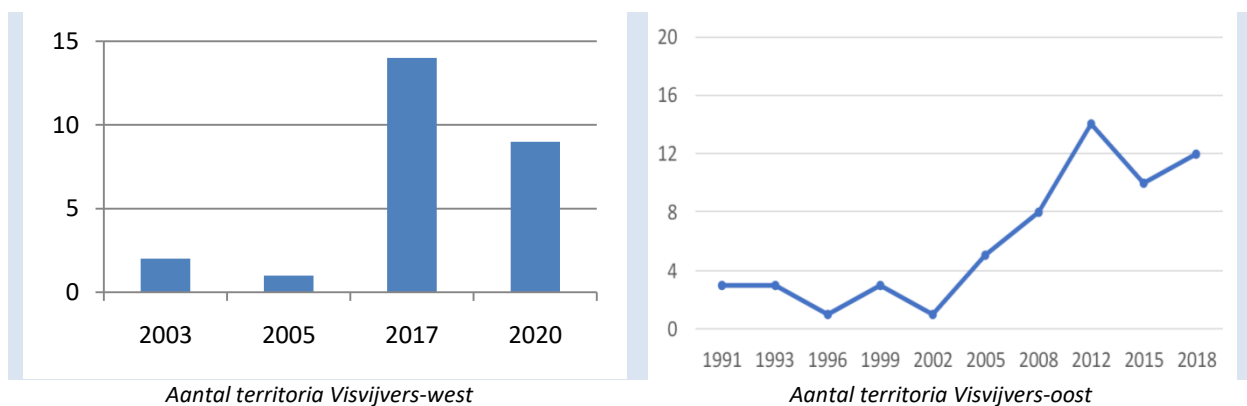

Verspreiding en habitat

Broedt vrijwel uitsluitend langs de Tongelreep in de vele holten van populieren die daar dankzij het aftakelingsproces van de bomen en het hakken van spechten te vinden zijn.

Aantalontwikkeling

Ten opzichte van 2003-2005 is het aantal territoria fors toegenomen. Dat is ook te zien op de oostelijke vijvers maar hier moet nadrukkelijk worden opgemerkt dat het hier grotendeels om dezelfde toename gaat omdat de Tongelreep met populieren ook onderdeel uitmaakt van de inventarisaties van de oostelijke vijvers. De trend op de oostelijke vijvers correspondeert overigens goed met de trend van de Holenduif in Nederland.

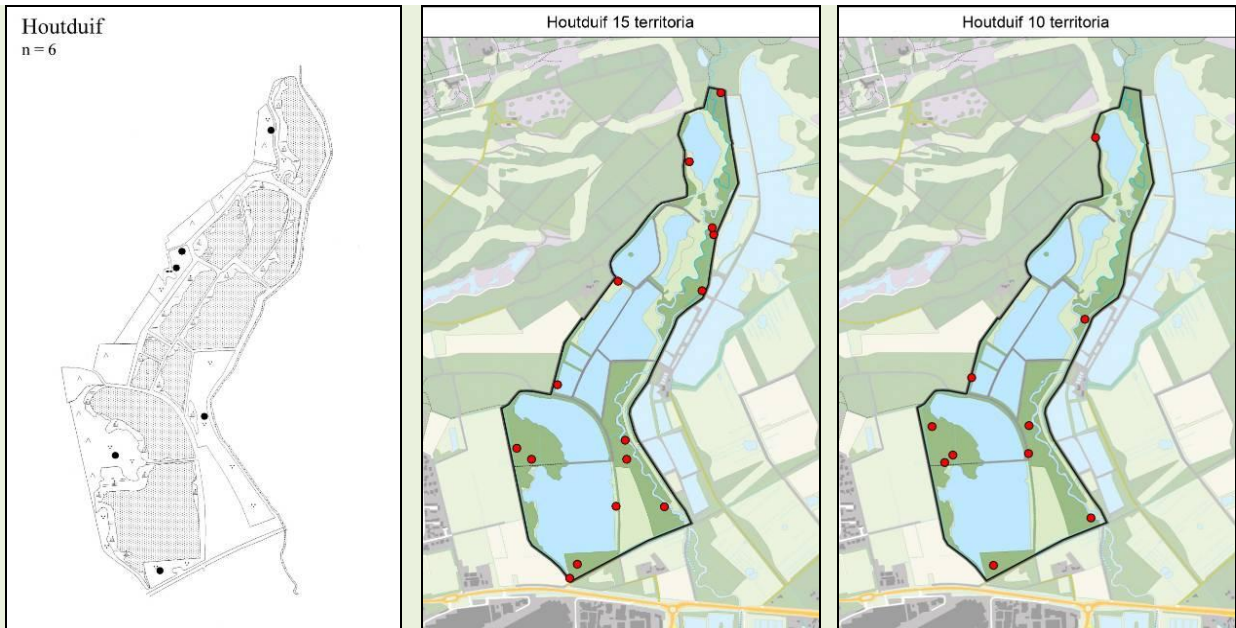

Houtduif, 10 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 250.000-500.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Ontbreekt alleen in de meest boomloze landschappen. De dichtheden zijn het hoogst in kleinschalig agrarisch cultuurland en stedelijk gebied. In grote bosgebieden is de Houtduif vaak schaars.

Inventarisatieresultaten

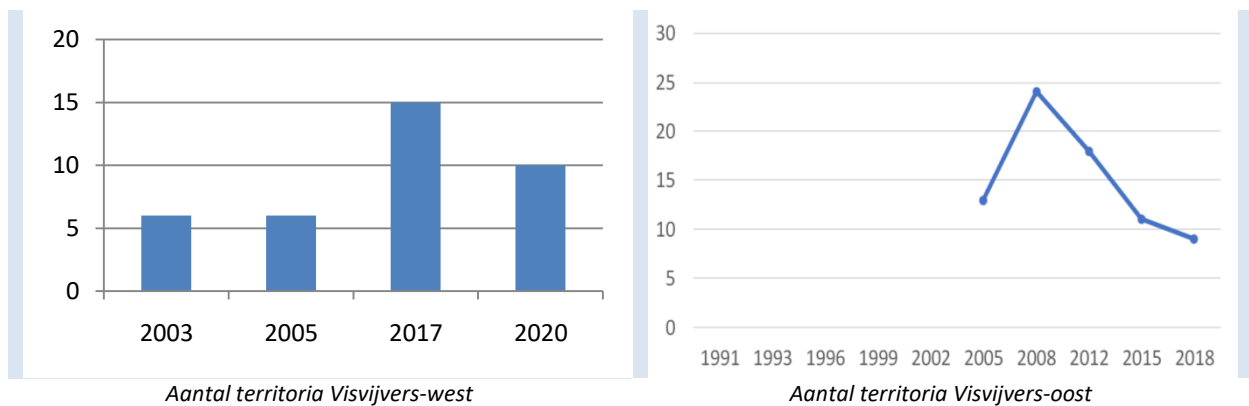

Verspreiding en habitat

Komt verspreid over het gebied voor in bossen en bosschages, maar niet in begroeiing op de dijken tussen de vijvers. De dichtheid is relatief laag.

Aantalontwikkeling

Het aantal territoria is in 2017-2020 aanzienlijk groter dan in 2003-2005. Op de oostelijke vijvers is deze trend niet te zien, daar lijkt sprake te zijn van een piek die rond 2008 lag. Op landelijk niveau is de Houtduivenpopulatie al lange tijd stabiel met overigens een afname in bossen en toename in stedelijk gebied.

Zomertortel, afwezig in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 1.200-1.400 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is *zeer ongunstig*. Rode Lijst categorie kwetsbaar. Broedt vooral in kleinschalig agrarisch landschap met een hoog aandeel akkerbouw. Mijdt zowel het open cultuurlandschap als gesloten bosgebieden en bebouwing.

Inventarisatieresultaten

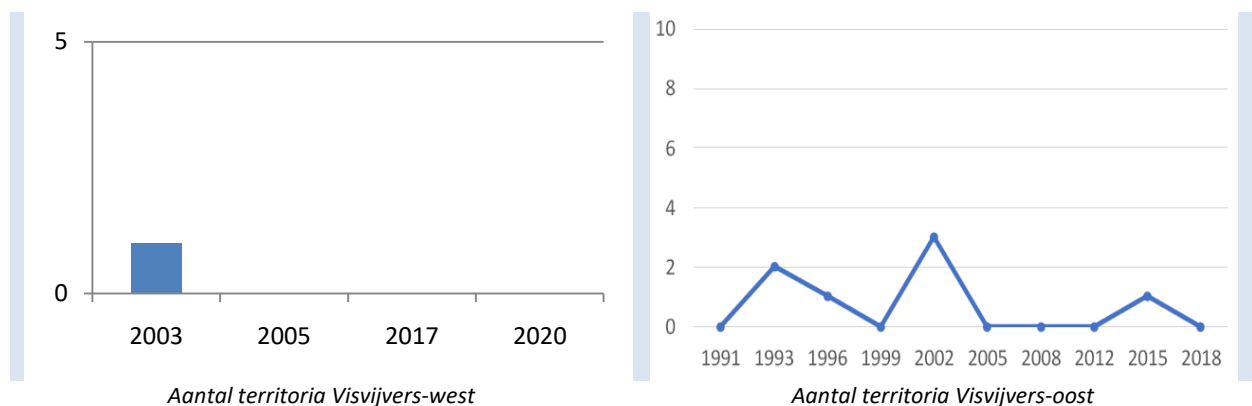

Verspreiding en habitat

In 2003 zat het territorium in beekbegeleidend broekbos.

Aantalsontwikkeling

De Zomertortel komt maar in zeer klein aantal op de visvijvers voor (op de oostelijke vijvers 0-1 met een uitschieter van 3 territoria). In Nederland was de soort rond 1975 vrij talrijk, maar sindsdien is de populatie volledig in elkaar gestort en resteert een fractie van weleer. Het is hoogst twijfelachtig dat er de komende jaren nog Zomertortels op de visvijvers gaan broeden.

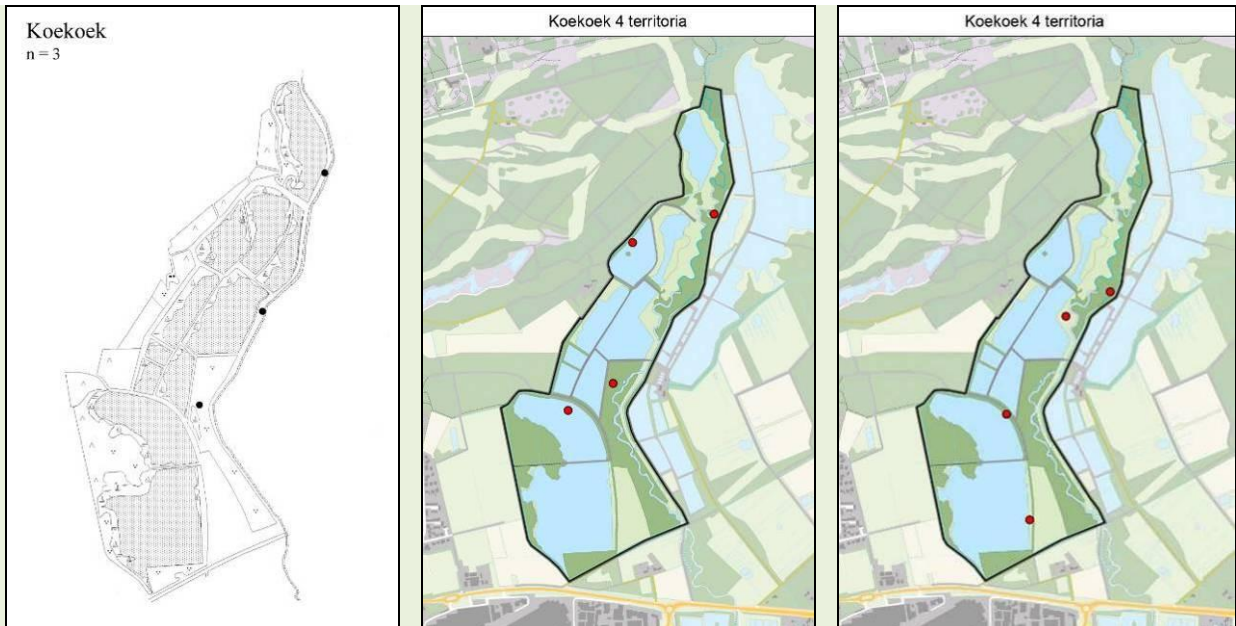

Koekoek, 4 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 5.700-7.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Rode Lijst categorie kwetsbaar. Wijd verbreid maar nergens talrijk. Bereikt de hoogste dichtheden in moerasgebieden en hier en daar in kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. De dichtheid hangt af van het aanbod aan waardvogels (vooral Kleine Karekiet, Heggenmus, Graspieper, Witte en Gele Kwikstaart).

Inventarisatieresultaten

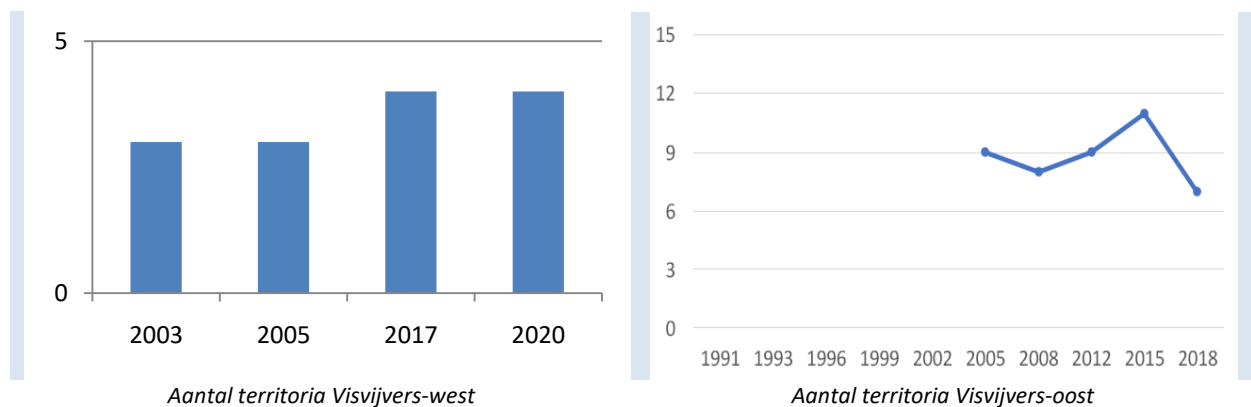

Verspreiding en habitat

Komt verspreid in het gebied voor. Koekoeken hebben grote territoria en de stippen zeggen daarom niets over terreingebruik en habitatvoorkeur. Voor Koekoeken met een Kleine Karekietenvoorkeur is het gebied een walhalla.

Aantalontwikkeling

De jaarlijkse aantallen ontlopen elkaar niet veel en er is geen trend zichtbaar. De reeks op de oostelijke vijvers is te kort om een trend te zien. Koekoeken hebben grote territoria, zijn daardoor lastig te inventariseren en dit bemoeilijkt het interpreteren van de gevonden aantallen. In Nederland nam de Koekoek sinds 1985 of eerder flink af al is de stand sinds ca 2000 stabiel.

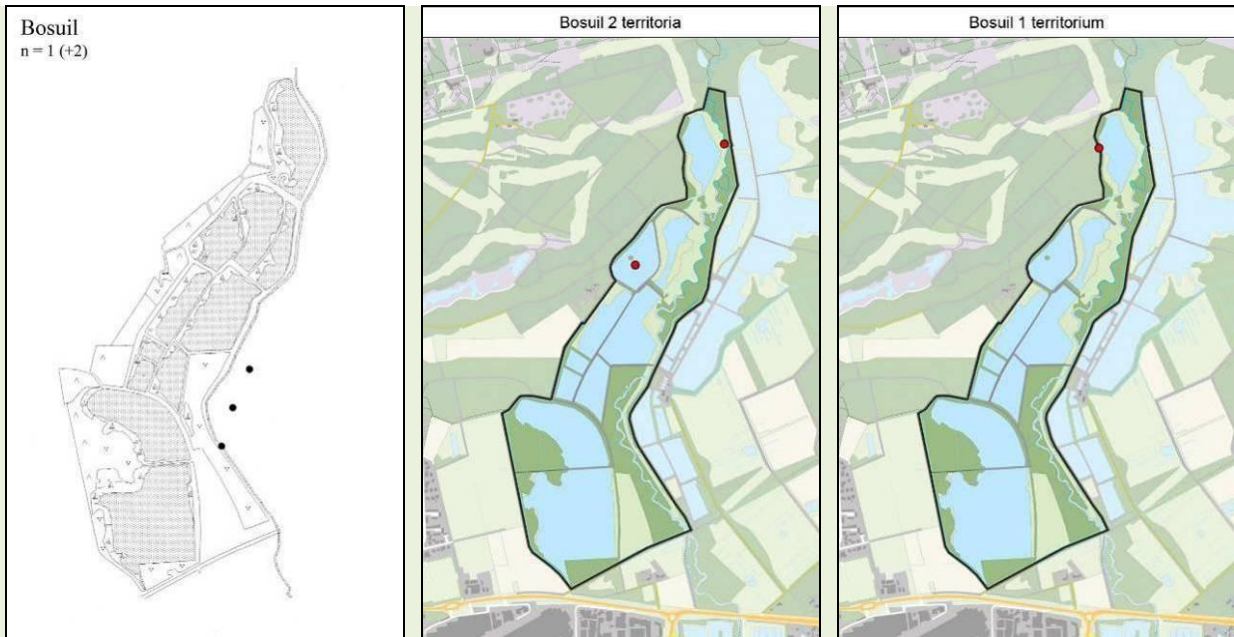

Bosuil, 1 territorium in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 4.500-5.500 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Wijd verspreid voor over de beboste delen van het land, met de hoogste dichtheden in oud loofbos. Nestelt soms ook in bebouwde omgeving met oude parken en tuinen, evenals in open landschappen met knotwilgen of verspreide plukjes bos.

Inventarisatieresultaten

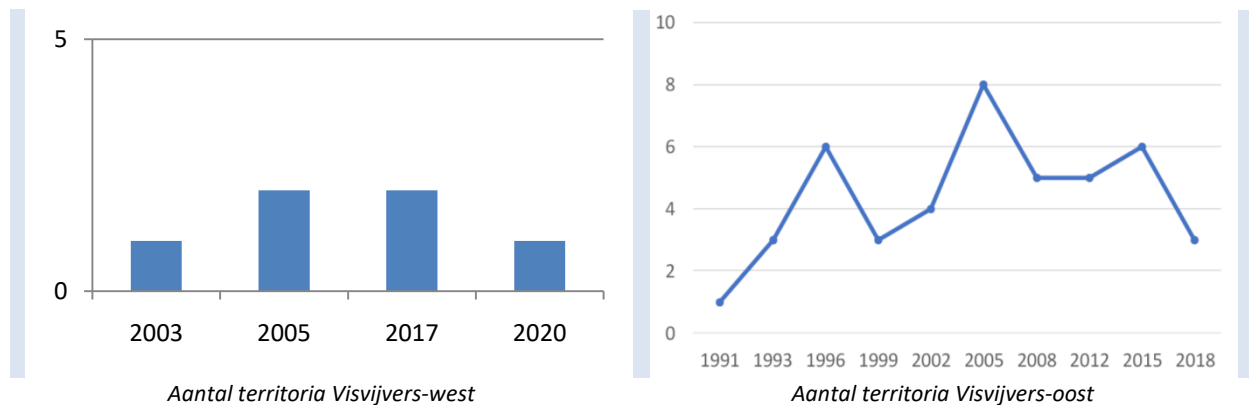

Verspreiding en habitat

Komt alleen aan de randen van het gebied voor, in diverse bostypen. De territoria liggen grotendeels buiten het onderzochte gebied.

Aantalsontwikkeling

De verschillen tussen de jaren zijn te klein om een trend te kunnen zien. Op de oostelijke vijvers fluctueert de stand zonder duidelijke toe- of afname. In Nederland nam de Bosuil in de vorige eeuw spectaculair toe en dat was ook in de Kempen het geval. Inmiddels is de stand in Nederland stabiel.

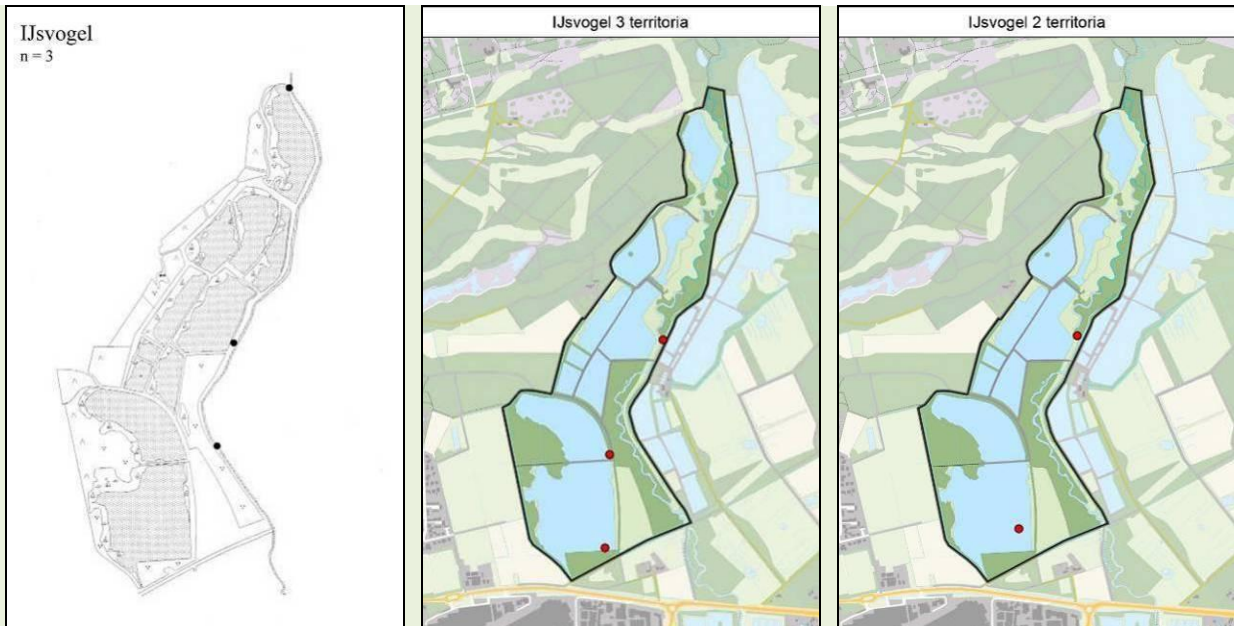

IJsvogel, 2 territoria in 2020

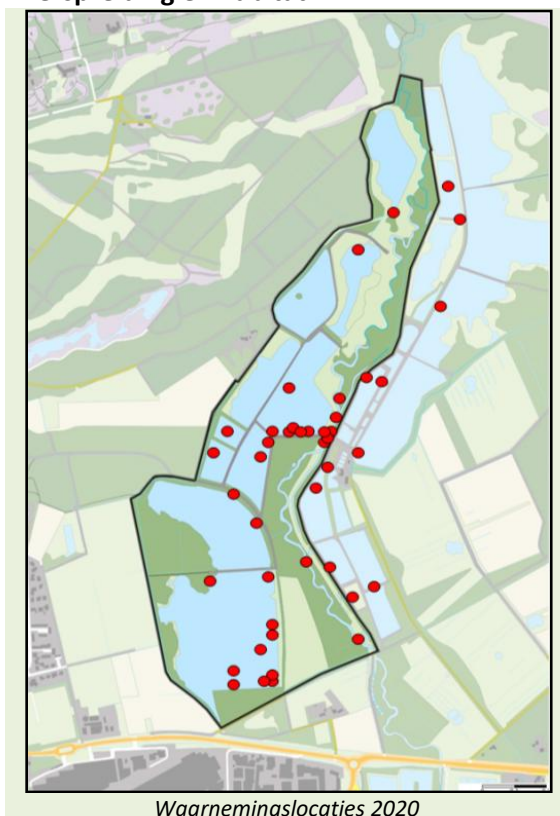
Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 450-550 (2018) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Het merendeel nestelt langs langzaam stromende beken met steilwanden in het oosten en zuiden van het land. Vooral na een serie zachte winters kunnen er echter aanzienlijke aantallen tot broeden komen in andere biotopen, ook in het westen en noorden van het land.

Inventarisatieresultaten

Verspreiding en habitat

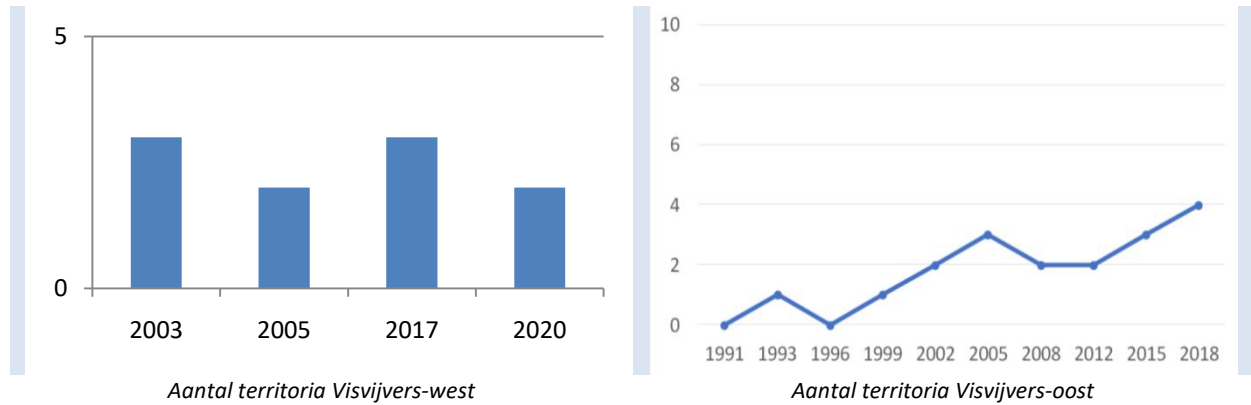

Uit de wolk van waarnemingen zijn in 2020 twee territoria afgeleid, al kunnen het er evengoed drie zijn. Er zijn geen nesten gevonden waardoor het precieze aantal paren ongewis blijft.

In de zuidpunt van de oostelijke vijvers (dus buiten het onderzochte gebied) broedde een paar in de wortelkluit van een omgewaaide boom. De locatie van het zuidelijke territorium op de westelijke vijvers correspondeert vermoedelijk met dit broedpaar.

Aantalsontwikkeling

De visvijvers zijn al vele decennia bekend als broedgebied voor IJsvogels. Het aantal territoria op de westelijke vijvers bedraagt 2 of 3, en op de oostelijke vijvers tussen 0 en 4 waarbij er overigens een overlap is tussen de twee gebieden in de vorm van de Tongelreep. Het precieze aantal is in het gebied echter extreem lastig te bepalen omdat de vogels grote gebieden bestrijken en er enorm veel wortelkluiten van omgevallen en omgewaaide bomen zijn waarin ze kunnen broeden. De methode “koud zoeken” (systematisch afstruinen op zoek naar nesten) is onbegonnen werk.

In Nederland is de soort ten opzichte van de vorige eeuw fors toegenomen en van toename was ook na 2000 nog sprake. Flinkte fluctuaties komen voor als gevolg van omvangrijke sterfte bij streng winterweer. Zulke effecten van streng winterweer zijn niet terug te vinden in het populatieverloop op de visvijvers. De Tongelreep vriest tijdens vorst niet gauw dicht en biedt daardoor wellicht voldoende foerageermogelijkheden tijdens winterse omstandigheden.

IJsvogel op de Visvijvers Valkenswaard, 22 maart 2016 (foto: Wil de Veer)

Groene Specht, 2 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 8.000-9.500 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt vooral in kleinschalig cultuurlandschap met veel oude bomen en in de duinen. Grote bosgebieden zijn vaak alleen bezet langs de randen of rond kaalslagen. Ontbreekt in grootschalige open landschappen en gebieden met een hoge grondwaterstand.

Inventarisatieresultaten

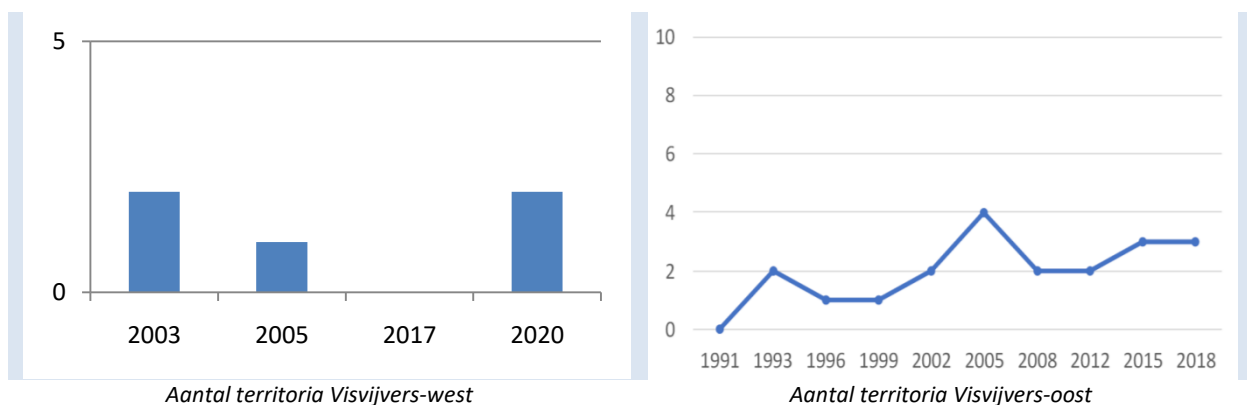

Verspreiding en habitat

Komt alleen aan de randen van het gebied voor in verschillende bostypen. De vogels hebben grote territoria zodat de stiplocatie weinig zegt over de habitatvoorkeur.

Aantalontwikkeling

Aantallen zijn klein en fluctueren een beetje. Hier is geen trend uit te halen en dat geldt ook voor de oostelijke vijvers. In Nederland verdween de Groene Specht tussen 1975 en 2000 uit grote aaneengesloten bosgebieden op de zandgronden. Sinds 1990 is de Nederlandse populatie fors toegenomen. Na lang aanhoudende sneeuwperiodes nemen de aantallen af.

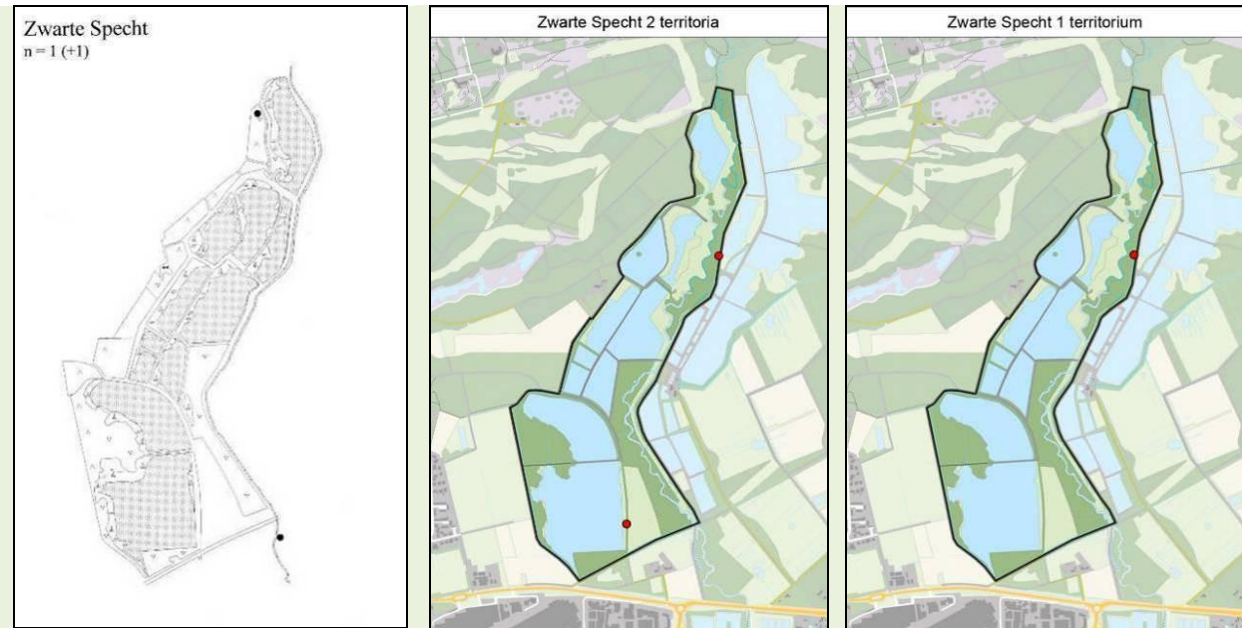

Zwarte Specht, 1 territorium in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 700-1.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Broedt nagenoeg in alle grotere bossen op de zandgronden van Oost- en Zuid-Nederland. De aanwezigheid van oude beuken, een geliefde nestboom, is daarbij niet per se vereist.

Inventarisatieresultaten

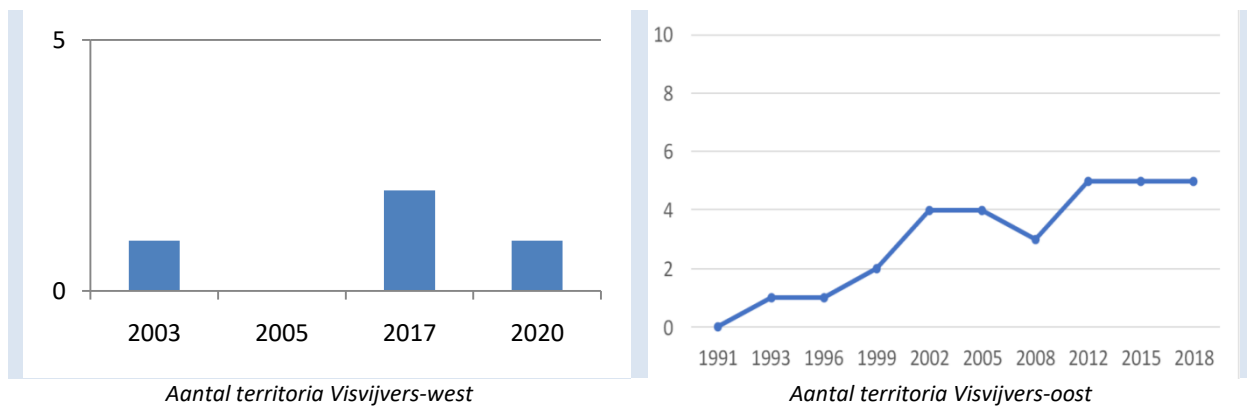

Verspreiding en habitat

Komt alleen aan de randen van het gebied voor, onder meer in het (aftakelende) bos langs de Tongelreeep. De stiplocaties zeggen vanwege de grote territoria weinig over de habitatvoorkeur.

Aantalontwikkeling

Aantallen zijn klein. Op de oostelijke vijvers is een geleidelijke toename zichtbaar maar wellicht spelen inventarisatie-effecten een rol (zie par. 3.3 bij 'Soorten met grote territoria'). In Nederland neemt de stand vanaf ca 1990 af al is dat vooral in NO-Nederland het geval.

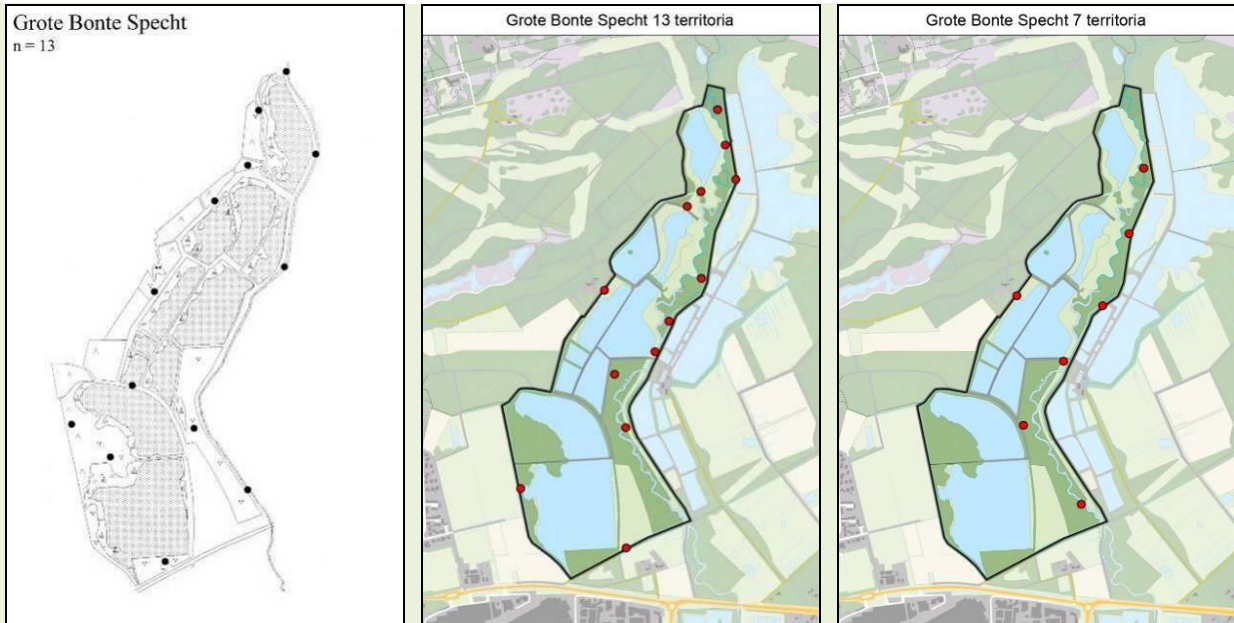

Grote Bonte Specht, 7 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 75.000-100.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Ontbreekt alleen in de meest boomloze landschappen ontbreekt.

Inventarisatieresultaten

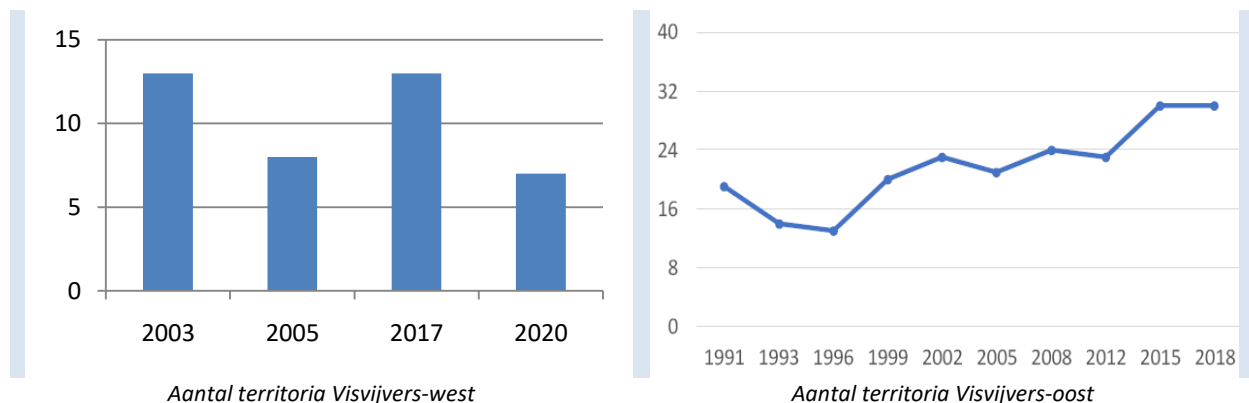

Verspreiding en habitat

Ofschoon deze specht in allerlei bostypen en ook lanen broedt is er met name in 2017 en 2020 een voorkeur zichtbaar voor het bos langs de Tongelreep waar het vele dode hout van aftakelende populieren ideale foerageer- en nestplaatsen biedt. Het aantal territoria is vergeleken met andere bosrijke gebieden opvallend laag.

Aantalontwikkeling

Er zijn wat fluctuaties maar zonder een duidelijke trend. Op de oostelijke vijvers is een gestage toename te zien en die correspondeert met de trend in Nederland. Ouder en gevarieerder bos met meer dood hout pakken gunstig uit.

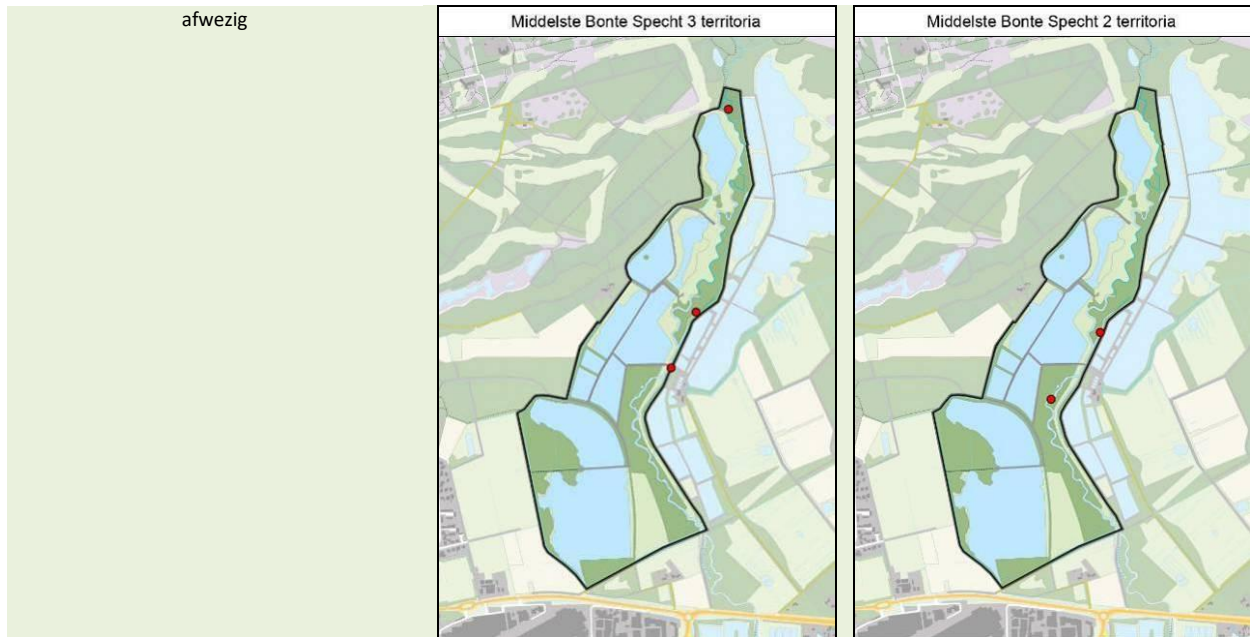

Middelste Bonte Specht, 2 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 825-950 (2016) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Sterk toegenomen. Komt voor in zowel oude loofbossen met een groot aandeel eiken als vochtige bossen op leemgronden met een groot aandeel populieren. De verspreiding bleef aanvankelijk beperkt tot Zuid-Limburg, gevolgd door Twente, de Achterhoek, het Rijk van Nijmegen en Noord-Brabant, maar de soort rukt steeds verder naar het noordwesten op.

Inventarisatieresultaten

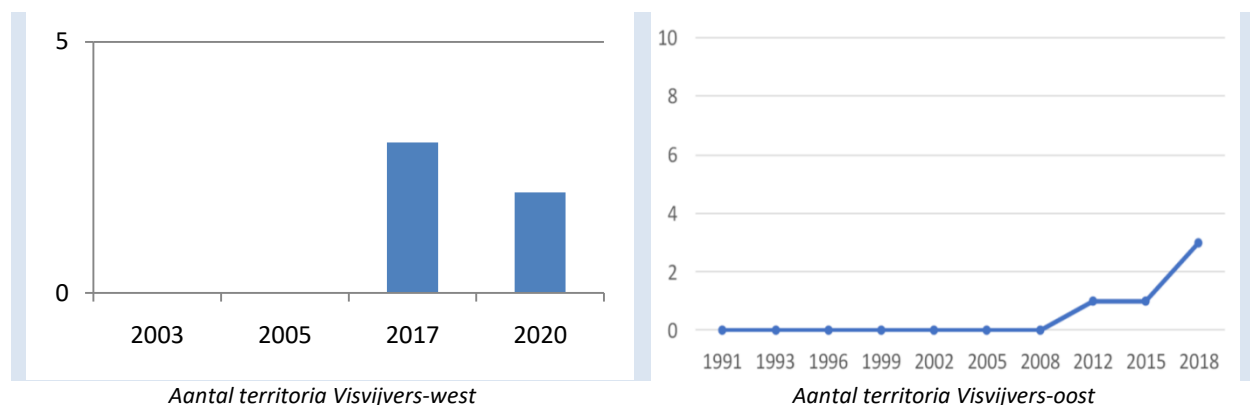

Verspreiding en habitat

Prefereert populieren die in het aftakelende bos langs de Tongelreep volop te vinden zijn.

Aantalsontwikkeling

De aantallen zijn klein en kunnen niet zomaar als een toename geïnterpreteerd worden omdat er momenteel veel meer kennis is bij vogelaars over de geluiden van “mibo’s”. Sinds 2005 is de soort in Brabant en Nederland spectaculair toegenomen dankzij een uitdijende populatie in landen om ons heen én door ouder en gevarieerder bos met meer dood hout in ons land. Op de visvijvers werden de eerste mibo’s in 2012 gevonden.

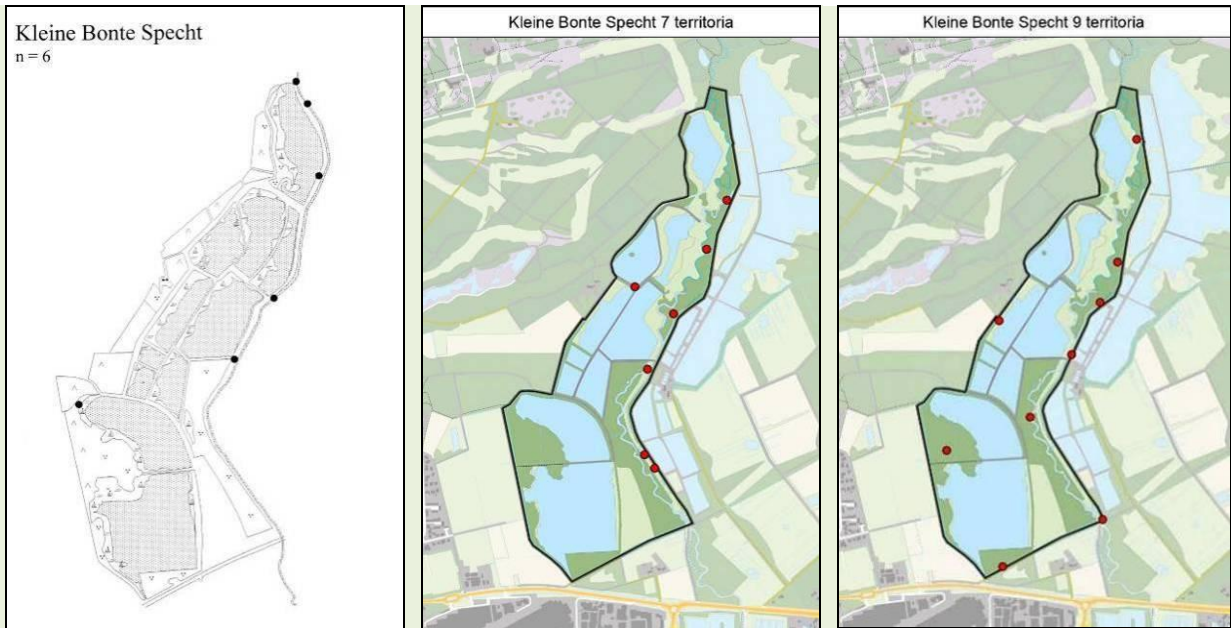

Kleine Bonte Specht, 9 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 5.000-6.500 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Wordt vaak geassocieerd met oud en gevarieerd loofbos maar kan ook broeden in voormalige grienden, verboste moerassen en hoogstamboomgaarden. Het broedgebied omvat de duinstreek, delen van het rivierengebied en vrijwel geheel Hoog-Nederland.

Inventarisatieresultaten

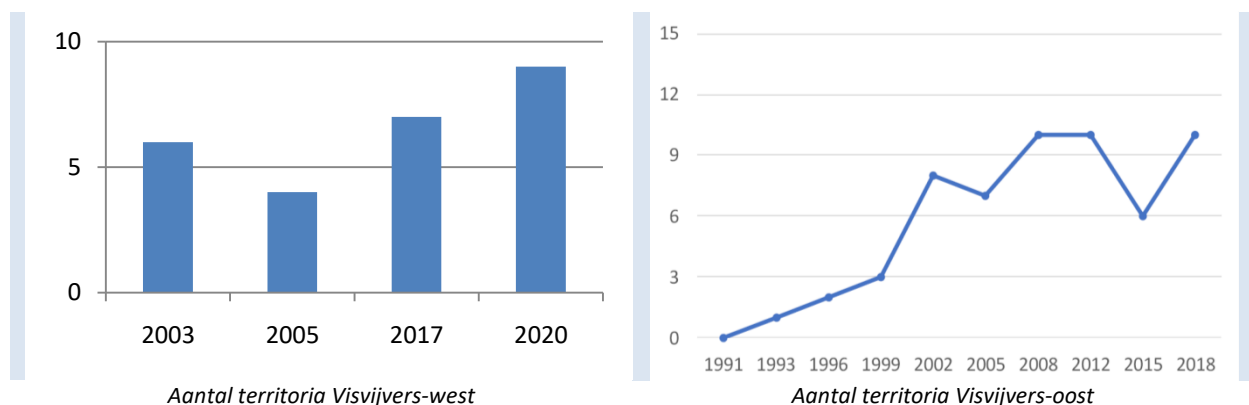

Verspreiding en habitat

Net als de Grote Bonte heeft de Kleine Bonte een voorkeur voor het loofhout langs de Tongelreep, al komen her en der ook vogels voor in gemengde percelen en houtwallen nabij of langs bos.

Aantalontwikkeling

Het lijkt er op dat de soort sinds 2003-2005 is toegenomen al zijn de verschillen klein. Op de oostelijke vijvers lijkt in diezelfde periode sprake te zijn van een fluctuerende populatie zonder duidelijke toe- of afname (met overigens wel een toename van 1991 naar 2002). In Nederland nam de soort sinds 1985 fors toe en in de Kempen was dit zelfs spectaculair te noemen. Ook hier dankzij ouder wordend en gevarieerder bos met meer dood hout.

Witte Kwikstaart, 0 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 70.000-110.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Komt vooral voor op het platteland en nestelt vaak op gebouwen of onder bruggen, met een voorkeur voor de kleinschaliger landschapstypen. Bewoont ook natuurgebieden, waaronder stuifzanden, duinen of grote kaalslagen in bos, en soms ook stedelijk gebied.

Inventarisatieresultaten

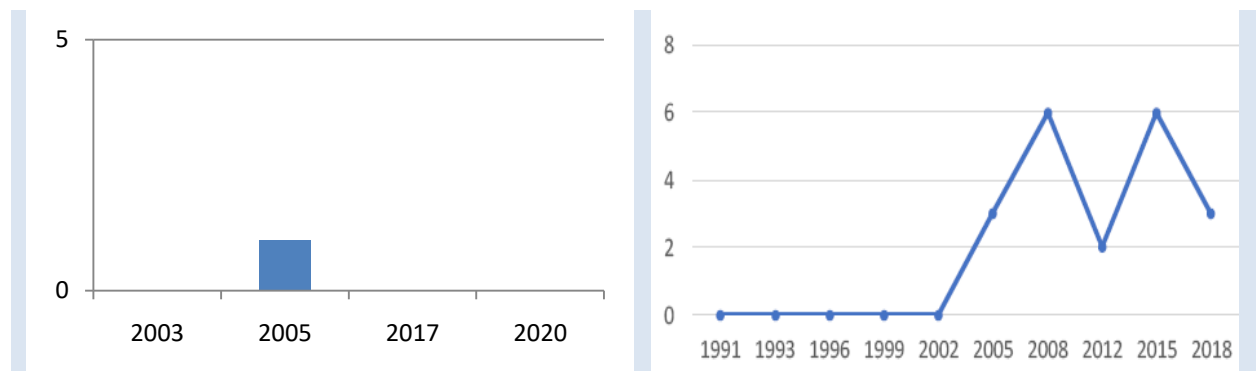
afwezig	afwezig	afwezig
---------	---------	---------

Verspreiding en habitat

Is alleen in 2005 aangetroffen, op de grens van de zuidelijkste vijver en het aangrenzende perceel met grasland.

Aantalontwikkeling

Incidentele broedvogel. Op de oostelijke vijvers sinds 2005 aanwezig in klein, fluctuerend aantal. De landelijke stand neemt geleidelijk af.

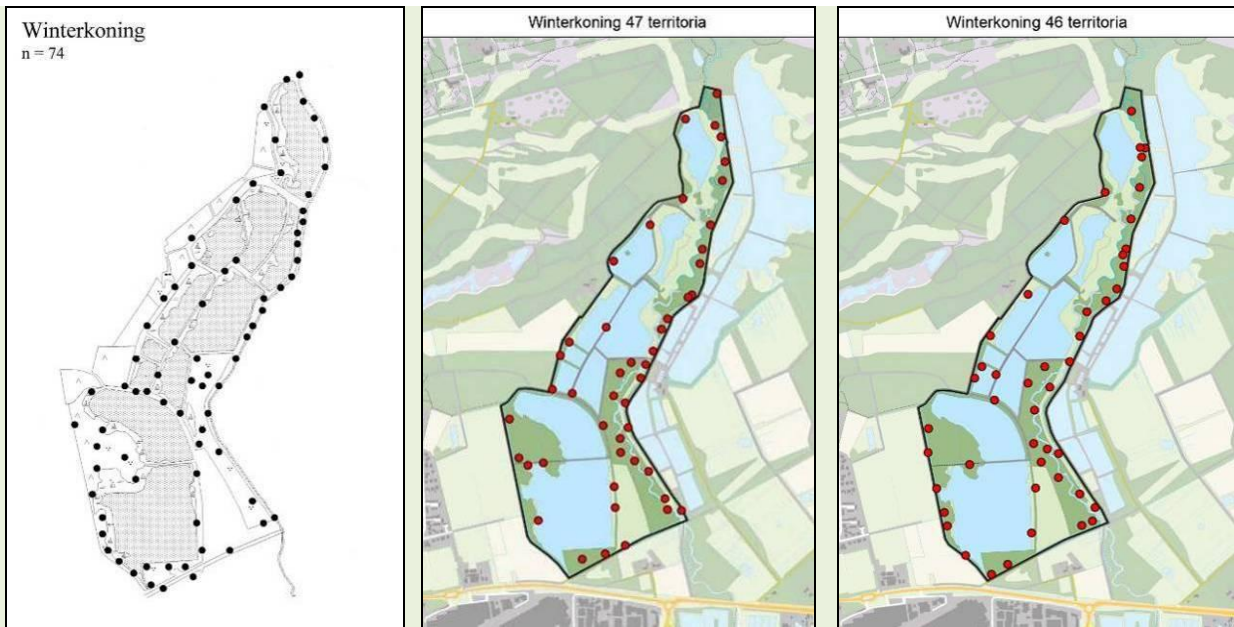

Winterkoning, 46 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 400.000-600.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Komt overal voor waar opgaande begroeiing aanwezig is. De hoogste dichtheden komen voor in rijk gestructureerd loofbos.

Inventarisatieresultaten

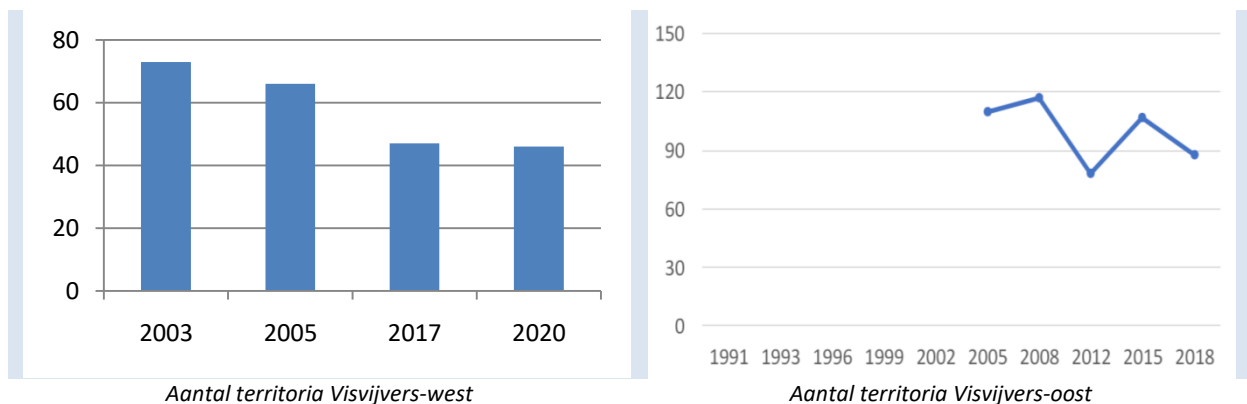

Verspreiding en habitat

Komt in een breed spectrum van habitats voor mits er opgaande begroeiing is. De grootste aantallen en dichtheden zijn te vinden in het loofbos langs de Tongelreep.

Aantalontwikkeling

Is ten opzichte van 2003-2005 afgenomen. Die afname heeft zich vooral voltrokken langs de randen van de vijvers zoals goed zichtbaar is in de uiterste zuidwesthoek van het gebied. Het is niet duidelijk waaraan dit ligt. In Nederland neemt de broedpopulatie toe ondanks enorme klappen na winterse periodes met vorst en sneeuw.

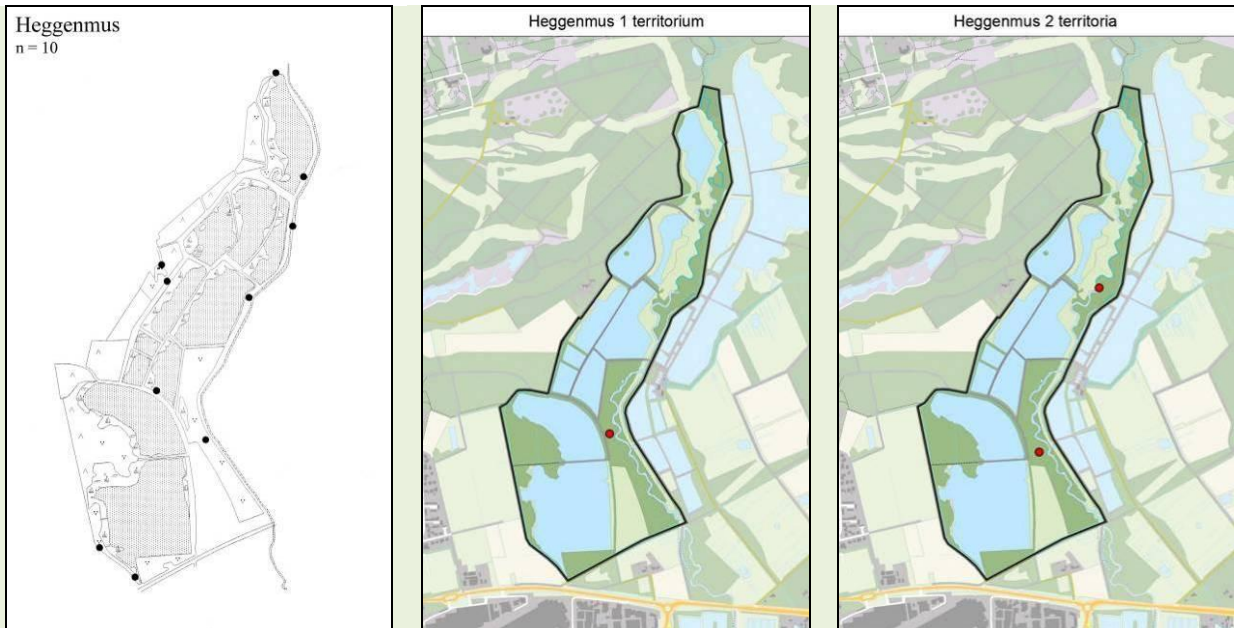

Heggenmus, 2 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 175.000-225.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Broedt in vrijwel het hele land, maar in het noordoosten schaarser dan elders. Komt veel voor in bebouwing met veel groen, en ook in boerenland met veel heggen. In bossen is de Heggenmus veelal een randbewoner die tevens dichte jonge aanplant graag bezet.

Inventarisatieresultaten

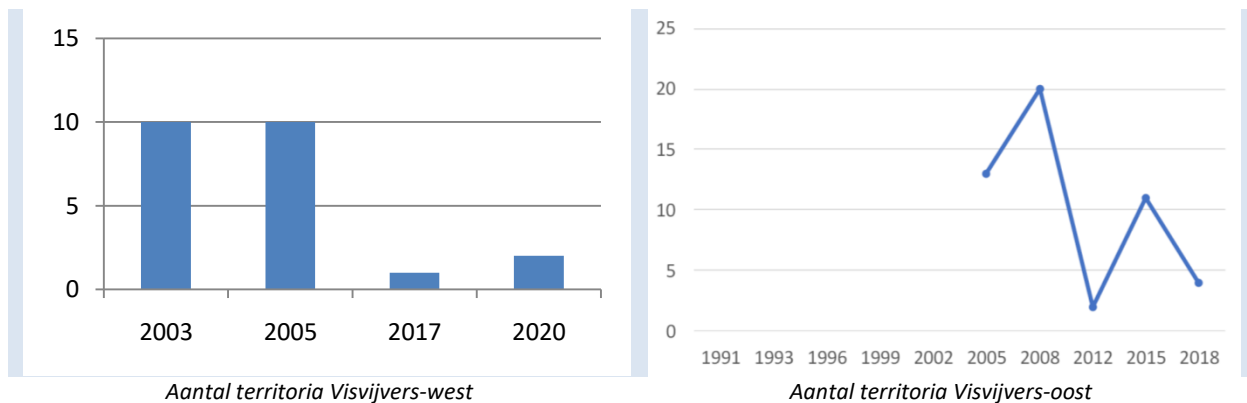

Verspreiding en habitat

Broedt in randen van bos en struweel en in dijkbegroeiing, maar is nu vrijwel verdwenen.

Aantalontwikkeling

Na een redelijk aantal Heggenmussen in 2003-2005 is er momenteel bijna niets meer van over. Ook op de oostelijke vijvers lijkt sprake te zijn van een afname. Het is niet duidelijk wat hier de oorzaak van is. Landelijk is de stand sinds 1990 licht afgenomen, met schommelingen die deels samenhangen met koudere winters.

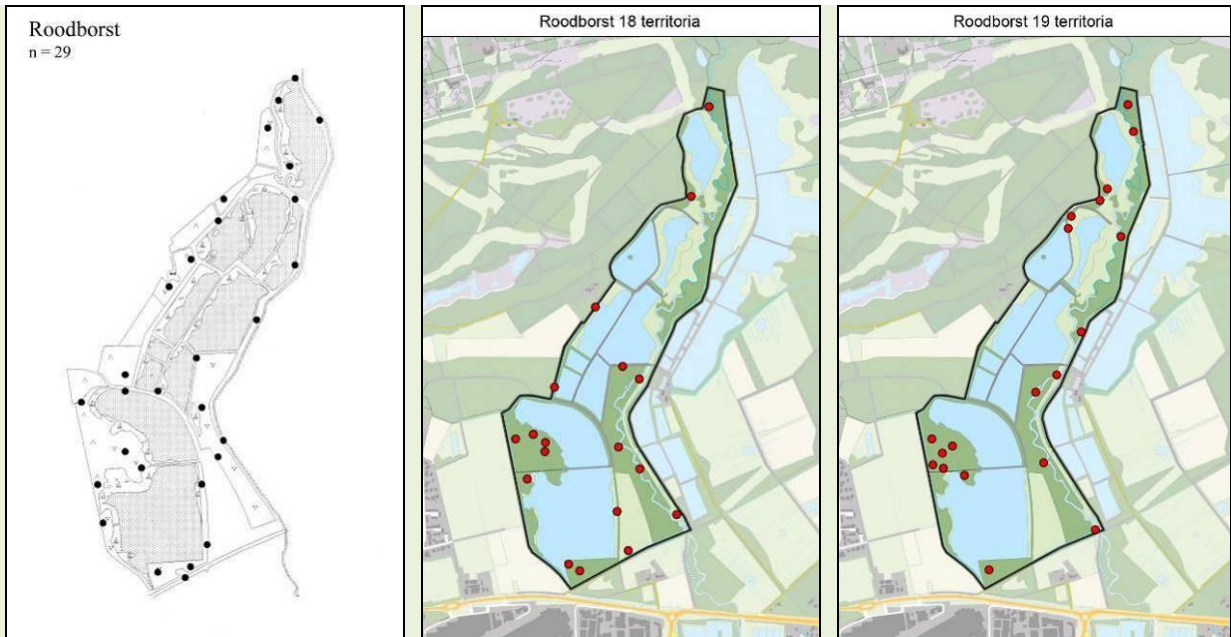

Roodborst, 19 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 250.000-350.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Ontbreekt alleen in boomarme landschappen. De dichtheden zijn het hoogst in bossen met een goed ontwikkelde struik- en kruidlaag. In dennenbossen met weinig ondergroei zijn de dichtheden veel lager, net als in agrarisch cultuurland en stedelijk gebied.

Inventarisatieresultaten

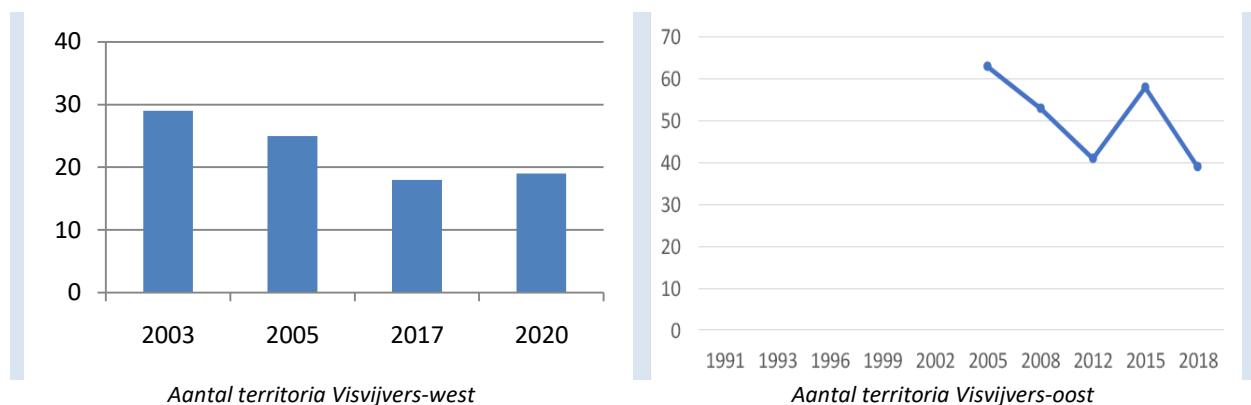

Verspreiding en habitat

Kwam in 2003 (en ook 2005) verspreid over het gebied voor maar in 2017 en 2020 was sprake van een “uitdunning” van de verspreiding en tevens een clustering in het gemengd bos aan de zuidwestelijke rand van het gebied.

Aantalontwikkeling

De Roodborst is in 2017-2020 afgenomen ten opzichte van de eerdere inventarisatiejaren. Of dat structureel is, is moeilijk te zeggen. De landelijke populatie is stabiel (met dips na streng winterweer) en de gegevens van de oostelijke vijvers suggereren een afname maar de tijdreeks is kort.

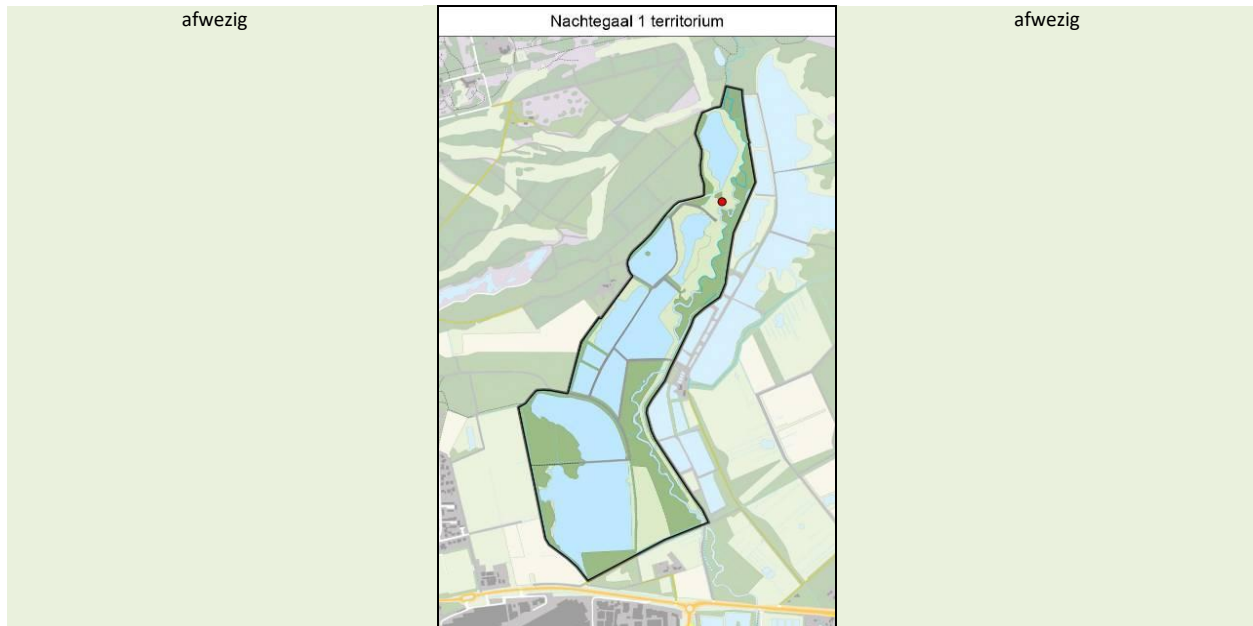

Nachtegaal, afwezig in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 5.900-7.300 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Rode Lijst categorie kwetsbaar. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in de duinstrook. Elders nogal schaars, met alleen lokaal hoge dichtheden, vaak in loofbossen op natte gronden. De soort is sinds ongeveer 1975 verdwenen van veel broedlocaties op de hoge gronden.

Inventarisatieresultaten

Verspreiding en habitat

Alleen in 2017 vastgesteld, in een gedeelte met zowel open als dicht struweel aan de rand van het beekbegeleidend bos.

Aantalsontwikkeling

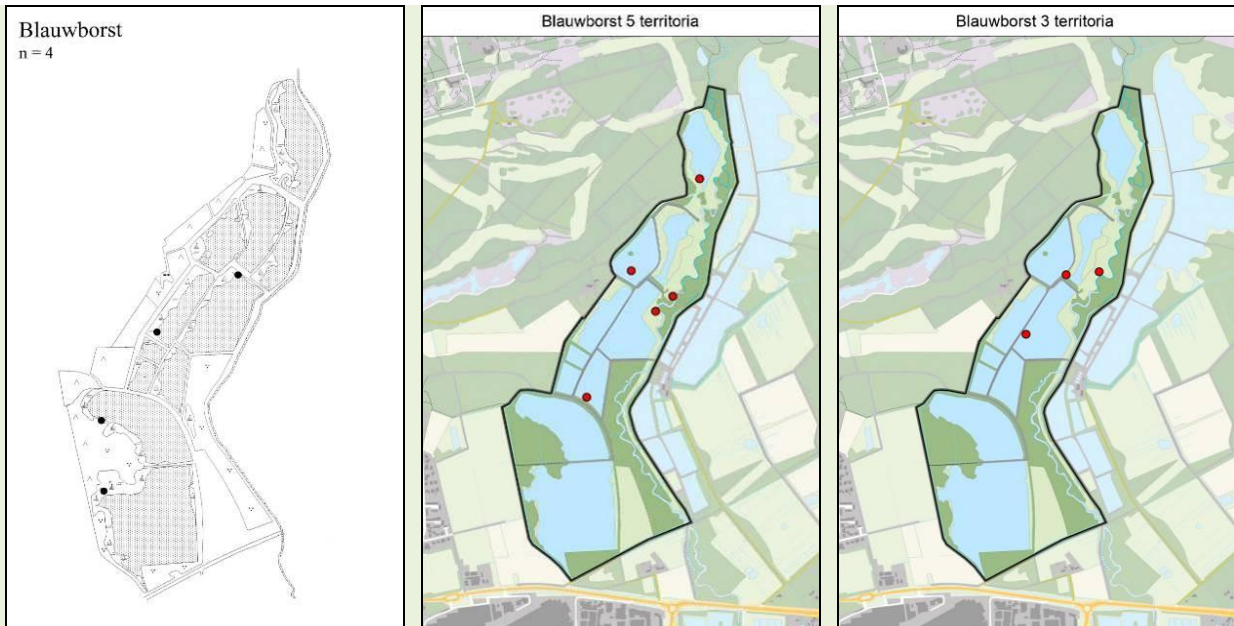
Incidentele broedvogel. Kwam in het verleden (jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw) met meerdere territoria voor. De soort gaat in Nederland sinds ca 1995 langzaam achteruit. Op de hoge zandgronden was die achteruitgang overigens enorm en in de Kempen met 98% in de periode 1975-2001 ronduit dramatisch. In 1973-1977 waren er naar schatting 400-600 territoria in de Kempen, momenteel minder dan 10.

Blauwborst, 3 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 11.000-14.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Komt wijd verspreid voor over Laag-Nederland. Kan in moerassen met opslag talrijk zijn, maar broedt regionaal ook in agrarisch cultuurland met sloten. Het voorkomen op de hoge gronden is minder ruim, maar ook daar kan de dichtheid lokaal heel behoorlijk zijn, zoals in hoogveen, natte heide en beekdalen met moerasbosjes.

Inventarisatieresultaten

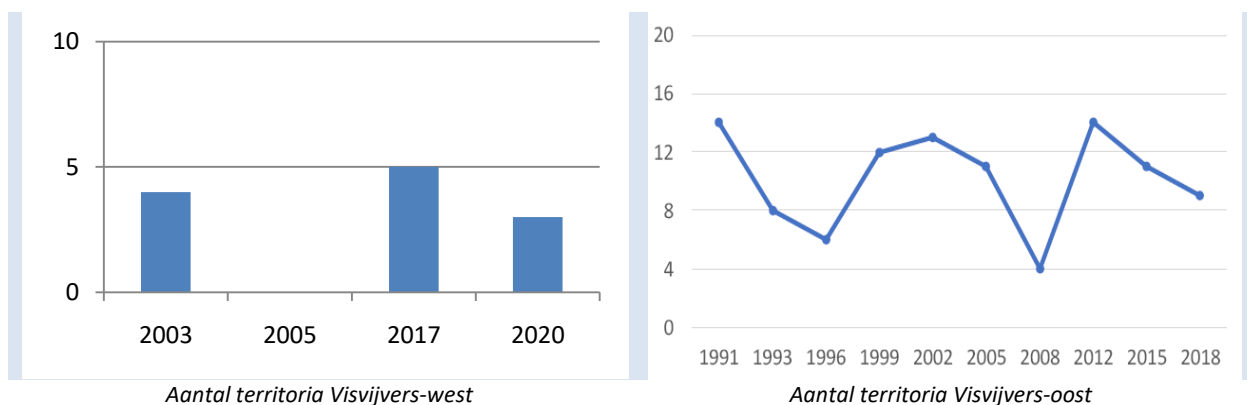

Verspreiding en habitat

Komt dun gezaaid voor op vochtige plekken met wilgenstruweel.

Aantalontwikkeling

Het aantal fluctueert zonder duidelijke trend wat ook, met grote schommelingen, op de oostelijke vijvers het geval is. In Nederland is de Blauwborst spectaculair toegenomen en die populatiegroei is nog niet ten einde. In de Kempen is die groei overigens aanzienlijk geringer en lijkt eerder sprake van herbezetting van gebieden die voorheen door ontwatering ongeschikt waren geworden, aangevuld met vogels die profiteren van natuurontwikkeling in beekdalen.

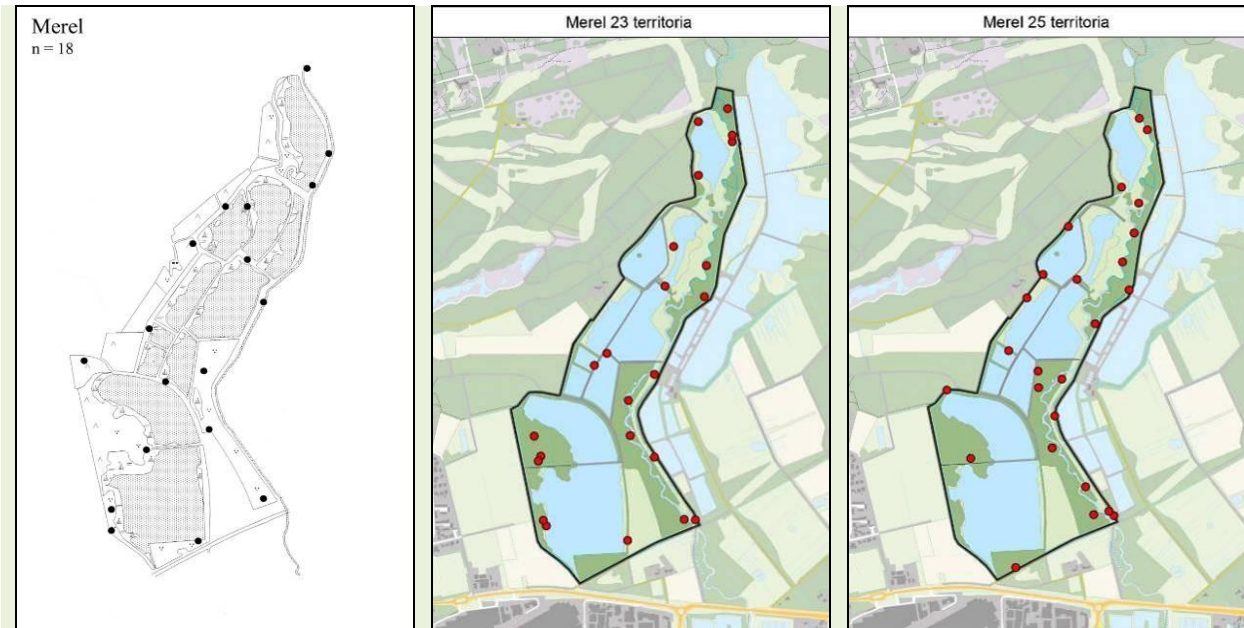

Merel, 25 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 650.000-1.100.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Als talrijkste broedvogel in Nederland ontbreekt de Merel alleen in landschappen zonder bomen of struiken. De hoogste dichtheden zitten in stedelijk gebied met veel groen, in agrarisch cultuurland met veel heggen en in randen van gevarieerde loofbossen.

Inventarisatieresultaten

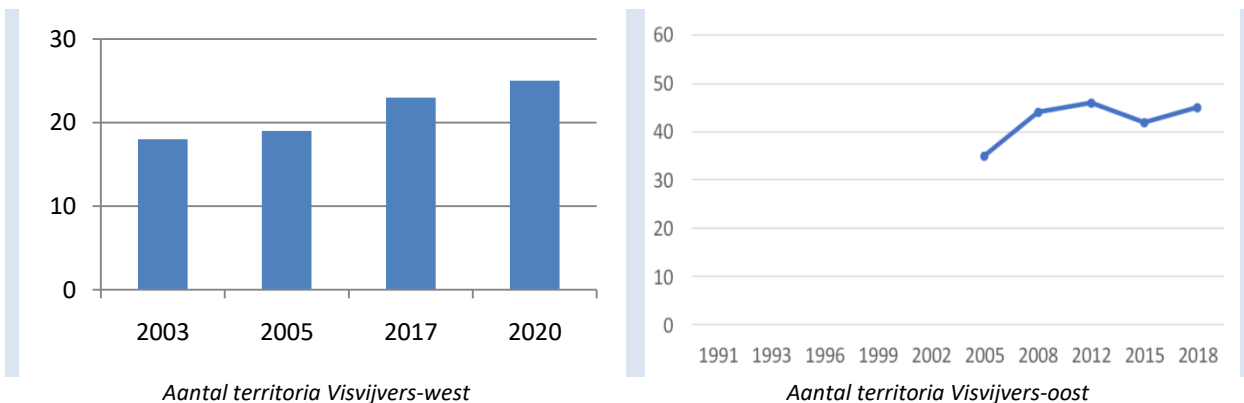

Verspreiding en habitat

Komt verspreid door het gebied voor, met de grootste aantallen in het loofbos en struweel langs de Tongelreep.

Aantalsontwikkeling

Is gestaag wat toegenomen maar de verschillen zijn klein. Dit geldt ook voor de oostelijke vijvers. Het voor Merels dodelijke usutu-virus (zie bijv. www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=25571) heeft blijkbaar geen vat op de populatie. In Nederland zijn de aantallen al lange tijd stabiel.

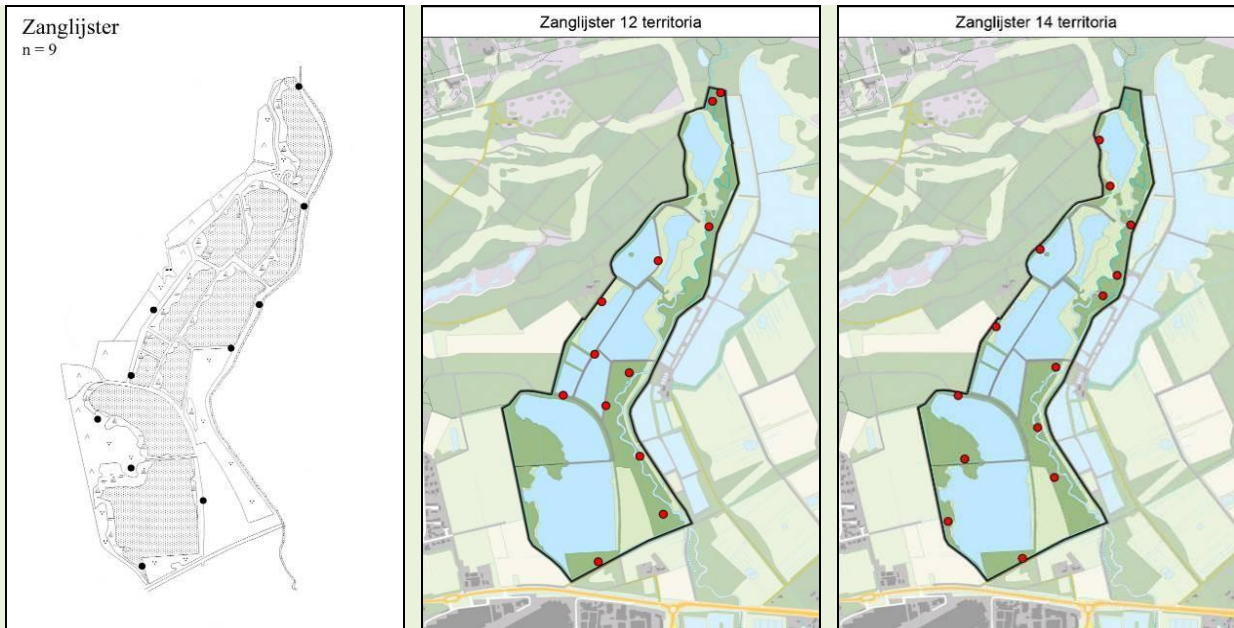

Zanglijster, 14 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 110.000-180.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt bijna overal waar voldoende bomen en struiken aanwezig zijn. De dichtheden zijn nergens zo hoog als in gevarieerd loofbos, jonge aanplant en groene stadswijken.

Inventarisatieresultaten

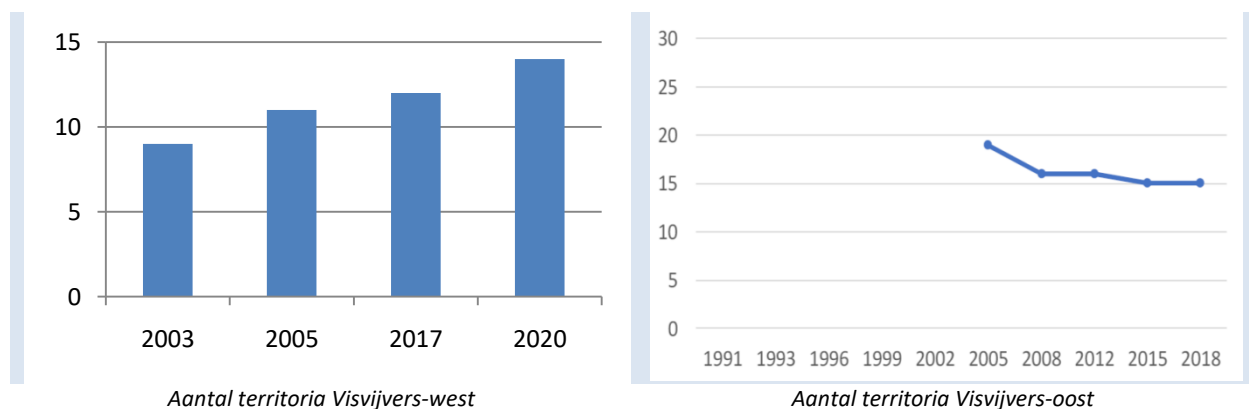

Verspreiding en habitat

Prefereert opgaand hout wat zowel dicht bos mag zijn als meer open bos en met bomen begroeide dijken tussen de vijvers.

Aantalontwikkeling

Neemt gestaag toe wat in lijn is met de landelijke trend. Op de oostelijke vijvers is het aantal Zanglijsters juist stabiel of wellicht iets dalend.

Sprinkhaanzanger, 2 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 5.100-6.200 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt door het hele land in open moerassige vegetaties met een niet te hoge waterstand. Is vooral goed vertegenwoordigd in West- en Noord-Nederland, waar ze lokaal talrijk kunnen zijn in regelmatig gemaaid riet in het laagveengebied of, maar dan tijdelijk, in verdrogende moerassen.

Inventarisatieresultaten

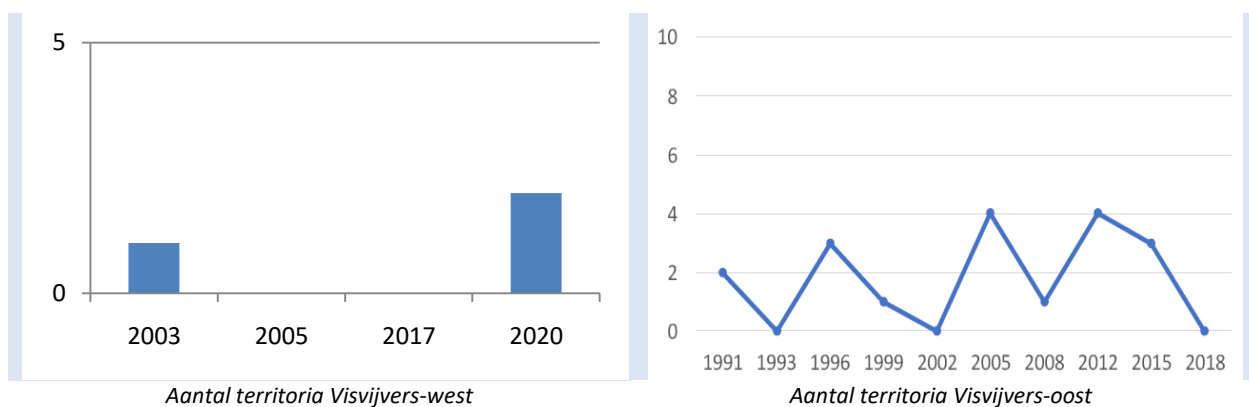

Verspreiding en habitat

De twee territoria bevonden zich in een open, nat gedeelte met wilgen.

Aantalontwikkeling

Incidentele broedvogel. Ook op de oostelijke vijvers zijn de aantallen laag en fluctuerend. In Nederland is de soort sinds ca 1990 duidelijk toegenomen, al komen lokaal grote aantalschommelingen voor die samenhangen met de waterstand en het terreinbeheer.

Rietzanger, afwezig in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 26.000-32.00 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Is in laag West- en Noord-Nederland een talrijke broedvogel in allerlei moerassen en soms ook in riet langs sloten in boerenland. Op de hoge gronden is de soort ronduit schaars.

Inventarisatieresultaten

afwezig	afwezig	afwezig
---------	---------	---------

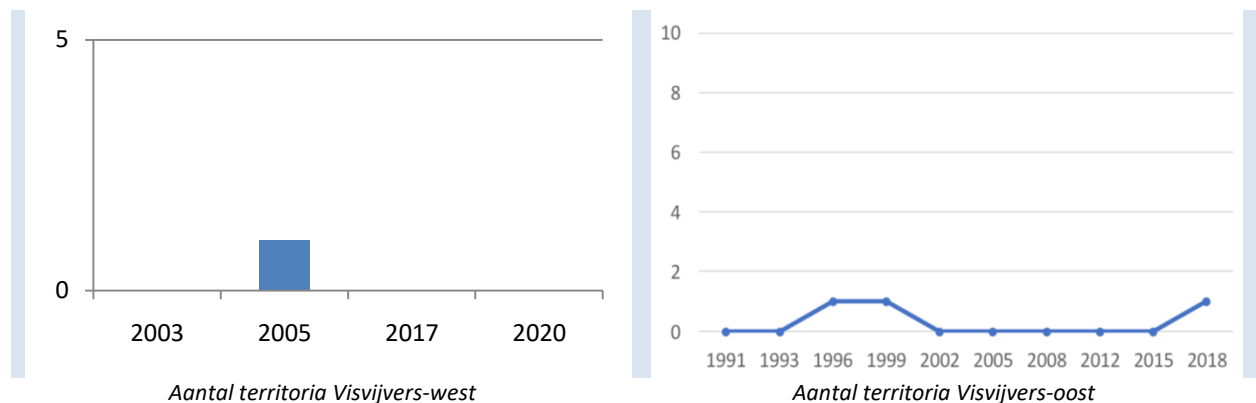
Verspreiding en habitat

Alleen in 2005 vastgesteld met 1 territorium in het midden van het gebied, aan de rand van een vijver met riet en lisdodde.

Aantalsontwikkeling

Incidentele broedvogel, en dat geldt ook voor de oostelijke vijvers. Tijdens de trektijd worden af en toe Rietzangers opgemerkt, zoals op 4 en 10 april 2017, op 5 juni 2018 en ook in 2020, met op 14 april 2 zingende Rietzangers (waarvan één op exact dezelfde plek als het territorium in 2005) en op 15 april eentje.

In Nederland nam de soort sinds ca 1995 fors toe en dit was een herstel van de klappen in de periode 1970-1985. In de Kempen is de Rietzanger nog steeds zeer schaars, al was de soort in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw een (lokaal zeer) algemene broedvogel.

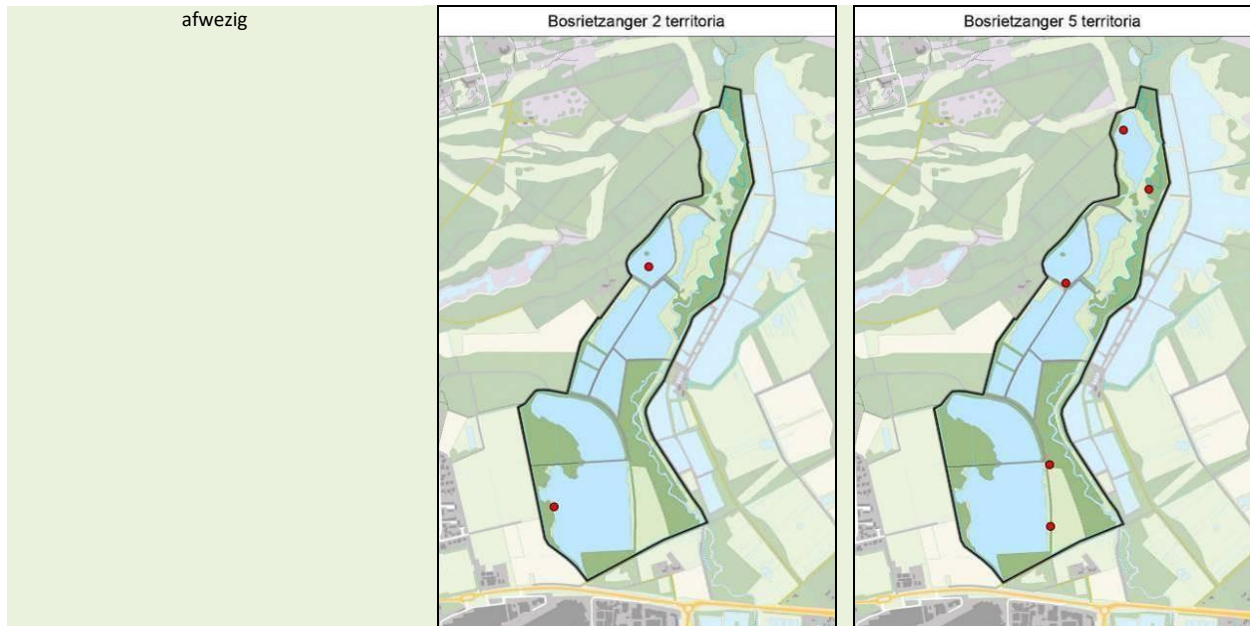

Bosrietzanger, 5 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 60.000-100.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Kan zowel talrijk zijn in verruigde moerassen met enige opslag als in brandnetelvelden met veel overjarige stengels. Dichtheden op de kleigronden zijn veel hoger dan op de zandgronden. Als pioniervogel profiteert deze soort snel en soms massaal van tijdelijk beschikbare biotopen.

Inventarisatieresultaten

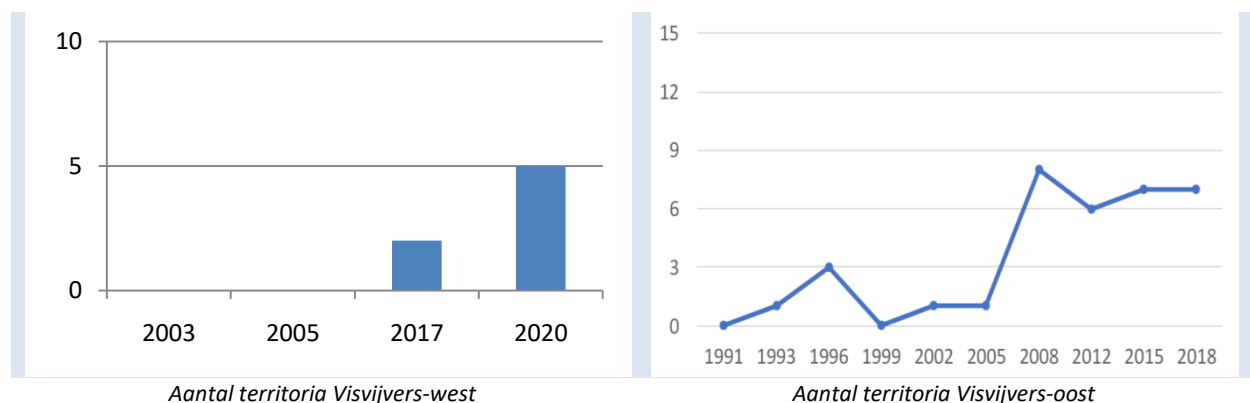

Verspreiding en habitat

Komt verspreid door het gebied voor in ruige vegetatie aan de rand van vijvers en sloten, en in nattere delen. Bosrietzangers komen zeer laat aan in hun broedgebied aan en kunnen met reguliere inventarisaties zoals BMP makkelijk gemist of onderschat worden.

Aantalsontwikkeling

Is voor het eerst vastgesteld in 2017 al zijn er losse waarnemingen vanaf 2015 (waarneming.nl) van zingende vogels langs de zuidelijke vijvers in het openbare gedeelte. Ook op de oostelijke vijvers is de soort pas tamelijk recent, vanaf 2008, een reguliere broedvogel. De populatie in Nederland vertoont schommelingen zonder langdurige toe- of afname.

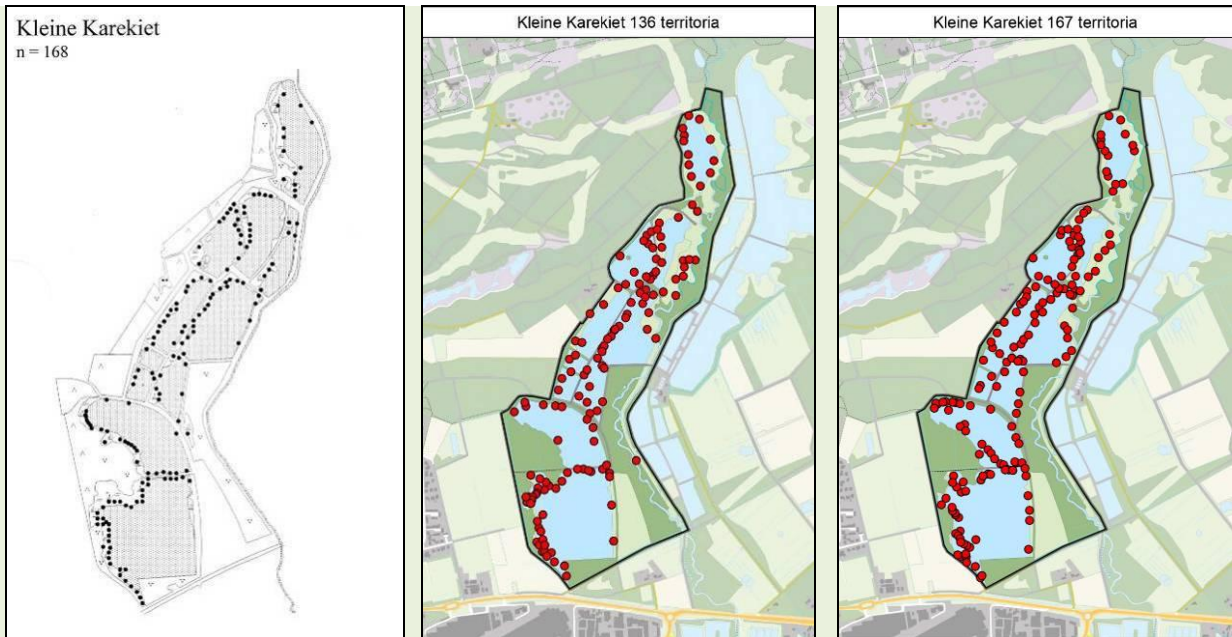

Kleine Karekiet, 167 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 140.000-240.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Algemene broedvogel van rietmoerassen. Doorgaans geldt: hoe meer riet, hoe meer Kleine Karekieten. De aantallen en dichtheden in het waterrijke westen en noorden van het land zijn dan ook hoger dan op de zandgronden.

Inventarisatieresultaten

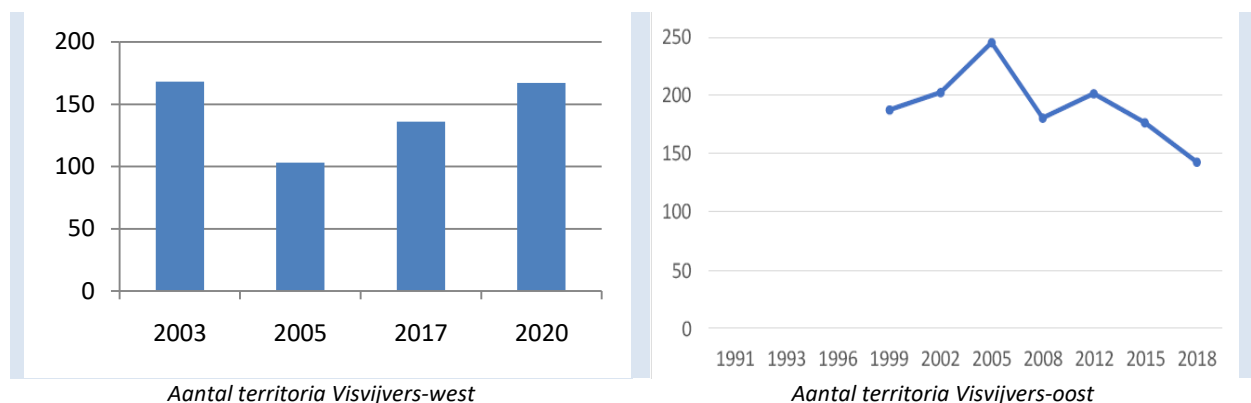

Verspreiding en habitat

Is in het gebied veruit de talrijkste broedvogelsoort (nummer twee is de Zwartkop met 51 territoria in 2020). Komt overal voor waar riet staat en kan in extreem hoge dichtheden voorkomen.

Aantalsontwikkeling

Het aantal Kleine Karekieten is min of meer stabiel. De ogenschijnlijke dip in 2005 heeft te maken met de inventarisatiemethode: in 2003, 2017 en 2020 zijn speciale “waadpaksessies” gehouden om Kleine Karekieten in kaart te brengen, en in 2005 is dat niet gedaan. Op de oostelijke vijvers lijkt sprake van een geleidelijke afname die samenhangt met de afname van waterriet door begrazing van Grauwe Ganzen. In Nederland neemt de populatie ietsje toe.

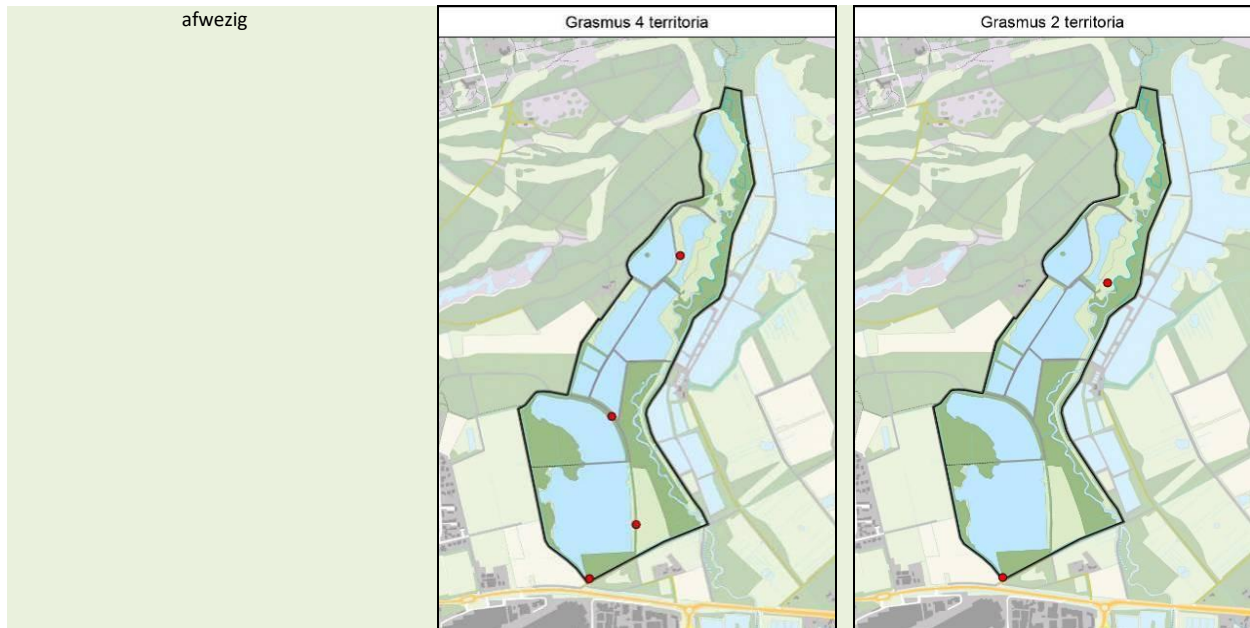

Grasmus, 2 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 120.000-200.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Nestelt graag in doornstruiken of ruigte en is dan ook het talrijkst in struweelrijke duinen en kleinschalig boerenland met veel heggen. In bos- en natuurgebieden bewoont de Grasmus doorgaans randen en open plekken met opslag.

Inventarisatieresultaten

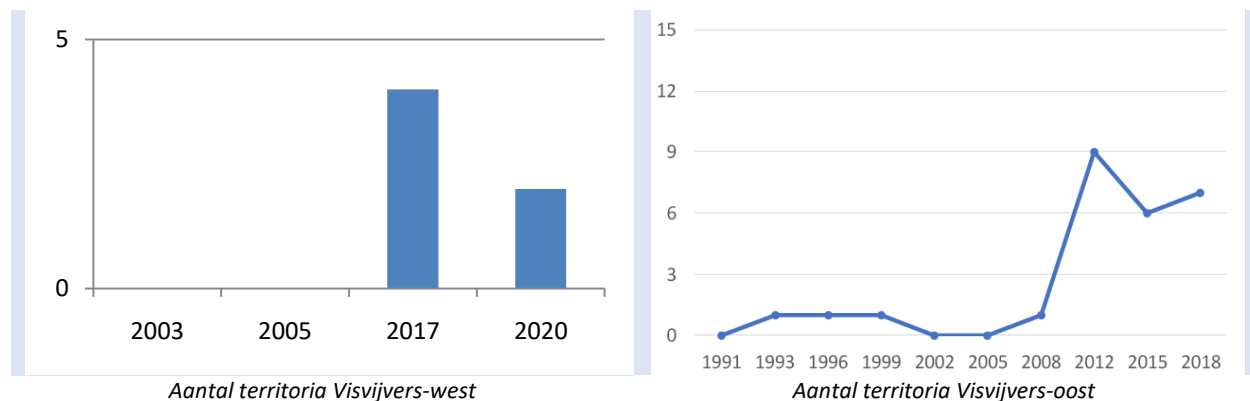

Verspreiding en habitat

Komt verspreid door het gebied voor in ruigtes aan de rand van vijvers.

Aantalontwikkeling

Is voor het eerst vastgesteld in 2017 en het wordt afwachten of dit een permanente vestiging is. Het open kappen van de dijken lijkt gunstig te zijn. Hetzelfde geldt voor de oostelijke vijvers waar de Grasmus vanaf 2012 in klein aantal voorkomt na eerdere afwezigheid of hooguit 1 territorium. In Nederland neemt de soort al vanaf de tachtiger jaren toe, na een eerdere inzinking als gevolg van droogte in de Sahelzone waar de vogels overwinteren.

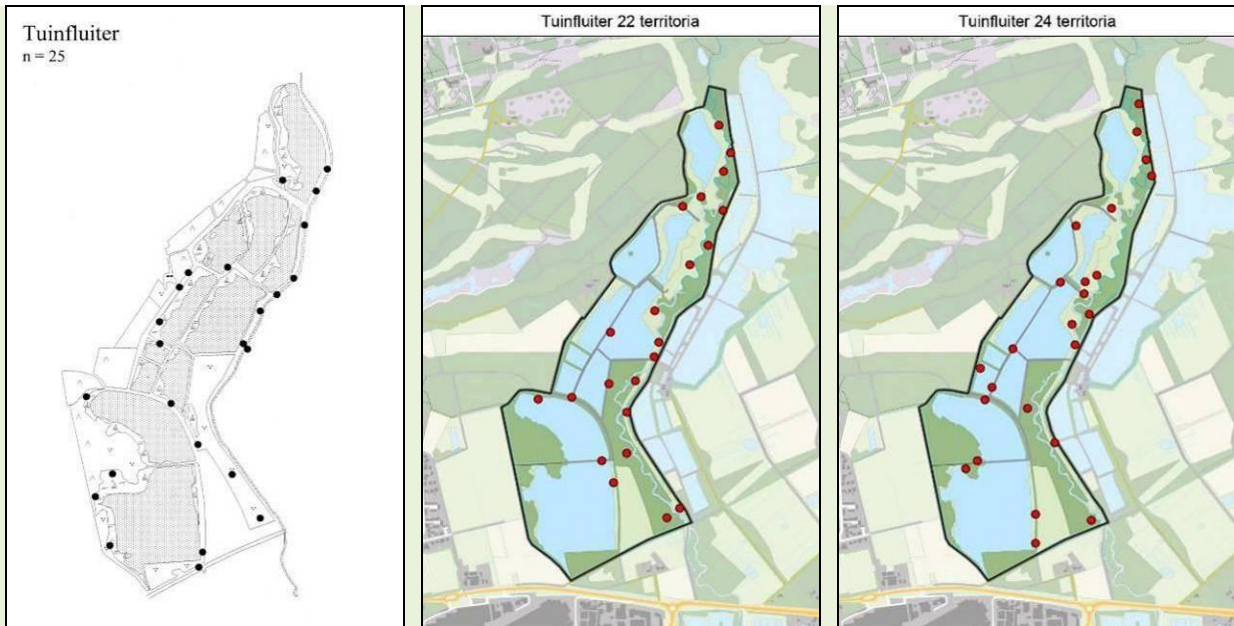

Tuinfluit, 24 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 80.000-140.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Broedt in het hele land, met een voorkeur voor jonge aanplant, moerasbos, struweelrijke duinen en kleinschalig boerenland met uitgegroeide heggen. In uitgestrekte oudere bossen bewoont de soort vooral de randen en verjongingsplekken, in stedelijk gebied doorgaans alleen parken en tuinen met dichte ondergroei.

Inventarisatieresultaten

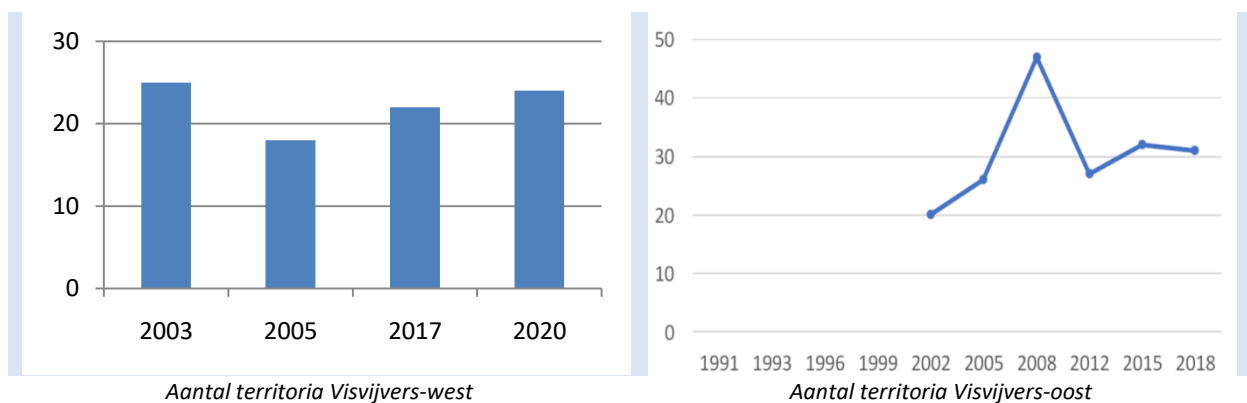

Verspreiding en habitat

Prefereert jonge loofbegroeiing en struwelen en komt verspreid in het gebied voor. De kaarten laten opmerkelijke verschillen in verspreiding zien waarvoor geen verklaring is. Ontbreekt in dichte bosgedeelten.

Aantalontwikkeling

De stand is, behoudens wat lichte fluctuaties, stabiel. Het patroon op de oostelijke vijvers is anders, met een lichte toename en opvallende piek in 2008. In Nederland is de stand al jarenlang stabiel of wellicht licht afnemend.

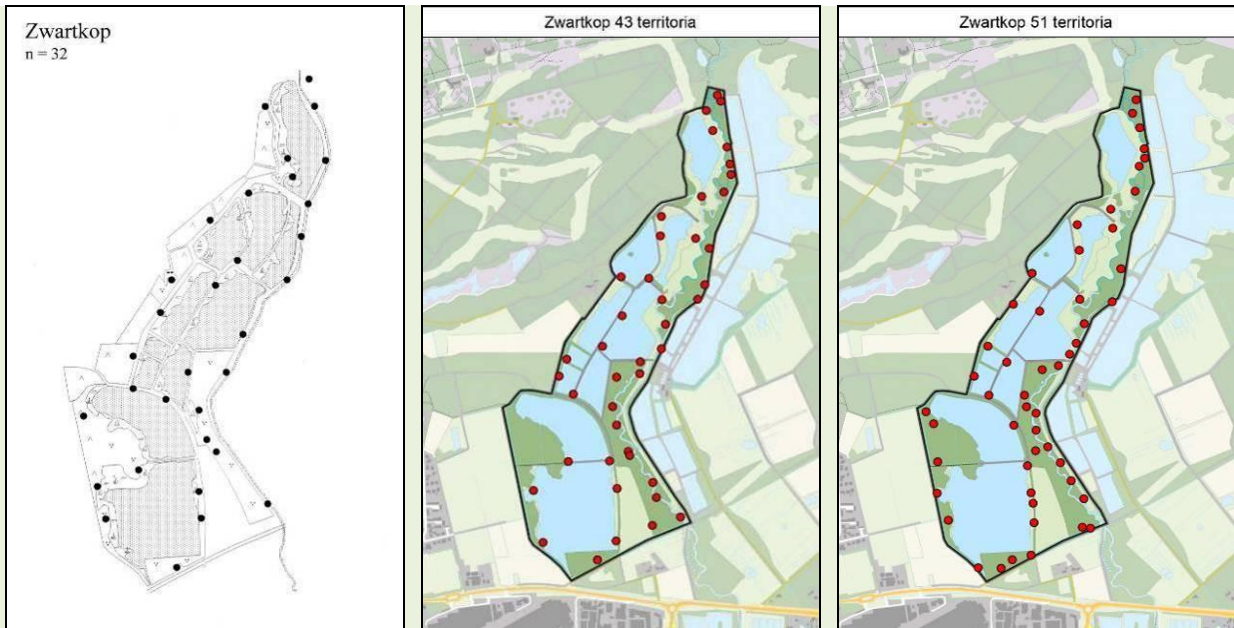

Zwartkop, 51 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 300.000-500.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Huist vooral op de hoge gronden, met name in gevarieerde bossen met een hoog aandeel loofhout. Komt tegenwoordig ook voor in de open delen van West- en Noord-Nederland en in parken en grote oude tuinen.

Inventarisatieresultaten

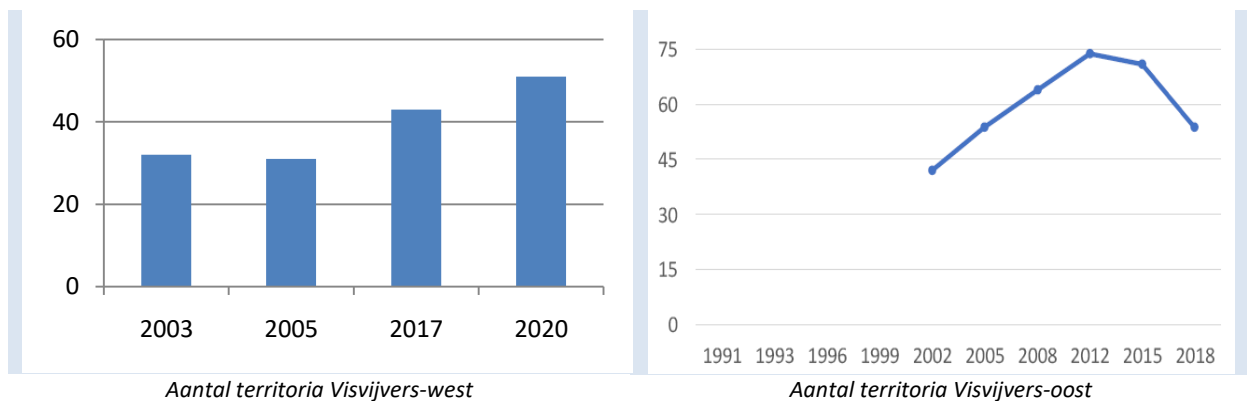

Verspreiding en habitat

Na de Kleine Karekiet de meest talrijke broedvogel in het gebied. Komt overal voor waar opgaand loofhout te vinden is, van lichte begroeiing op dijken tot aan dicht loofbos langs de Tongelreep.

Aantalsontwikkeling

De populatie neemt in het gebied langzaam toe, ondanks dat de opgaande begroeiing op de dijken deels gekapt is. Op de oostelijke vijvers is sprake van toename met recentelijk een knik naar beneden. In Nederland is de soort fors toegenomen maar dat heeft vooral te maken met meer loofhout in laag Nederland.

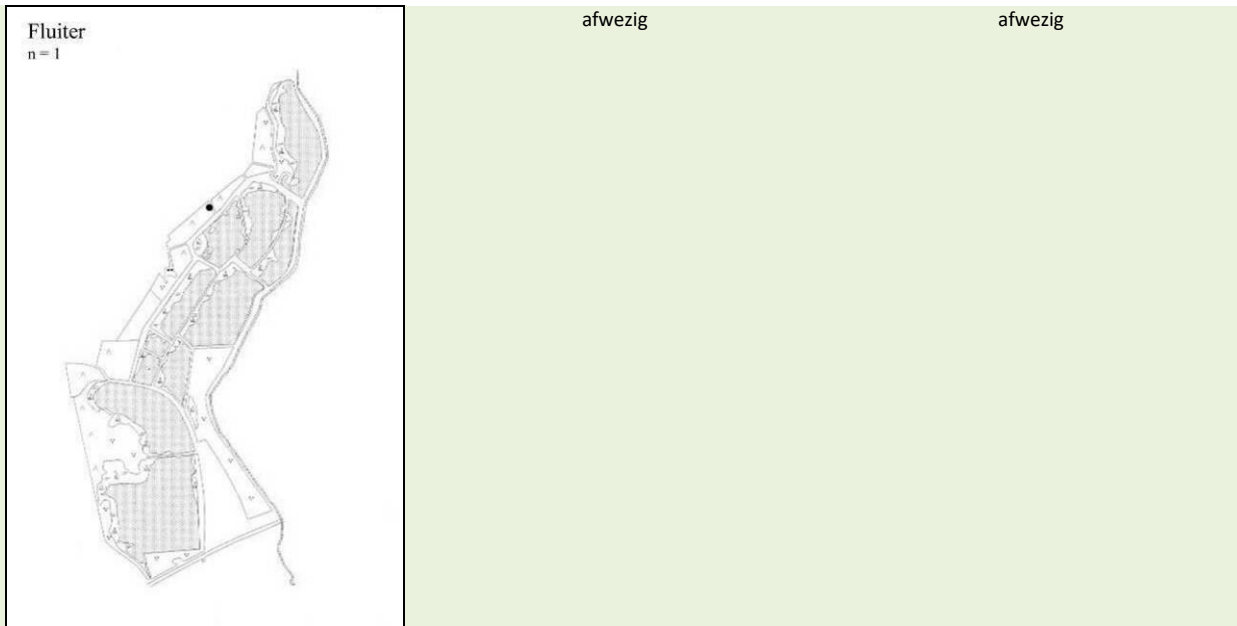

Fluiter, afwezig in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 1.800-3.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is *zeer ongunstig*. Bewoont voornamelijk de hoge gronden van Oost-, Midden- en Zuid-Nederland. Veel territoria zijn gevestigd in loofbos (met veel eik en/of beuk), maar naaldbos met struikondergroei wordt eveneens bewoond. Essentieel is een niet te dichte bodemgroei, aangezien het nest in de grond wordt weggewerkt.

Inventarisatieresultaten

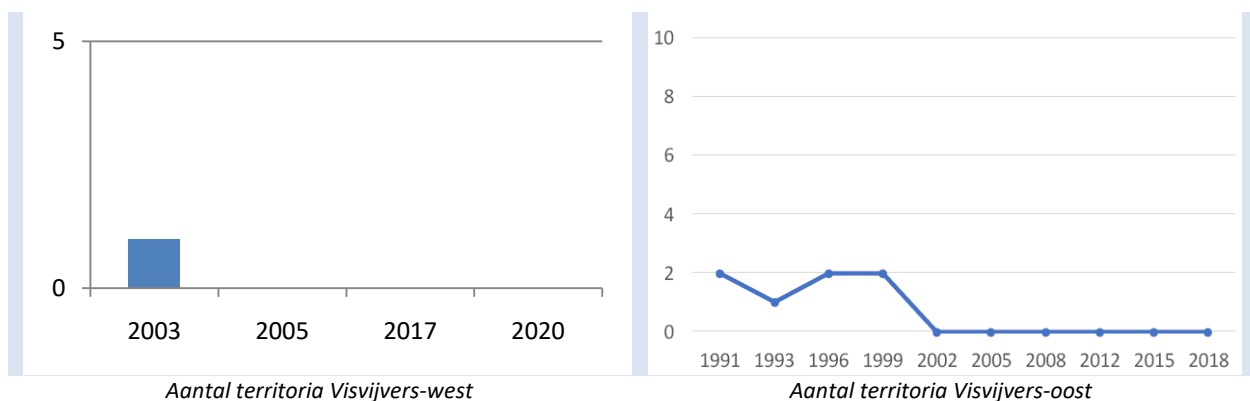

Verspreiding en habitat

Alleen in 2003, in een rand met loofhout aan de noordwestrand van het gebied. In het gebied is vrijwel geen geschikt habitat aanwezig.

Aantalontwikkeling

Incidentele broedvogel. Kwam op de oostelijke vijvers aanvankelijk met 1-2 territoria voor, maar ontbreekt vanaf 2002. In Nederland werden relatief hoge aantallen in de jaren negentig afgelost met lagere aantallen na de eeuwwisseling. Zowel in goede als minder goede periodes kunnen de aantallen van jaar op jaar fors fluctueren.

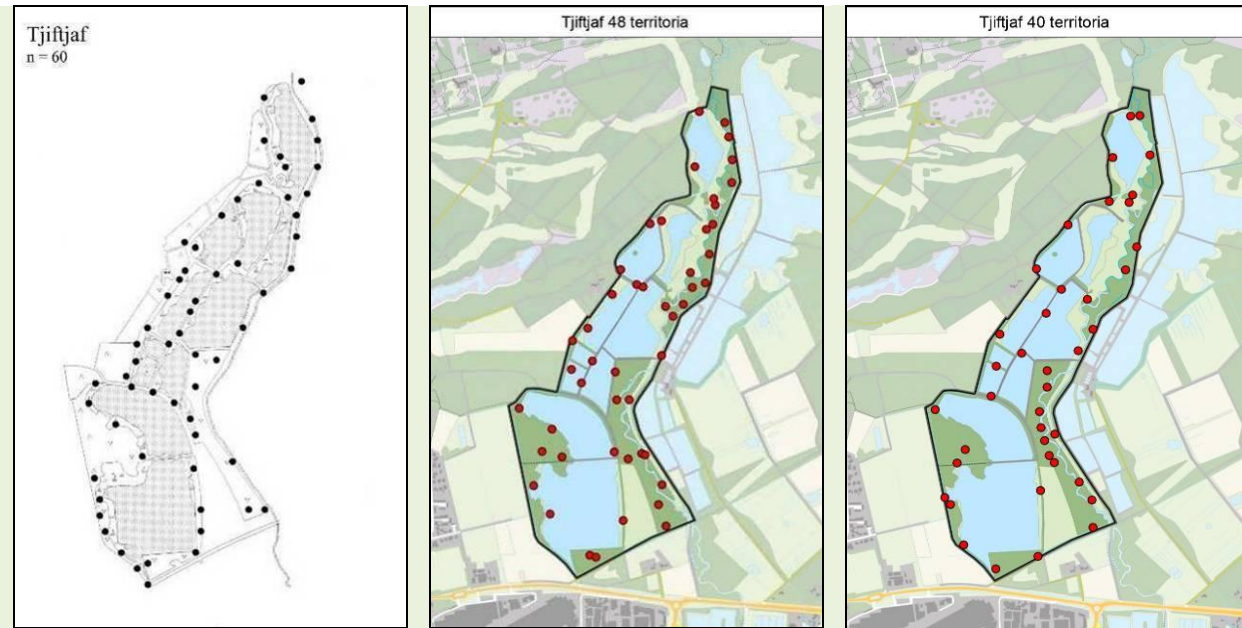

Tjiftjaf, 40 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 350.000-550.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Bereikt vooral hoge dichtheden in goed ontwikkelde loofbossen met veel ondergroei, in het bijzonder op de kleigronden. Maar is ook een gewone broedvogel van tuinen en parken in stedelijk gebied en singels en bosjes op het platteland.

Inventarisatieresultaten

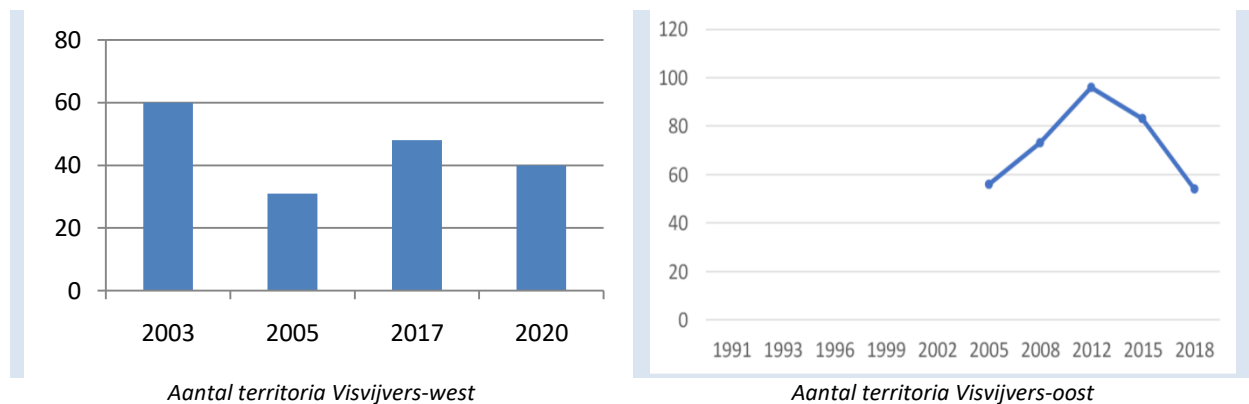

Verspreiding en habitat

Komt verspreid door het gebied voor daar waar loofhout aanwezig is, met in 2017 concentraties in het noordelijke loofbos langs de Tongelreep, en in 2020 juist in het zuidelijke gedeelte.

Aantalontwikkeling

Aantallen fluctueren soms behoorlijk zonder duidelijke trend. Op de oostelijke vijvers lijkt sprake te zijn van toename en daarna afname. In Nederland neem de soort al tientallen jaren toe, met name door meer loof in laag Nederland, met soms forse inzinkingen.

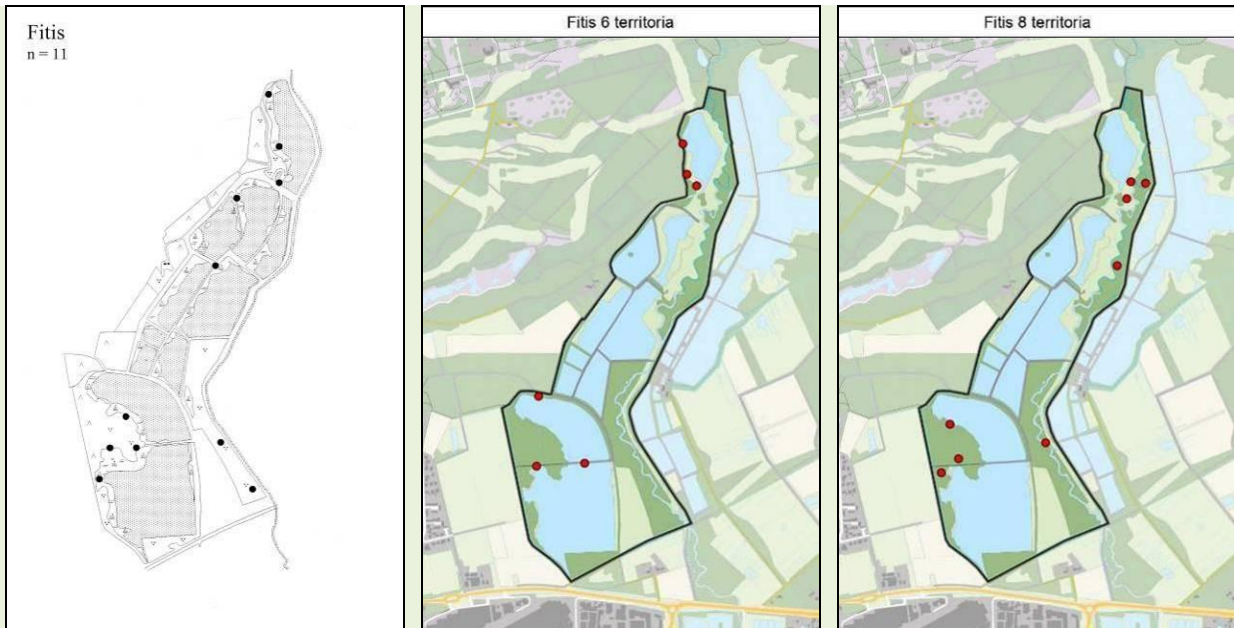

Fitis, 8 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 350.000-550.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. De hoogste dichtheid is te vinden in de duinen, heidevelden en hoogveengebieden met opslag en jonge bosaanplant. In open boerenland en in stedelijk gebied is de soort schaars.

Inventarisatieresultaten

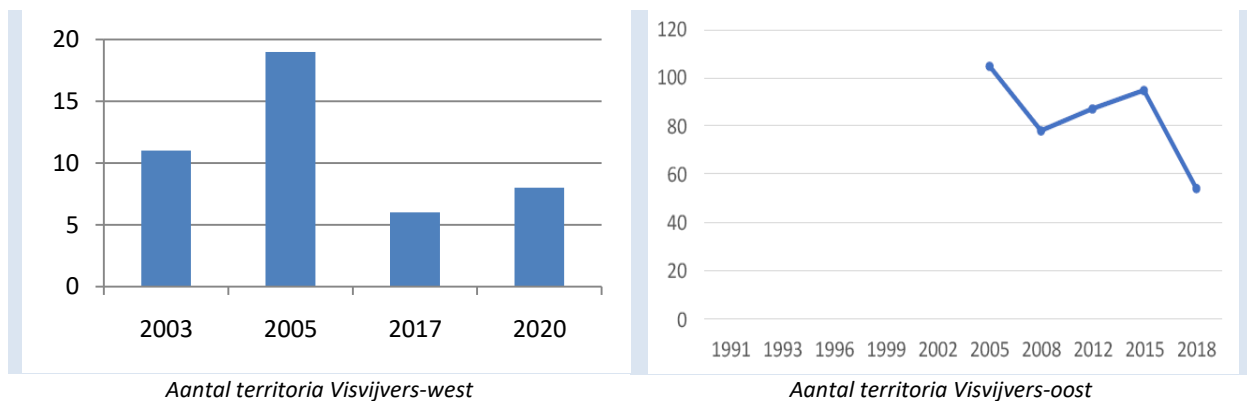

Verspreiding en habitat

Kwam aanvankelijk, in 2003 en ook 2005, redelijk verspreid voor maar is de laatste jaren wat meer geclusterd. Prefereert hier wilgenstruweel aan de rand van tamelijk droog gemengd bos, en halfopen struweel aan de rand van beekbegeleidend bos.

Aantalontwikkeling

De aantallen variëren flink en in 2003 en met name 2005 waren er aanzienlijk meer Fitissen in het gebied. De reden hiervoor is niet duidelijk. Op de oostelijke vijvers is sinds de eerste telling in 2005 sprake van een gestage afname. In Nederland nemen de aantallen met pieken en dalen af.

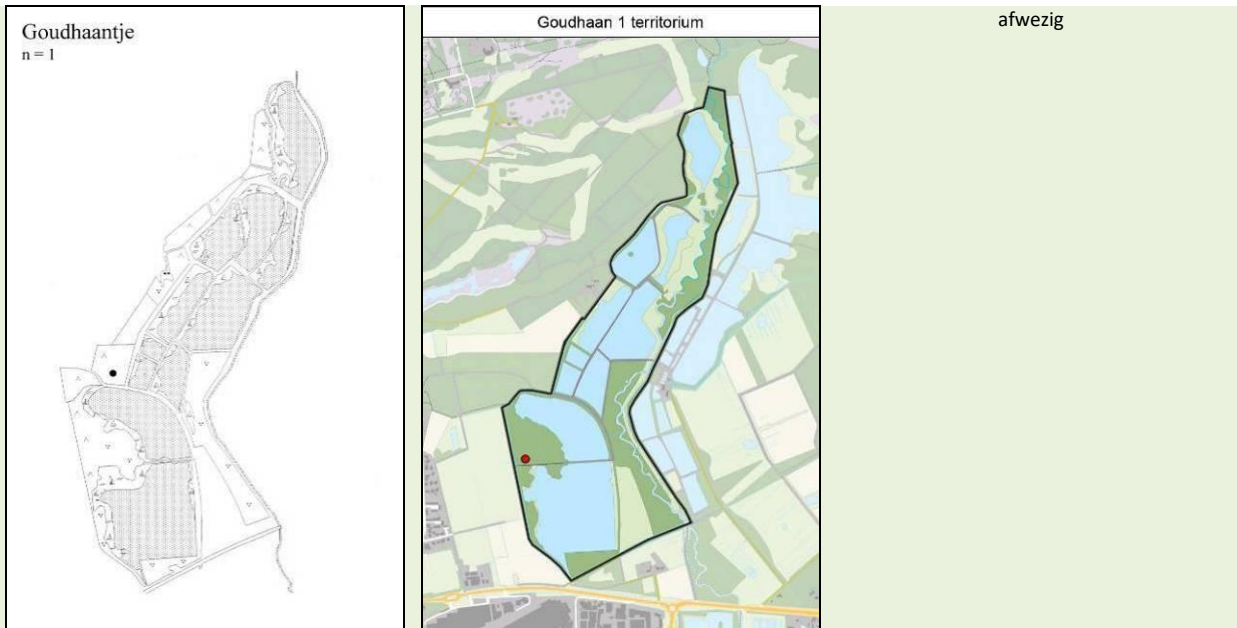

Goudhaan, afwezig in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 45.000-75.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt vrijwel alleen in naaldbos, in het bijzonder sparrenbos. De dichtheden zijn dan ook het hoogst waar veel sparrenbos te vinden is, zoals op de Veluwe, de Utrechtse Heuvelrug en in Drenthe.

Inventarisatieresultaten

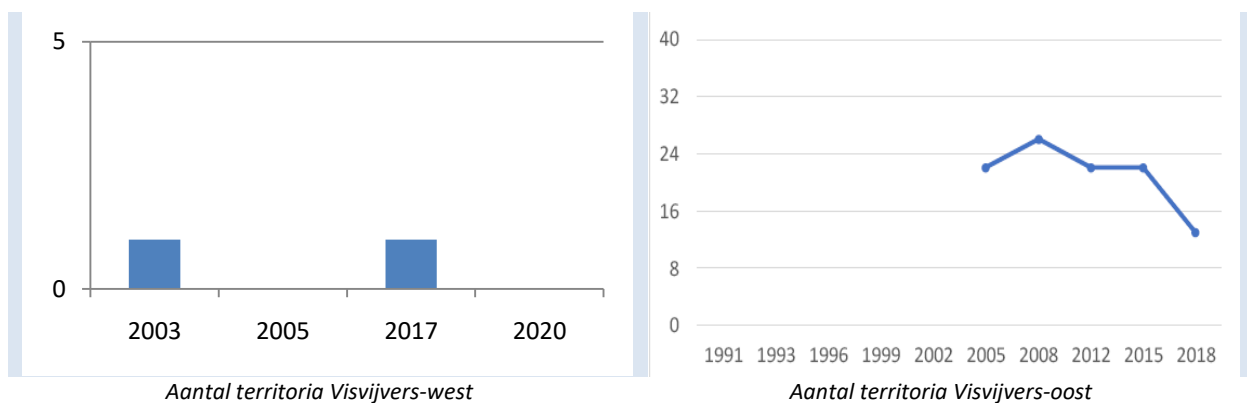

Verspreiding en habitat

De territoria in 2005 en 2017 bevonden zich in droog loofbos gemengd met naaldbomen. Het gebied is weinig geschikt voor Goudhanen omdat er nauwelijks naaldbomen groeien.

Aantalontwikkeling

Incidentele broedvogel. Op de oostelijke vijvers neemt de soort gestaag af. De stand in Nederland is over langere termijn stabiel maar met soms enorme jaarlijkse fluctuaties.

Grauwe Vliegenvanger, 1 territorium in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 15.000-20.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Rode Lijst categorie gevoelig. Komt wijd verbreid voor maar is nergens bijzonder talrijk. De hoogste dichtheden vinden we in oud loofbos en kleinschalig boerenland met uitgegroeide houtwallen en erven, naast dorpen met oude tuinen en parken.

Inventarisatieresultaten

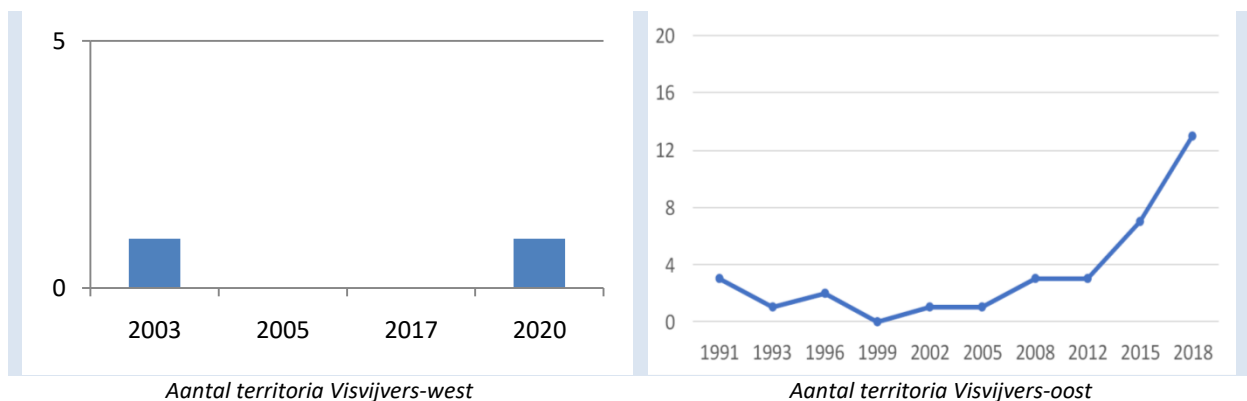

Verspreiding en habitat

De gevonden territoria bevonden zich in een flink begroeide houtwal en aan de rand van loofbos. Het is opmerkelijk dat er geen territoria gevonden zijn in het loofbos langs de Tongelreep, al moet wel worden opgemerkt dat Grauwe Vliegenvangers makkelijk kunnen worden gemist en zeker in dit moeilijk toegankelijke gedeelte.

Aantalsontwikkeling

Incidentele broedvogel. In 2018 werden 2 territoria gevonden langs de Tongelreep. Op de oostelijke vijvers is sinds 2015 sprake van een forse toename, terwijl de soort in Nederland al tientallen jaren continu afneemt.

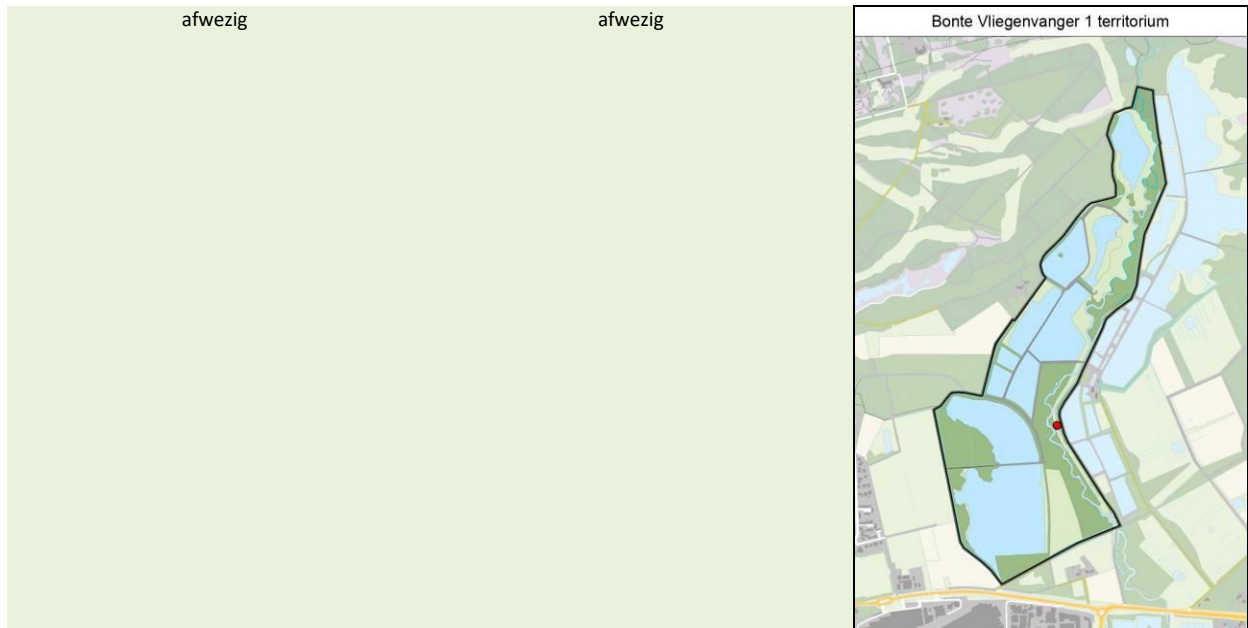

Bonte Vliegenvanger, 1 territorium in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 19.000-23.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt in vrijwel alle beboste streken op de hoge gronden, met uitzondering van Zuid-Limburg. Is in Laag-Nederland erg lokaal. De soort kan in ieder type bos talrijk voorkomen, ook in parken en tuinen, mits er nestkasten hangen. Indien niet, is hij een stuk schaarser en meer gebonden aan ouder loofbos.

Inventarisatieresultaten

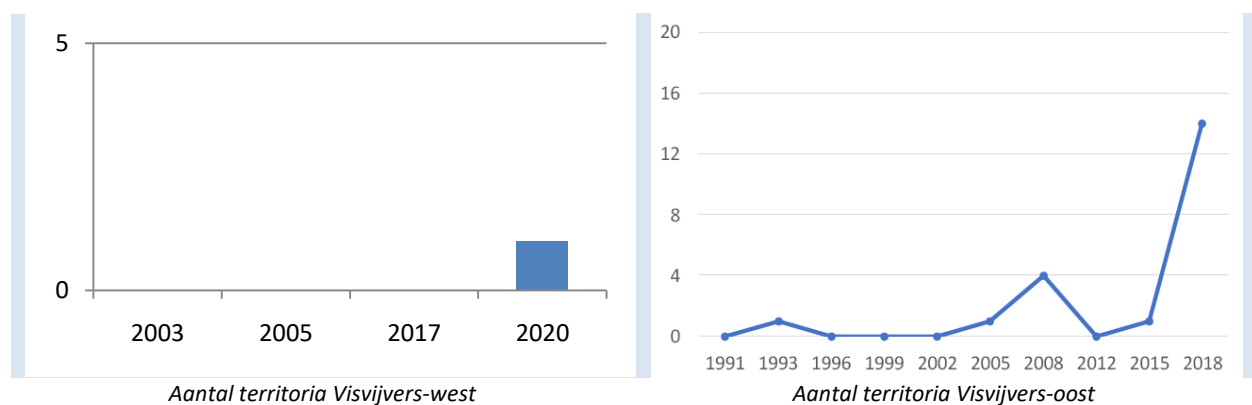

Verspreiding en habitat

Het enige territorium was te vinden aan de rand van het gebied, in gevarieerd open en meer gesloten loofbos nabij een woning waar nestkasten hangen.

Aantalsontwikkeling

Incidentele broedvogel. Op de oostelijke vijvers kwam de soort in zeer laag aantal voor met opeens een uitschieter in 2018. Zo'n uitgesproken piek is niet in het landelijke populatieverloop terug te vinden, al neemt de soort sinds ca 2000 fors toe. In de Kempen is de soort de afgelopen decennia spectaculair toegenomen.

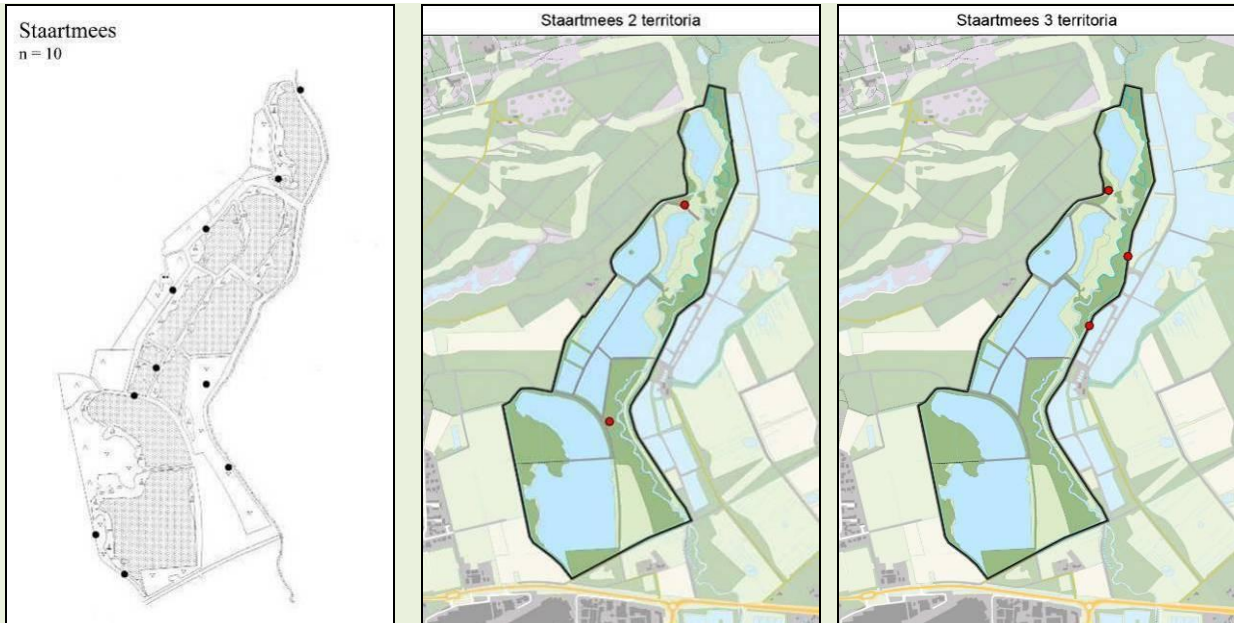

Staartmees, 3 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 23.000-28.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Is op de hoge gronden een gewone broedvogel in bossen, tuinen en parken met voldoende ondergroei.

Inventarisatieresultaten

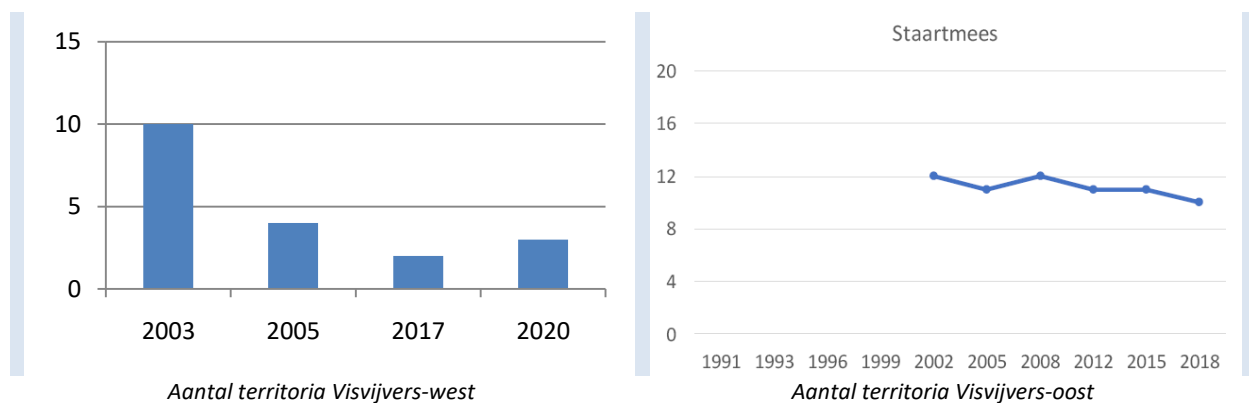

Verspreiding en habitat

Kwam in 2003 verspreid door het gebied voor maar is nu beperkt tot enkele locaties die van jaar op jaar wisselen.

Aantalontwikkeling

In 2003 waren aanzienlijk meer Staartmezen aanwezig, al weten we niet of dat een uitschieter was, met daarna lage en ogenschijnlijk stabiele aantallen. De oostelijke vijvers laten stabiele aantallen zien. In Nederland nemen de aantallen sinds de jaren negentig af.

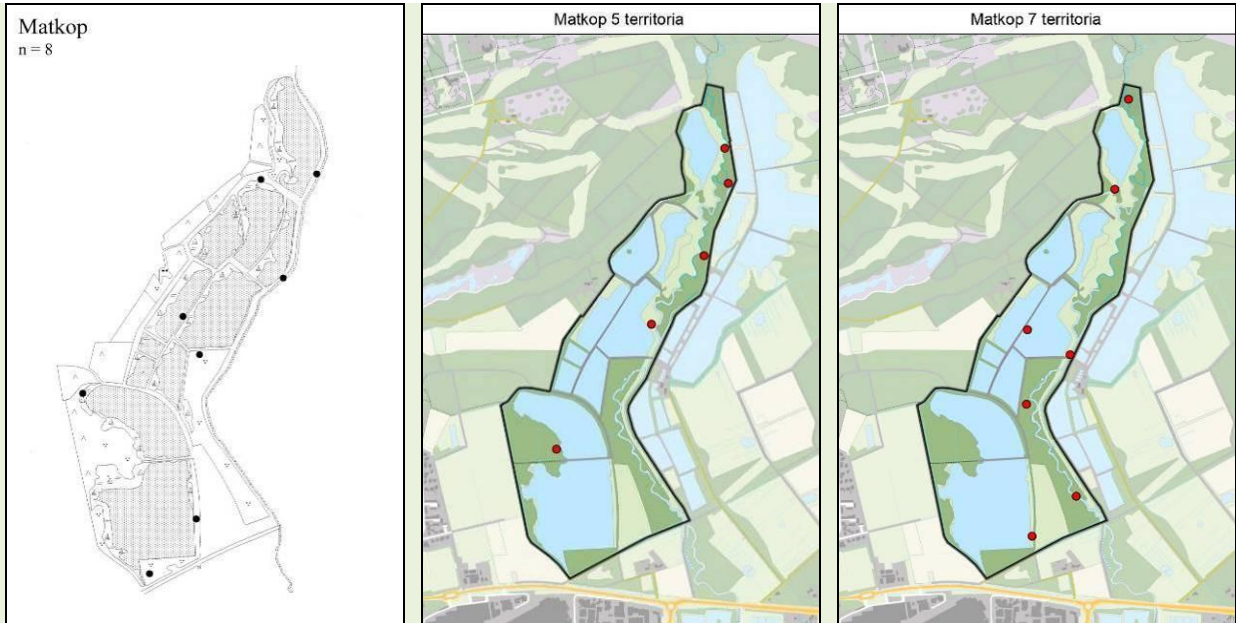

Matkop, 7 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 10.000-15.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Rode Lijst categorie gevoelig. Broedt vooral op de hoge gronden, zowel in bossen en natuurgebieden als in boerenland met houtwallen of singels. Hakt zelf een nesthol en heeft daarvoor zacht hout nodig. Is dan ook het talrijkst in gebieden met veel berken, wilgen of rotte boomstronken: broekbos, heide met opslag en jonge loofbossen met een open structuur.

Inventarisatieresultaten

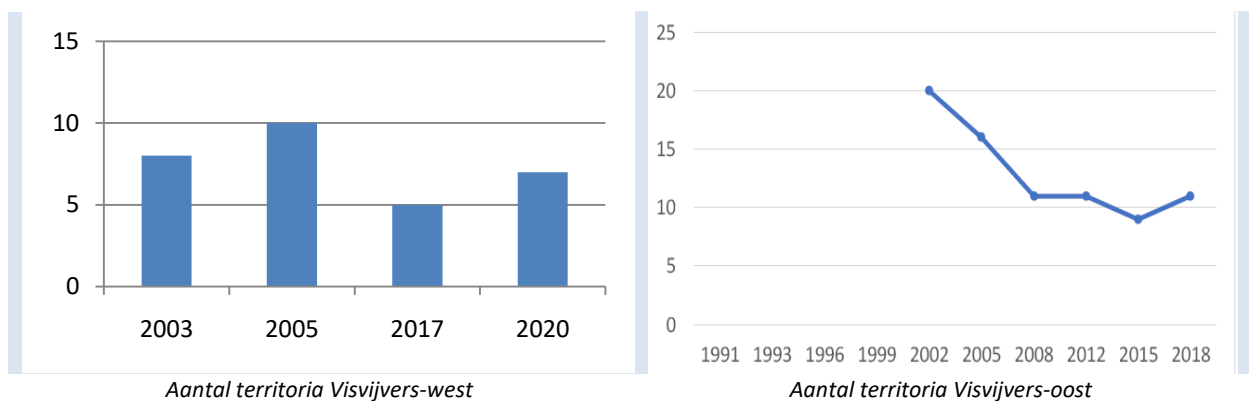

Verspreiding en habitat

Komt verspreid door het gebied voor, met van jaar op jaar wisselende locaties van de territoria. Kiest randen van bossen uit daar waar wilgen groeien, en ook dijken met wilgen en berken.

Aantalsontwikkeling

De aantallen wisselen van jaar op jaar en laten nog geen trend zien, dit in tegenstelling tot de oostelijke vijvers waar een afname en daarna stabilisering te zien is. Die afnametrend past in het landelijke beeld van continue achteruitgang sinds ca 1990.

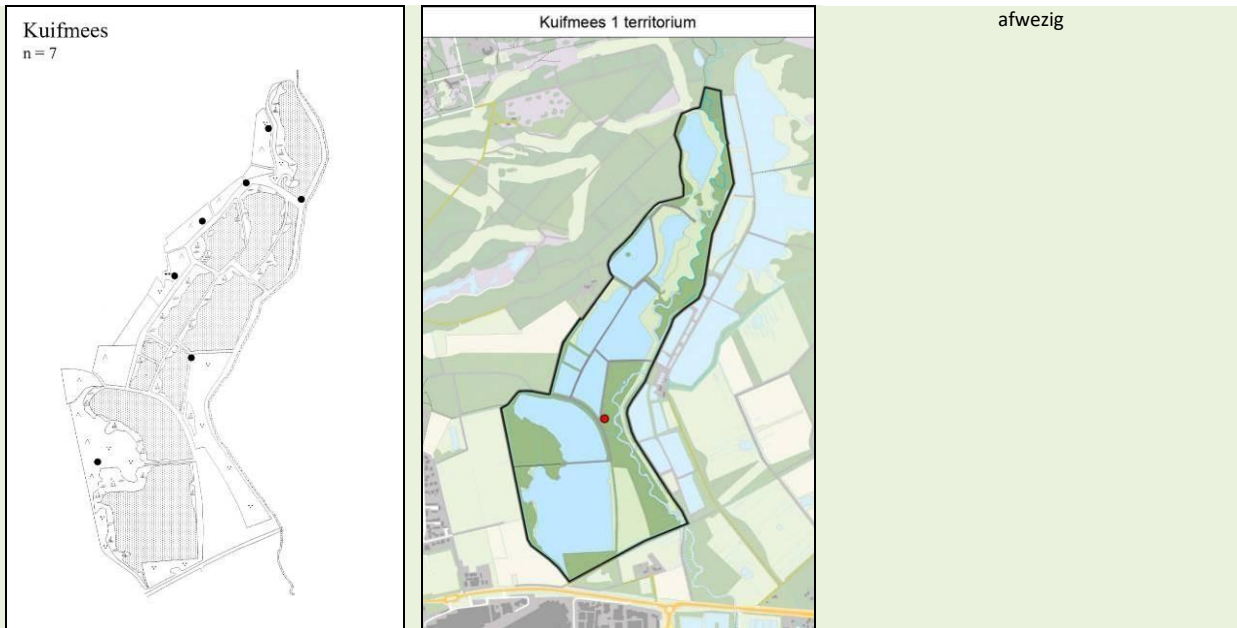

Kuifmees, afwezig in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 13.000-16.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Broedverspreiding overlapt in hoge mate met de verspreiding van dennen. Buiten een min of meer gesloten areaal op de hoge zandgronden komt de soort alleen voor in de Hollandse duinen en op geïsoleerde plekken elders.

Inventarisatieresultaten

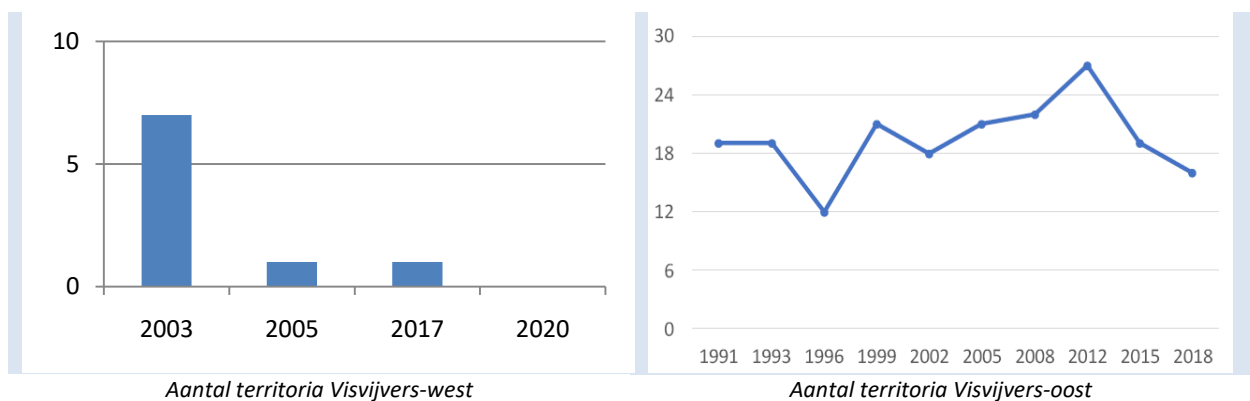

Verspreiding en habitat

Kwam in 2003 verspreid voor in stukken gemengd bos maar soms ook in elzen-berkenbroekbos.

Aantalsontwikkeling

Inmiddels verdwenen, na lage aantallen in 2005 en 2017 en een relatief groot aantal in 2003. Aan de westkant is in 2003 en 2005 een strook naaldbos geteld en in de jaren daarna niet, en dat verklaart een deel van het verschil. Het aantalsverloop op de oostelijke vijvers is stabiel met soms fluctuaties. De Nederlandse populatie is sinds ca 2006 stabiel (met fluctuaties) na een eerdere afname vanaf ca 1985.

Zwarte Mees, afwezig in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 16.000-20.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Broedt in naaldbossen en zijn het talrijkst bij een hoog aandeel sparrenbos. Het voorkomen buiten de zandgronden van Oost-, Midden- en Zuid-Nederland is verbrokken, maar wat ruimer dan bij de eveneens aan naalddhout gebonden Kuifmees.

Inventarisatieresultaten

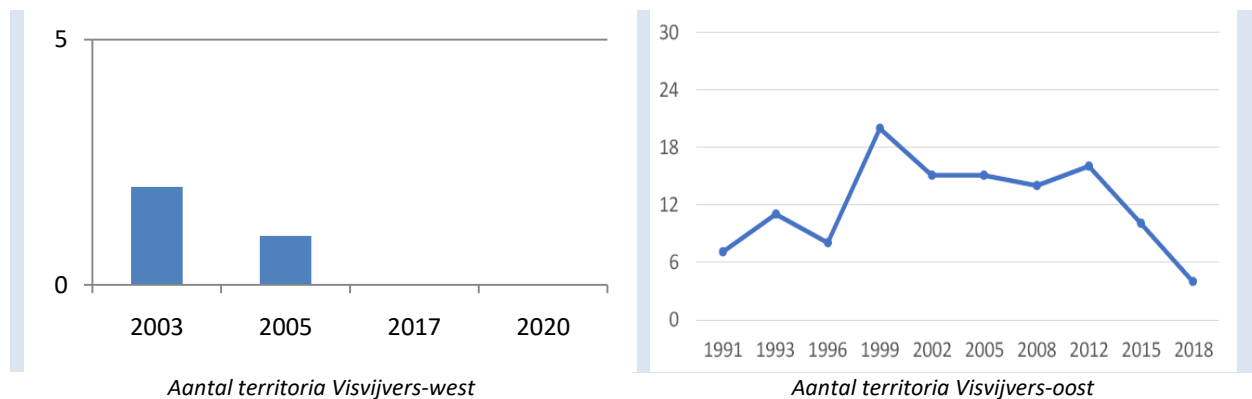

Verspreiding en habitat

Kwam in 2003 (en 2005) voor aan de rand van het gebied daar waar naaldbomen te vinden zijn. In 2017 en 2020 is die strook met naaldbos niet geteld.

Aantalontwikkeling

Aantallen zijn gering en in het gebied zelf zijn geen geschikte habitats aanwezig, hooguit aan de rand (zie ook hierboven). Op de oostelijke vijvers is eerst een lichte toename zichtbaar, daarna stabilisatie en recentelijk afname. Sinds ca 2000 nemen Zwarte Mezen in Nederland gestaag af.

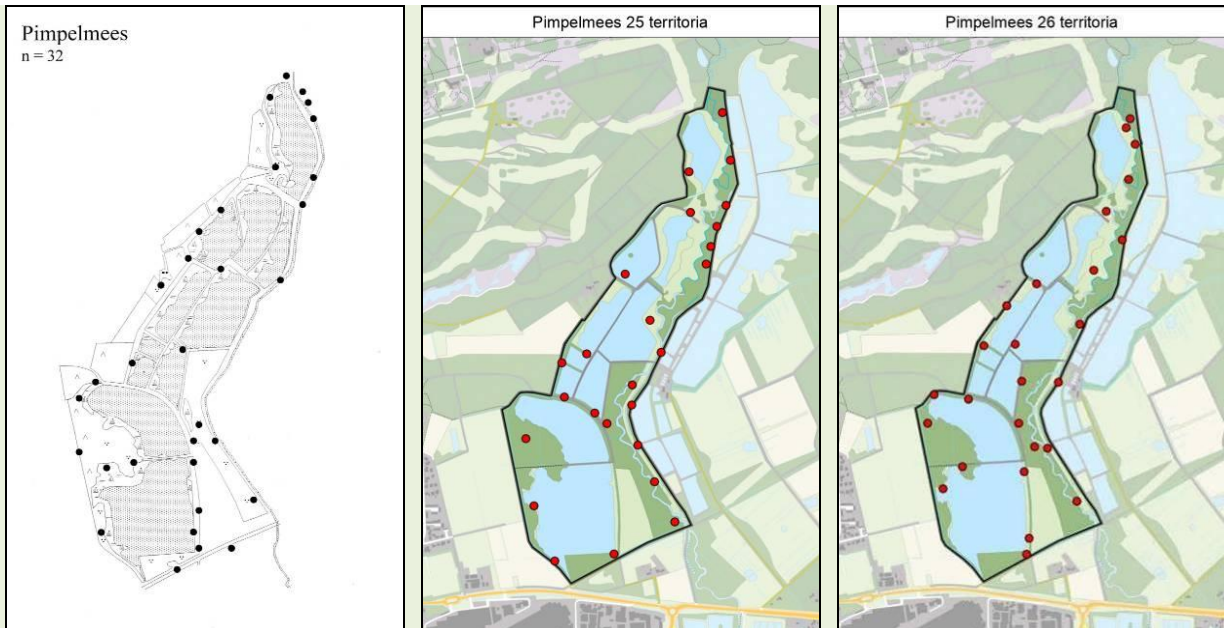

Pimpelmees, 26 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 250.000-400.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Ontbreekt vrijwel nergens in Nederland waar bomen staan. Is het talrijkst in oud loofbos op de hoge gronden, maar het ophangen van nestkasten kan de dichtheden ook in andere biotopen verhogen. Nieuw beschikbaar gebied wordt vlot gekoloniseerd.

Inventarisatieresultaten

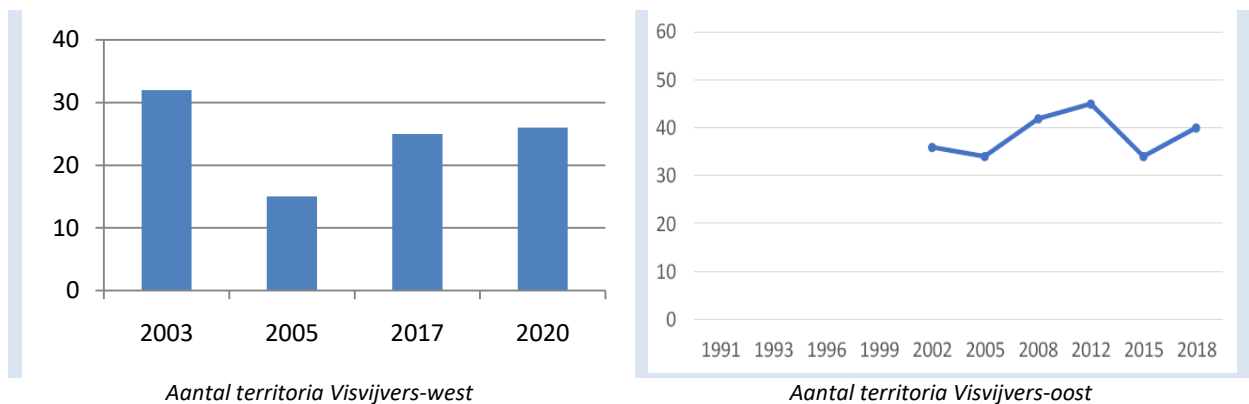

Verspreiding en habitat

Komt verspreid door het gebied voor. Heeft een voorkeur voor wat dichter loofbos maar komt ook voor op dijken met een flinke loofbegroeiing.

Aantalontwikkeling

Zowel in het gebied als de oostelijke vijvers zijn de aantallen vrij stabiel. In Nederland neemt de populatie nog steeds geleidelijk toe door het ouder worden van bos en de toename van groen in laag Nederland.

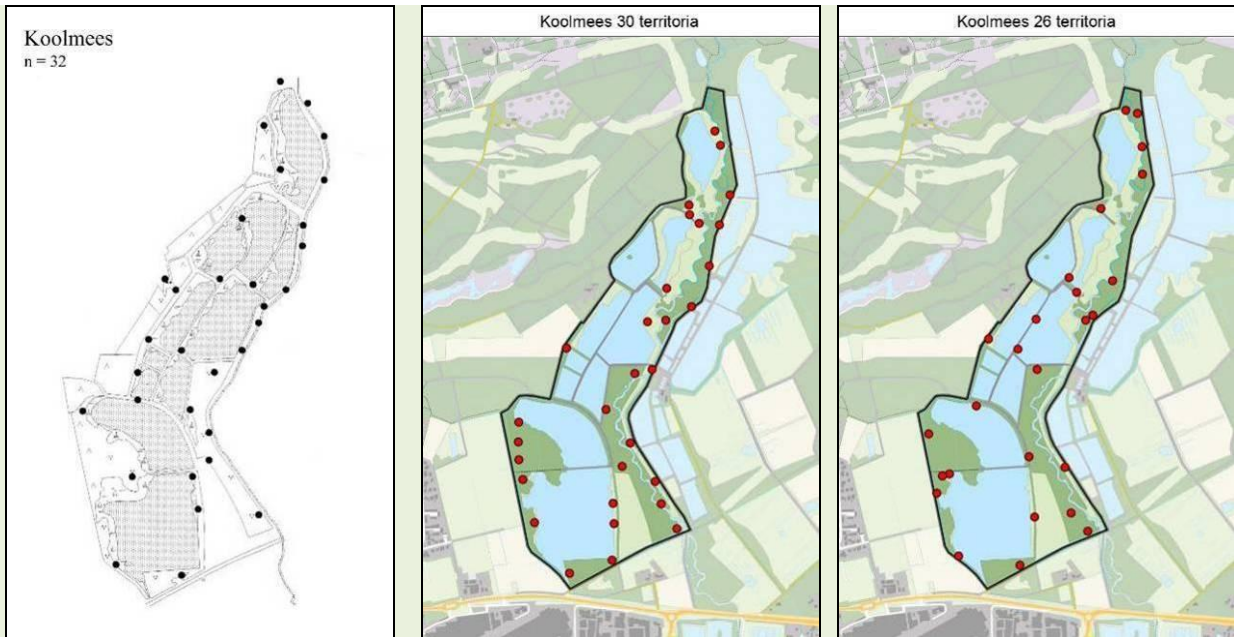

Koolmees, 26 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 375.000-625.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Is in heel Nederland te vinden, enkele boomloze gebieden daargelaten. Heeft een voorkeur voor oud loofbos maar kan door het ophangen van nestkasten ook in andere bostypen of in stedelijk gebied hoge dichtheden bereiken. Nieuw beschikbaar gebied wordt vlot gekoloniseerd.

Inventarisatieresultaten

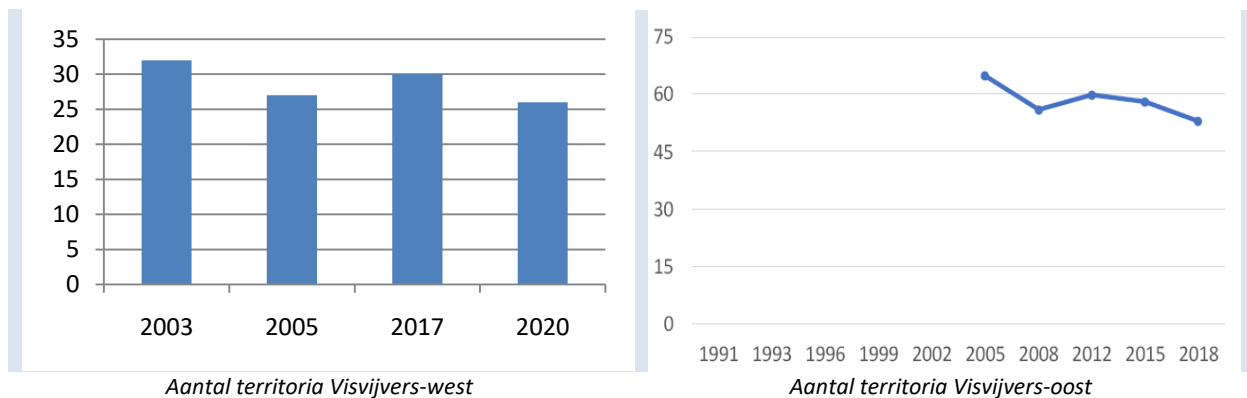

Verspreiding en habitat

Komt net als de Pimpelmees verspreid voor met een voorkeur voor dichter loofbos, al wordt er ook op dijken met voldoende loofhout gebroed.

Aantalsontwikkeling

De aantallen zijn stabiel of wellicht iets afnemend. Dat is ook op de oostelijke vijvers het geval. In Nederland is de populatie stabiel.

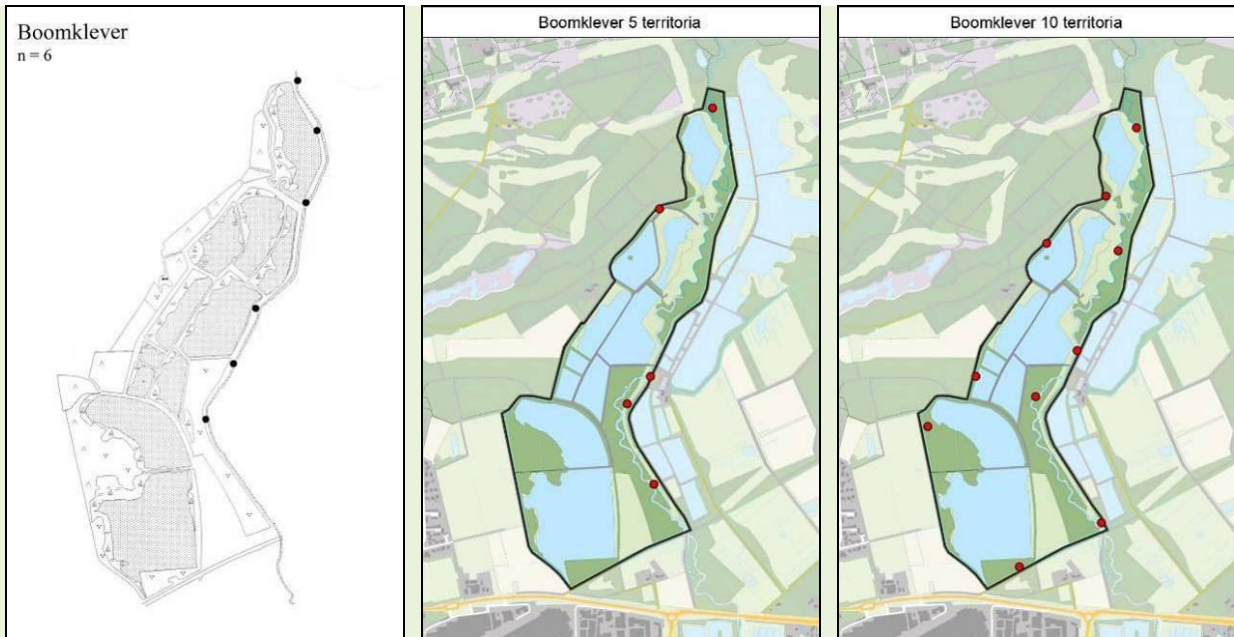

Boomklever, 10 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 31.000-38.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Is gebonden aan oude loofbomen en heeft een ruime verspreiding over de bosrijke streken van Nederland. Nestelt ook in parken en oude tuinen in stedelijk gebied.

Inventarisatieresultaten

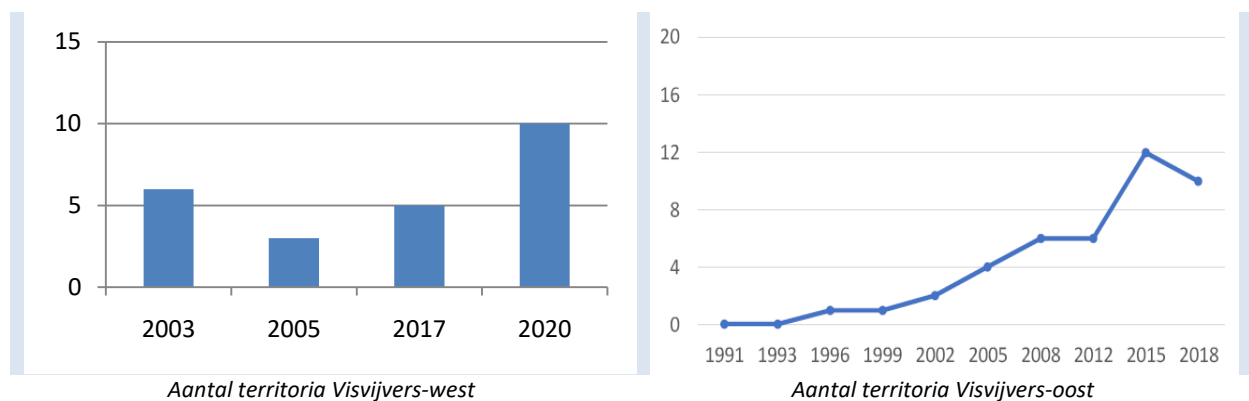

Verspreiding en habitat

Kwam aanvankelijk alleen in het loofbos langs de Tongelreep voor maar is inmiddels ook op andere plekken met voldoende loof en gemengd loof-naaldbos te vinden.

Aantalsontwikkeling

Het aantal territoria in 2020 is opvallend hoger dan de jaren daarvoor. Dit ging gepaard met een uitbreiding van locatie- en habitatkeuze. De oostelijke vijvers laten een gestage toename zien. In Nederland is die gestage toename zichtbaar vanaf ca 1990 en is in de Kempen ronduit spectaculair te noemen, van zeldzame broedvogel in enkele oude loofbossen tot algemene vogel in een breed spectrum van biotopen (mits er maar wat oudere bomen zijn).

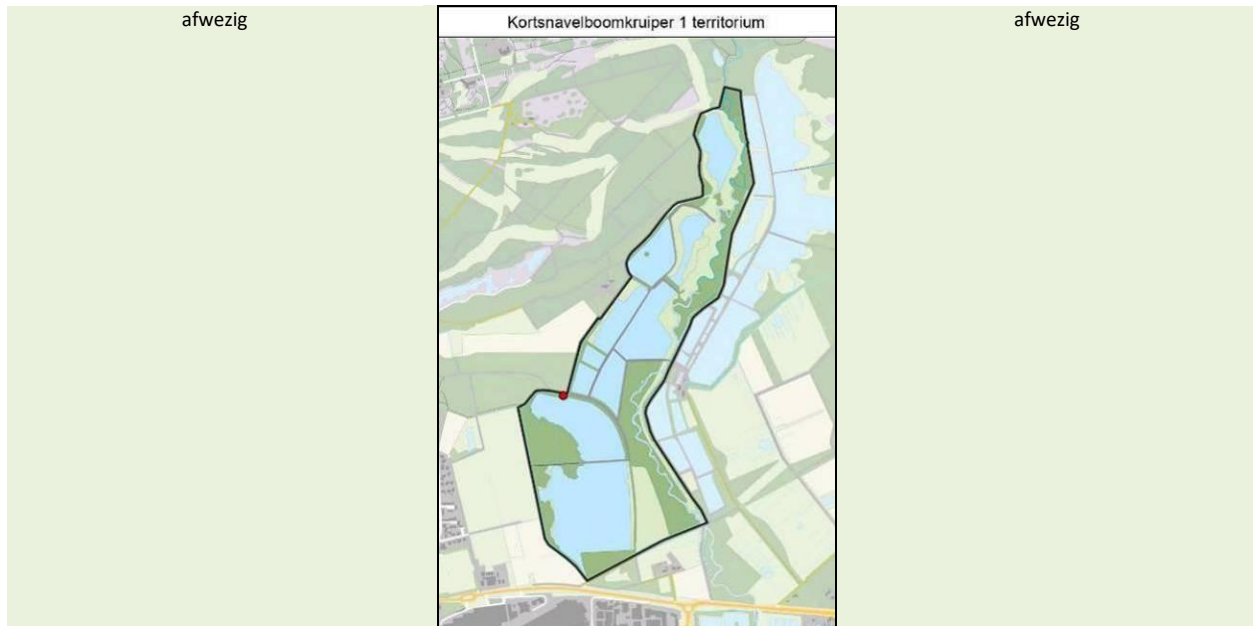

Kortsnavelboomkruiper, afwezig in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 200-300 (2014) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Komt voor in oude, structuurrijke bossen. Dit zijn veelal eiken-berkenbossen of eiken-beukenbossen, vaak aangevuld met enkele oude naaldbomen. De verspreiding is hoofdzakelijk beperkt tot Zuid- en Midden-Limburg, de Veluwe en delen van Gelderland en Overijssel.

Inventarisatieresultaten

Verspreiding en habitat

Op 14 mei 2017 werd een vogel vastgesteld (zingend) aan de rand van het gebied op de grens met een gemengd bos.

Aantalsontwikkeling

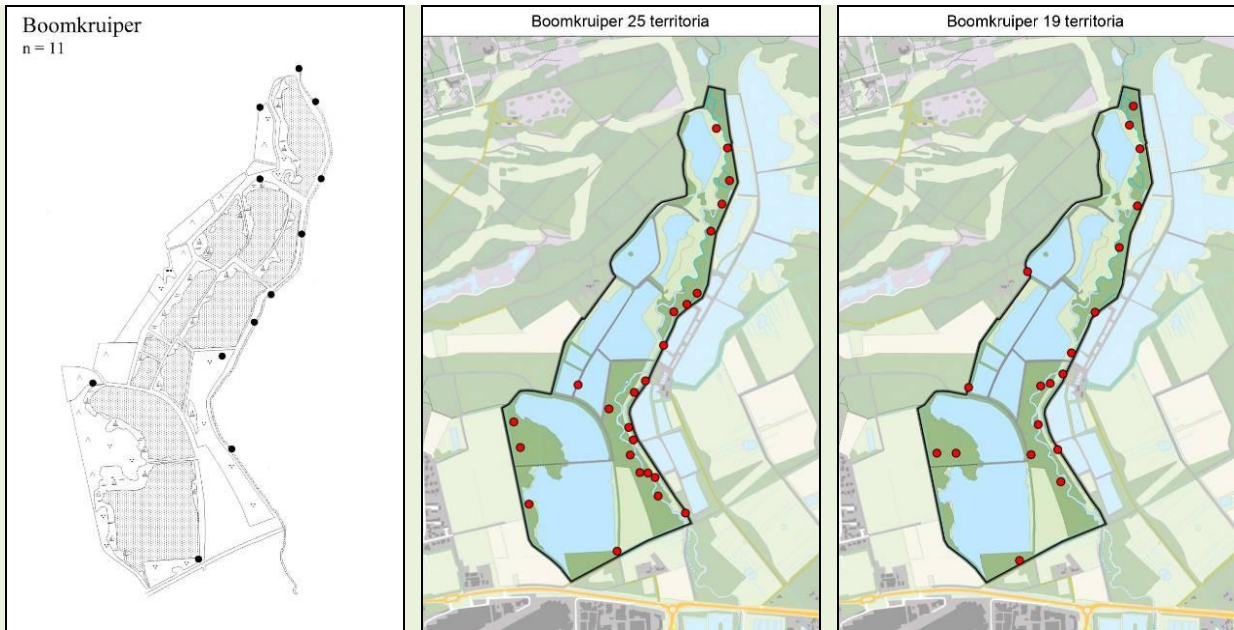
Incidentele broedvogel. In de Kempen is de Kortsnavelboomkruiper nog steeds uitermate zeldzaam met soms een territorium in De Pan bij Maarheeze (2008 t/m 2010, 2012 en 2013), Sang-Goorkens bij Mierlo (2011) en Buulderbroek bij Budel (2012 en 2013)(waarneming.nl). Na 2013 zijn er geen andere waarnemingen meer. In Nederland neemt de soort toe maar dat gaat langzaam en staat in geen enkele verhouding tot de opmars van de Middelste Bonte Specht die in een vergelijkbaar habitat voorkomt.

Boomkruiper, 19 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 120.000-160.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Heeft forse bomen nodig met een ruwe stam, maar het hoeven er niet veel te zijn en kan daarom nestelen in laan- of erfbeplanting in open landschap. De hoogste dichtheden komen voor in gevarieerd en niet al te intensief onderhouden bos met een groot aandeel loofhout. Zulke bossen vinden we met name in het oosten, zuiden en midden van het land en in de binnenduinstrand.

Inventarisatieresultaten

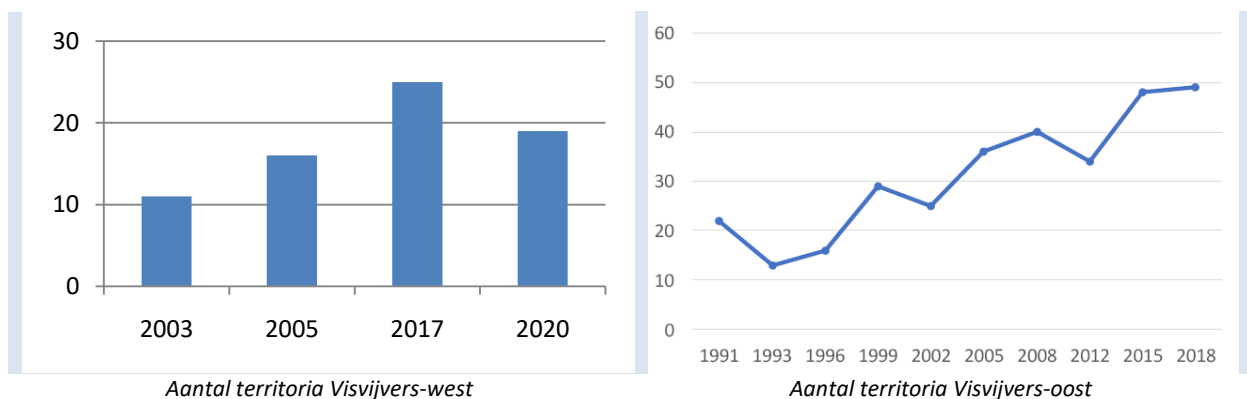

Verspreiding en habitat

Komt voor in opgaand loof- en gemengd bos, met de grootste concentraties in het beekbegeleidend loofbos langs de Tongelreep.

Aantalsontwikkeling

Vanaf 2003 is een opvallende toename zichtbaar met een piek in 2017 en vervolgens een afname in 2020. Die toename is op de oostelijke vijvers ook goed te zien en het correspondeert tevens met de opgaande lijn in Nederland. In Nederland heeft dat niet alleen met het ouder en gevarieerder worden van het bos te maken heeft maar ook met de uitbreiding van loofhout in laag Nederland.

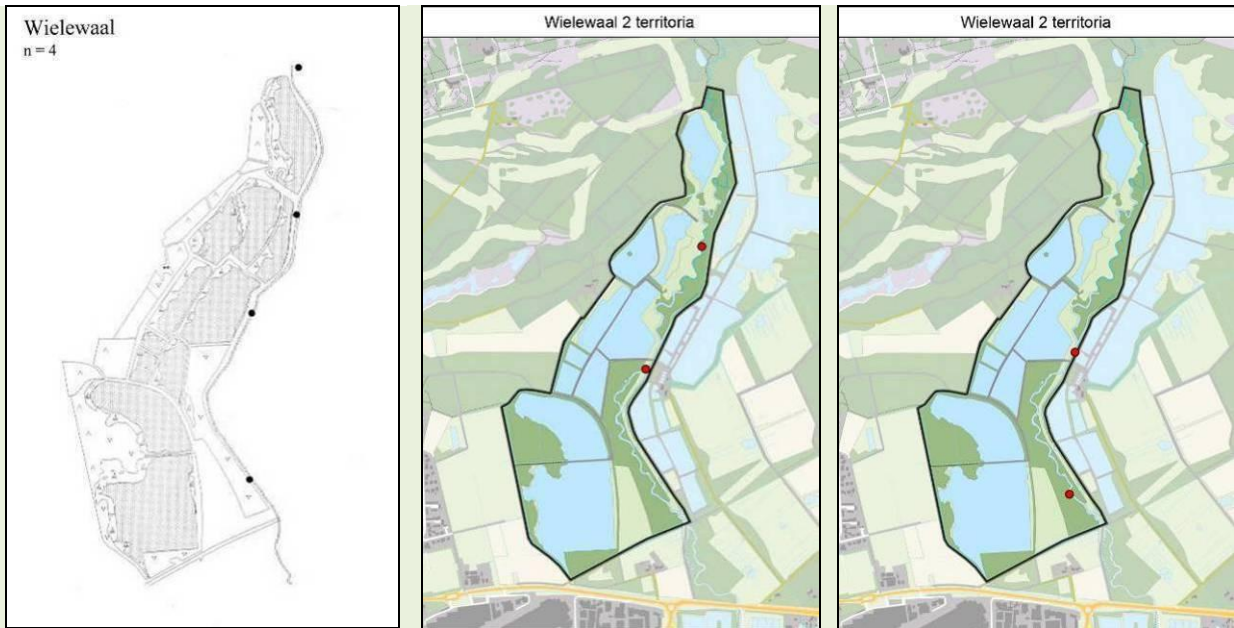

Wielewaal, 2 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 1.700-2.900 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Rode Lijst categorie kwetsbaar. Is gebonden aan loofbomen en is het talrijkst in broekbos en ouder populierenbos. Op drogere gronden heeft de soort een sterke voorkeur voor zomereiken en, meer regionaal (Peel), berken.

Inventarisatieresultaten

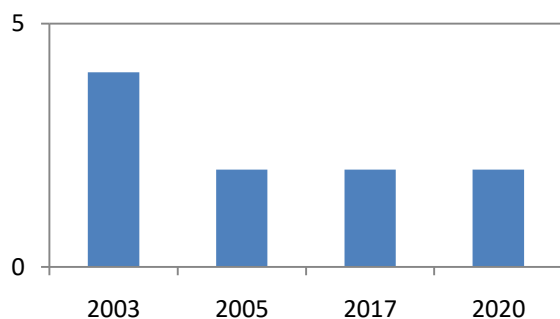

Verspreiding en habitat

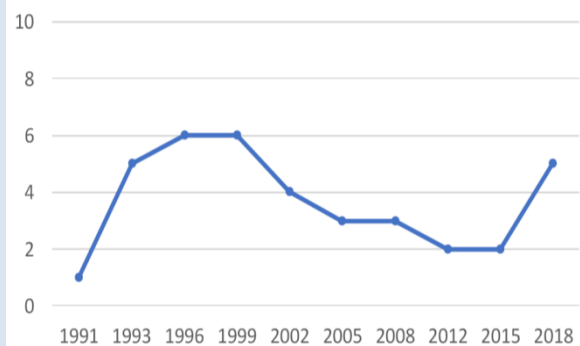
Prefereert het loofbos met populieren en rijke ondergroei langs de Tongelreep.

Aantalontwikkeling

De aantallen zijn klein en vanaf 2005 stabiel. Op de oostelijke vijvers is het verloop grillig (het lage aantal in 1991 kan een effect zijn van geringere bezoekenintensiteit). In Nederland is de Wielewaal afgenomen tot ca 2005 met daarna een min of meer stabiele populatie. Op de zandgronden zoals de Kempen zijn sinds ca 1975 veel gebieden verlaten.

Aantal territoria Visvijvers-west

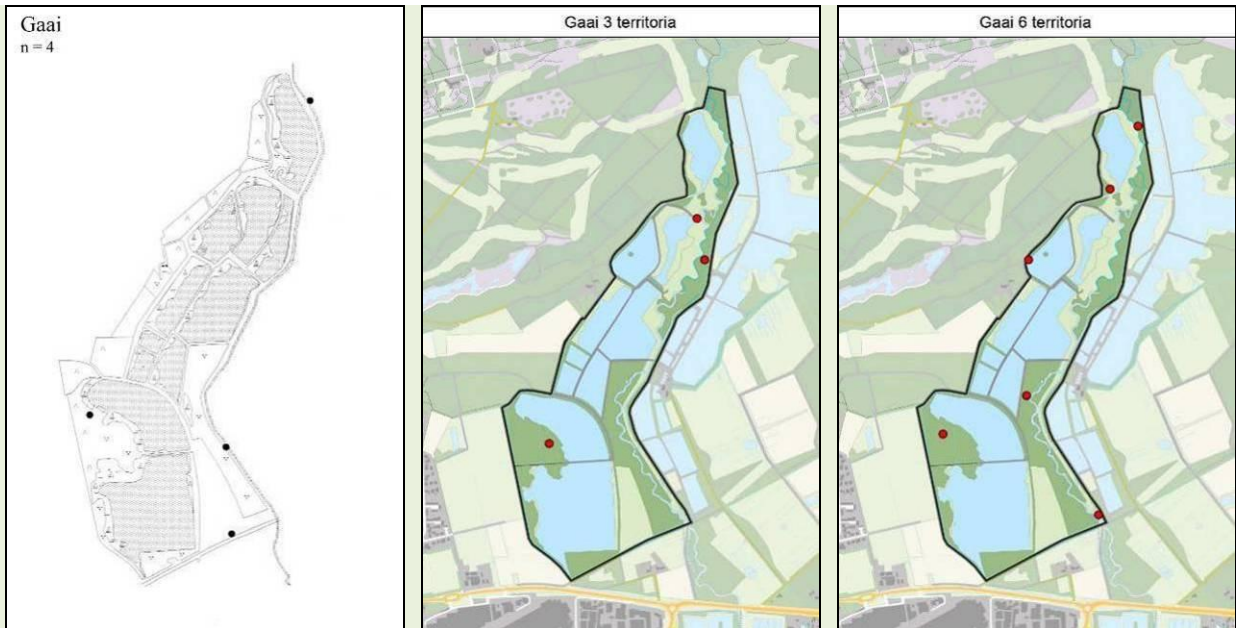
Aantal territoria Visvijvers-oost

Gaai, 6 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 45.000-65.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Is het talrijkst in bosrijke gebieden en nestelt graag in dichte opstanden. Is ook volop te vinden in kleinschalig agrarisch cultuurland en in groen dooraderde bebouwing, en ontbreekt alleen in de meest boomloze landschappen.

Inventarisatieresultaten

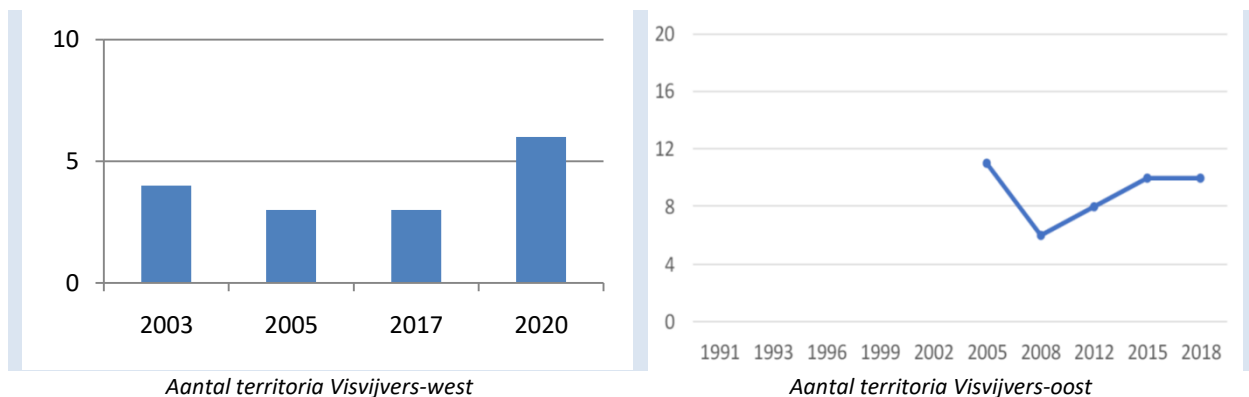

Verspreiding en habitat

Komt verspreid door het gebied voor. De stiplocaties zeggen niet zoveel omdat Gaaien grote territoria hebben.

Aantalsontwikkeling

De aantallen zijn klein en lijken stabiel met een iets groter aantal in 2020. Op de oostelijke vijvers zijn er wat jaarlijkse verschillen zonder eenduidige trend. In Nederland is de Gaaienpopulatie al decennia lang stabiel.

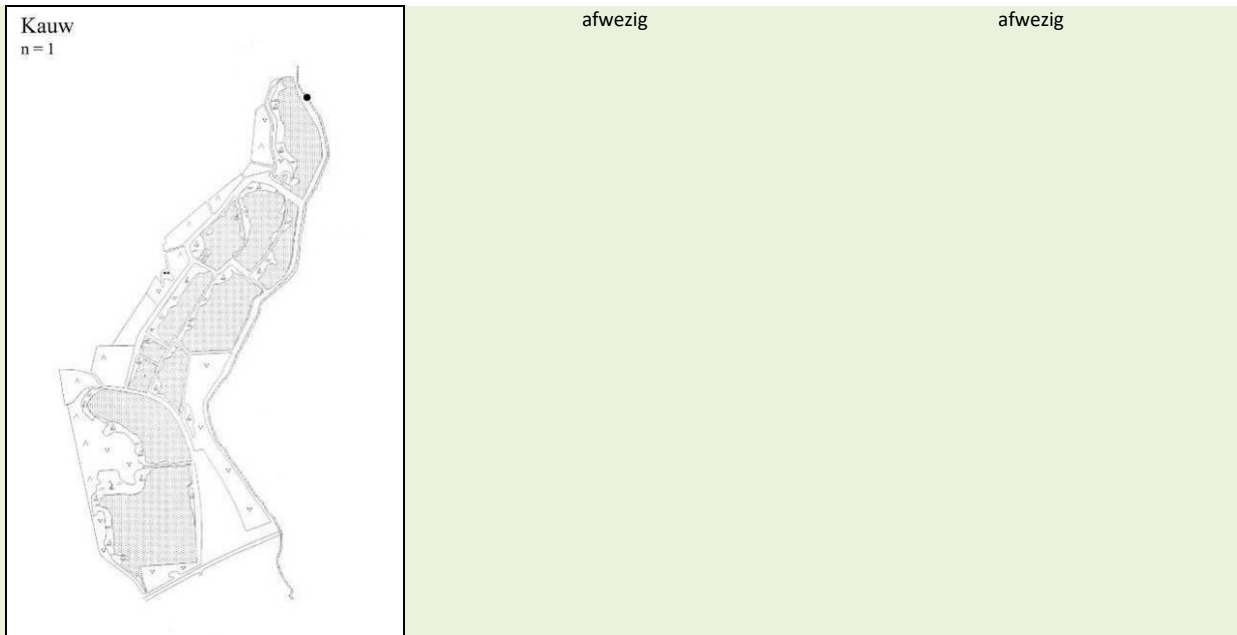

Kauw, afwezig in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 100.000-150.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Is door het hele land als broedvogel te vinden. Is het talrijkst in stedelijk gebied (vooral oudere wijken) en kleinschalig boerenland. Grote aaneengesloten bossen worden gemeden, terwijl open landschappen en natuurgebieden soms wel, soms ook niet bezet zijn.

Inventarisatieresultaten

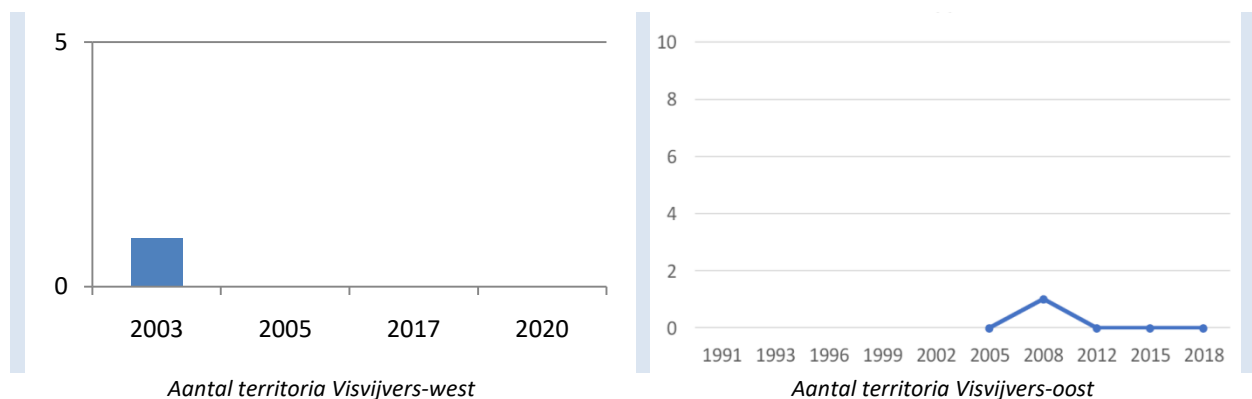

Verspreiding en habitat

Alleen in 2003, langs de Tongelreep in opgaand loofbos. Het is opmerkelijk dat er niet meer Kauwen in het gebied zitten. Kauwen broeden in hollen en die zijn in de aftakelende populieren genoeg te vinden.

Aantalontwikkeling

Incidentele broedvogel, net zoals op de oostelijke vijvers. De landelijke stand is al tientallen jaren min of meer stabiel.

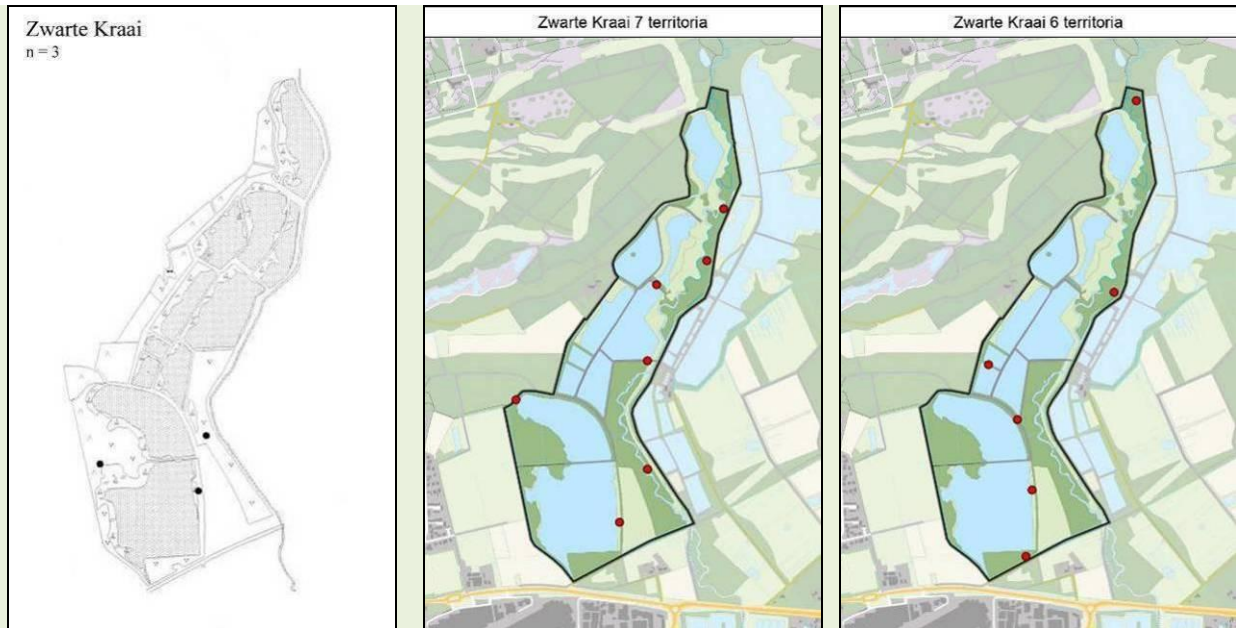

Zwarte Kraai, 6 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 60.000-100.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Behoort tot de meest verspreide broedvogels en bewonen zowel open landbouw- of natuurgebieden als bossen en steden. De hoogste dichtheden vinden we in kleinschalig boerenland.

Inventarisatieresultaten

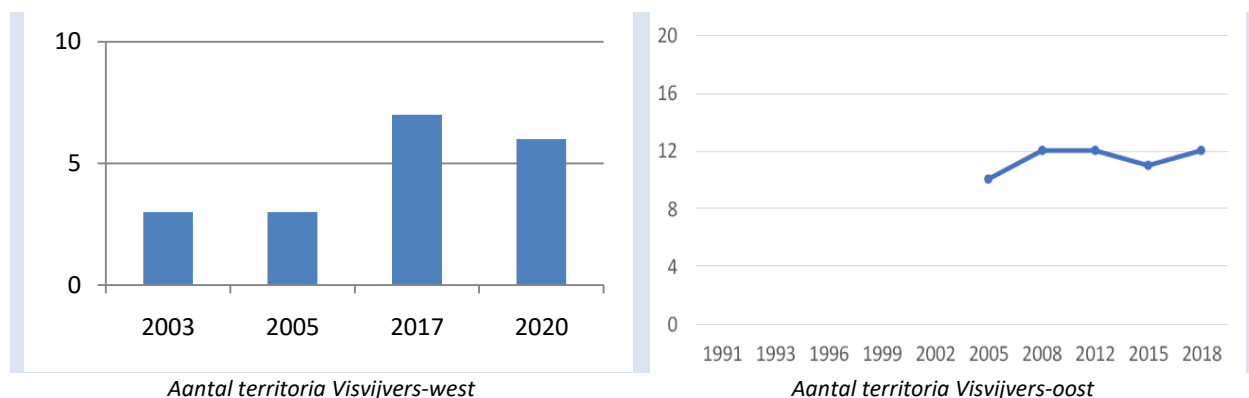

Verspreiding en habitat

Komt voor in de populierenaanplant langs de Tongelreep en in hoge opgaande begroeiing op dijken.

Aantalontwikkeling

Is ten opzichte van 2003-2005 ongeveer in aantal verdubbeld. Deze toename is niet terug te vinden op de oostelijke vijvers waar de stand min of meer stabiel bleef. In Nederland nam de populatie tot ca 2005 toe en neemt de laatste jaren weer iets in omvang af.

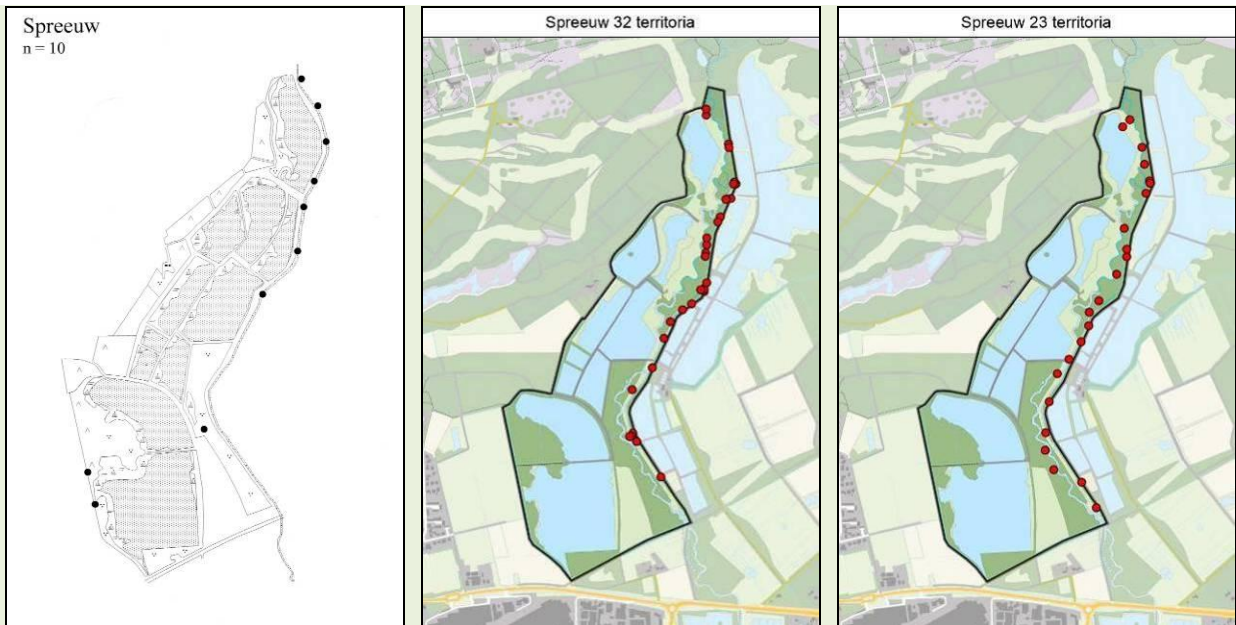

Spreeuw, 23 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 450.000-750.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is matig ongunstig. Is het talrijkst in boerenland met veel gras en in stedelijk gebied met veel gazons. Het voorkomen in bos blijft beperkt tot randsituaties.

Inventarisatieresultaten

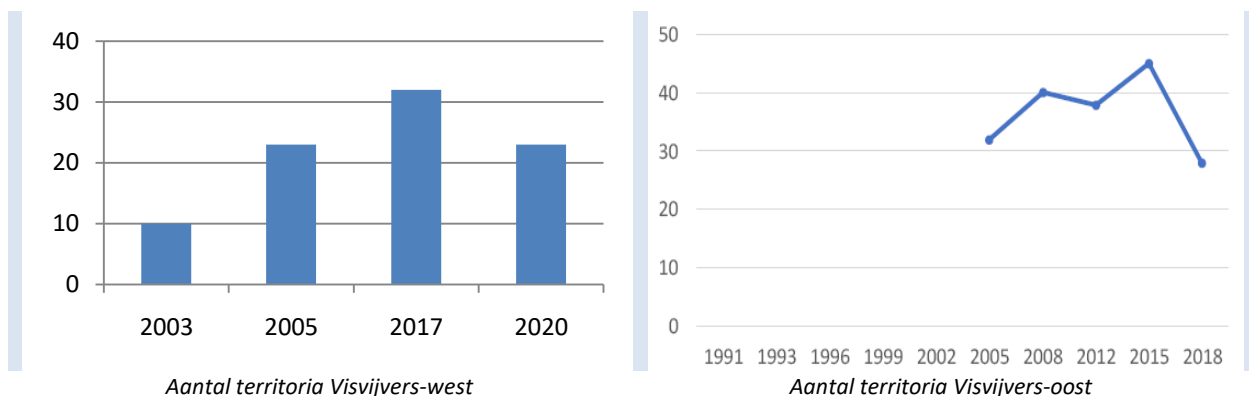
Verspreiding en habitat

Komt vrijwel uitsluitend voor in het loofbos langs de Tongelreep met aftakelende populieren waar de vele holten ideale nestlocaties bieden.

Aantalontwikkeling

Het aantal territoria nam in de periode 2003-2017 fors toe en verdrievoudigde waarna een afname optrad. Een vergelijkbaar patroon zien we op de oostelijke vijvers maar de jaren zijn niet geheel vergelijkbaar. Wellicht heeft dit te maken met het aftakelen van de populieren waarbij in eerste instantie nestgelegenheid ontstond maar nu aan het verdwijnen is.

Vanaf ca 1990, wellicht eerder, nam de Spreeuwenstand in Nederland dramatisch af wat wellicht te maken heeft met de steeds groter wordende afstand tussen broedgebieden en voedselgebieden (graslanden) en het voedselaanbod in die graslanden.

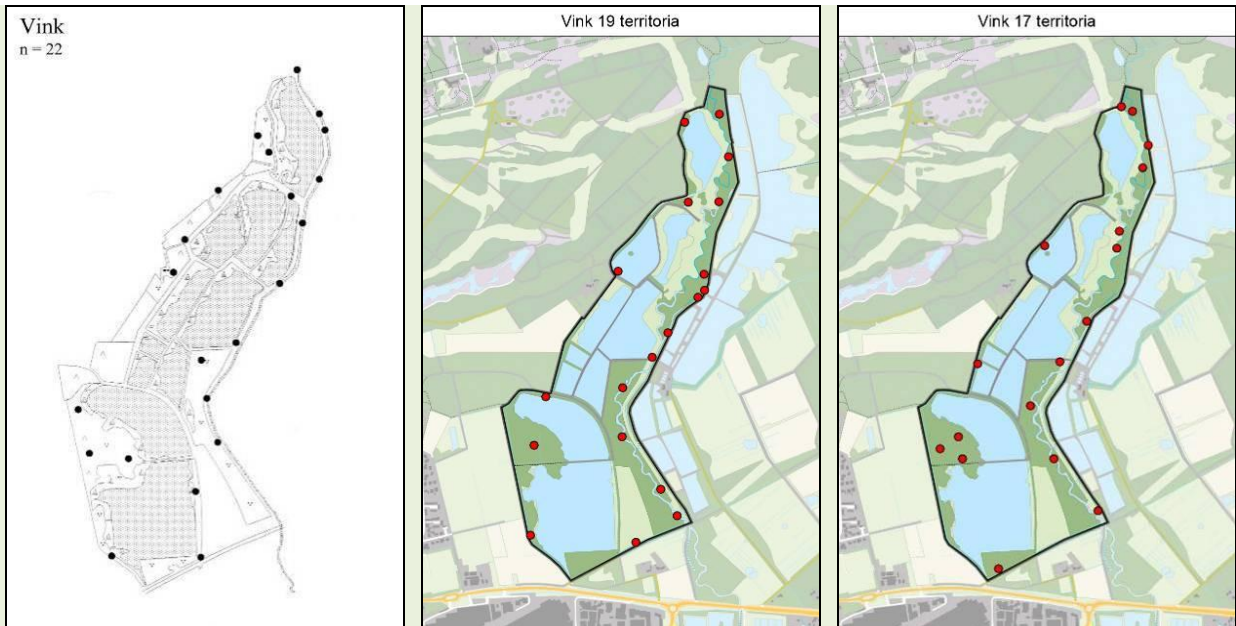

Vink, 17 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 400.000-500.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Na de Merel de talrijkste broedvogel in Nederland. In het algemeen geldt: hoe meer oude bomen, hoe meer Vinken. De dichtheid is dan ook het hoogst in de bosrijke gebieden op de hoge gronden. In stedelijk gebied ontbreekt de Vink vrijwel nooit in parken en groene wijken.

Inventarisatieresultaten

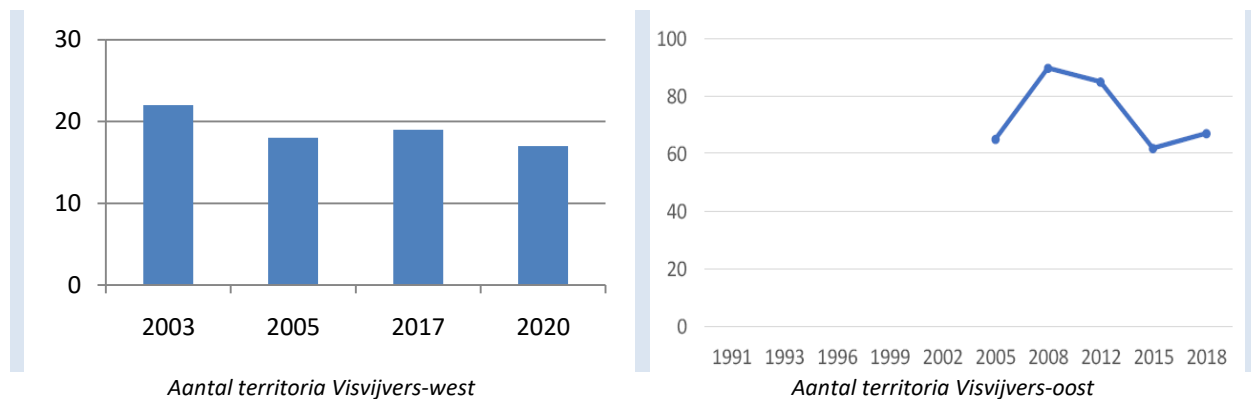

Verspreiding en habitat

Vinken komen verspreid door het gebied voor. Ze komen voor in loofbossen, gemengde bossen en aan bosranden, maar de dichtheden zijn naar verhouding laag.

Aantalontwikkeling

Het aantal Vinken is stabiel met wellicht een lichte afname. Op de oostelijke vijvers fluctueert de stand zonder duidelijke trend. In Nederland nam het aantal gestaag toe door de toename van aanplant in laag Nederland, met de laatste jaren een stabiele populatie.

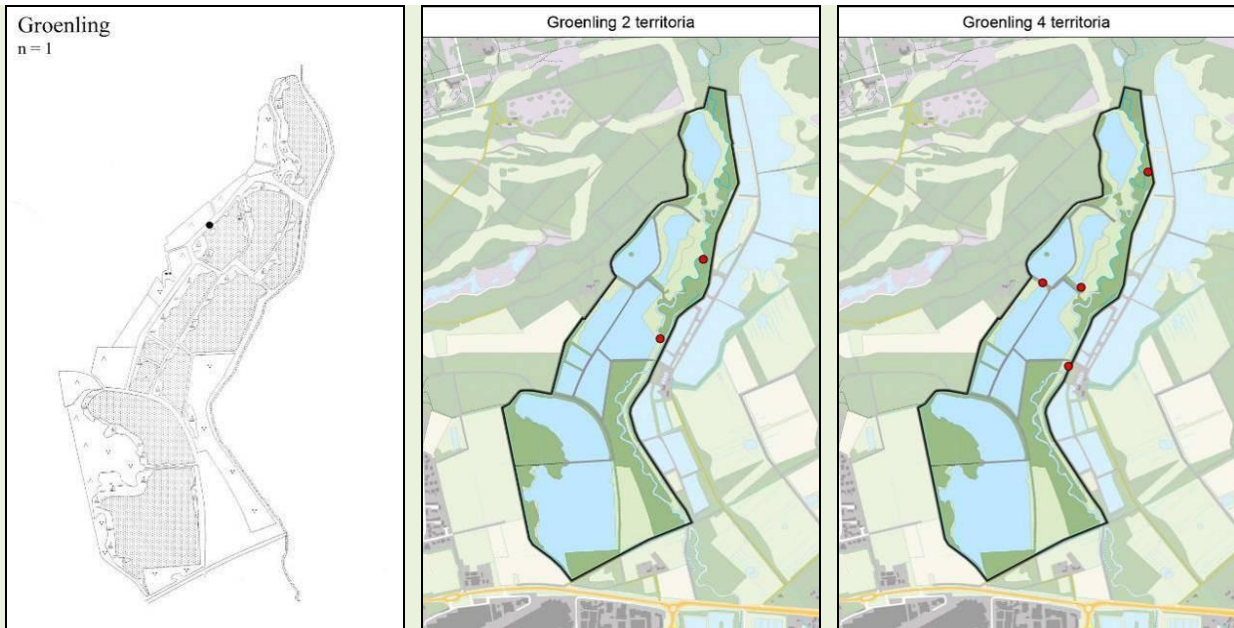

Groenling, 4 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 65.000-100.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt relatief talrijk in groene wijken van dorpen en steden, plaatselijk ook in kleinschalig boerenland en jonge aanplant. Ze mijden zeer open gebieden en aaneengesloten bos.

Inventarisatieresultaten

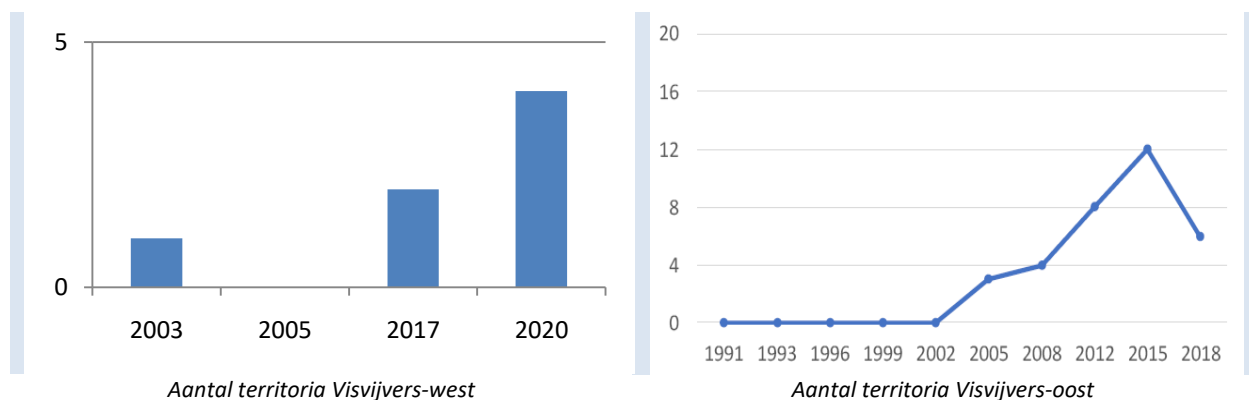

Verspreiding en habitat

Komt alleen in de noordelijke helft van het gebied voor, op dijken met opgaande begroeiing en in het loofbos langs de Tongelreep.

Aantalontwikkeling

Hoewel de aantallen klein zijn is de Groenling zowel op de westelijke als oostelijke vijvers toegenomen. Dit is in lijn met de forse toename in Nederland vanaf ca 2000.

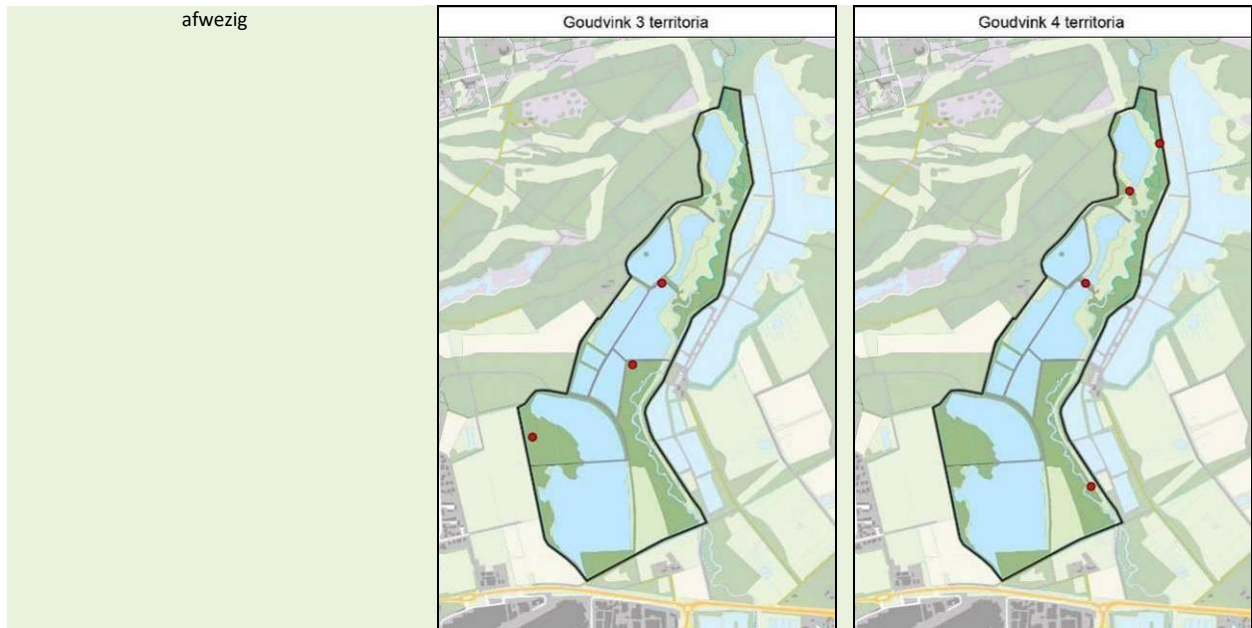

Goudvink, 4 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 9.000-11.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Heeft een gevarieerde biotoopkeus. Nestelt zowel in moerasbos als in droge bossen, graag in jonge sparrenaanplant of bos met een dichte struiketage. Komt lokaal ook in meer parkachtige situaties voor.

Inventarisatieresultaten

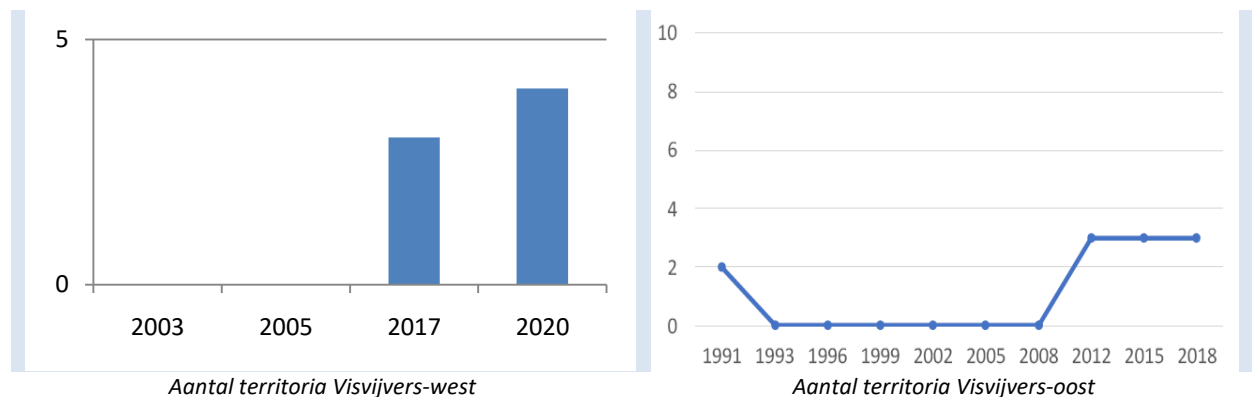

Verspreiding en habitat

Komt verspreid door het gebied voor, in zowel droger loofbos als vochtig broekbos en wilgenstruweel.

Aantalontwikkeling

De aantallen zijn klein maar het valt op dat de soort de laatste jaren vaste broedvogel lijkt te zijn, zowel op de westelijke als oostelijke vijvers. De Nederlandse populatie neemt vanaf ca 1990 licht toe en in de Kempen is de Goudvink van een zeldzame broedvogel in de vorige eeuw nu een vrij gewone broedvogel geworden.

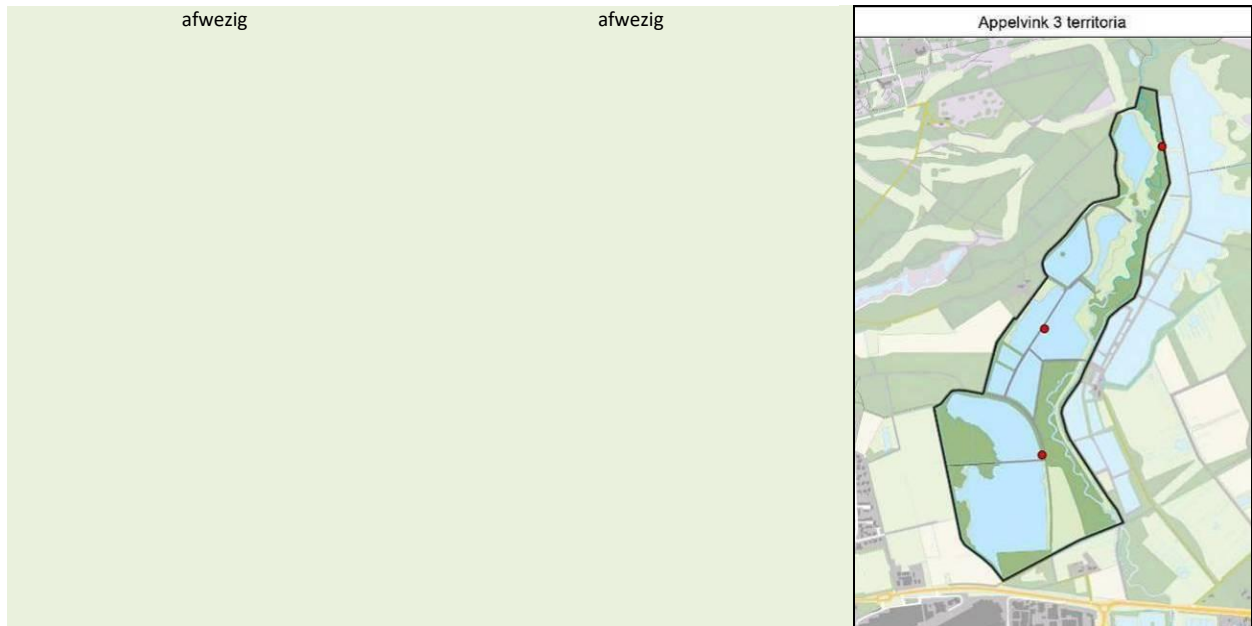

Appelvink, 3 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 12.000-15.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. De verspreiding valt grotendeels samen met die van de grotere bossen, met uitzondering van Noord-Brabant waar de soort relatief schaars is. De hoogste dichtheden worden gehaald in gevarieerd oud loofbos of gemengd bos.

Inventarisatieresultaten

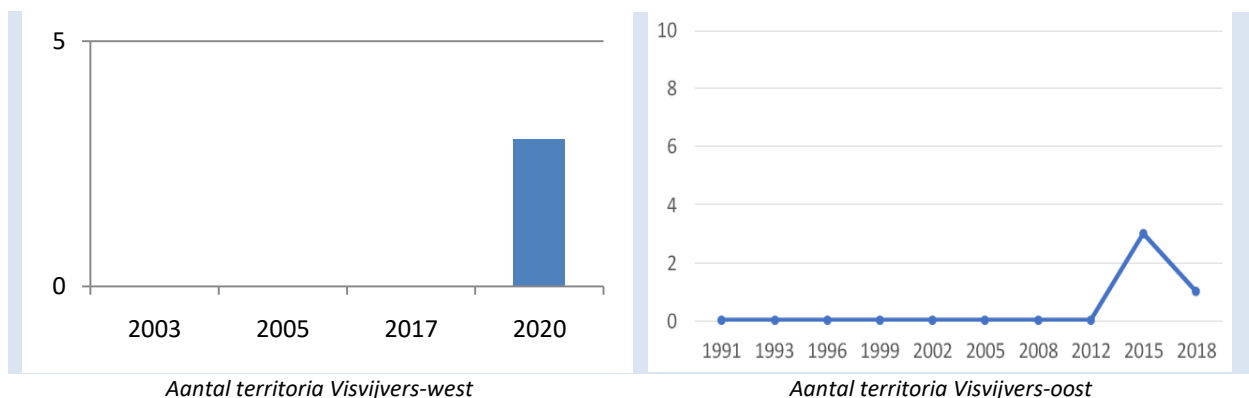

Verspreiding en habitat

Verspreiding en habitat zijn niet goed te duiden omdat Appelvinken grote territoria hebben en de vogels ook bijv. laag overvliegend zijn gezien.

Aantalsontwikkeling

Nieuwkomer die voor het eerst in 2020 als broedvogel is vastgesteld en dan meteen met 3 territoria. Op de oostelijke vijvers werden in 2015 de eerste Appelvinken geconstateerd. Al decennialang en met name vanaf ca 2010 is in Nederland sprake van een spectaculaire toename. Dit is ook in de Kempen zeer goed te merken, de Appelvink was als broedvogel tot eind jaren tachtig hooguit een zeer zeldzame broedvogel en momenteel een normale (maar vaak wel schaarse) broedvogel in loofbossen en gemengde bossen.

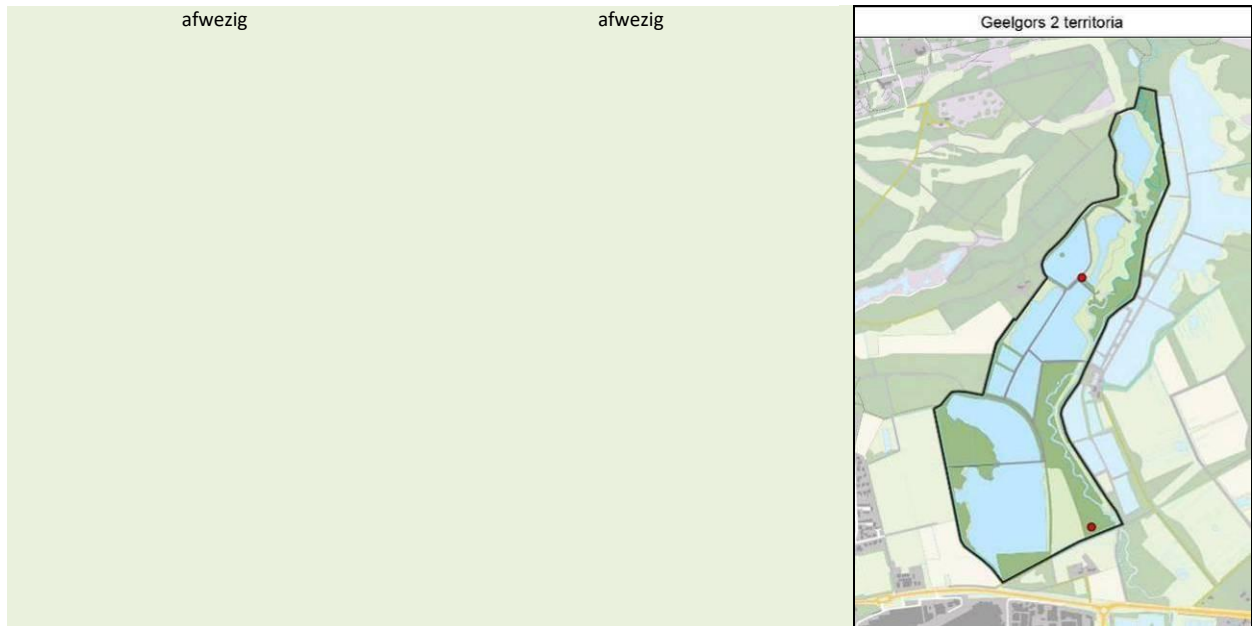

Geelgors, 2 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 22.000-27.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Broedt tegenwoordig vrijwel uitsluitend op de hoge zandgronden. Ze bewonen hier heide met opslag, bosranden en jonge aanplant, naast kleinschalig boerenland met veel akkers.

Inventarisatieresultaten

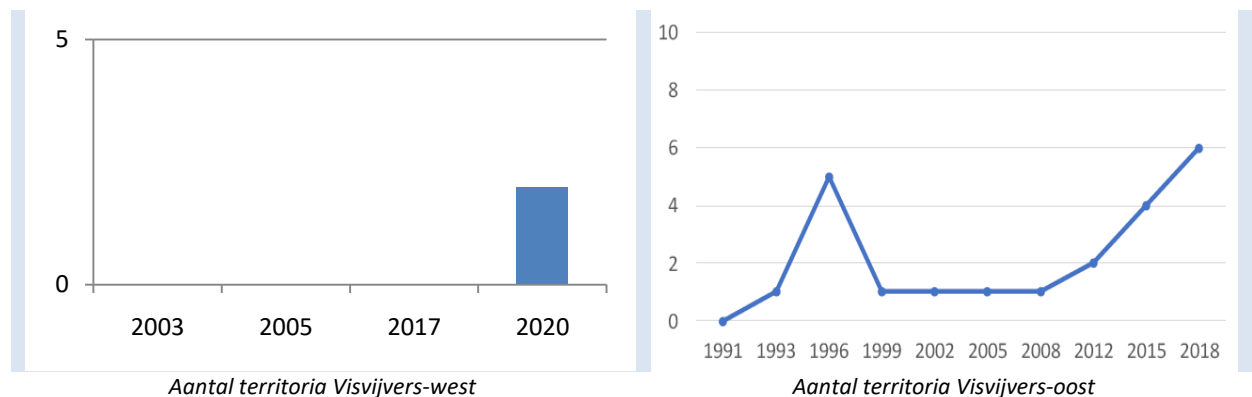

Verspreiding en habitat

De territoria in 2020 waren te vinden op een rijk begroeide dijk en in gevarieerd opgaand en vrij open loofhout met bomenlaan.

Aantalontwikkeling

Nieuwkomer in het gebied en het is uiteraard afwachten hoe de populatie zich gaat ontwikkelen. Op de oostelijke vijvers is vanaf va 2012 sprake van een lichte toename. Deze toenames zijn in lijn met het landelijke verloop, maar die toename vindt vooral in NO-Nederland plaats terwijl in ZO-Nederland eerder sprake is van achteruitgang.

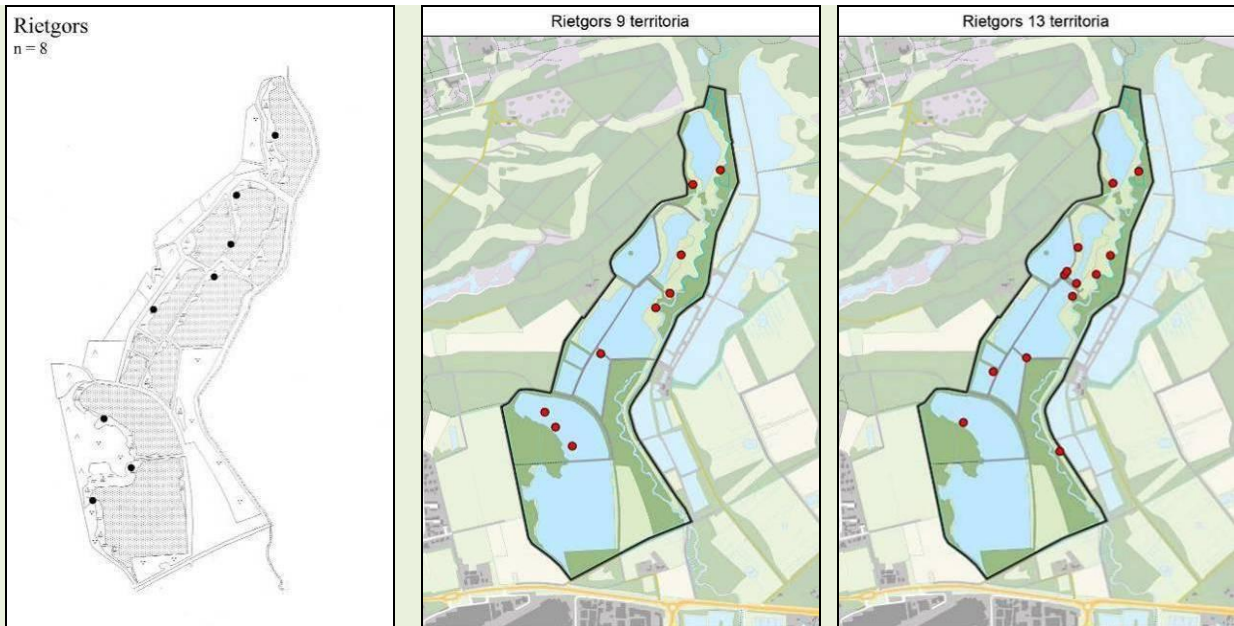

Rietgors, 13 territoria in 2020

Nederland

Het aantal broedparen in Nederland bedraagt 60.000-110.000 (2013-2015) en de staat van instandhouding als broedvogel is gunstig. Bewoont een waaier van landschappen, van moerassen tot kwelders en boerenland met door riet omzoomde sloten en kanalen. Is het talrijkst in de natste regio's, de moerasrijke streken van Laag-Nederland. Op de hoge gronden is het voorkomen meer beperkt tot beekdalen, hoogveengebieden en natte heide.

Inventarisatieresultaten

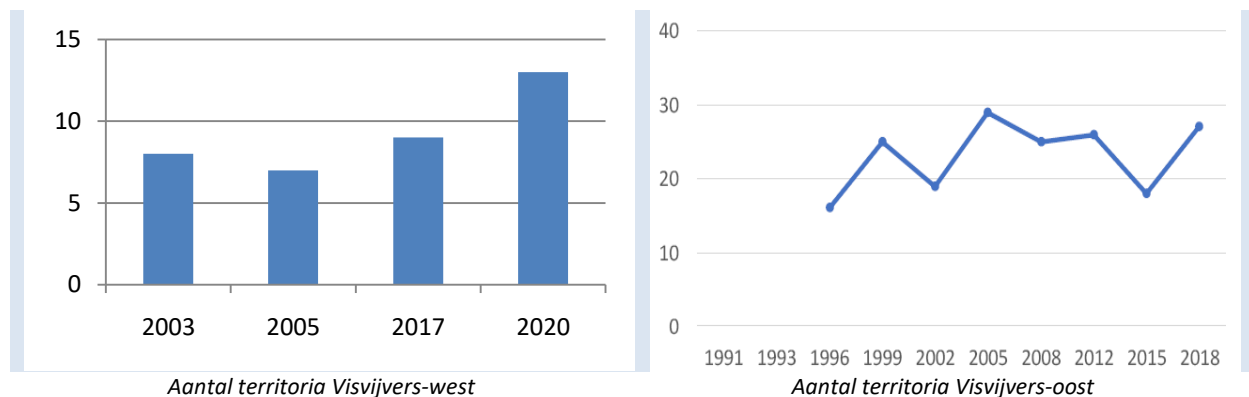

Verspreiding en habitat

Komt verspreid in het gebied met clusters rondom het moerasrige en ruige stuk in het noordelijke middengedeelte, en is in 2020 opvallend schaars of absent bij de twee zuidelijke vijvers.

Aantalontwikkeling

Een licht opgaande trend is zichtbaar al zijn de verschillen niet heel groot. Op de oostelijke vijvers zijn fluctuaties zonder trend van toe- of afname te zien. In Nederland nam de populatie aanvankelijk wat toe maar is sinds ca 2005 min of meer stabiel.

4.2 Bijvangst: twee bijzondere broedvogelsoorten op de oostelijke visvijvers

Tijdens de inventarisatie van de westelijke vijvers werden ook waarnemingen gedaan op de vijvers die direct ten oosten van de Tongelreep liggen. Twee soorten zijn interessant om hier te vermelden: de zeldzame en ernstig bedreigde Grote Karekiet, en de Cetti's Zanger die in de Kempen zeldzaam is maar recentelijk lijkt toe te nemen.

Grote Karekiet

Op de oostelijke vijvers heeft in 2020 een Grote karekiet gebroed. In een rietkraag van een kleine vijver in het uiterste zuidoosten werd op 6 mei een zingende vogel gehoord. Begin juni (3 juni) werd het stil met slechts af en toe een aanzet tot zang (de zgn. *short-song*). Bij nadere observaties bleek het om een paar te gaan dat telkens op dezelfde plek in het riet verdween. In het riet bevond zich blijkbaar een nest met jongen. Op 16 juni werden twee jongen in het riet gezien. Nadien is deze plek niet meer bezocht.

Het is niet de eerste keer dat er Grote Karekieten op de visvijvers zijn vastgesteld. In 2017 zong van 4 t/m 25 mei een vogel aan de rand van de meest zuidelijke plas van de westelijke vijvers, en in 2019 zong een vogel vanaf 12 mei enkele weken lang op de oostelijke vijvers.

De Grote Karekiet is zeer kritisch als het gaat om habitat en een bedreigde soort op de Rode Lijst, met een sterke afname van 85% sinds 1970. Het is opmerkelijk dat in 2020 naast de visvijvers ook waarnemingen op andere locaties in de Kempen zijn gedaan: waterzuivering Soerendonk, Ringselvennen bij Budel-Dorplein en Houtakkerbroek bij Biest-Houtakker (waarneming.nl). Het broedgeval op de visvijvers is voor zover bekend het eerste *zekere* broedgeval dat in de Kempen sinds de jaren zestig van de vorige eeuw is vastgesteld.

Figuur 4.2a. Territorium Grote Karekiet 2020

Figuur 4.2B. Territoria Cetti's Zanger 2020

Cetti's Zanger

In 2020 werden 4 territoria van de Cetti's Zanger geregistreerd. Aan de ene kant was dit geen verrassing omdat de soort in Nederland sinds 2005 bijna exponentieel toeneemt en zijn broedgebied uitbreidt, en aan de andere kant was het wel een verrassing omdat nog niet eerder in de Kempen meerdere territoria vlak bij elkaar zijn vastgesteld. In het verleden zijn maar mondjasmaat territoria in de Kempen geregistreerd¹: De Hoort 1969, Ruweeuwsels bij Lieshout 1973, Beuven 1988, Beersbroek 2019, nabij de waterzuivering Aarle-Rixtel 2018 t/m 2020 (meerdere territoria), Visvijvers Valkenswaard 2019 en Kleine Dommeldal bij Nederwetten 2019 en 2020 (bronnen: archief VWG De Kempen, vogelsindekempen.nl en waarneming.nl).

¹ Er is sprake van een territorium bij minimaal 2 zangwaarnemingen in de periode 15 maart t/m 15 juli.

4.3 Bijvangst: zoogdieren

Als “bijvangst” zijn ook de waarnemingen van zoogdieren genoteerd. Op de kaartjes hieronder staan de resultaten van 2020. Met een stip zijn waarnemingen binnen de grenzen van het onderzocht gebied aangegeven, en met een klein wiebertje de waarnemingen net daarbuiten.

Figuur 4.3. Waarnemingen van zoogdieren in 2020.

Tevens zijn waargenomen (zonder kaart) een Egel en een Wezel.

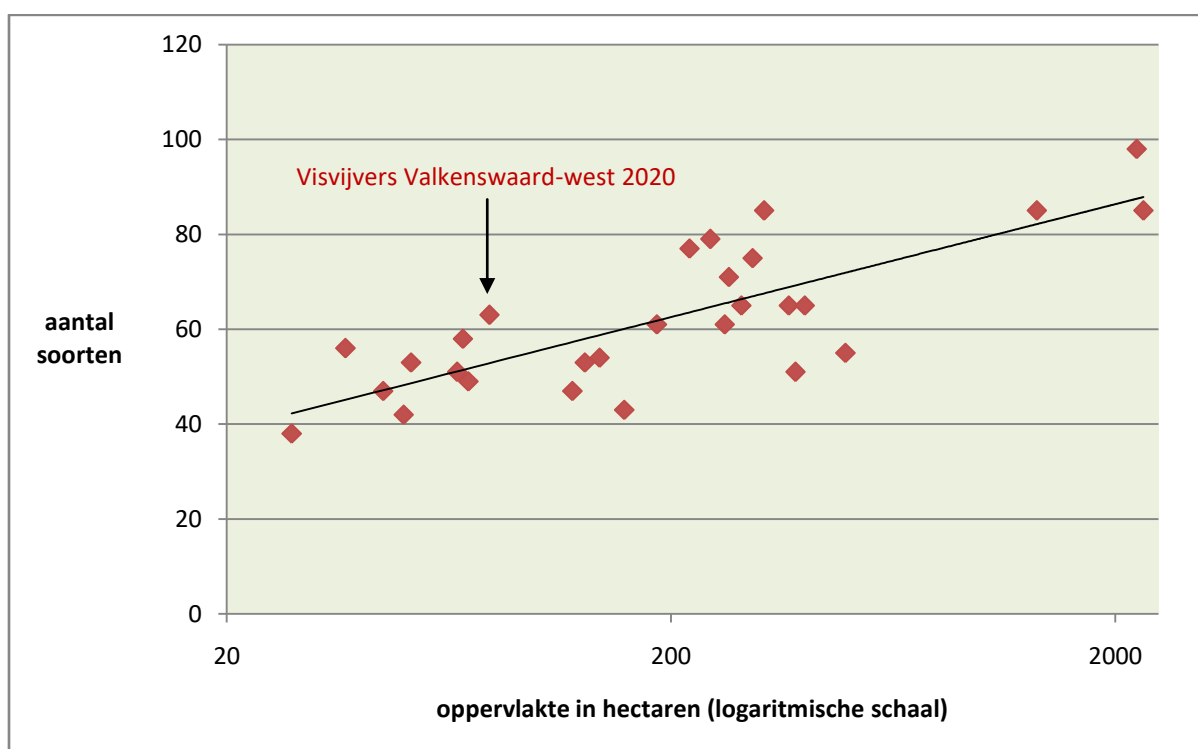
Wat opvalt aan de kaartjes is dat alle waarnemingen m.u.v. de Haas uit het deel van de vijvers komen dat is afgesloten voor het publiek.

5. INTERPRETATIE VAN DE RESULTATEN EN DISCUSSIE

5.1 Soortenrijkdom

In 2003, 2005, 2017 en 2020 zijn resp. 60, 48, 62 en 66 soorten als broedvogel vastgesteld. Als de vier jaren gecombineerd worden dan gaat het om 81 soorten. Dat lijkt in eerste instantie niet buitensporig veel (in grote, gevarieerde gebieden komen soms meer dan 100 soorten als broedvogel voor) maar het gebied is niet groot: 78 hectaren, waarvan de helft open water.

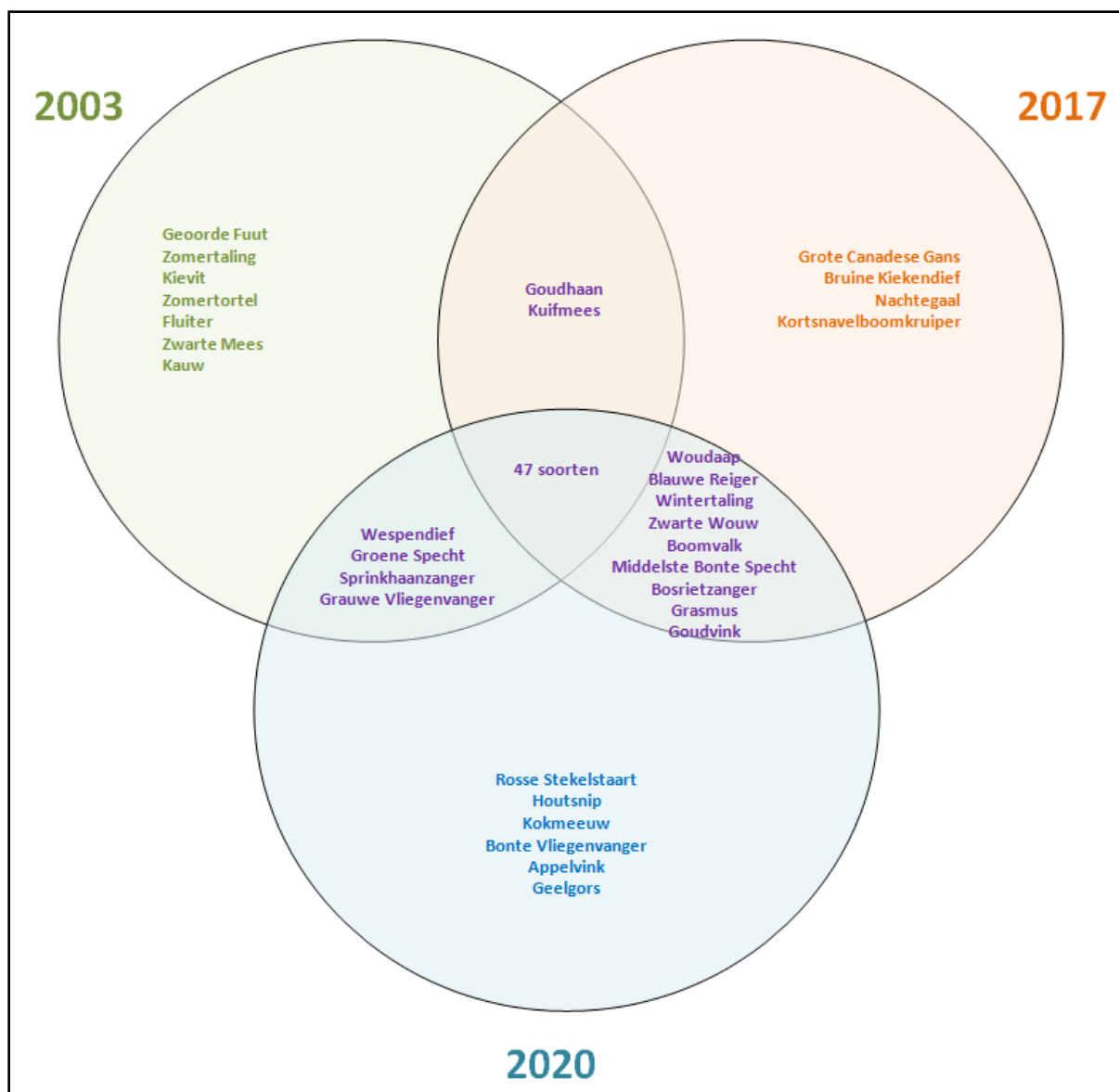
Hoe de soortenrijkdom zich verhoudt tot andere gebieden in de regio wordt geïllustreerd door de figuur hieronder. Hierin is de relatie tussen gebiedsoppervlakte en aantal broedvogelsoorten weergegeven van een grote mix aan goed onderzochte gebieden in de Kempen (zie bijlage 1). Het aantal soorten is logischerwijze groter als de onderzochte oppervlakte groter is, maar het is geen lineair verband maar een zgn. log-lineair verband: het aantal neemt recht evenredig toe met de logaritme van de oppervlakte.

Figuur 5.1 Relatie tussen aantal broedvogelsoorten en gebiedsoppervlakte van 27 goed onderzochte gebieden in de Kempen.

5.2 Veranderingen in soortensamenstelling

Als we de inventarisatiejaren 2003, 2017 en 2020 bekijken dan zijn 47 soorten in elk jaar vastgesteld. Hiertoe behoren voor de hand liggende (algemene) soorten als Meerkoet, Kleine Karekiet en Vink, maar ook minder algemene soorten als Roerdomp, Slobeend, IJsvogel en Wielewaal. In een Venn-diagram (figuur 5.2) is visueel gemaakt welke soorten in één jaar zijn aangetroffen en welke in combinaties van jaren. Bijv.: Geoorde Fuut kwam alleen in 2003 voor, Goudhaan in 2003 en 2017, Grauwe Vliegenvanger in 2003 en 2020, Woudaap in 2017 en 2020, en Appelvink alleen in 2020.

Figuur 5.2 Veranderingen in de soortensamenstelling in 2003, 2017 en 2020.

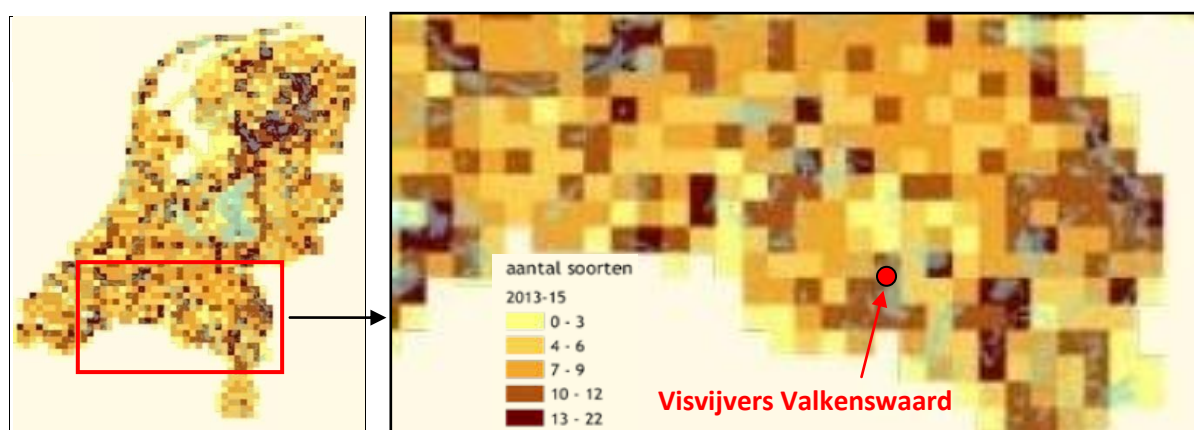
Het diagram, aangevuld met inzichten van iedere vogelsoort, maakt een aantal patronen zichtbaar in de veranderingen van soortensamenstelling:

- Zomertaling en Zomertortel kwamen in 2003 voor en ontbraken in 2017 en 2020. Met beide soorten gaat het in Nederland slecht als gevolg van verslechterende omstandigheden tijdens trek en overwintering. Vermoedelijk zullen ze niet meer als broedvogel terugkeren in het gebied.
- Diverse schaarse en zeldzame soorten zijn recentelijk (na 2003) in het gebied gaan broeden: Woudaap, Zwarte Wouw, Middelste Bonte Specht en Appelvink (de laatste twee soorten zijn in de Kempen inmiddels geen zeldzaamheid meer). Dit valt samen met toegenomen rust (geen viskweekbedrijvigheid), de ontwikkeling van rietzomen en het ouder worden van bos.
- Diverse soorten van struweel, bosranden en jonge aanplant hebben zich in het gebied gevestigd: Bosrietzanger, Grasmus en Geelgors. Dit valt samen met de toename aan open plekken met natuurlijke vegetatie door het vrijmaken van de dijken en door de hermeandering van de Tongelreep.
- Exoten als Grote Canadese Gans (voor het eerst in 2017) en Rosse Stekelstaart (2020) zijn in opmars. Dit is een gevolg van een algemene toename in Nederland.

5.3 Rode Lijst van bedreigde broedvogels

Op de Rode Lijst van bedreigde Nederlandse broedvogels staan 87 soorten, dat is 44% van alle vogels die in ons land broeden. Het aantal vogels in de gevarenzone is ten opzichte van de vorige Rode Lijst uit 2004 toegenomen met 9 soorten.

Regio's in Nederland met de grootste aantallen Rode Lijstsoorten zijn te vinden in Drenthe en NW-Overijssel (van Turnhout et al. 2017). De Visvijvers Valkenswaard liggen in een regio waar ten opzichte van het omliggende gebied in de Kempen nog relatief veel Rode Lijstsoorten voorkomen, nl. 10-12 soorten per atlasblok (figuur 5.3A).

Figuur 5.3a. Aantal Rode Lijstsoorten (broedvogels) per atlasblok in 2013-2015 (bron: van Turnhout et al. 2017).

Op de westelijke Visvijvers is het aantal Rode Lijstsoorten in de periode 2003-2017 redelijk stabiel evenals het opgeteld aantal territoria van deze soorten. In tabel 5.2 staan de aangetroffen Rode Lijstsoorten met vermelding het aantal territoria, de Rode Lijstcategorie in Nederland, en de trend van de soort als broedvogel in Nederland in de periode 2007-2016 (van Turnhout et al. 2017).

Tabel 5.2. Rode Lijstsoorten in 2003, 2005, 2017 en 2020.

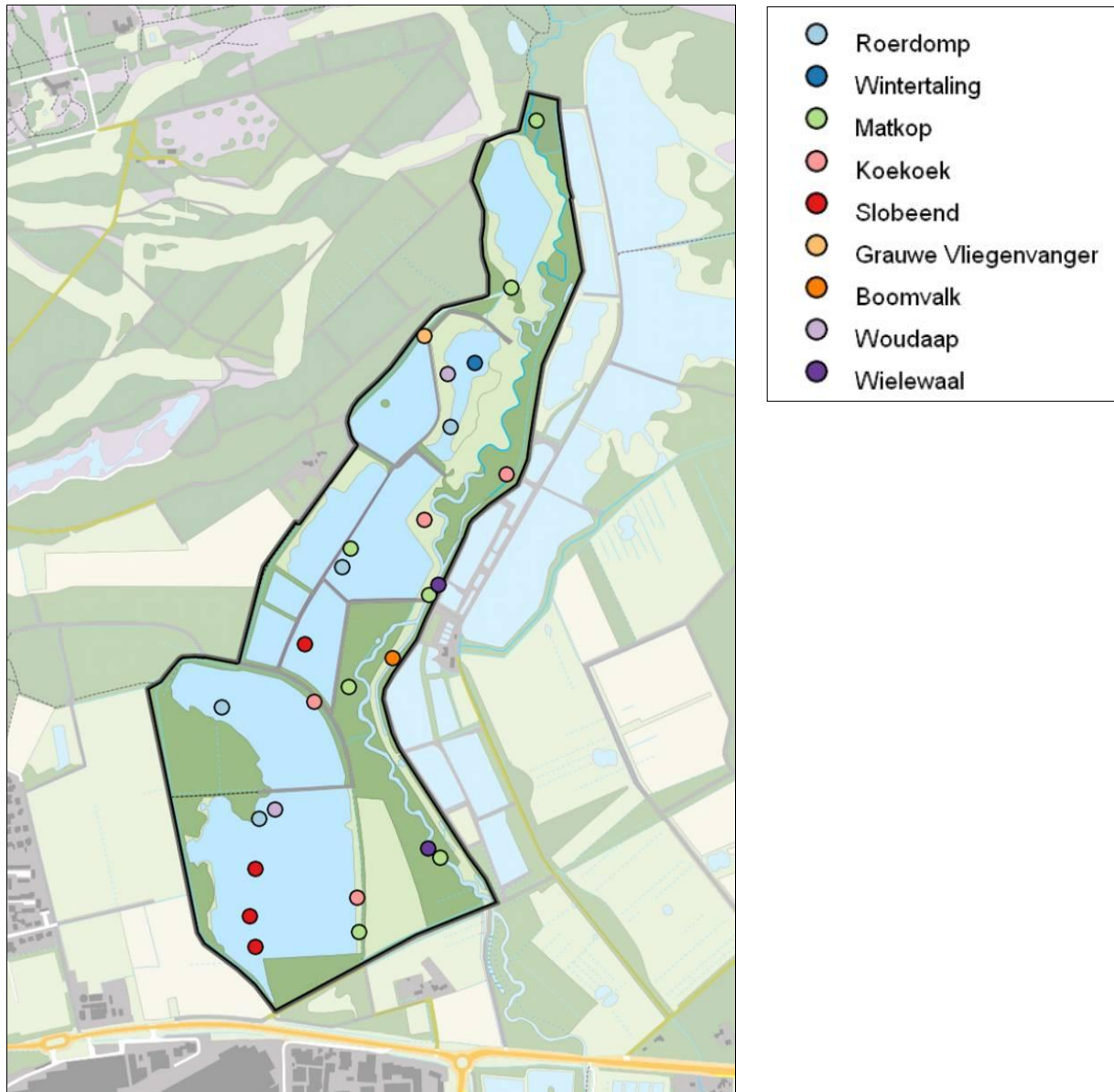
Rode Lijstsoort	Aantal territoria				Rode Lijst categorie 2016	Trend in NL 2007-2016
	2003	2005	2017	2020		
Roerdomp	1	1	4	4	Kwetsbaar	▲
Woudaap	0	0	3	2	Ernstig bedreigd	?
Wintertaling	0	0	1	1	Kwetsbaar	○
Zomertaling	1	0	0	0	Bedreigd	▼
Slobeend	10	2	3	4	Kwetsbaar	○
Boomvalk	0	0	2	1	Kwetsbaar	▼
Zomertortel	1	0	0	0	Kwetsbaar	▼
Koekoek	3	3	4	4	Kwetsbaar	▲
Nachtegaal	0	0	1	0	Kwetsbaar	○
Grauwe Vliegenvanger	1	0	0	1	Gevoelig	○
Matkop	8	10	5	7	Gevoelig	▼
Wielewaal	4	2	2	2	Kwetsbaar	○
Aantal territoria	29	18	25	26		
Aantal soorten	8	5	9	9		

Trend in NL:
 ▲ = toename
 ▼ = afname
 ○ = stabiel
 ? = onzeker

De Rode Lijstsoorten komen verspreid in het gebied voor. Er zijn in 2020 geen hotspots aan te wijzen die boven de rest van het gebied uitsteken (figuur 5.3B). Absolute parel van de westelijke (en oostelijke) visvijvers is de Woudaap, een soort die in Nederland ernstig bedreigd is. Er waren op de totale visvijvers tenminste 5 territoria in 2018 en tenminste 4 territoria in 2020. Dit zijn minimumaantallen omdat in 2018 alleen de oostelijke vijvers goed zijn onderzocht en in 2020 alleen

de westelijke vijvers. Een andere ernstig bedreigde soort is de Grote Karekiet. Deze werd niet op de westelijke vijvers aangetroffen, maar wel in de zuidelijke punt van de oostelijke vijvers. Hier heeft in 2020 een paar succesvol gebroed.

De bedreigde Zomertaling komt incidenteel op de westelijke vijvers voor. Tot de kwetsbare soorten behoren Roerdomp, Wintertaling, Slobeend, Boomvalk, Koekoek, Nachtegaal en Wielewaal. Voor de Roerdomp zijn de visvijvers eveneens een parel, omdat het én een kwetsbare soort is én omdat er in het gebied veel zitten: minimaal 6 territoria in 2018 en minimaal 7 in 2020 op de totale visvijvers.

Figuur 5.3b. Territoria van Rode Lijstsoorten in 2020

5.4 Exoten

Een exoot wordt hier gedefinieerd als een uitheemse vogelsoort die Nederland niet op eigen kracht kan bereiken, maar door menselijk handelen in Nederland terecht is gekomen. Een invasieve exoot is een exoot die zich voortplant wat gepaard gaat met toename en uitbreiding (Lensink et al. 2013).

In het gebied komen drie (invasieve) exoten voor. Twee ervan broeden niet jaarlijks en de aantallen zijn klein (tabel 5.4).

Tabel 5.4. Exoten in 2003, 2005, 2017 en 2020, met status in Nederland en herkomstgebied.

Exoot	Aantal territoria				Status in Nederland	Herkomst
	2003	2005	2017	2020		
Grote Canadese Gans	0	0	1	0	Invasieve exoot, geïntroduceerd	Noord-Amerika
Nijlgans	1	2	5	3	Invasieve exoot, geïntroduceerd	Afrika
Rosse stekelstaart	0	0	0	1	Invasieve exoot, geïntroduceerd	Amerika
Aantal territoria	1	2	6	4		

De Grote Canadese Ganzenpopulatie groeit in de Kempen nog steeds. Het is denkbaar dat de soort daarbij steeds meer gaat concurreren met Grauwe Ganzen (Sovon 2011).

Nijlganzen broeden onder meer op gekraakte roofvogelnesten en ze verdedigen zich fel tegen predatoren en andere indringers, maar er zijn nog geen aanwijzingen dat dit ten koste van andere watervogels gaat (<https://www.sovon.nl/nl/soort/1700>).

Het risico dat Rosse Stekelstaarten door hun competitieve gedrag een negatieve invloed hebben op andere watervogels wordt niet hoog ingeschat (Lafontaine et al. 2013).

5.5 Analyse aan de hand van ecologische vogelgroepen

Een andere manier om naar de resultaten te kijken is door middel van ecologische vogelgroepen (Sierdsema 1995). Ecologische vogelgroepen zijn groepen van vogels die soortgelijke biotoopeisen hebben. Het grote voordeel van werken met ecologische vogelgroepen is dat het verband tussen gebiedskenmerken en de vogelbevolking beter kan worden overzien. De vogelbevolking is vrij dynamisch en de aantallen variëren van jaar tot jaar. Wanneer vogels met dezelfde biotoopeisen worden samengenomen worden de variaties meer gedempt en kunnen verbanden beter zichtbaar worden gemaakt. Dit geldt zeker als een reeks van inventarisatiejaren wordt opgebouwd. Het effect van veranderingen in het gebied kan aan de hand van ecologische vogelgroepen duidelijk in kaart worden gebracht.

De ecologische groepsindeling bestaat uit een aantal hoofdgroepen die vervolgens onderverdeeld zijn in deelgroepen. De groepen die belangrijk zijn voor de westkant van de Visvijvers Valkenswaard zijn vermeld in onderstaand overzicht.

Hoofdgroep Watervogels

Dodaars, Fuut, Roodhalsfuut, Geoorde Fuut, Knobbelswaan, Kolgans, Grauwe Gans, Indische Gans, Grote Canadese Gans, Brandgans, Nijlgans, Bergeend, Muskuseend, Carolinaeend, Mandarijneend, Smient, Krakeend, Wintertaling, Wilde Eend, Pijlstaart, Zomertaling, Slobeend, Krooneend, Tafeleend, Kuifeend, Middelste Zaagbek, Waterhoen, Meerkoe, Zwartkopmeeuw, Kokmeeuw, Visdief, Zwarte Stern, Zwarte Zwaan.

Dodaars-groep. Voedselarm tot matig voedselrijk open water.

Dodaars, Geoorde Fuut, Wintertaling, Zwarte Stern.

Slobeend-groep. Kleinschalig, ondiep (matig) voedselrijk open water.

Roodhalsfuut, Grauwe Gans, Smient, Krakeend Pijlstaart, Zomertaling, Slobeend, Krooneend, Tafeleend, Kokmeeuw, Visdief, IJsvogel.

Kuifeend-groep. Voedselrijk, open water (met of zonder waterplanten).

Fuut, Knobbelswaan, Kolgans, Indische Gans, Grote Canadese Gans, Brandgans, Nijlgans, Bergeend, Muskuseend, Carolina-eend, Mandarijneend, Wilde Eend, Kuifeend, Middelste Zaagbek, Meerkoe, Zwartkopmeeuw, Zwarte Zwaan.

Hoofdgroep Rietvogels

Roerdomp, Woudaap, Grote Zilverreiger, Purperreiger, Lepelaar, Bruine Kiekendief, Waterral, Porseleinhoen, Klein Waterhoen, Kleinst Waterhoen, Kwartelkoning, Waterhoen, Kraanvogel, Watersnip, Blauwborst, Sprinkhaanzanger, Krekelzanger, Snor, Waterrietzanger, Rietzanger, Kleine Karekiet, Grote Karekiet, Baardmannetje, Rietgors.

Roerdomp-groep. Nat, vnl. overjarig rietland.

Roerdomp, Woudaap, Grote Zilverreiger, Purperreiger, Lepelaar, Snor, Kleine Karekiet, Grote Karekiet, Baardman.

Rietzanger-groep. Zegge-riet, nat tot verlandend. Vnl. overjarig.

Bruine Kiekendief, Waterral, Kraanvogel, Rietzanger, Rietgors.

Porseleinhoen-groep. Natte, lage vegetaties (vnl. zeggen; incl. gemaaid riet) met ondiep water.

Porseleinhoen, Klein Waterhoen, Kleinst Waterhoen, Kwartelkoning, Waterhoen, Watersnip, Waterrietzanger.

Blauwborst-groep. Verlande rietvegetaties met plaatselijk struikopslag.

Blauwborst, Sprinkhaanzanger, Krekelzanger.

Hoofdgroep Struweelvogels

Blauwborst, Paapje, Sprinkhaanzanger, Krekelzanger, Rietgors, Heggenmus, Nachtegaal, Roodborsttapuit, Bosrietzanger, Spotvogel, Orpheusspotvogel, Braamsluiper, Grasmus, Tuinfluiter, Fitis, Grauwe Klauwier, Kneu, Fazant, Zomertortel, Winterkoning, Roodborst, Merel, Zanglijster, Zwartkop, Staartmees, Matkop, Goudvink.

Rietgors-groep. Ruigtes en lage struwelen (<1 m), veelal nat tot vochtig.

Blauwborst, Paapje, Sprinkhaanzanger, Krekelzanger, Rietgors.

Roodborsttapuit-groep. Lage struwelen en heggen, hoge ruigten (heide, stuifzand en hoogveen).

Roodborsttapuit, Grasmus, Fitis, Grauwe Klauwier, Kneu.

Grasmus-groep. Struwelen, opslag en zeer jong bos, bosranden met struiken.

Heggenmus, Nachtegaal, Roodborsttapuit, Bosrietzanger, Spotvogel, Orpheusspotvogel, Braamsluiper, Grasmus, Tuinfluiter, Fitis, Grauwe Klauwier, Kneu.

Winterkoning-groep. Jong bos, struiklaag in bossen.

Fazant, Zomertortel, Winterkoning, Roodborst, Merel, Zanglijster, Zwartkop, Staartmees, Matkop, Goudvink.

In de analyse is vooral gekeken naar de dichtheid van de groepen in het gebied. De referentiegegevens voor de analyses van de ecologische vogelgroepen zijn afkomstig uit het programma Avis 3.05. Als referentie is “voedselrijke vennen” genomen, omdat dit het beste bij de Visvijvers Valkenswaard past. Verspreid over het land is een aantal goed ontwikkelde gebieden geïnventariseerd die in de categorie “voedselrijke vennen” vallen, en zo zijn scores voor een optimaal ontwikkeld gebied vastgelegd.

Dit optimaal ontwikkelde gebied, dat als referentie wordt gehanteerd, is dus geen echt bestaand gebieden maar een virtueel gebied. Voor dit virtuele gebied is voor de verschillende ecologische vogelgroepen een minimum en een maximum dichtheid aangegeven. Deze waarden zijn in de grafieken steeds weergegeven als horizontale lijnen. Dus als de top van een staaf in een grafiek tussen deze horizontale lijnen in ligt, dan kan het gebied voor die ecologische vogelgroep, als “goed ontwikkeld” beschouwd worden.

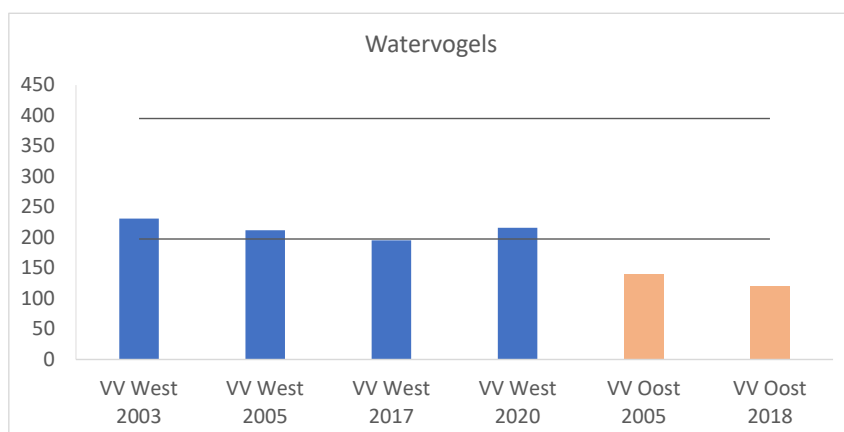
Daarnaast is het natuurlijk goed om naar de trends voor de verschillende ecologische vogelgroepen te kijken. Aan veranderende trends kunnen verschillende oorzaken ten grondslag liggen. Die oorzaken kunnen binnen het onderzochte gebied liggen door bijvoorbeeld veranderend beheer of successie. Soms kunnen de oorzaken ook buiten het gebied liggen.

In de grafieken zijn op de x-as steeds de onderzoeksjaren uitgezet: VV West 2003, VV West 2005, VV West 2017, VV West 2020, weergegeven als blauwe staven. Daarnaast zijn twee onderzoeksjaren van de oostkant van de Visvijvers toegevoegd uit vergelijkbare periodes (VV Oost 2005 en VV Oost 2018), weergegeven als rode staven. Deze toevoeging biedt de mogelijkheid om te kijken of bepaalde trends voor het gehele gebied gelden, of dat er mogelijk verschillen zijn tussen westkant en de oostkant.

Op de y-as staat steeds de totale dichtheid van de groep in aantal territoria per 100 hectare.

HOOFDGROUP WATERVOGELS

De totale dichtheid aan watervogels (figuur 5.5a) is vrij stabiel en slingert rond de ondergrens van wat een goed ontwikkeld gebied genoemd kan worden. De oostkant ligt daar wat onder maar dat heeft te maken met feit dat de oostkant relatief meer andere biotopen bevat dan vijvers. Overigens is de situatie aan de oostkant ook stabiel over een langere periode (Kolsters et al. 2019).

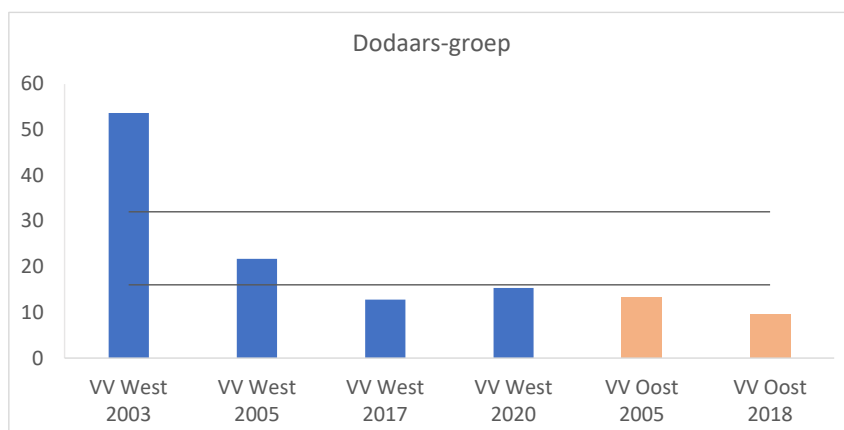

Figuur 5.5a. Dichtheid van hoofdgroep Watervogels

De hoofdgroep Watervogels bestaat uit drie groepen, de Dodaars-groep, de Slobeend-groep en de Kuifeend-groep. Deze worden hieronder besproken.

Dodaars-groep

De Dodaars-groep is kenmerkend voor wat minder voedselrijk water. De dichtheid van deze groep is sinds 2003 behoorlijk gedaald. Dat geldt voor beide belangrijkste vertegenwoordigers van deze groep voor dit gebied: Dodaars en Georde Fuut.

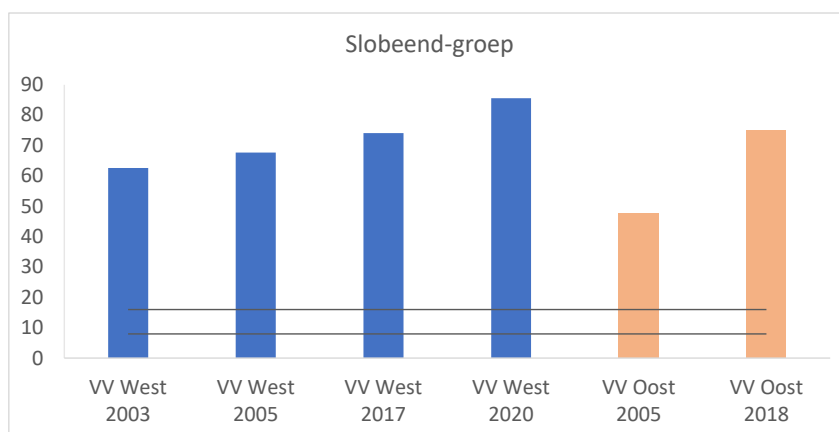

Figuur 5.5b. Dichtheid van Dodaars-groep.

Landelijk gezien is het voorkomen van deze twee soorten redelijk stabiel over de periode 2003-2020. Mogelijk dat de voedselsituatie in het gebied van invloed is maar hier hebben we geen goede gegevens over. Wel zien we nog steeds, tijdens de waarpaksessies voor Kleine karekiet, dat er in het voorjaar grote scholen eerstejaars visjes aanwezig zijn. De situatie voor de Dodaars-groep lijkt zich recentelijk enigszins te stabiliseren.

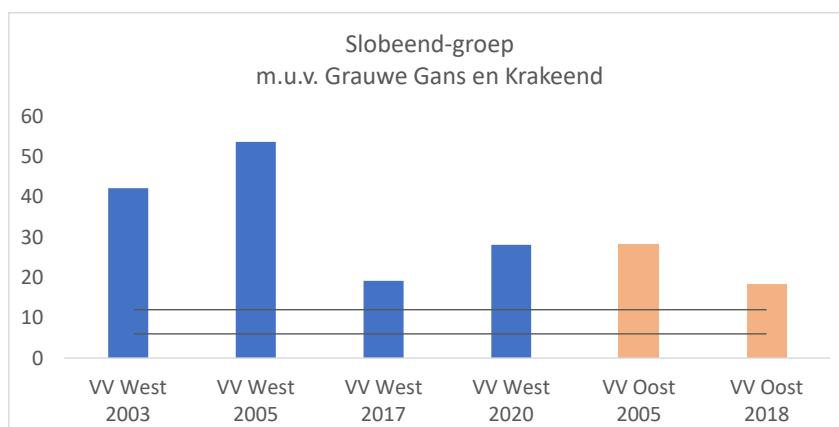
Slobeend-groep

Het beeld voor de Slobeend-groep is volledig anders. Op de eerste plaats stijgen de dichtheden extreem ver boven de grenzen uit die voor een goed ontwikkeld gebied gelden. Op de tweede plaats zien we een gestage toename van deze groep op de visvijvers, zowel op de westelijke als de oostelijke vijvers. Beide fenomenen laten zich vrij eenvoudig verklaren. De gedefinieerde dichtheden voor een goed ontwikkeld gebied zijn alweer van een aantal jaren terug (1990, zie Sierdsema 1995). Nadien heeft zich een spectaculaire toename voorgedaan van de Krakeend en vooral van de Grauwe Gans. Dit zijn landelijke toenames en het wordt tijd dat de grenzen voor goed ontwikkelde gebieden hiervoor gecorrigeerd worden. De cijfers geven wel aan dat het gebied voor deze soorten heel aantrekkelijk is (in sommige gebieden elders in de Kempen zien we bijvoorbeeld nog steeds geen Grauwe Ganzen, ondanks de landelijke toename).

Figuur 5.5c. Dichtheid van Slobeend-groep.

Als we de Grauwe Gans en de Krakeend buiten beschouwing laten, dan zien we dat de Slobeend-groep nog steeds buitengewoon sterk vertegenwoordigd is in vergelijking met de definitie voor goed ontwikkelde voedselrijke vennen (figuur 5.5d).

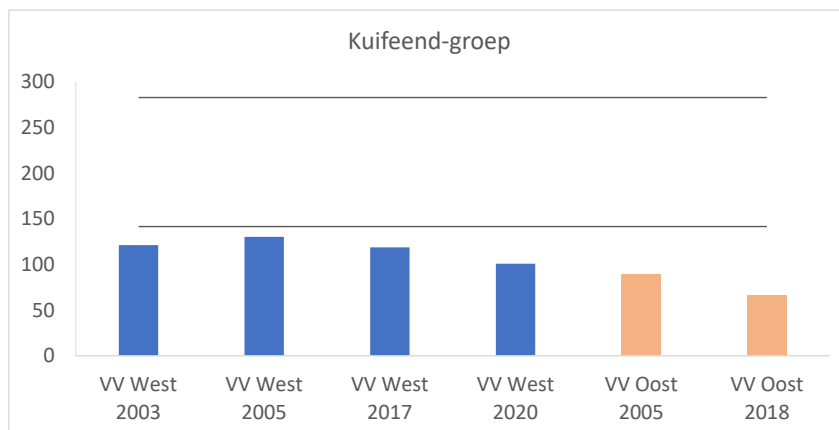

Figuur 5.5d. Dichtheid van Slobeend-groep exclusief Grauwe Gans en Krakeend.

Kuifeend-groep

De Kuifeend-groep scoort wat lager in vergelijking met andere goed ontwikkelde voedselrijke vennen. Vooral Kuifeend, Wilde Eend en Meerkoet scoren lager dan de referenties. Deze soorten hebben een uitgebreid voedselspectrum dat bestaat uit zowel dierlijk als plantaardig voedsel. Er lijkt

zich een dalende tendens af te tekenen voor deze groep, zowel op de westelijke als de oostelijke vijvers.

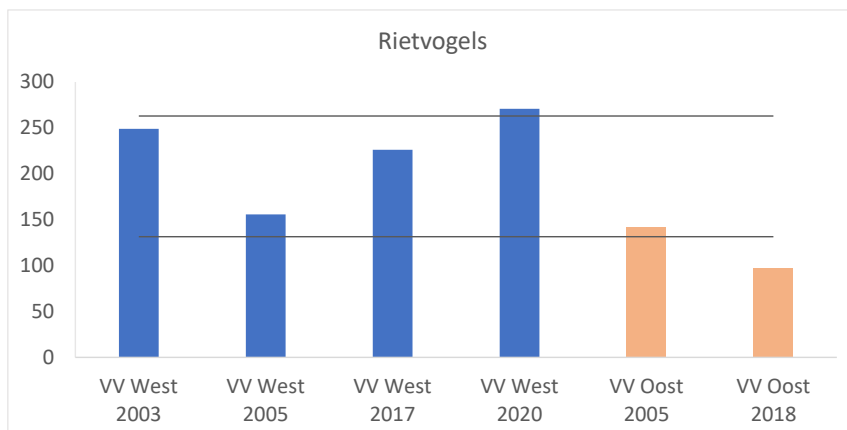

Figuur 5.5e. Dichtheid van Kuifeend-groep.

Voor wat betreft de watervogels kunnen we concluderen dat het gebied voor de gehele groep op het niveau van de goed ontwikkelde referentiegebieden zit. Als we een laag dieper kijken dan zien we dat het gebied vooral aantrekkelijk is voor de Slobeend-groep. Deze groep prefereert kleinschalige, matig voedselrijke wateren.

HOOFDGROEP RIETVOGELS

De vijvers van de voormalige viskwekerij zijn veelal omgeven door flinke rietkragen. Samen met de rustige ligging lijken hier de juiste componenten aanwezig voor een goede rietvogelpopulatie. Met behulp van de ecologische vogelgroepen kijken is inzichtelijk wat de sterktes van het gebied zijn en wat de trends zijn. Kijkend naar de gehele rietvogelbevolking (figuur 5.5f) zien we dat de westelijke vijvers hoog scoren in vergelijking met de referentie.

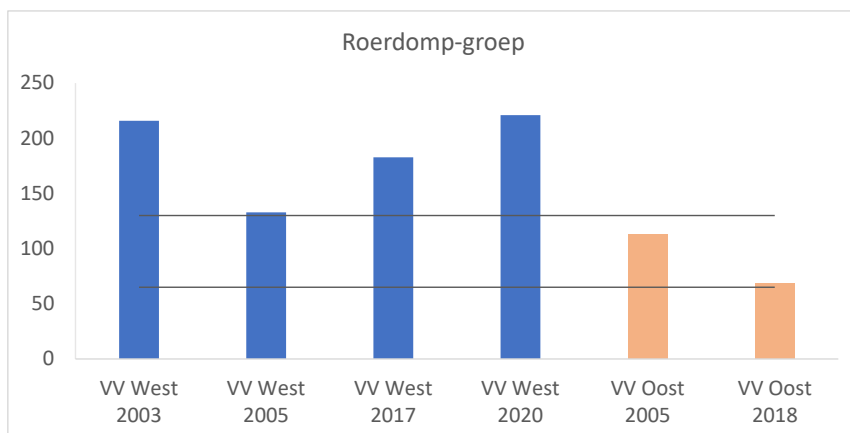
Figuur 5.5f. Dichtheid van Hoofdgroep Rietvogels

Het jaar 2005 (VV West) springt er wat uit in negatieve zin maar dit heeft te maken met de manier van inventariseren (zie par. 3.3). De rietvogels scoren op de westelijke vijvers beter dan op de oostelijke en ook is de trend positiever. Tijdens de waadpaksessies voor Kleine Karekiet in west en oost hebben we kunnen vaststellen dat de rietkragen in het westelijke deel vaak in een betere conditie zijn dan die in het oostelijke deel. In het oostelijke deel zien we dat steeds meer riet verdrongen wordt door Kleine- en Grote Lisodde en ook is daar de laatste jaren veel ganzenvraat vastgesteld.

De hoofdgroep Rietvogels bestaat uit vier groepen, de Roerdomp-groep, de Rietzanger-groep, de Porseleinhoen-groep en de Blauwborst-groep. Deze worden hieronder besproken.

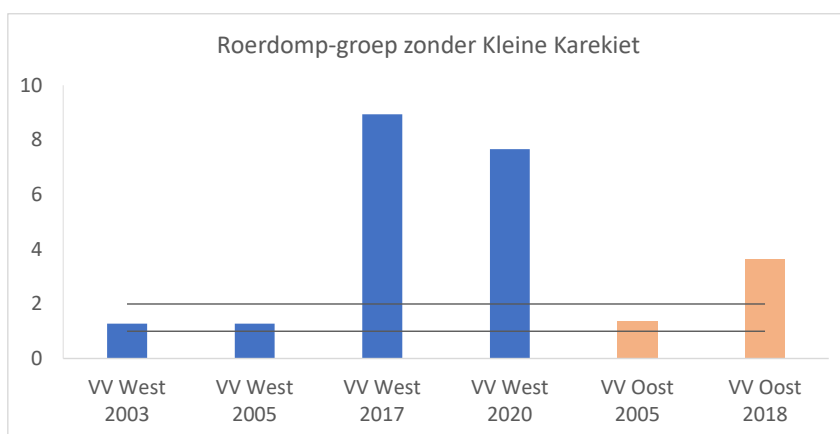
Roerdomp-groep

De Roerdomp-groep scoort op de westelijke vijvers heel erg hoog vergeleken met de referentie. Ook nu valt 2005 wat lager uit wat waarschijnlijk met de manier van inventariseren te maken heeft (par. 3.3).

Figuur 5.5g. Dichtheid van Roerdomp-groep.

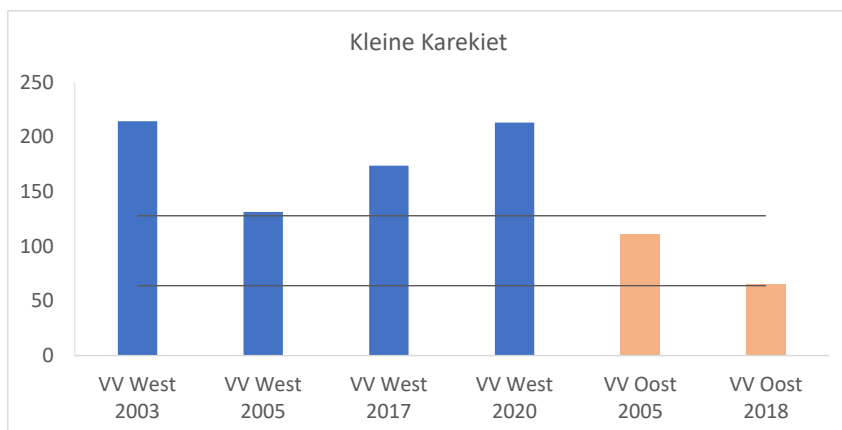
Probleem met de Roerdomp-groep is dat de Kleine Karekiet onderdeel uitmaakt van deze groep. De Kleine Karekiet is heel talrijk in vergelijking met de andere soorten in deze groep. De dichtheid van de groep wordt dus in hele grote mate bepaald door de Kleine Karekiet. Kleine verschillen in voorkomen van andere groepsleden door de jaren heen kunnen volledig worden overschaduwd door de veranderingen in de stand van de Kleine Karekiet. We beschouwen de Kleine Karekiet en rest van de Roerdomp-groep daarom ook apart (Figuren 5.5h en 5.5i).

Figuur 5.5h. Dichtheid van Roerdomp-groep zonder Kleine Karekiet

De Roerdomp-groep exclusief Kleine Karekiet scoort heel hoog in vergelijking met de minima en maxima van de referentie. Dat komt vooral door de bijdrage van Roerdomp en Woudaap. Als de omstandigheden voor deze groep zo gunstig zijn, dan zijn er gerede kansen dat andere zeldzame soorten uit deze groep zich op den duur ook zouden kunnen vestigen als broedvogel. Het gaat dan om soorten als Grote Karekiet, Purperreiger en Baardmannetje.

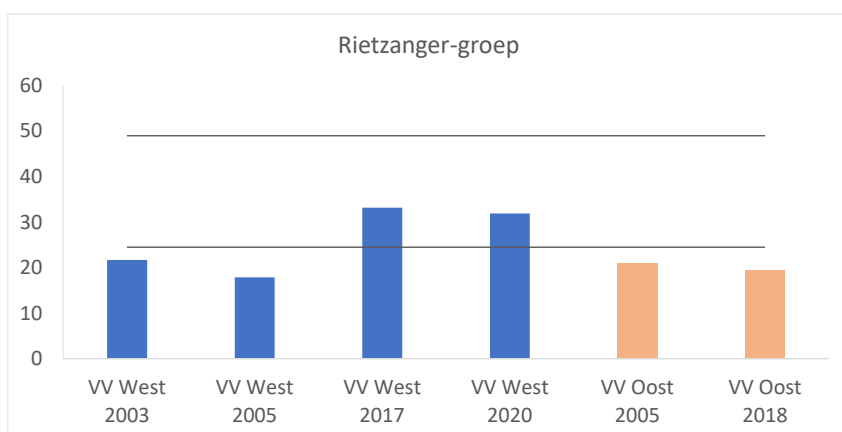
Bij aparte beschouwing van de Kleine Karekiet (figuur 5.5i), die zoals gezegd veel op figuur 5.5g lijkt, zien we dat de westelijke vijvers momenteel hoger scoren dan de referentie, en de oostelijke vijvers lager. De achteruitgang van de Kleine Karekiet op de oostelijke vijvers is al eerder opgemerkt en heeft waarschijnlijk te maken met de verdringing van Riet door Kleine en Grote Iisdodde. Op de westelijke vijvers is dit minder aan de orde maar de eerste tekeningen wijzen ook in die richting. De reden van de verdringing van Riet door Iisdodde is niet duidelijk en de moeite van onderzoeken waard.

Figuur 5.5i. Dichtheid van Kleine Karekiet.

Rietzanger-groep

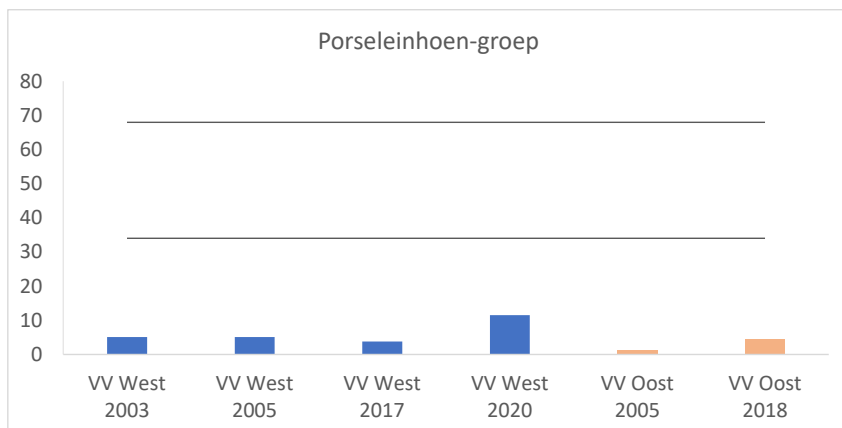
In deze groep scoren Waterral en Rietgors goed en op de westelijke vijvers de laatste jaren beter dan in het begin van de jaren 2000. De Rietzanger krijgt ondanks een spectaculaire toename in het land nog steeds geen voet aan de grond in het oostelijke deel van het land.

Figuur 5.5j. Dichtheid van Rietzanger-groep.

Porseleinhoen-groep

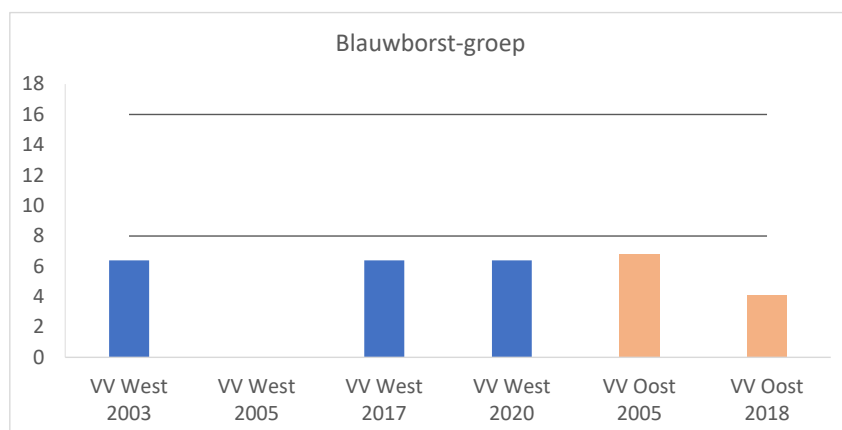
De Porseleinhoen-groep scoort traditioneel laag op de visvijvers. Er zijn voor deze groep niet genoeg natte, lage vegetaties voorhanden. Ondanks dat er voor een aantal soorten uit deze groep gerichte tellingen worden uitgevoerd, worden ze maar heel sporadisch waargenomen. De enige soort die permanent aanwezig is, is het Waterhoen. Die doet het aan beide zijden van de Tongelreep de laatste jaren wat beter dan in het begin van de jaren 2000.

Figuur 5.5k. Dichtheid van Porseleinhoen-groep.

Blauwborst-groep

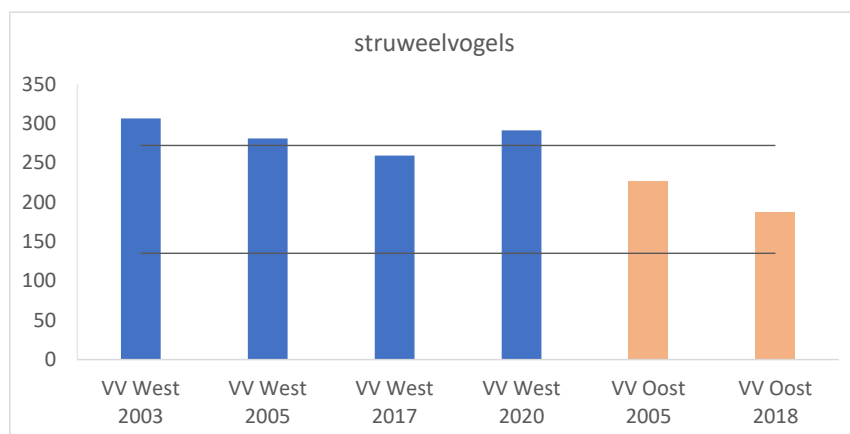
De scores van de Blauwborst-groep zijn behoorlijk constant, vooral op de westelijke vijvers (het hiaat in 2005 is al eerder genoemd). Vergeleken met de referentie zijn de scores niet uitzonderlijk. Verlandende delen met hier en daar wat struikjes zou de score van deze groep kunnen verbeteren. Van oudsher hebben de visvijver op de meeste plaatsen vrij steile oevers wat de ontwikkeling van deze groep niet bevordert.

Figuur 5.5l. Dichtheid van Blauwborst-groep.

HOOFDGROEP STRUWEELVOGELS

Het totaalbeeld van de struweelvogels (figuur 5.5.m) ziet er op de westelijke vijvers stabiel uit en ten opzichte van goed ontwikkelde referentiegebieden is de score hoog. De achteruitgang van de totale struweel-vogelpopulatie op de oostelijke vijvers vond vooral plaats bij de laatste inventarisatie in 2018 (Kolsters et. Al. 2019). Vervolginventarisaties op de oostelijke vijvers moeten uitwijzen of dit een uitschieter was of dat er sprake is van een trend.

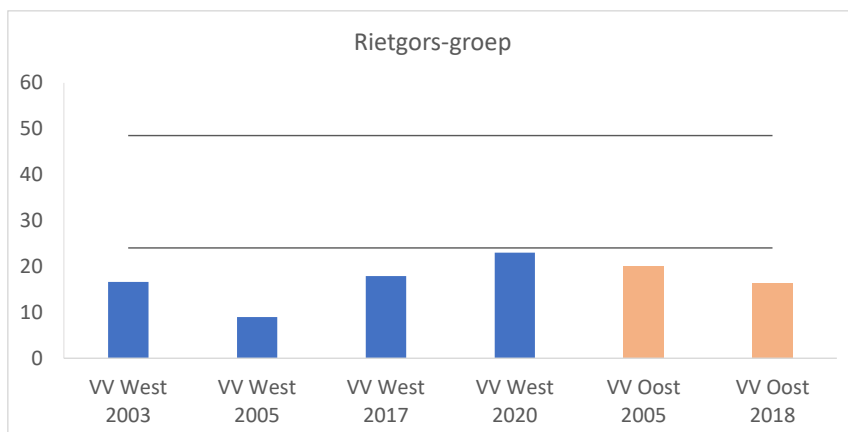

Figuur 5.5m. Dichtheid van Hoofdgroep Struweelvogels.

De hoofdgroep Struweelvogels bestaat uit vier groepen, de Rietgors-groep, de Roodborsttapuit-groep, Grasmus-groep en Winterkoning-groep. Deze worden hieronder besproken.

Rietgors-groep

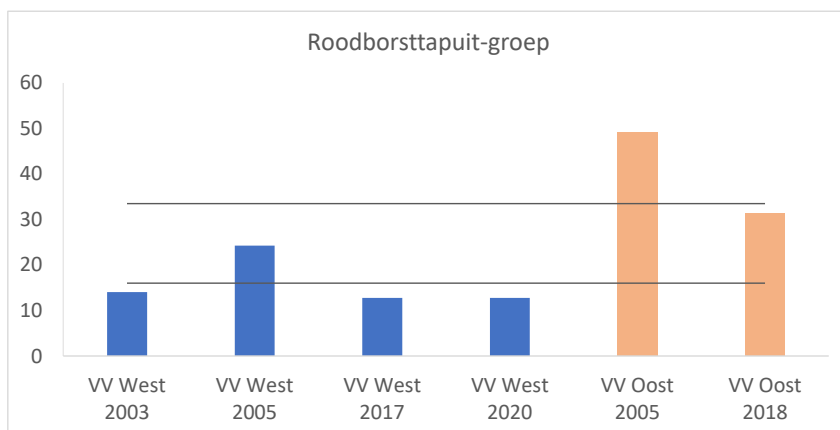
De score van 2020 op de westelijke vijvers is wat hoger dan tijdens eerdere inventarisaties en nadert de kwalificatie van “goed ontwikkeld gebied” voor deze groep. De Sprinkhaanzanger en Rietgors dragen positief bij aan deze hogere score.

Figuur 5.5n. Rietgors-groep.

Roodborsttapuit-groep

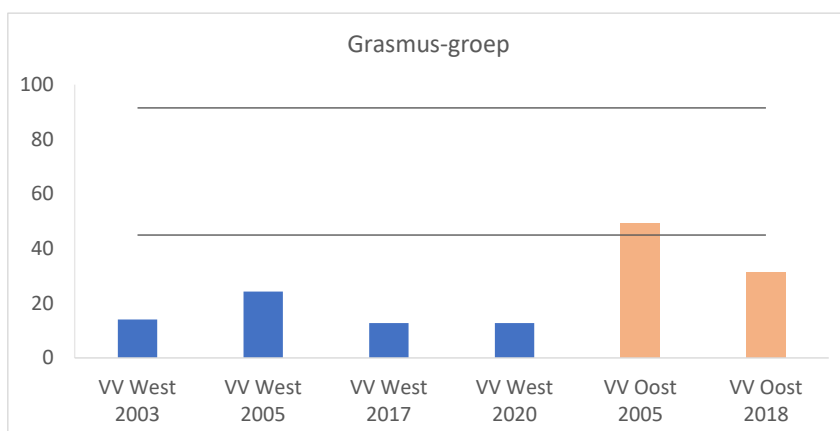
De vijvers met brede rietkragen op de westelijke vijvers zijn wat minder geschikt voor deze groep. De oostkant heeft wat meer ruige veldjes die beter voldoen en daar scoort deze groep dan ook beter.

Figuur 5.5o. Dichtheid van Roodborsttapuit-groep.

Grasmus-groep

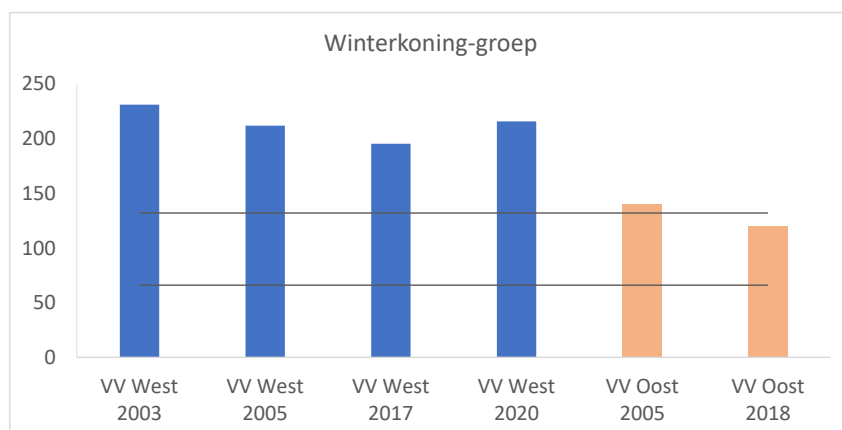
Ook voor de Grasmus-groep geldt dat de oostelijke vijvers, met zijn meer gevarieerde landschap, wat beter uit de verf komen dan de westelijke vijvers. Opvallend zijn de lagere aantallen Heggenmussen in de laatste onderzoeksjaren aan beide zijden van de Tongelreep. Dat geldt ook voor de Fitis, maar dat heeft waarschijnlijk een oorzaak die buiten het gebied ligt.

Figuur 5.5p. Dichtheid van de Grasmus-groep.

Winterkoning-groep

De Winterkoning-groep, die het goed doet in jonge bossen en in struiklagen in bossen, scoort altijd goed in het onderzoeksgebied, op de westelijke vijvers zelfs nog wat beter dan op de oostelijke. De laatste jaren dragen Merel, Zanglijster, Zwartkop en Goudvink positief bij aan deze hoge score. Roodborst en Winterkoning scoren de laatste jaren wat lager.

Figuur 5.5q. Dichtheid van de Winterkoning-groep.

5.6 Betekenis voor het beheer

Beheeradviezen voor soorten op de Rode Lijst van bedreigde broedvogels

Onderstaande maatregelen zijn overgenomen uit het basisrapport voor Rode Lijstsoorten in Nederland (van Kleunen et al. 2017).

Tabel 5.6. Maatregelen voor het bevorderen van Rode Lijstsoorten. Niet alle maatregelen zijn van toepassing op de visvijvers. Nb: inclusief Grote Karekiet die niet op de westelijke vijvers is aangetroffen maar net “op oost”.

Rode Lijstsoort	Maatregelen
Roerdomp	De Roerdomp profiteert van een natuurlijk peilbeheer ('s winters hoog en 's zomers laag peil), het geregeld terugzetten van de vegetatiesuccessie en eventueel (verder) vergroten van de waterpeildynamiek. Goede intrek- en paaimogelijkheden voor vissen en amfibieën bevorderen de voedselbeschikbaarheid. Rust in de broedgebieden is eveneens een belangrijke randvoorwaarde. Voedselomstandigheden in de winter kunnen worden verbeterd door de aanleg van muizenrijke graslanden nabij moerassen. Het in het leefgebied open houden van wakken tijdens strenge vorst kan Roerdompen het leven redden.
Woudaap	Leefgebiedmaatregelen moeten gericht zijn op het vergroten van het areaal en de kwaliteit van rietvegetaties en andere verlandingsvegetaties. Goede waterkwaliteit en natuurlijke waterdynamiek zijn van essentieel belang.
Wintertaling	Broedhabitat kan verbeterd worden door de aanleg en instandhouding van ondiepe wateren met moerassige oevers. Vernattingsmaatregelen worden soms, maar niet altijd, gevolgd door populatieherstel.
Zomertaling	Maatregelen in agrarisch gebied dienen zich te concentreren rond waterpeilverhoging. Zo kan de soort snel reageren op het ontstaan van plas-drasgebieden. Uitgesteld maaibeheer en extensieve/uitgestelde beweiding is gewenst.
Slobeend	Het in het vroege voorjaar creëren van geschikte habitats (plas-dras situaties, sloten met flauwe oevers) kan leiden tot vestigingen.
Boomvalk	Maatregelen die de natuurwaarden van agrarisch gebied vergroten, zullen ook de Boomvalk ten goede komen.
Koekoek	Herstelmaatregelen liggen onder meer in de vergroting van de natuurwaarden in het moderne agrarische landschap, vooral in halfopen gebieden.

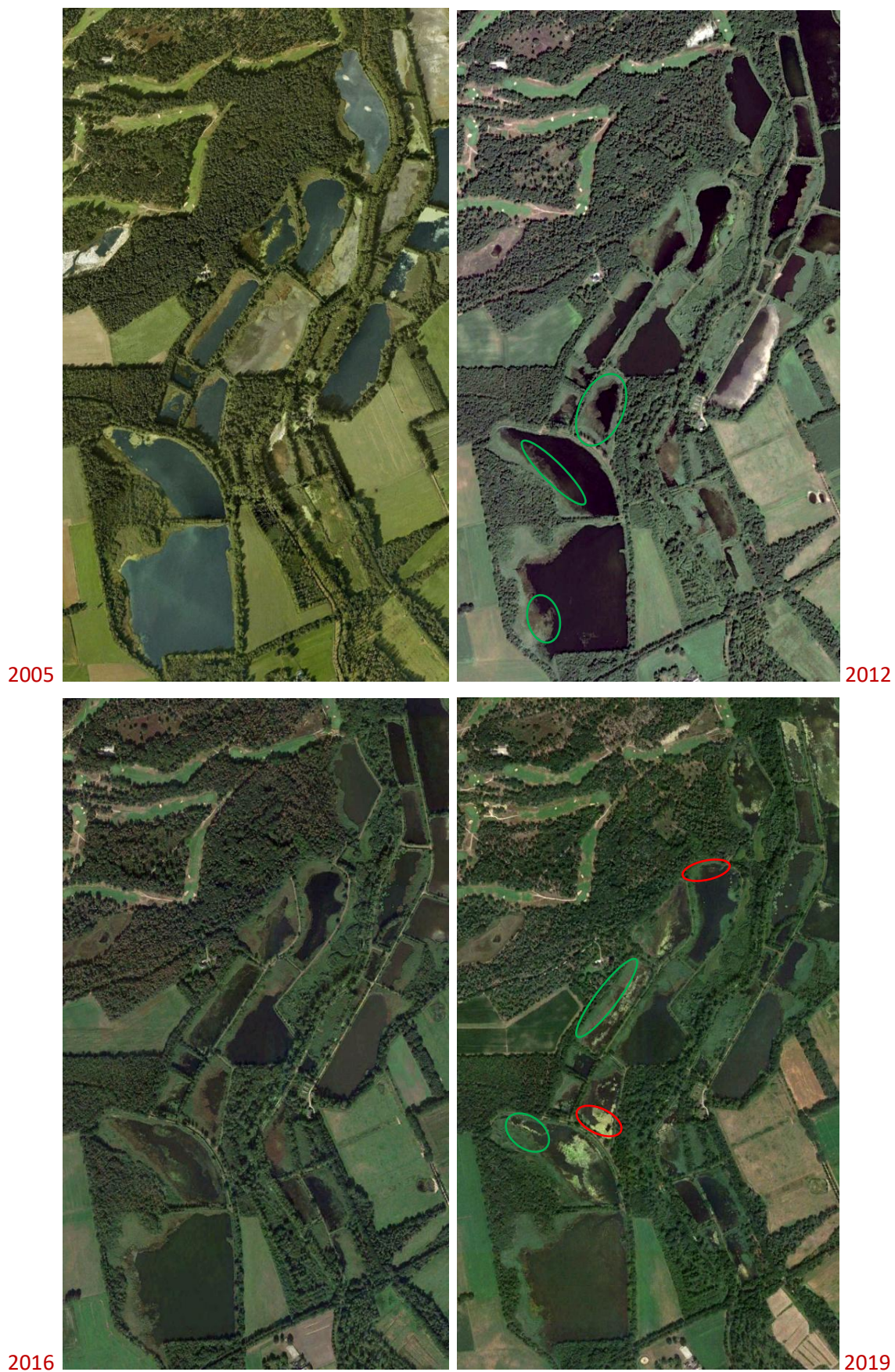
Rode Lijstsoort	Maatregelen
Nachtegaal	Belangrijk is een zodanig grondwaterpeilbeheer dat de bossen niet te sterk verruigen. Jonge bosstada (met name hakhout) zijn gunstig.
Grauwe Vliegenvanger	Extensivering van agrarisch gebruik in het cultuurlandschap en vogelvriendelijke inrichting van erven in het landelijk gebied komen de soort ten goede.
Matkop	Er zijn geen duidelijke verklaringen voor de afname van deze soort. Maatregelen zijn daarom niet te geven.
Grote Karekiet	Herstelmaatregel moeten zich richten op moerassysteemveranderingen ten aanzien van dynamiek en waterpeil. Om de bestaande populaties te beschermen dienen goede rietkragen beschermd te worden. In het geval van vraat door Grauwe Ganzen kunnen rasters geplaatst worden of Grauwe Ganzen verjaagd worden. Waar sprake is van beginnende verstruiking, dienen bomen en struiken verwijderd te worden.
Wielewaal	Maatregelen betreffen het instandhouden van vochtige loofbossen.

Voor diverse soorten (o.a. Roerdomp, Woudaap, Grote karekiet) is het areaal en de kwaliteit van de waterriet vegetaties van groot belang (van der Winden & Dreef 2019). Grauwe Ganzen kunnen een negatief effect hebben op deze vegetaties door met name in de ruiperiode (mei/juni) alle nieuwe uitlopers weg te grazen (Bakker 2010). Vanwege de forse aantallen Grauwe Ganzen (jaarrond honderden) op de visvijvers is een negatief effect van de ganzen op waterriet te verwachten. Om dit te kunnen checken zijn luchtfoto's van het gebied uit de periode 2005-2019 naast elkaar gezet (figuur 5.6).

rietzoom langs één van de visvijvers, 7 maart 2020 (foto: Tom Heijnen)

De luchtfoto's zijn niet heel makkelijk te interpreteren door verschillen in lichtinval, seizoen en waterniveau. Bovendien zijn het momentopnamen met soms vele jaren tussen de opnames. Indicatief lijkt het er op dat waterriet plus lisdodde toegenomen zijn over de periode 2005-2012 en stabiel zijn gebleven over de periode 2012-2019. In het veld is zichtbaar dat lisdodde op allerlei plekken oprukt ten koste van riet. Dus hoewel er op basis van de luchtfoto's geen aanwijzingen zijn dat de hoeveelheid waterriet en/of lisdodde afneemt, is lisdodde de plek van riet aan het innemen. Vraat van riet vanaf het open water door Grauwe Ganzen is de logische verklaring hiervoor.

Figuur 5.6 Luchtfoto's genomen in 2005 (of eerder), 2012, 2016 en 2019 (bron: Google Earth). Plekken waar riet en/of lisdodde opvallend zijn toegenomen of afgenomen t.o.v. het vorige jaar zijn groen resp. rood omcirkeld.

Op 8 oktober heeft ecooloog en onderzoeker Jan van der Winden een deel van de visvijvers bezocht. Hij constateert het volgende. In het gebied spelen diverse natuurlijke processen door elkaar die invloed hebben op de moerasontwikkeling en op moerasvogels zoals Roerdomp, Woudaap en Grote Karekiet:

- Op bepaalde plekken groeien de vijvers dicht met riet (progressieve groei). Op termijn zullen die ongeschikt worden voor diverse soorten moerasvogels door ophoping van organisch materiaal in de rietvelden.
- Op andere plekken, met name op de grotere plassen, is er juist sprake van het verdwijnen (regressie) van riet door intensieve vraat van ganzen. Daar staan de rietkragen onder druk door veroudering op plekken waar het ondiep is en door begrazing op de diepe plekken. De verjonging treedt dan niet meer op. Op veel plekken zijn de rietkragen ook 'vervangen' door kleine lisdodde. Die is beter bestand tegen begrazing.
- Veel bosopslag in en rondom de vijvers kan op termijn negatief voor moerasvogels uitpakken. Door plassen open te houden of te maken is het mogelijk om soorten als Zwarte Stern en Witwangstern als broedvogel te faciliteren.

Soms is het een combinatie van de drie factoren die bepaalt of een plek geschikt is voor moerasvogels. Grote Karekieten zitten precies daar waar de rietgroei nog progressief is, maar de begrazing toch al optreedt. Er is dan sprake van een redelijke balans.

lisdodde in opmars, 8 oktober 2020 (foto: Tom Heijnen)

Met peilbeheer, al dan niet in combinatie met lokaal uitrasteren van rietkragen, kan veel succes behaald worden bij het behouden en verder ontwikkelen van moerasvogels. Bij de grotere vijvers zijn bijvoorbeeld zeker kansen aanwezig voor meer Grote Karekieten.

Droogval van vijvers is ook een goede maatregel waarbij het belangrijk is om te kiezen voor een cyclische aanpak. Droogval bevordert de rietgroei en kan zorgen voor vestigen van Geoorde Fuut en Zomertaling en toenemen van onder meer Dodaars en Slobeend.

Aanbevolen wordt om de hoeveelheid waterriet en lisdodde nauwkeurig te monitoren door in het veld jaarlijks opnames te maken.

Beheeradviezen voor exoten

Het Nederlands Expertise Centrum Exoten (<http://nec-e.org/nec-e.org/>) bundelt alle kennis over exoten, met als doel om beleidsmakers en terreinbeheerders te kunnen adviseren over beheerstrategieën. Daarbij is er zowel aandacht voor soortgerichte bestrijding van invasieve exoten als voor systeemgerichte maatregelen in water- en natuurgebieden, waarmee invasies van exoten worden voorkomen.

6. LITERATUUR

- Bakker, L. 2010. Effect van zomerbegrazing door Grauwe ganzen op de uitbreiding van waterriet. De Levende Natuur 111: 57-59.
- Branquart, E. et al. 2009. Guidelines for environmental impact assessment and list classification of non-native organisms in Belgium. Website biodiversity.be.
- Dijk, A.J. van et al. 2013. De introductie van *Autocluster* in het Broedvogel Monitoring Project. Limosa 86: 94-102.
- Hut, R.M.G. van der 2001. Terreinkeus van de roerdomp in Nederlandse moerasgebieden. Bureau Waardenburg.
- Jeurissen, N. 2019. Beheeranalyse Valkenhorst - van doelstelling naar resultaat. Brabants Landschap & Hogeschool van Hall Larenstein.
- Kleunen, A. van et al. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 1016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon.
- Kolsters, J. 2004. Broedvogels van de visvijvers in Valkenswaard in 2003 ten westen van de Tongelreep. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. 2005. Broedvogels van het zuidelijk deel van de voormalige viskwekerij in Valkenswaard. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & P. Wouters 2006. Broedvogelinventarisatie van de voormalige viskwekerij Valkenswaard in 2005. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. et al. 2019. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard ten oosten van de Tongelreep in 2018. VWG De Kempen.
- Lafontaine, R.-M. et al. 2013. Risk analysis of the Ruddy Duck *Oxyura jamaicensis* (Gmelin, 1789). Royal Belgian Institute of Natural Sciences.
- Lensink, R., G. Ottens & T. van der Have 2013. Vreemde vogels in de Nederlandse vogelbevolking: een verhaal van vestiging en uitbreiding. Bureau Waardenburg.
- Naaijer, W. 2020. Monitoring the black kite (*Milvus migrans*). ARK Natuur ontwikkeling & Wageningen University & Research.
- Pekel, M. 2020. Zwarte wouw smikkelt van kadaver. Website Nature Today 26-7-2020.
- Provincie Noord-Brabant 2017. Natura 2000 Beheerplan Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux. Provincie Noord-Brabant.
- Sierdsema, H. 1995. Broedvogels en beheer. Sovon & Staatsbosbeheer.
- Sierdsema, H. & J. Holtland 1997. AVIS: dé koppeling tussen broedvogelgegevens en natuurbeheer. De Levende Natuur 98(4): 136-141.
- Sovon 2011. Risicoanalyse van geïntroduceerde ganzensoorten in Nederland. Sovon
- Sovon 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers.
- Sovon 2020. Soorteninformatie. Website sovon.nl, geraadpleegd najaar 2020.
- Turnhout, C. van et al. 2017. Vogelbalans 2017. Thema Rode Lijst. Sovon.
- Veer, W. de & J. Kolsters 2017. Broedvogels Visvijvers Valkenhorst ten westen van Tongelreep 2017. VWG De Kempen.
- Vermeersch, G. et al. 2020. Broedvogels in Vlaanderen 2013-2018. Instituut Natuur en Bosonderzoek.
- Winden, J. van der & C. Dreef 2019. Effecten van ganzen op moerasvogelhabitat in de Oostelijke Vechtplassen. Literatuurstudie in verband met instandhoudingsdoelstelling Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen. Jan van der Winden Ecology.
- Wouters, P. & W. de Veer 2012. Geslaagd broedgeval van Zwarte wouw (*Milvus migrans*) in zuidoost Brabant. Blauwe Klauwier 38(1) 31-34.

Bijlage 1. Aantal broedvogelsoorten in goed onderzochte gebieden in de Kempen, 2000-2020. De gebieden zijn oplopend gesorteerd op onderzochte oppervlakte.

Gebied en belangrijkste habitats	Oppervlakte	Aantal soorten	Jaar	Bron
Vlasroot vennen, afgraving, naaldbos	28 ha.	38	2003	van den Akker & van Maar 2004
Vessemse Vennen vennen, riet, naaldbos	37 ha.	56	2009	Kolsters et al. 2009
Eckartsebos deel De Bogten loofbos, hooiland, beek	45 ha.	47	2011	Buijsman et al. 2011
Grootgoor loofbos	50 ha.	42	2006-2007	van den Akker et al. 2007
Vijvers Driebruggen vijvers, riet, loofbos	52 ha.	53	2004	Kolsters 2005
Elshouters westdeel loofbos, bouwland, hooiland	66 ha.	51	2004	van den Akker et al. 2005
Dommelbeemden Veldhoven loofbos, bouwland, hooiland, beek	68 ha.	58	2012	van Alem et al. 2012
Eckartsebos deel Lage Heide loofbos, hooiland, beek	70 ha.	49	2010	Buijsman et al. 2010
Visvijvers Valkenswaard West	78 ha.	60-66	2003 2017, 2020	Kolsters 2004, de Veer & Kolsters 2017, dit rapport
Zandoerlese Bossen naaldbos, loofbos, bouwland	120 ha.	47	2006	van den Akker et al. 2007
Dommelbeemden Waalre bouwland, hooiland, moeras	128 ha.	53	2008	van den Akker et al. 2008
Het Stuk (bij Hilvarenbeek) naaldbos	138 ha.	54	2002	Busink 2003
Reuselse Moeren heide, hooiland, vennen	157 ha.	43	2005	Pahlplatz 2005
Groot Huisven en omgeving hooiland, bouwland, hei, naaldbos	186 ha.	61	2019	van Maar 2019
Visvijvers Valkenswaard Oost water, riet, bos, moeras, beek	220 ha.	72-82	2005-2018	Kolsters et al. 2019
Goorloop (Boswachterij Kempen) naaldbos, loofbos, hei	245 ha.	79	2001	Anonymus z.j.
Lage Heide (bij Dommelen) bouwland, grasland, loofbos, beek	264 ha.	55-67	2006, 2017	Wouters 2017
Cartierheide en Hapertse Heide heide, ven, moeras, naaldbos	270 ha.	71	2004	Bakermans 2004
Lange Bleek (bij Heeze) hooiland, bouwland, naaldbos, hei	288 ha.	65	2006-2008	van der Gaag & Gil Cantabrana 2012
Kleine Beerzedal bij Vessem bouwland, hooiland, loofbos	305 ha.	75	2018	Wouters 2019
Beersbroek loofbos, grasland, beek	324 ha.	85	2019	Kolsters et al. 2019
Landelijk gebied Veldh.-Riethoven bouwland, bos, bebouwing	368 ha.	65	2005	van den Akker 2006
Buikheide Noord naaldbos, loofbos	381 ha.	47-56	2001, 2006	Kolsters & de Veer 2007
Beuven en omgeving ven, heide, naaldbos	400 ha.	52-78	2011, 2014	van den Heuvel 2011
Boswachterij Eersel naaldbos, loofbos	494 ha.	55	2006	Wouters 2007

Gebied en <i>belangrijkste habitats</i>	Oppervlakte	Aantal soorten	Jaar	Bron
Boswachterij De Kempen <i>naaldbos, hei</i>	1332 ha.	85	2006	Wouters 2007
Leenderbos & Groote Heide <i>naaldbos, hei, loofbos, moeras</i>	2234 ha.	98	2009	Wouters & Vergeer 2010
Leenderbos & Groote Heide <i>naaldbos, hei, loofbos, moeras</i>	2314 ha.	85	2000	Deuzeman 2000

Bronnen

- Akker, P. van den et al. 2005. Broedvogelinventarisatie Dommel- en Keersopdal in Riethoven 2004. IVN Veldhoven-Vessem.
- Akker, P. van den et al. 2006. Broedvogelinventarisatie landelijk gebied Veldhoven en Riethoven in 2005. IVN Veldhoven-Vessem.
- Akker, P. van den et al. 2007. Broedvogelinventarisatie Grootoor in Veldhoven en Eersel in 2007. IVN Veldhoven-Vessem.
- Akker, P. van den et al. 2007. Broedvogelinventarisatie Zandoerlese bossen Veldhoven 2006. IVN Veldhoven-Vessem.
- Akker, P. van den et al. 2008. Broedvogelinventarisatie Dommelbeemden in Waalre in 2008. IVN Veldhoven-Vessem.
- Akker, P. van den & H. van Maar 2004. Broedvogelinventarisatie Vlasroot 2003. IVN Veldhoven-Vessem.
- Alem, L. van et al. 2012. Broedvogelinventarisatie Dommelbeemden Veldhoven 2012. IVN Veldhoven-Vessem.
- Anonymus z.j. Broedvogelinventarisatie Goorloop 2001. VWG De Kempen.
- Bakermans, M. 2005. Broedvogelinventarisatie Cartierheide en Hapertse Heide 2004. VWG De Kempen.
- Buijsman, P. et al. 2010. Broedvogelinventarisatie Eckartsebos gedeelte Lage Heide Eindhoven 2010. IVN Veldhoven-Vessem.
- Buijsman, P. et al. 2011. Broedvogelinventarisatie Eckartsebos in Eindhoven in 2010 en 2011. IVN Veldhoven-Vessem.
- Busink, P. 2003. Broedvogelinventarisatie 2002 van het bosgebied Het Stuk. VWG Midden-Brabant.
- Deuzeman, S.B. 2000. Broedvogels van het Leenderbos in 2000. SOVON-inventarisatierapport 2000-21. SOVON.
- Engels, G. 2018. Broedvogelkartering Strabrechtse en Lieropse Heide 2017. Staatsbosbeheer.
- Gaag, H. van der & A. Gil Cantabrana 2012. De Lange Bleek en de Herbertusbossen. Blauwe Klauwier 38(2) 16-28.
- Heuvel, R. van den 2011. Vogels van het Beuven en omgeving 2011. VWG De Peel.
- Heuvel, R. van den 2014. Vogels van het Beuven en omgeving 2014. VWG De Peel.
- Kolsters, J. 2004. Broedvogels van de visvijvers in Valkenswaard in 2003 ten westen van de Tongelreep. VWG De Kempen (VIO).
- Kolsters, J. 2005. Broedvogels van het zuidelijk deel van de voormalige viskwekerij in Valkenswaard. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. et al. 2009. Broedvogelinventarisatie van het gebied Grootmeer en Kleinmeer in 2009. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. et al. 2019. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard ten oosten van de Tongelreep in 2018. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. et al. 2019. Broedvogels van het dal van de Groote Beerze. VWG De Kempen.
- Maar, H. van 2019. Broedvogelinventarisatie Groot Huisven in Heeze 2019. IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Pahlplatz, R. 2005. De Broedvogels van de Reuselse Moeren in 2005. Sovon.
- Veer, W. de & J. Kolsters 2017. Broedvogels Visvijvers Valkenhorst ten westen van Tongelreep 2017. VWG De Kempen.
- Wouters, P. 2019. Dal van de Kleine Beerze - nulmeting broedvogels 2018. VWG De Kempen.
- Wouters, P. et al. 2007. Broedvogels Boswachterij De Kempen in 2006. Bureau Waardenburg.
- Wouters, P. et al. 2007. Broedvogels Boswachterij Eersel in 2006. Bureau Waardenburg.
- Wouters, P. & J.-W. Vergeer 2010. Broedvogels van Boswachterij Leende en omgeving in 2009. Sovon.